

Håndbog om anbringelsesreformen

Revideret udgave 2007

Publikationen er udgivet af
Servicestyrelsen
Skibhusvej 52B
5000 Odense C

Tlf: 7242 3700
E-mail: servicestyrelsen@servicestyrelsen.dk
www.servicestyrelsen.dk

Layout: Arkitekst og Schultz Grafisk

Tryk: Schultz Grafisk

2. udgave 1. oplag, 6.000 stk.

Indhold udarbejdet af de sociale højskoler i København og
Odense i samarbejde med Servicestyrelsen.

Download håndbogen på
www.servicestyrelsen.dk/anbringelsesreformen.

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

ISBN: 978-87-92031-83-9

Digital ISBN: 978-87-92031-84-6

Forord

"Børn og unge skal trives og have mulighed for at udvikle sig uanset social baggrund. De skal have mulighed for at deltage i samfundets tilbud om undervisning, fritidstilbud m.v., så de får et aktivt, trygt og udviklende barndoms- og ungdomsliv.

Nogle børn og unge har brug for særlig støtte for at få et godt liv. Sagsbehandlerne, lederne og politikerne ude i kommunerne gør i dag en stor indsats for at sikre de bedst mulige betingelser for de børn og unge, de har ansvaret for; men indsatsen kan altid blive bedre. Og det er med det udgangspunkt, at denne bog er skrevet.

Håndbogen er en del af opfølgningen på anbringelsesreformen, der trådte i kraft ved årsskiftet 2005-2006, som kommunerne er godt i gang med at implementere. Den skal støtte sagsbehandlerne i deres arbejde, så det bliver endnu bedre end i dag.

Jer, der er sagsbehandlere, skal vide, at I er i offentlighedens søgelys, fordi jeres arbejde er af afgørende betydning for de børn og unge, som vi andre sjældent møder. I har mulighed for at gøre en forskel for et barn eller en ung.

Det er vigtigt, at vi altid ser det enkelte barn eller den unge som et individ, der er et helt menneske, og som skal behandles som sådan. Det er derfor, der blandt andet bliver lagt så meget vægt på undersøgelsen og handleplanen.

Dokumentation er nødvendigt af hensyn til forældrenes retssikkerhed, så de kan se, hvad en afgørelse bygger på. Dokumentationen gør det også lettere at følge udviklingen i barnets liv. Endeligt gør god dokumentation det enklere for en ny sagsbehandler at sætte sig ind i, hvad der er baggrunden for de forskellige beslutninger i sagen. Det er med til at sikre kontinuitet i barnets eller den unges liv.

Det er mit håb, at denne håndbog bliver til glæde, inspiration og gavn ude i kommunerne, og at den vil bidrage til at forbedre kvaliteten i sagsbehandlingen. Vi bør altid arbejde på at forbedre indsatsen overfor de udsatte børn og unge.

Karen Jespersen
Velfærdsminister

Kapitel

	1. Indledning	7
	2. Forebyggelse, opsporing og tidlig indsats	15
	3. Inddragelse af børn, forældre og netværk	31
	4. § 38-undersøgelse	57
	5. Handleplaner	87
	6. Indsatsen over for store børn og unge	105
	7. Netværksanbringelser	125
	8. Udslusning og efterværn	143
	9. Tilsyn, opfølgning, dokumentation og evaluering	159
	10. Sagsbehandleren som myndighedsperson og bestiller af ydelser	171
	11. Dokumentation af det sociale arbejde	185
	12. Kvalificering gennem refleksion, sparring og efteruddannelse	201
	Litteraturliste	215
	Stikord	225
	Paragrafnøgle, 2006/2007	233
	Lov nr. 1442, 2004	237
	Lovforslag nr. L8, 2004	249

1. Indledning

Anbringelsesreformen – intentioner, baggrund og indhold

Anbragte børn og unge skal have samme muligheder som andre børn og unge for uddannelse, arbejde og familieliv. En anbringelse skal andet og mere end fjerne et barn fra en uacceptabel situation i hjemmet; den skal også bidrage positivt til at hjælpe barnet videre. Sådan lyder anbringelsesreformens målsætning.

Nationale og internationale undersøgelser viser, at børn, som har været anbragt uden for hjemmet, statistisk set klarer sig dårligt som voksne, både når det gælder arbejdsliv, familieforhold og sundhed. De forhold har en bred kreds af de politiske partier ønsket at ændre ved hjælp af anbringelsesreformen. Med i forliget er Venstre, De Konservative, Socialdemokraterne, Socialistisk Folkeparti, Det radikale Venstre, Dansk Folkeparti og Kristendemokraterne.

Reformen lægger op til en holdningsændring i synet på udsatte børn og unge hos sagsbehandlere, pædagoger, lærere og andre, der arbejder professionelt med børn og unge. Børn og unge skal i fremtiden systematisk inddrages i deres egen sag sammen med familie og netværk, og der skal i højere grad være fokus på ressourcer frem for problemer. Lokale løsninger og en bredspektret indsats er omdrejningspunkter i reformen.

Anbringelsesreformen skal derudover give bedre muligheder for at følge op på indsatsen i den en-

kelte sag og for at indsamle viden om effekten af indsatsen generelt. Synlighed og dokumentation er nøgleord. Sagsbehandleren skal indsamle data, der med tiden kan bruges til at lade ny viden indgå i det sociale arbejde, og sagsbehandleren skal sammen med ledere og kolleger finde frem til, hvordan denne viden bedst kan omsættes i den særlige sammenhæng, som gælder i den enkelte kommune.

Reformen – konkrete elementer

Samlet set skal reformen give større kvalitet i indsatsen, en mere målrettet og bredspektret indsats, færre brudte anbringelsesforløb samt en bedre udnyttelse af ressourcerne. Reformen bygger på en forventning om, at lovgivning er et vigtigt redskab, som kan hjælpe sagsbehandleren i det daglige arbejde med udsatte børn og unge. Konkret medfører reformen en præcisering af regler i relation til undersøgelser, handleplaner og afgørelser; højere grad af inddragelse af barnet eller den unge samt familie og netværk; ændring af regler for tilsyn og opfølgning på foranstaltninger samt udarbejdelse af overordnede politikker og retningslinier for arbejdet på børne- og ungeområdet.

Forskning, evalueringer og undersøgelser viser, at *kvaliteten i indsatsen overfor udsatte børn er for dårlig*, som det er formuleret i bemærkningerne til anbringelsesreformen (se indledningen i de almindelige bemærkninger til anbringelsesrefor-

men i bilaget). Forskning og udviklingsprojekter giver dog ikke alene ny viden om problemer, men også om indsatsmuligheder.

Lovændringer og initiativer

Anbringelsesreformen består indholdsmæssigt af:

- Lovændringer
 - Lov om social service med vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier
 - Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område
- Et pilotprojekt om sammenhængende børnepolitik i syv kommuner
- Uddannelsesaktiviteter
 - Implementeringskurser for sagsbehandlere og afdelingsledere, samt temadage for kommunalpolitikere
 - Introduktionskurser til nye sagsbehandlere
 - Diplomuddannelse med særligt fokus på myndighed og leverandør på børne- og ungeområdet for sagsbehandlere og ledere med myndighedsansvar samt ledere og medarbejdere hos leverandører bl.a. døgninstitutioner og ambulante familietilbud.
- Informationsaktiviteter
 - Denne håndbog om anbringelsesreformen
 - Inspirationsmateriale om kurser for plejefamilier og netværksfamilier
- Øget kontrol med kommunalbestyrelsens indsats

- Udredningsarbejde om børn og forældres retssikkerhed, se Betænkning nr. 1463, 2005.

Kommunalreformen

Der er ingen direkte sammenhæng mellem anbringelsesreformen og kommunalreformen, der blandt andet medførte, at kommunerne pr. 1. januar 2007 overtog arbejdsopgaver fra amterne, herunder handicapområdet og det forebyggende sundhedsarbejde. Den nye struktur betyder imidlertid, at kommunerne har både myndighedsansvar, forsyningsforpligtelse og økonomiansvar på børne- og ungeområdet. Regionerne har efter kommunalreformen fået rollen som leverandør af pladser på døgninstitutioner. Kommunalreformen giver på den måde kommunerne mulighed for en mere sammenhængende indsats på længere sigt.

Håndbogens formål og indhold

Denne håndbog skal først og fremmest fungere som et opslagsværk for kommunernes sagsbehandlere på børne- og ungeområdet. I håndbogen findes information om, hvad lovændringerne indebærer for sagsbehandlerens arbejde og handlemuligheder i forskellige dele af et sagsforløb. Og her kan man få opdateret sin viden om hovedpointer i ny forskning, nye undersøgelser og udviklingsprojekter, og dermed imødekomme de

krav om ajourføring, som sagsbehandleren i stigende grad stilles overfor. Der er desuden samlet en række eksempler på praksis i forskellige kommuner samt værktøjer, oversigter og tjeklister til inspiration for læseren. Eksemplerne er valgt, fordi de er interessante i forhold til anbringelsesreformens fokuspunkter, de er ikke nødvendigvis udtryk for den bedste praksis. Endelig er der henvisninger til, hvor man kan få mere viden om børne- og ungeområdet via internettet, bøger og artikler.

Kapitel 2 - 9 er bygget op efter samme skabelon med et kort indledende afsnit om det nye i anbringelsesreformen, en definition af fokusfeltet, et afsnit om "Det siger loven", hovedpointer fra forskning og udviklingsprojekter i afsnittet "Det ved vi" efterfulgt af en værktøjskasse og endelig eksempler fra forskellige kommuner. I afsnittet "Det siger loven" er der refereret centrale punkter fra *Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, Socialministeriet, 2006. Idéen med en gennemgående skabelon er, at det skal være let at orientere sig i håndbogen, og at den er anvendelig uden nødvendigvis at blive læst fra ende til anden.

Håndbogen kan også anvendes som refleksionsoplæg for den enkelte sagsbehandler og som debat- og diskussionsoplæg til fælles drøftelser og udvikling internt i forvaltningen for eksempel på temadage, gruppemøder og i refleksionsrum.

Håndbogen indgår som en integreret del af den samlede indsats, for at sætte fokus på udsatte børn og unge. Det overordnede mål er at skabe sammenhæng på området, fra kommunalbestyrelsens vedtagne børnepolitik og budget over afdelingslederens og sagsbehandlerens kompetenceudvikling til håndteringen af anbringelsesområdet i praksis. Konkret er håndbogen blevet anvendt som undervisningsmateriale på implementeringskurset for sagsbehandlere i forbindelse med anbringelsesreformen og anvendes på introduktionskurset for nye sagsbehandlere på børne- og ungeområdet. Også på undervisningsforløb på socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne er håndbogen brugbar.

Læsevejledning

Håndbogen består af to dele, en egentlig opslagsdel, som udgør størstedelen af håndbogen og en mindre del, som er mere åben og diskuterende i sin form. De to dele er markeret med hver sin farve. Opslagsdelen er holdt i tre blå farver, mens den diskuterende del er grøn.

Opslagsdelen behandler anbringelsesreformens fokusfelter i den rækkefølge, som de typisk indgår i et børne- eller ungesagsforløb i den sociale forvaltning: Fra henvendelse eller underretning, over undersøgelse, begrundet stillingtagen til indgriben eller ej, udarbejdelse af handleplan, afgørelse om foranstaltning til efterfølgende opfølgning, tilsyn og evaluering. Fokusfelterne er

yderligere opdelt i tre underfaser, da arbejdet knyttet til de tre faser har forskellig karakter. *Den første fase* om forebyggelse, opsporing og tidlig indsats dækker en bred vifte af aktiviteter samt samarbejdet med normalsystemet. Med i denne del er også inddragelse af børn, unge og deres familier og netværk, som er et gennemgående tema i anbringelsesreformen på tværs af faserne i et sagsforløb. *Anden fase* drejer sig om sagsbehandlernes mere afgrænsede og konkrete arbejde med undersøgelse og handleplaner, og endelig er der en *tredje fase*, hvor foranstaltningssdelen behandles med fokus på de store børn og unge, netværksanbringelser samt udslusning og efterværn. Tilsyn og opfølgning afslutter den tredje fase, men hænger sammen med både første og

anden fase, da tilsyn og opfølgning kan give et nyt udgangspunkt for handling både i den enkelte børnesag. De tre faser er markeret med hver sin blå nuance:

Den sidste del af bogen består af tre kapitler. Det ene kapitel, kapitel 10, drejer sig om myndighedsrollen og relationer til samarbejdspartnere og dem, der skal udføre den konkrete indsats overfor barnet og familien – også kaldet leverandører. Leverandører er i denne sammenhæng eksempelvis plejefamilier og socialpædagogiske institutioner. Myndighedsrollen er omdrejningspunkt, da det ligger i anbringelsesreformens intentioner, at der sættes øget fokus på sagsbehandleren som myndighedsudøver. Kapitel 11 drejer sig om den

Forløb i en børnesag

Figur 1.1 Opbygning af håndbogens opslagsdel

betydning, som dokumentation kan have for en kvalificering af det sociale arbejde. Der er eksempler på dokumentation inden for børne- og ungeområdet i Danmark, og sagsbehandlerens rolle i dokumentationsarbejdet beskrives og drøftes. I kapitel 12 fremlægges og diskuteres forskellige tilgange og redskaber til at håndtere anbringelsesreformens krav både til den enkelte sagsbehandler og til grupper af sagsbehandlere i en afdeling. Arbejdet med faglig udvikling, evaluering og dokumentation kan støtte en fortsat udvikling af sagsbehandlerarbejdet.

Håndbogens opdeling af et sagsforløb i en række velordnede underfaser kan give indtryk af, at det daglige sagsbehandlerarbejde i en kommune er styrbart i detaljer og foregår efter en nøje plan. Sådan er det i mange tilfælde ikke. Praksissituationer er sammensatte, flertydige og dynamiske, og de kan være kaotiske. Uanset antallet af håndbøger, modeller, manualer, tjeklister og standarder, kan kompleksiteten i arbejdet ikke indfanges. Alligevel er det alt andet lige lettere at udføre arbejde af høj kvalitet, når man har gode arbejdsredskaber og hjælpemidler. Håndbogen kan forhåbentlig bidrage til at støtte og udvikle sagsbehandlerarbejdet på børne- og ungeområdet i kommunerne.

Viden- og kildegrundlag

Udvælgelse af materiale til håndbogen er sket ud fra et kriterium om, at der skal være tale om undersøgelser og projekter, der har ambitioner om at lægge sig op ad videnskabelige idealer om systematik og gennemsigtighed. Det kan både være forskningsprojekter og udviklingsprojekter. For at skabe klarhed om datagrundlaget for bestemte resultater og udsagn i håndbogen er der en kort karakteristik af de undersøgelser og projekter, der indgår. En undersøgelse beskrives eksempelvis ved antal deltagere, graden af repræsentativitet og ved, om der er brugt spørgeskema, interview, observation eller en kombination af metoder.

Opfattelsen af, at både forskning og udviklingsprojekter er vigtige i det sociale arbejde, placerer også sagsbehandleren i en aktiv rolle i det sociale felt. Sagsbehandleren skal ikke alene være med til at omsætte videnskabelig viden til praksis. Arbejdet med dokumentation, evaluering og udvikling bidrager også til at forbedre vidensgrundlaget for det sociale arbejde både i den kommune, som arbejdet foregår i og i landet som helhed.

Centrale kilder

Håndbogens kilder er en bred vifte af forskning, evalueringer og udviklingsprojekter. Der er især anvendt danske studier og projekter, men også udenlandsk forskning er inddraget.

Tre kilder i håndbogen fortjener særlig opmærksomhed, da der henvises til dem i de fleste kapitler. To af kilderne knytter sig til KABU-projektet (Kvalitet i Anbringelsesarbejdet med Børn og Unge), som blev igangsat af Socialministeriet i 2002 og afsluttet i 2005. Baggrunden for projektet var et ønske om at opsamle, udvikle og formidle viden, der kunne medvirke til at kvalificere anbringelsesarbejdet med fokus på kvalitet og dokumentation.

Den ene kilde er Tine Egelund og Anne-Dorthe Hestbæks forskningsoversigt *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet* fra Socialforskningsinstituttet 2003. Forskningsoversigten samler op på og skaber overblik over 654 danske, svenske, norske og britiske undersøgelser om anbringelse af børn og unge. De udenlandske undersøgelser dominerer af den simple grund, at der er begrænset dansk forskning på området. Forskningsoversigten har været input til den politiske beslutningsproces i forbindelse med anbringelsesreformen, og den nævnes også flere gange i bemærkningerne til lovændringerne.

Den anden kilde er KABU-delprojekterne, som består af 56 lokale udviklingsprojekter om anbragte børns skolegang, hverdagsliv og fritid, brobygning, tilsyn, slægtsanbringelse og samarbejde mellem børn, nærtstående og professionelle. Delprojekterne er sammenfattet og evalueret af konsulentfirmaet COWI i rapporten *Evaluering af KABU*

delprojekter, 2005. Projekterne er meget forskellige. I størstedelen er der tale om erfaringsbaseret viden og kun få kan defineres som forskning. Alligevel er delprojekterne en vigtig kilde i denne håndbog, da det drejer sig om ny, praksisrettet viden med fokus på områder, som er centrale i anbringelsesreformen. KABU-projektet blev afsluttet med udgivelse af otte temahæfter relateret til temaerne for delprojekterne. Temahæfterne indgår i håndbogens litteraturliste.

Den tredje kilde er Ankestyrelsens statistikker og praksisundersøgelser. Med anbringelsesreformen fik Ankestyrelsen tilført en række nye opgaver, herunder en forpligtelse til at etablere en statistisk overvågning af anbringelsesområdet og gennemføre praksisundersøgelser. Hovedformålet med anbringelsesstatistikken er at styrke dokumentationen af de afgørelser, der træffes om anbringelse uden for hjemmet af børn og unge med behov for særlig støtte. Statistikken indgår bl.a. i Ankestyrelsens overvejelser om igangsætning af praksisundersøgelser og uddybende undersøgelser, se kapitel 11 om *Dokumentation af det sociale arbejde* for flere informationer.

Ankestyrelsens statistik, som denne udgave af håndbogen primært refererer til, er *Børn og unge anbragt uden for hjemmet*, 2006:4. Den er baseret på de indberetninger og ajourføringer, som Ankestyrelsen modtog frem til 16. april 2007. 267 kommuner har indberettet 10.617 afgørel-

ser og andre sagshændelser i 1. - 4. kvartal 2006. Kvartalsstatistikken er baseret på foreløbige tal, indberettet frem til 16. april 2007, der vil blive korrigeret i forbindelse med årsstatistikken for 2006.

Ankestyrelsens praksisundersøgelse *Anbringelse af børn og unge, december 2006*, som denne udgave af håndbogen primært referer til, er baseret på dokumenterede oplysninger i 101 sager. Formålet med undersøgelsen er at vurdere korrektheden af kommunernes afgørelser om anbringelse af børn og unge, med særligt fokus på § 38 undersøgelse og § 58 a handleplan. (pr. 1.1.2007 § 50 undersøgelse og § 140 handleplan)

Anden udgave af håndbogen

Dette er anden udgave af håndbogen. Den første udgave udkom i foråret 2006. Ændringerne i forhold til den første udgave er:

- en revision af §-numre, så de stemmer overens med den nye servicelov fra 1.1.2007,
- en opdatering af den samlede håndbog i forhold til den nye *Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, Socialministeriet 2006,
- en tilføjelse af nye forsknings- og undersøgelsesresultater fra perioden mellem 1. og 2. udgave 2006-2007,

- en udbygning af kapitlet om *Faglig udvikling, evaluering og evidens* (kapitel 12, i første udgave kapitel 11)
- en tilføjelse af et nyt kapitel om *Dokumentation af det sociale arbejde* (kapitel 11).

Hvor forskning og undersøgelser direkte henviser til §-numre i den tidligere Servicelov, fx §38 undersøgelsen, som nu hedder §50 undersøgelsen, bevares de oprindelige §-numre, selv om de ikke længere gælder.

Håndbogens tilblivelse

Det har været et vigtigt mål, at håndbogen skulle have en høj faglig kvalitet samt være målrettet de kommunale sagsbehandlere. Der har derfor til udvikling af håndbogen været knyttet dels en faglig følgegruppe med forskere og eksperter inden for området, dels et brugerpanel med sagsbehandlere og afdelingsledere fra Fredericia, Horsens, Kolding, København, Odense, Ringsted og Silkeborg kommuner. Begge grupper har løbende givet gode råd og en lang række forslag til forbedringer.

Mere at vide

På nettet

www.ast.dk, Ankestyrelsen. Her er der adgang til praksisundersøgelser, anbringelsesstatistikken, nyt fra Ankestyrelsen mv.

www.social.dk, Socialministeriet og det sociale område. Ministeriets områder, tal og fakta, databasen *God Social Praksis*, lovstof, puljer samt temaer og reformer.

www.servicestyrelsen.dk, Servicestyrelsen, som står for udviklings- og rådgivningsvirksomhed på det sociale område. VISO, publikationer, databaser, puljer, projekter, kurser mv.

www.servicestyrelsen.dk/anbringelsesreformen. Her findes information og materiale knyttet til aktiviteter i forbindelse med Servicestyrelsens implementering af anbringelsesreformen. Blandt andet findes denne håndbog i elektronisk form samt inspirationsmaterialet om kurser til plejefamilier og netværksfamilier, som er nævnt i kapitlet.

Litteratur

Betænkning om retssikkerhed i anbringelsessager, Betænkning nr. 1463, Socialministeriet 2005.

Børn og unge anbragt uden for hjemmet. Kvartalsstatistik 2006:1, 2006:2, 2006:3 og 2006:4, Ankestyrelsen, maj 2007.

Egelund, Tine og Anne-Dorthe Hestbæk (2003): *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet - en forskningsoversigt*, Socialforskningsinstituttet.

Evaluering af KABU-delprojekter. Hovedrapport. COWI i samarbejde med JCVU for Styrelsen for Social Service 2005, kan downloades fra www.kabuprojekt.dk under *Evaluering af KABU-delprojekter*.

Praksisundersøgelser om anbringelse af børn og unge, Ankestyrelsen, december 2006.

Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, Vejledning nr. 3 til Serviceloven, Socialministeriet, 2006.

2. Forebyggelse, opsporing og tidlig indsats

Forebyggelse og tidlig indsats er af afgørende betydning, hvis udsatte børn og unge skal have samme muligheder som deres jævnaldrende. Det nye i anbringelsesreformen er på dette område kravet om, at kommunalbestyrelsen dels skal udarbejde en sammenhængende børnepolitik, der sætter fokus på samarbejdet mellem normalsystemet og indsatsen overfor udsatte børn og unge, og dels fastsætte standarder for sagsbehandlingen i forhold til tidlig indsats over for udsatte børn og unge.

Hvad er forebyggelse, opsporing og tidlig indsats?

Fra 1. januar 2007 skal alle kommuner have en sammenhængende børnepolitik, der retter sig mod børnelivet i kommunen. Et af børnepolitikens vigtige elementer er sammenhængen mellem det generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for udsatte børn og unge med henblik på at sikre en tidlig indsats. Alle kommuner skal fra 1. januar 2007 desuden have udarbejdet standarder for sagsbehandlingen på børne- og ungeområdet. Standarderne skal blandt andet fastsætte, hvordan den kommunale myndighed vil sikre den tidlige indsats i forhold til udsatte børn og unge.

Formålet med at udarbejde en sammenhængende børnepolitik og standarder for sagsbehandlin-

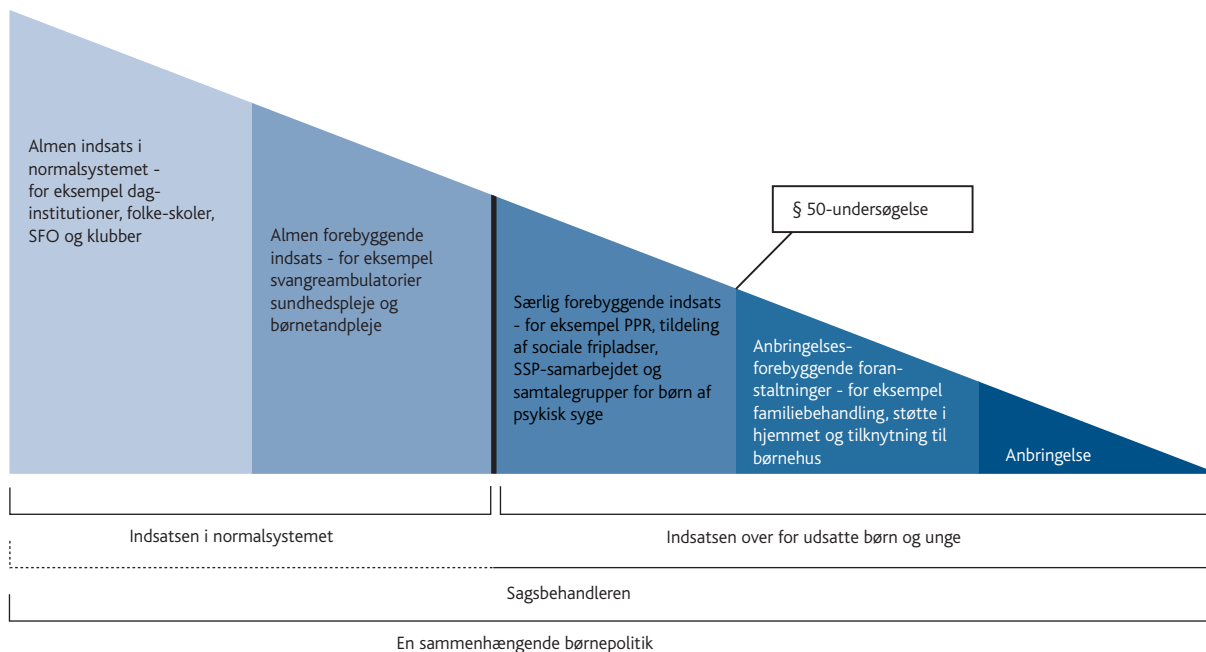
gen er blandt andet at skabe opmærksomhed om og tydeliggøre det ledelsesmæssige ansvar i forhold til indholdet af sagsbehandlingen i sager om særlig støtte til børn og unge og tilrettelæggelsen af arbejdet i kommunen. Erfaringer fra integrationsområdet peger på, at det i sig selv har en positiv effekt at udforme en politik inden for et bestemt område, se afsnittet 'Det ved vi'.

Børnepolitikken danner rammen for den samlede indsats over for børn og unge i kommunen og udstikker de rammer og standarder, som fagpersoner skal udføre arbejdet indenfor. Figur 2.1. skitserer denne forståelse og viser desuden, at langt de fleste børn modtager tilbud i normalsystemet, og at kun en ganske lille gruppe børn anbringes.

Med **forebyggelse** menes den del af indsatsen, der søger at forhindre, at børn og unge får behov for en egentlig foranstaltning efter § 52, og at de på længere sigt som voksne får sociale problemer. Derudover handler det om at forebygge, at problemer bliver så store, at en indgriben fra den kommunale myndigheds side bliver nødvendig.

Med **opsporing** menes den del af indsatsen, der handler om at få øje på de børn og unge, der har behov for særlig støtte efter § 52. Det er her vigtigt at være opmærksom på de risikofaktorer, der kan være tegn på, at et barn eller en ung har brug for hjælp, se kapitel 4 § 50-undersøgelse for en uddybning.

Figur 2.1. Sammenhæng i indsatsen overfor børn og unge i kommunen

Med **tidlig indsats** menes at afhjælpe et barns eller en ungs problemer, så snart man er blevet opmærksom på dem. Indsatsen bør være mindst muligt indgribende for barnet eller den unge. En tidlig indsats kan medvirke til at forhindre, at problemerne vokser sig så store, at de ikke kan afhjælpes i hjemmet eller det nære miljø.

Forebyggelse, opsporing og tidlig indsats handler i første omgang om, at udsatte børn og un-

ge får støtte, inden der bliver grundlag for brug af § 52. Det er derfor nødvendigt, vedvarende at sigte mod at arbejde helhedsorienteret, opsøgende og inkluderende i forhold til at hjælpe udsatte børn og unge inden for normalsystemets rammer. Samtidig skal opsporingen sikre, at der foretages en rettidig, koordineret og kvalificeret indsats i de sager, hvor et barn eller en ung har behov, som rækker ud over de tilbud, som står åbne for børn, unge og deres familier i normalsystemet.

Målet med anbringelsesreformen er ikke at foretage så få anbringelser som muligt, men at foretage de rigtige anbringelser på det rigtige tidspunkt i barnets eller den unges liv – og at sikre kvaliteten i anbringelsen.

Normalsystemet

Normalsystemet dækker den generelle indsats over for alle børn og unge i daginstitutioner, skoler, klubber mv. Normalsystemet omfatter også generelle forebyggende indsatser som blandt andet sundhedspleje, skoletandpleje og skolelægeordningen. Af den sammenhængende børnepolitik skal det fremgå, hvilken rolle dagtilbud og skole forventes at spille i den forebyggende indsats, herunder rummelighed i forhold til børn og unge med vanskeligheder.

Medarbejderne i normalsystemet har en udvidet underretningspligt, der medfører pligt til at underrette de kommunale myndigheder, når de via deres arbejde bliver bekendt med forhold, der giver formodning om, at et barn eller en ung har behov for særlig støtte. Den udvidede underretningspligt indtræder, når der ikke er rimelig mulighed for i tide at afhjælpe vanskelighederne gennem egen virksomhed. Medarbejderne i normalsystemet er dermed, inden de underretter de sociale myndigheder om observationer af mistrivsel, forpligtet til at overveje, om de og deres institution sammen med familien kan afhjælpe problemerne i eget regi. Det kan fx være gennem rådgivning og vejledning

af forældrene og barnet eller den unge eller gennem dialog og samarbejde eventuelt med henblik på inddragelse af de kommunale myndigheder.

Det tværprofessionelle samarbejde

De enkelte dele af normalsystemet spiller en afgørende rolle i forhold til at opspore udsatte børn og unge og yde en forebyggende indsats. Det sker blandt andet i samarbejde med de specialiserede dele af systemet for eksempel SSP-samarbejdet og PPR, som har en målrettet opgave i forhold til at hjælpe udsatte børn og unge. De tværfaglige grupper er ofte vigtige aktører, der bidrager til, at sagsbehandlere og andre faggrupper arbejder systematisk med opsporing og får iværksat en koordineret og tidlig indsats, hvor det er nødvendigt.

En underretning fra medarbejdere i normalsystemet betyder ikke, at medarbejderne overlader det fulde ansvar for løsning af barnets eller den unges problemer til andre. De kan med fordel blive inddraget i et tæt tværfagligt og koordineret samarbejde med de sociale myndigheder og leverandører om den særlige støtte til barnet og dets familie.

Det siger loven

Om en sammenhængende børnepolitik

Med anbringelsesreformen er der indført fire nye bestemmelser, der vedrører forebyggelse, opspo-

ring og tidlig indsats. Ifølge § 19, stk. 2 skal den kommunale myndighed udarbejde en sammenhængende børnepolitik. Politikken skal udformes skriftligt, vedtages af kommunalbestyrelsen og offentliggøres. Politikken skal beskrive, hvordan indsatsen er forankret på tværs af forskellige faggrupper, institutioner og sektorer. Børnepolitikken skal på en gang være i overensstemmelse med den nationale politik og give udtryk for kommunalbestyrelsens målsætninger.

Kravet om en sammenhængende børnepolitik lægger op til, at det i forbindelse med iværksættelse af hjælpeforanstaltninger vurderes, i hvilken udstrækning de generelle tilbud i kommunen kan bidrage til at støtte indsatsen over for børn og unge med behov for særlig støtte. Eksempelvis kan barnets daginstitution inddrages både før, under og efter iværksættelsen af særlig støtte, så den kan udgøre et alternativ eller supplement til foranstaltninger efter kapitel 11 i Lov om social service. Det kan fx dreje sig om ekstra pædagogtimer til barnet eller familierådslagning på foranledning af institutionen.

Målsætningerne i børnepolitikken bør være så konkrete, at man kan følge op på, i hvilken grad de er nået, da det er et krav i *Bekendtgørelse om standarder for sagsbehandling i sager om særlig støtte til børn og unge*, at kommunalbestyrelsen kan vurdere, om indsatsen på de enkelte områder har levet op til den kommunale myndigheds egne standarder. Der skal ske en opfølgning mindst hvert andet år.

Om standarder for sagsbehandlingen

Socialministeriet har med hjemmel i § 138 udstedt ovennævnte *Bekendtgørelse om standarder for sagsbehandlingen i sager om særlig støtte til børn og unge*. Formålet er at skabe ledelsesmæssig ansvarlighed i forhold til arbejdstilrettelæggelsen og indholdet af sagsbehandlingen i børne- og ungesager samt at skabe en større gennemsigtighed i det sociale arbejde for både borgere, medarbejdere og politikere.

Standarderne skal behandle fem forskellige temaer:

- den tidlige indsats, herunder hvordan kommunen sikrer, at skoler, dagtilbud mv. foretager de nødvendige underretninger, og at der sker opfølgning på modtagne underretninger,
- inddragelse af forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge under hele indsatsen,
- systematisk inddragelse af familie og netværk,
- opfølgning og evaluering af de konkrete indsatser i den enkelte sag, herunder kommunens tilsyn og forberedelse af hjemgivelse af barnet,
- afdækning af de særlige forhold og indsatser i forhold til unge, der er fyldt 15 år.

Det skal af standarderne fremgå, ud fra hvilke konkrete mål kommunalbestyrelsen vil vurdere, om indsatsen på de enkelte områder lever op til kommunens egne standarder.

Ledelse og politikere får med standarderne bedre mulighed for at følge med i, på hvilken måde børnepolitikken bliver implementeret i praksis, og for at vurdere, om der er behov for at justere indsatser og metoder. Reglerne om standarder for sagsbehandlingen forventes at forbedre muligheden for kontrol og styring. Samtidig styrkes borgerens retssikkerhed, da indførelsen af standarder kan give en mere ensartet behandling af sagerne hos den kommunale myndighed (de almindelige bemærkninger til anbringelsesreformen pkt.3.8 i bilaget).

Om kvittering og undersøgelse af eventuelle søskende

Efter § 155 skal den kommunale myndighed senest seks hverdage efter at have modtaget en underretning om, at et barn eller en ung har behov for særlig støtte efter servicelovens kapitel 11, sende en kvittering for modtagelse til afsenderen. Kvitteringen skal bekræfte modtagelsen af underretningen, og samtidig oplyse afsenderen om, at hun eller han ikke er part i sagen, og derfor heller ikke vil modtage yderligere oplysninger. Af *Bekendtgørelse om standarder for sagsbehandlingen i sager om særlig støtte til børn og unge* fremgår det, at kommunalbestyrelsen skal beskrive, hvordan man sikrer, at der sker en opfølgning på underretninger både fra privatpersoner, lærere, pædagoger og andre medarbejdere i normalsystemet og andre kommuner.

Hvis et barn eller en ung har behov for særlig støtte, vil eventuelle søskende også kunne have brug for hjælp, uanset om kommunen endnu ikke har modtaget en underretning. For at sikre en tidlig indsats er det efter § 50 stk. 8 præciseret, at kommunen skal være opmærksom på andre børn i familien (*Praksisundersøgelser om anbringelse af børn og unge, 2006*). Efter § 50 stk. 8 skal den kommunale myndighed således vurdere, om eventuelle søskende må antages at trænge til særlig støtte, og om der skal foretages en § 50-undersøgelse.

Om det tværfaglige samarbejde

Lovgivningen stiller - som også før anbringelsesreformen - krav om, at der skal arbejdes tværfagligt i sagsbehandlingen, så forskellige fagpersoners kompetencer kan supplere hinanden i undersøgelse og indsats:

§ 49: "For at tilgodese børn og unge med behov for særlig støtte opretter kommunen en tværfaglig gruppe, der skal sikre, at støtten ydes tidligt og sammenhængende, og at der i tilstrækkeligt omfang formidles kontakt til lægelig, social, pædagogisk, psykologisk og anden sagkundskab.

Stk. 2. Et af gruppens medlemmer udpeges som ansvarlig for at koordinere indsatsen over for det enkelte barn og den enkelte unge".

De tværfaglige grupper er typisk sammensat af pædagoger, lærere, sundhedsplejersker, psykologer fra PPR og sagsbehandlere. Tværfaglige grup-

per kan fx opdeles efter geografiske områder eller særlige børnegrupper. Det skal understreges, at hvis en tværfaglig gruppe arbejder med en indsats rettet mod et bestemt barn eller en bestemt ung, skal der som hovedregel ud fra forvaltningslovens bestemmelser foreligge samtykke fra forældrene. Se pjecen *Hvad må du sige?*, Socialministeriet 2005.

Det ved vi

Om den sammenhængende børnepolitik

Betydningen af en sammenhængende kommunal børnepolitik på børneområdet kan sidestilles med betydningen af en lokal integrationspolitik på integrationsområdet. Kommunernes erfaringer med at overtage integrationsopgaver fra Dansk Flygtningehjælp er evalueret flere gange. Evalueringerne peger på, at sagsbehandlerne i højere grad får opbakning til deres arbejde, når der er formuleret en lokal politik. Overholdelse af lovfaste tidsfrister er større i de kommuner, hvor man har understøttet den nationale politik med en lokal politik. Det samme gælder, når der er taget stilling til, hvad det kræver af organisering og medarbejderressourcer (PLS Consult for Indenrigsministeriet, 1999, PLS Rambøll Management for Indenrigsministeriet, 2001 og PLS Rambøll Management for Integrationsministeriet, 2005).

Servicestyrelsen gennemfører i samarbejde med en række kommuner i perioden 2005–2007 et projekt, der har til formål at udvikle og afprøve metoder og redskaber til kommunernes arbejde med en sammenhængende børnepolitik og standarder for sagsbehandling. Metoderne og redskaberne er rettet imod både vedtagelse, anvendelse og revision af en sammenhængende børnepolitik og standarder for sagsbehandlingen. Redskaberne skal støtte en udmøntning af politikken i praksis, så den får betydning for kommunernes forvaltning og tilbud – og ikke mindst for børnene, de unge og familierne i kommunen. På projektets hjemmeside findes redskaber, som kan downloades. Heri findes der procesbeskrivelser, forslag til tidsplan, tjeklister, skabeloner mv. Se værktøjskassen i dette kapitel for et eksempel på en tjekliste fra projektet.

Om den forbyggende indsats

Inga Axelsen foretog i 2001 et litteraturstudium om forebyggende foranstaltninger for børn og unge. Litteraturstudiet bygger på søgninger i danske, nordiske og internationale databaser og omfatter litteratur publiceret i perioden 1997–2000.

Studiet peger på, at der er få foranstaltninger med dokumenterede positive effekter for de målgrupper, de retter sig imod, og en eventuel effekt afhænger af fire forhold:

- At der er tale om en bredspektret indsats, så der sættes ind samtidigt på flere områder og niveauer – over for barnet eller den unge, i familien, i barnets eller den unges institutioner og kammeratgrupper og over for familiens sociale og økonomiske forhold,
- At indsatsen integreres i barnets eller den unges nærmiljø,
- At der foretages en grundig undersøgelse, inden en foranstaltning sættes i værk,
- At der sættes ind så tidligt som muligt, og at indsatsens varighed svarer til problemets karakter og omfang.

Dette studium indgår sammen med en forløbsundersøgelse i Socialforskningsinstituttets evaluering af den kommunale myndigheds forebyggende indsats på børne- og ungeområdet. Forløbsundersøgelsen er central dansk forskning på børneområdet. I undersøgelsen har man fulgt 6000 børn, fra de blev født i 1995, til de begyndte i skole. Undersøgelsen giver grundlag for at analysere, hvad der adskiller børn i en god udvikling fra børn i vanskeligheder. I 2004 kom rapporten *7 års børneliv – velfærd, sundhed og trivsel hos børn født 1995* af Else Christensen med en opsamling af resultaterne. Konklusionen er, at langt de fleste børn i Danmark ser ud til at have et godt liv, mens en mindre del har en række vanskeligheder.

Resultaterne falder overordnet i to kategorier: Resultater, der vedrører det store flertal af børn og

børnefamilier, der har det godt (80 %), og resultater, der vedrører et mindretal af børn og familier der har problemer (20 %). Den sidstnævnte gruppe opdeles yderligere. Flest problemer har de ca. 7 % af børnene, som lever i familier med ressourcetsvage forældre. Dvs. forældre, der har problemer på mindst tre af følgende områder; økonomi, tilknytning til arbejdsmarkedet, uddannelse, netværk og omsorg for barnet. Sammenlignet med andre har disse børn flere konflikter med kammerater, flere udviklingsproblemer, ingen fritidsinteresser og problemer ved skolestart. De kommer typisk fra familier, hvor forældrene har så mange problemer selv, at de ikke har kræfter til at hjælpe børnene med deres konflikter. Tendensen er, at flere forskellige vanskeligheder ofte findes hos de samme børn i de samme familier.

Om anbringelser

I 2003 var der knapt 600 børn på 7-8 år af den samlede 1995-årgang, som var eller havde været anbragt. De anbragte børns forældre er blevet interviewet og de kommunale forvaltninger og anbringelsessteder har besvaret spørgeskemaer.

Resultaterne tyder på, at de kommunale myndigheder generelt har en tidlig opmærksomhed på børnene. Over halvdelen af sagerne er påbegyndt under moderens graviditet eller inden barnet er fyldt 1 år. Børnene anbringes tidligt. En fjerdedel blev anbragt som 0-1 årige og godt en femtedel som 2-3 årige.

Denne del af forløbsundersøgelsen peger også på, at tidligt anbragte børn generelt udgør en ekstraordinær social udsat del af den danske børnebefolkning. Sammenlignet med jævnaldrende har børnene langt hyppigere symptomer på psykiske og sociale problemer som fx adfærdsvanskeligheder, emotionelle problemer, hyperaktivitet og problemer med kammeratskaber. Desuden har børnene en markant vanskeligere skolegang end andre børn. Børnene starter senere i skole end normalt, klarer sig dårligt, har flere indlæringsmæssige og sociale problemer og skilles hyppigere ud til specialundervisning.

Forældre til børn, der som små anbringes uden for hjemmet, er dårligt stillet. Deres livsomstændigheder adskiller sig markant fra de jævnaldrende børns forældre. Der er tale om en ophobning af problemer. De anbragte børn kommer overvejende fra brudte familier. Ved skilsmisse mister over halvdelen af børnene kontakten med den af forældrene, der fraflytter hjemmet. Halvdelen af forældrene har ikke skoleuddannelse ud over 9. klasse, og under en tredjedel har en erhvervsuddannelse. Tre ud af fire forældre er marginaliserede på arbejdsmarkedet og godt en fjerdedel er førtidspensionister eller arbejdsløse. Mange har helbredsmæssige problemer fx har 44 % en langvarig sygdom eller et handicap, hyppigst psykiske lidelser. Misbrug, vold og kriminalitet har direkte medvirket til mange af anbringelserne (Egelund og Hestbæk, 2004).

Forskerne bag undersøgelsen peger på, at der er behov for at udvikle indsatser og metoder for at forbedre forældrenes situation samt forsøge at kompensere børnene for de udviklingsmæssige barrierer, som følge af deres betydelige helbredsmæssige, psykiske, sociale og skolemæssige problemer. De første leveår giver nogle rammer, der indeholder chancer, muligheder og risici for den senere udvikling. Selv om barndommens vilkår er kendte, kan man ikke forudsige voksenlivet, men man kan tidligt få øje på, hvilke børn der ser ud til at klare sig dårligt.

Om opsporing

Socialforskningsinstituttet har gennemført et to-årigt landsdækkende evalueringsforløb af lovændringer i Servicelovens børneregler, som trådte i kraft den 1. januar 2001. Socialforskningsinstituttet har evalueret, i hvilken udstrækning lovændringerne er implementeret i kommunerne, hvilke konsekvenser lovændringerne har haft i den kommunale organisation, og i hvilken udstrækning implementeringen er styrket fra 2004 til 2005. Evalueringen er baseret på data fra både en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse, hvor alle niveauer i den kommunale forvaltning er repræsenteret, og interviews med kommunale aktører fra otte kommuner.

Et af hovedformålene med lovændringen i 2001 var at styrke den forbyggende og tidlige indsats i arbejdet med udsatte børn og unge. Fokus var bl.a.

på opsporing af tidlige tegn på mistrivsel og på den tværkommunale og enkeltpersoners underretningspligt. Evalueringen viser, at 69 % af kommunerne har retningslinier for, hvorledes de kan opspore tidlige tegn på mistrivsel. De fleste sagsbehandlere mener, at retningslinierne i høj grad påvirker deres arbejde, og de anser dem for et godt redskab. Ca. 75 % af sagsbehandlere kontakter ifølge evalueringen tilflytningskommunen i over halvdelen af de sager, hvor en familie er flyttet fra deres kommune til en anden. 60 % af kommunerne har retningslinier for underretning af tilflytningskommuner, når gravide stofmisbrugere flytter fra en kommune til en anden (Hestbæk, m.fl. 2006).

Bestemmelsen om oprettelse af en tværfaglig gruppe efter § 49 i Lov om social service indgår også i evalueringen. Evalueringen viser, at det langt fra er i alle tilfælde, at der i sagerne påbegyndt i 2001, er en tværfaglig gruppe til rådighed, som kan bidrage til at yde en tidlig og sammenhængende støtte til barnet eller den unge. I omkring en tredjedel af sagerne er der ifølge sagsbehandlere ingen tværfaglig gruppe. En del af det tværfaglige samarbejde foregår ad andre kanaler end gennem en tværfaglig gruppe. Beslutningen om at nedsætte en tværfaglig gruppe, og at anvende dette faglige forum i sagsbehandlingen, lader i højere grad til at være afhængig af holdninger og organisatoriske forhold i kommunerne end af sagernes karakter (Hestbæk, m.fl. 2006).

Om henvendelser

Flere undersøgelser viser, at op mod halvdelen af alle børne- og ungesager sættes i gang ved, at familien selv henvender sig til kommunen. Det peger på, at forældrene og barnet eller den unge i mange tilfælde selv har en opfattelse af, at de har behov for kommunens hjælp til at løse et givent problem. Resultatet er usædvanligt, da børnesager i andre lande kun i cirka et ud af tre tilfælde opstår ved familiens egen henvendelse (Christensen og Egelund, 2002). Nedenfor uddybes resultaterne fra de enkelte undersøgelser om henvendelser i børne- og ungesager.

Socialforskningsinstituttets evaluering af den forebyggende indsats fra 2002 viser, at forældre i stort omfang henvender sig selv til kommunen, uanset om henvendelsen fører til en forebyggende foranstaltning eller en anbringelse uden for hjemmet. I to ud af tre børnesager var det familien selv, der henvendte sig til kommunen (Christoffersen, 2002).

Ifølge Ankestyrelsens anbringelsesstatistik *Børn og unge anbragt uden for hjemmet* 1 - 4. kvartal 2006 er ca. halvdelen af de nye anbringelsessager påbegyndt efter henvendelse fra forældrene. I ca. en tredjedel af sagerne har barnet eller den unge også selv henvendt sig – henvendelsen sker ofte efter en forudgående sag om støtte til barnet eller den unge, mens der i en anden tredjedel af anbringelsessagerne indgår underretninger fra

skole, dag- eller fritidshjem. En sidste tredjedel af sagerne er rejst på kommunens initiativ.

Ankestyrelsens praksisundersøgelser *Anbringelse af børn og unge, december 2006* peger på, at i 46 ud af 101 sager blev anbringelsessagen rejst efter henvendelse fra en forældremyndighedsindehaver. I 17 af de 46 sager blev sagen igangsat alene på baggrund af henvendelse fra forældremyndighedsindehaveren, mens sagen i 29 tilfælde også blev påbegyndt på baggrund af henvendelse fra andre – typisk kommunen, skolen, sundhedsplejen eller barnet eller den unge selv.

Værktøjskassen

Tjekliste ved iværksættelse af en indsats med anbringelse som et eksempel. Tjeklisten er udarbejdet for at støtte sagsbehandlerens arbejde med at afdække behov hos barnet eller den unge, forældrene, myndigheden og leverandøren.

Barnet eller den unge har typisk behov for

- At kende begrundelsen for iværksættelsen af indsatsen, herunder
 - Hvem har truffet beslutningen?
 - Hvad er formålet, målet og varigheden af indsatsen?
 - Hvad er forældrenes holdning?
- At få mulighed for at tilkendegive sin holdning til processen og indsatsen
- Kendskab til, hvad der skal ske i processen og efter anbringelsen
 - Besøg på opholdssted eller lignede samt fysiske rammer og regler på stedet
 - Mødet med andre beboere
 - Kontaktperson
 - Skole og fritid
 - Kontakt med hjemmet
 - Andre væsentlige forhold for barnet eller den unge fx kæledyr

- Hvem der har ansvaret for hvad, og hvem der deltager
 - Forældre (alternativt omsorgsperson)
 - Sagsbehandler

Forældrene har typisk behov for

- At vide, hvilken støtte de kan få (under barnets eller den unges anbringelse)
- Viden om det sted, hvor barnet eller den unge er anbragt
- Relationer – herunder kontakt- og besøgs-muligheder i forhold til barnet eller den unge
- Afklaring og præcisering af forældrenes fremtidige rolle, herunder viden om hvilke krav de skal opfylde
- Indgåelse af praktiske aftaler fx i forhold til klipning og køb af tøj
- Aftaler om deltagelse i barnets eller den unges liv – informationsniveau, møder på skolen eller i døgninstitution og generelt familieliv

Myndigheden har behov for

- At vide hvem der har ansvaret for hvad i processen og under anbringelsen
- En intern instruks, der også omfatter tilsynsopgaven, i forhold til brugeren og anbringelsesstedet
- Rapportering og tilbagemelding

Leverandøren har behov for

- Relevante informationer om barnet eller den unge, herunder baggrunden for indsatsen
- Informationer om barnets eller den unges vante rytmer og dagligdag
- At have kendskab til forældrenes og barnets eller den unges forventninger til stedet
- At have kendskab til opgaven og myndighedens forventninger

Fra *En sammenhængende børnepolitik, Redskabssamling*, Servicestyrelsen.

Århus Kommune:

Den, der ser et problem, har et ansvar

Århus Kommune lægger afgørende vægt på tidlig indsats, og normalsystemet spiller en central rolle i den forbindelse.

Den der føler bekymring for et barn, har et ansvar for at tage affære og et medansvar for, at et eventuelt problem bliver løst. Det er et grundprincip i Århus Kommune. Hvordan det skal ske, hvem der skal gøre hvad og hvordan, er nærmere fastlagt i en særlig politik for udsatte børn.

Grundlæggende handler det om, at normalsystemet er indstillet på at opfange eventuelle problemer og at gribe effektivt ind i samarbejde med relevante parter – forældre, netværkspersoner, sagsbehandler, psykolog, lærer, pædagog eller hvem der ellers er relevant i den givne situation.

Ansvar er i høj grad decentraliseret, og omdrejningspunktet i arbejdet er de enkelte skoledistrikter. Århus har 48 af slagsen.

Målet var ikke besparelser

Politikken for de udsatte børn blev vedtaget i 2001 ud fra et ønske om at tage fat om rødderne på de sociale problemer og selvføl-

gelig også at udvikle alternativer til anbringelser, fortæller proces- og udviklingschef Lotte Henriksen, DSA, Distriktsamarbejdet.

Målet var ikke besparelser, understreger hun – men der var og er jo debat om, at anbringelser ikke altid giver den ønskede effekt. Hvis vi skal ændre på det, skal vi gribe tidligt ind. Vi skal gøre det på en måde, der er tilpasset det enkelte barn, og vi skal gøre det ved at satse på ressourcerne i barnets nærområde.

Politikken fastlægger grundholdninger og værdier, og opstiller de konkrete mål og delmål, der blandt andet går ud på at minimere forømmelser i skolen og at sænke kriminalitetsraten. Inden for forskellige indsatsområder udpeger politikken således konkrete handlinger, som der følges op på.

På grundlag af politikken er der etableret en organisation, hvor en skoledistriktsgruppe i hvert skoledistrikt fungerer som indsatsgruppe. Skolelederen varetager arbejdet som formand og gruppen tæller i øvrigt ledere fra børn og unge-institutioner i distriktet, PPR, sundhedsplejen plus en eller to repræsentanter for Socialforvaltningens lokale Familiecenter.

Decentral indsats

Skoledistriktsgruppen har ansvaret for at virke-

liggøre politikken for de udsatte børn. Gruppen skal informere og motivere hele personalegruppen og har som hovedopgave at følge udviklingen og tage initiativer til en særlig lokal indsats over for grupper af børn og unge, når det måtte vise sig nødvendigt.

- Distriktsgrupperne arbejder meget forskelligt, fortæller Lotte Henriksen. Generelt fungerer de godt, og vi kan se, hvordan idéer bliver udviklet, afprøvet og evalueret i de enkelte distrikter, som efterhånden også inspirerer hinanden på tværs.

Næste niveau i organisationen er netværksgruppen, der dannes i det øjeblik, en fagperson har en bekymring i forhold til et konkret barn eller en konkret ung. Det kan være pædagogen, læreren, sagsbehandleren eller en anden, der tager initiativ til at samle de mennesker, der har relationer til barnet. Forældrene er altid med i netværksgruppen. Hvis de afviser problemet, er det op til fagpersonen at afgøre, om der kan blive tale om en underretning. Men underretningen er altså ikke en forudsætning for, at netværksgruppen kan etableres.

I løsningen kan man trække på såvel barnets eget netværk, normalsystemet, frivillige foreninger og organisationer, som på Familieafdelingens mulighed for at bevillige en foranstaltning efter § 40.

Gruppen kan forandre sig i takt med, at barnets situation ændres. Den nedlægger sig selv, når deltagerne vurderer, at den særlige indsats ikke længere er nødvendig.

Samarbejdet skal læres

- Systemet har haft brug for en indkøringsperiode. Det har for eksempel været en opgave i sig selv at udvikle et fælles sprog på tværs af faggrupperne, forklarer Lotte Henriksen. Grundlæggende handler det om at stole på og at anerkende hinandens faglighed og vurderinger.

- Fra central side har vi udarbejdet en faglig vejledning for netværksmøderne, og vi har gennemført en del kurser om tidlig indsats. I det hele taget bliver den decentrale indsats bakket op med centrale tiltag. Vi følger udviklingen, og holder de enkelte distriktsgrupper fast på, at eventuelle problemer skal mødes med handling fra deres side.

- I 2007 foretager vi en gennemgribende evaluering af målene med forskellige justeringer til følge. Men jeg er ikke i tvivl om, at vi er på rette vej. Jeg er også sikker på, at politikken for de udsatte børn et meget langt stykke hen ad vejen vil kunne glide ind som et integreret element i den nye Børnemagistrat i Århus Kommune, som er under konstruktion.

Mere at vide

På nettet

www.akf.dk, Anvendt Kommunal Forskning. Udgifter, forskningsprojekter, arbejdsrapporter, akf-nyt mv.

www.ast.dk, Ankestyrelsen. Her er der adgang til praksisundersøgelser, anbringelsesstatistikken, nyt fra Ankestyrelsen mv..

www.casa-analyse.dk, Center for Alternativ Samfundsanalyse. Publikationer, casa-nyt mv.

www.forsa.dk, FORSA- foreningen for Forskning i Socialt arbejde. Forsa-information, debatforum, konferencer og møder, nyheder og meddelelser.

www.kl.dk, Kommunernes Landsforening, klik *Fagområder* og klik derefter *Børn og unge*, hvor der blandt andet er nyheder, aktiviteter og inspirationsmateriale om udsatte børn og unge, folkeskole, daginstitutioner og kultur- og fritidsområdet.

www.servicestyrelsen.dk, Servicestyrelsen, som står for udviklings- og rådgivningsvirksomhed på det sociale område. VISO, publikationer, databaser, puljer, projekter, kurser mv. Herunder er der en projekthjemmeside for implementeringsaktiviteterne i forbindelse med anbringelsesreformen, www.servicestyrelsen.dk/anbringelsesreformen, samt for projektet om den sammenhængende børnepolitik, www.servicestyrelsen.dk/boernepolitik.

www.sfi.dk, Socialforskningsinstituttet. Her findes nyhedsbladet Social Forskning med korte referater af undersøgelser, rapporter, arbejdsrapporter mv.

www.social.dk, Socialministeriet og det sociale område. Ministeriets områder, tal og fakta, databasen *God Social Praksis*, lovstof, puljer samt temaer og reformer.

www.statistikbanken.dk, Danmarks statistik. Klik sociale forhold, sundhed og retsvæsen og se blandt andet statistik over familietyper, familiesocialgrupper og familiens indkomstkilder.

www.ufc-bu.dk, UFC-Børn og unge, tidligere en selvejende institution under Socialministeriet og pr. 1.1.2007 en del af den nye Styrelse for Specialrådgivning og Social Service. Nyheder, udgifter, puljer mv. rettet mod arbejdet med børn og unge.

Litteratur

Børn og unge anbragt uden for hjemmet. Kvartalsstatistik 2006:1, 2006:2, 2006:3 og 2006:4, Ankestyrelsen, maj 2007.

Axelsen, Inga (2001): *Litteraturstudie om forbyggende foranstaltninger for børn og unge. 1. delrapport i evaluering af den forebyggende indsats over for børn og unge*, Socialforskningsinstituttet.

Bekendtgørelse om standarder for sagsbehandlingen i sager om særlig støtte til børn og unge, Bekendtgørelse nr. 1333 af 14. december 2005.

Christensen, Else (2004): *7 års børneliv – velfærd, sundhed og trivsel hos børn født i 1995*. Socialforskningsinstituttet 04:03.

Christensen, Else og Tine Egelund (2002): *Børnesager. Evaluering af den forebyggende indsats*. Socialforskningsinstituttet 02:10

Egelund, Tine og Anne-Dorthe Hestbæk (2004): *Små børn anbragt uden for hjemmet har store problemer i Social Forskning* 2004:3, 6-7.

Hestbæk, Anne-Dorthe, Andreas Lindemann, Vibeke Lehmann Nielsen og Mogens Nygaard Christoffersen (2006): *Nye regler – ny praksis. Ændringerne i servicelovens børneregler 2001. Afslutningsrapport*. Styrelsen for Social Service, Socialministeriet.

Hvad må du sige? – udveksling af fortrolige oplysninger i forebyggende tværfagligt samarbejde om børn og unge. Socialministeriet, 2005.

Integration i praksis – Kommunernes første erfaringer med integrationsloven. PLS Rambøll Management for Indenrigsministeriet, 2001.

Integration i udvikling – evaluering af kommunernes implementering af integrationsloven. PLS Rambøll Management for Integrationsministeriet, 2005.

Den kommunale integrationsindsats, evalueringsrapport. PLS Consult for Indenrigsministeriet, 1999.

Praksisundersøgelser om anbringelse af børn og unge. Ankestyrelsen, december 2006.

En sammenhængende børnepolitik, Redskabssamling, Styrelsen for Social Service, februar 2006.

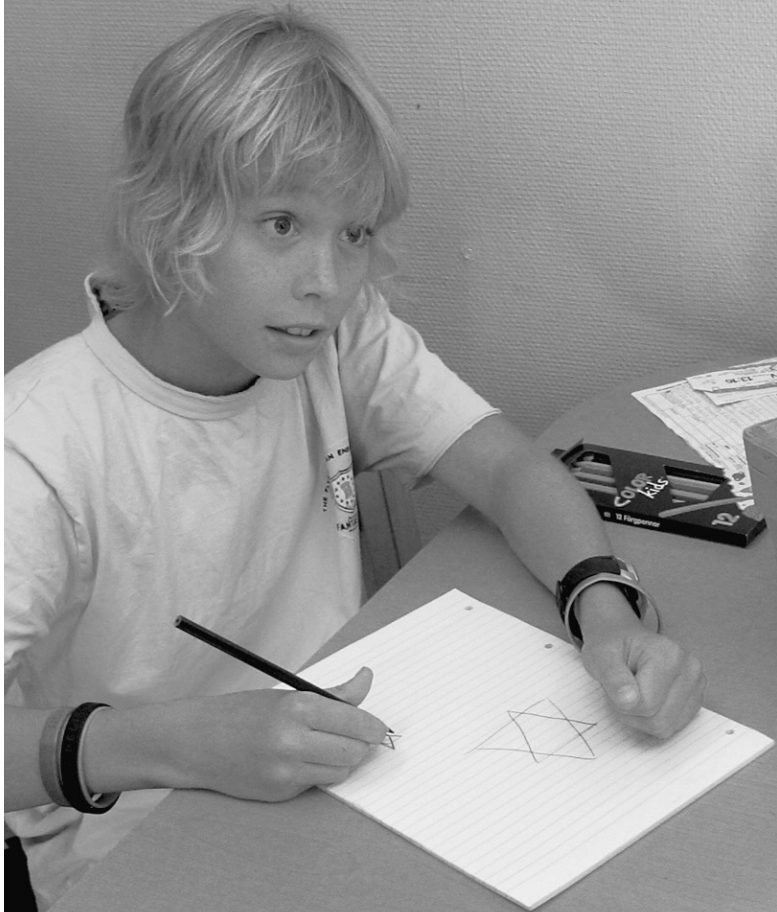
Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, Vejledning nr. 3 til serviceloven, Socialministeriet, 2006.

Liste over alle	
Navn	Telefonnummer
Adresse	E-mail
...	...

Børn- og Ungdomsgruppen for Odense og Omegn	
Dahl-Madsen, Annelise	63 13 60 28
Gjøl, Tage	63 13 60 28
Hansen, Janne	63 13 60 29
Holmgaard, Trine	63 13 60 23
Jørgensen, Phyllis-Mari	63 13 60 23
Knudsen, Mette	63 13 60 23
...	...

3. Inddragelse af børn, familie og netværk

Anbringelsesreformen understreger i særlig grad inddragelse som centralt og betydningsfuldt. Udsatte børn og unge skal i videst mulig omfang inddrages i deres egen sociale sag. Desuden har den kommunale myndighed pligt til at overveje, hvordan barnets eller den unges familie og netværk kan inddrages. Ingen kender familien bedre end familien selv, og derfor er barnets eller den unges og familiens inddragelse vigtig i forhold til at kvalificere sagsbehandlingen og de afgørelser, som sagsbehandleren træffer. Inddragelsen sker ikke kun for at efterkomme lovens krav om retssikkerhed, men også for at de berørte aktører skal komme til orde. Der er altså ikke alene tale om et møde mellem forældremyndighedsindehaveren og den kommunale myndighed, hvor hver især er forpligtet til at støtte barnets eller den unges trivsel og udvikling bedst muligt, der er ligeledes tale om et møde mellem barnet eller den unge og den kommunale myndighed. I anbringelsesreformen betragtes barnet og den unge som centrale aktører, og deres mestring tillægges stor betydning.

Hvad er inddragelse?

Inddragelse kan ses som en tværgående faktor - det vil sige, at uanset hvilken type sag, sagsbehandlingen omhandler, skal barnet eller den unge og familien og netværket på en eller anden måde deltage. Inddragelse er ikke alene et spørgsmål

om den enkelte sagsbehandlers kompetence og personlige ansvar, men kræver en indsats på alle niveauer i forvaltningen. Både politiske og administrative ledere, mellemledere og sagsbehandlere bør sætte inddragelse på dagsordenen og arbejde med at omsætte den i praksis (*Undersøgelse af retssikkerhedslovens § 4, 2004*).

Inddragelse og deltagelse kan ske på forskellige måder og i forskellige grader afhængig af sagens karakter. Per Schultz Jørgensen (2000) opererer med tre grader af deltagelse; nemlig *medindflydelse, medbestemmelse og selvbestemmelse*, som igen er knyttet til tre rolleniveauer; informant, medspiller og aktør.

- **At være informant** indebærer, at man får lejlighed til at bidrage med sin viden og at oplyse, hvor man befinder sig i det sociale univers, og hvordan det virker på en. At være informant er, i det mindste at blive tillagt betydning i forhold til at oplyse om egen situation.
- **At være medspiller** er en mere omfattende rolle end at være informant. Her indgår man ikke kun med sin viden, men også med sin personlige opfattelse og kompetence med hensyn til handlingsforslag. At være medspiller indebærer både retten til at blive hørt og til at sige sin mening.

-
- **At være aktør** er den mest omfattende rolle og indebærer at man, udover muligheden for at bidrage med sin viden og at have en mening, selv kan træffe beslutninger. Her er tale om selvbestemmelse, autonomi og retten til selv at afgøre vigtige ting i livet. Selvbestemmelse angår spørgsmål om personlig integritet i forbindelse med egen krop, egen hverdagstilværelse samt egne menneskelige og følelsesmæssige tilknytninger.

Uagtet, på hvilket niveau barnet eller den unge og familien deltager, må inddragelse baseres på en løbende dialog mellem barnet eller den unge og familien og sagsbehandleren om sagens gang som en grundlæggende forudsætning for deltagelse.

Barnets eller den unges rettigheder og netværkets betydning

Anbringelsesreformen udvider som sagt barnets ret til at blive hørt. Det er lovens intention at beskytte mod omsorgssvigt, og derfor skal barnet eller den unge altid være fokus for sagsbehandlingen. Samtidig kan et barn eller en ung ikke betragtes løsrevet fra sine omgivelser. Barnet eller den unge er et socialt individ med kompetencer, der giver mulighed for at knytte sig til andre og for at kommunikere. Ifølge Bronfenbrenners udviklings-økologiske tænkning, refereret af Tine Egelund og Anne-Dorthe Hestbæk (2005), udvikles barnet gennem relationer og samspil med forældre, familie, kammerater og andre voksne i daginstituti-

on, skole og foreninger. Med andre ord er der tale om, at børns udvikling sker i overensstemmelse med en bred vifte af faktorer på forskellige niveauer. At barnet ikke kan ses isoleret, understreger også netværkets betydning. Men hvad indebærer det at arbejde netværksorienteret? Elf og Garphult pointerer, at det er en forudsætning, at sociale problemer forstås i deres kontekst (i Hessle, 2003). En tilgang til at forstå barnets eller den unges situation og behov for støtte, er derfor at udvise interesse for den større sammenhæng, som barnet eller den unge indgår i.

Det nye i anbringelsesreformen er, at den kommunale myndighed skal overveje, hvordan der kan ske en systematisk inddragelse af familie og netværk. Det er dermed et vilkår, at flere centrale aktører skal høres. Samtidig får sagsbehandlerne mulighed for at trække på viden og ressourcer hos flere. Inddragelsen af især netværk bidrager til et større fokus på ressourcer end på problemer.

Barnets perspektiv

Anbringelsesreformen indebærer konkret en udvidelse af pligten til at gennemføre samtaler med børn og unge. Udgangspunktet er, at myndigheden har pligt til at tilbyde alle børn og unge en samtale – uanset deres alder.

Samtalerne skal give sagsbehandleren mulighed for at få et grundigt indblik i barnets perspektiv: *"Barnets perspektiv kan man forstå på den måde,*

det enkelte barn beskriver, hvorledes verden ser ud, hvad det ser, hører og oplever og føler. En voksens perspektiv på, hvordan det er at være barn, behøver ikke at være det samme som barnets eget.” (Bo og Gehl, 2005: 199). Den udvidede pligt til at tilbyde barnet en samtale, afspejler et børnesyn, hvor barnet anses for at være et aktivt subjekt og medskaber af sin egen virkelighed.

Flere aktører

Flere aktører skal involveres i sagsbehandlingen for at skabe et fuldstændigt billede af barnets eller den unges livssituation. Hvor mange er afhængig af den enkelte sags karakter. Det drejer sig ikke kun om barnet eller den unge, familie og netværk, men også ofte om forskellige professionelle aktører som sundhedsplejerske, pædagog, lærer og eventuelt andre; kort sagt sagsbehandlernes tværfaglige samarbejdspartnere. De forskellige aktører kan ikke forventes altid at have fælles forståelse af og interesser i forhold til, hvordan barnet eller den unge kan støttes. Med andre ord kan der opstå uenighed. Sagsbehandleren skal søge at konkretisere uenigheder, for dermed at tydeliggøre, hvori uenigheden består. Parterne har krav på, at sagsbehandleren sagligt fremstiller parternes indvendinger og begrundelser, hvis disse indvendinger medfører, at vurderinger eller afgørelser i sagen fastholdes eller ændres. Uenighed behøver ikke at blokere for et fortsat samarbejde. Tværtimod kan forskellighed bruges konstruktivt. Ifølge Morten Ejrnæs (2004) kan både forældre

og børn gennem fremlæggelse af de tværfaglige samarbejdspartners forskellighed og uenighed, opmuntres til selv at formulere deres opfattelse af problemerne og give udtryk for deres personlige holdning til, hvilken form for støtte, de vil kunne bruge.

Myndighedsudøvelse

Når man som sagsbehandler skal legitimere et indgreb fra forvaltningens side, kan man som Haldor Øvreide (2004) slår fast, komme til at overse, at kontrol fra forvaltningens side kan opleves som et alvorligt angreb på familiens integritet. I situationer, hvor der opstår uenighed, er det væsentligt, at sagsbehandleren er åben om sin myndighedsfunktion og ikke søger at fremtvinge enighed. Det er således væsentligt, at sagsbehandleren vedkender sig sin myndighedsfunktion, og samtidig lytter, anerkender og respekterer parternes synspunkter.

Overordnet set kan man sige, at sagsbehandlingen indeholder to hovedopgaver; den ene er at sikre familiens deltagelse og den anden er at udøve myndighed. Indhentning af samtykke fra familien til sagsbehandlingens forskellige dele, bidrager som udgangspunkt til samarbejde. Det samme gælder den lovpligtige partshøring, hvor den kommunale myndighed skal partshøre alle oplysninger, som parten ikke selv har bidraget med til sagen. Når der foretages sagsskridt, skal familien dels have mulighed for at sætte sig ind i

nye oplysninger, dels have mulighed for at komme med bemærkninger til oplysningerne. Reglerne om partshøring har som et af sine formål at sikre et korrekt oplysningsgrundlag (*At skrive en afgørelse*, 2004).

Med afsæt i retssikkerhedsloven peger professor i socialret ved Københavns Universitet Kirsten Ketscher på et dialogprincip, hvor en afgørelse ikke må træffes af myndigheden, uden at borgeren har haft mulighed for at udtale sig. Hun skriver: "*Dialogprincippet forudsætter, at afgørelsen træffes som et resultat af den medindflydelse og dialog, som har præget sagsbehandlingen forud for afgørelsen*" (Ketcher, 2002). Dialogorienteringen bygger idémæssigt på et andet udgangspunkt end den traditionelle retssikkerhedsorientering. Dialogorienteringen er baseret på forestillingen om et ligeværdigt forhold.

Det siger loven

Enhver indsats skal tilpasses det enkelte barns, den enkelte unges og den enkelte families behov. Det er et af anbringelsesreformens centrale principper, som uomgængeligt forudsætter inddragelse af de berørte parter. Ifølge lovgivningen skal den kommunale myndighed danne sig et 'første-håndsindtryk' af barnets eller den unges vurdering af egen situation. Pligten gælder alle afgø-

relser i forbindelse med foranstaltninger over for børn og unge jævnfør § 48, stk. 1. Også ved afgørelser som for eksempel ophør af forebyggende foranstaltninger, valg af anbringelsessted og samvær under en anbringelse.

Ifølge reformens almene lovbemærkninger og *Vejledning om særlig støtte til udsatte børn og unge og deres familier* er de mere konkrete formål med inddragelsen:

- at sikre, at de rigtige oplysninger ligger til grund for de beslutninger, der tages,
- at de involverede parter oplever, at de bliver taget alvorligt,
- at fremme en god proces og at de involverede parter støtter indsatsen,
- at undgå, at barnet eller den unge bliver midtpunkt i konflikter mellem myndighed og familie,
- at sætte fokus på ressourcer frem for alene på problemer.

(Almindelige bemærkninger til lovforslaget, se bilag & *Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, 2006, pkt. 246 – 254).

Om samtaler med barnet eller den unge

Lovændringen indebærer, at børn og unge skal tilbydes samtale efter følgende afgørelser: §§ 51, 52, 56, 57 a, 58, 62 og 63, § 65, stk. 2 og 4, §§ 68-71 og 75. Samtalerne skal finde sted før og i for-

bindelse med en undersøgelse, ved beslutning om foranstaltning, i forbindelse med udarbejdelse af handleplaner, under foranstaltningen, ved tilsyn og endelig ved foranstaltningens ophør. Det vil sige, at inden myndigheden træffer afgørelse i en sag om foranstaltninger, skal der finde en samtale sted med barnet eller den unge, se § 48. Dette betyder, at barnets eller den unges opfattelse af situationen bør tillægges betydning i den samlede vurdering af, hvilken afgørelse der skal træffes. I de tilfælde hvor barnets eller den unges holdning til sagen ikke tillægges vægt, bør der i sagen foreligge oplysninger om, hvorfor dette er tilfældet. Det er samtidigt væsentligt at orientere barnet eller den unge om afgørelsen og hvorfor den går imod deres opfattelse.

Samtalen kan undlades, hvis barnets eller den unges modenhed eller sagens karakter i afgørende grad taler imod en gennemførelse. Sagsbehandleren skal altså som det første og forud for samtalen vurdere, om barnet eller den unge skønnes at have forudsætninger for at kunne medvirke i en samtale eller om sagens karakter i afgørende grad taler imod samtale gennemførelse. Dette kan være tilfældet, hvis barnet stilles i en urimelig presset situation. Hvis samtalen ikke kan gennemføres, bør barnets eller den unges holdning til den påtænkte foranstaltning søges tilvejebragt på anden måde, se § 48 stk. 2. Der bør foreligge en konkret begrundelse i sagen, hvis samtalen ikke afholdes. Det er væsentligt, at barnet eller den

unge informeres om, at han eller hun ikke frit kan vælge, hvad der skal ske fremover. Barnet eller den unge bør ikke opleve at bærer ansvaret for en afgørelse. Barnet eller den unge har ret til at afslå at udtale sig. Hvis det sker, vil oplysninger om afslaget i sagen opfylde lovens krav (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, 2006, pkt. 252).

§ 46, stk. 3, hvoraf det fremgår, at barnets eller den unges synspunkter altid skal inddrages og tillægges passende vægt, hviler på principperne i FN's konvention om barnets rettigheder. (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, 2006, pkt. 16).

Om metoderne hos den kommunale myndighed

Bestemmelsen i § 47 omhandler kravet til systematisk inddragelse af både familie og netværk. I en del af de familier, der har behov for særlig støtte, vil der være tale om, at den ene forælder har forældremyndigheden alene. Det er som udgangspunkt alene forældremyndighedsindehaveren, der er part i sagen, hvis der skal træffes afgørelse om foranstaltninger. Den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, er imidlertid part i afgørelser, der gælder retten til at bevare kontakten til barnet eller den unge og har ret til at klage over afgørelser, der begrænser kontakten. Samtidig er det vigtigt at være opmærksom på de ressourcer, der kan ligge hos forælderen uden

del i forældremyndigheden. Denne forælder vil kunne spille en positiv rolle for barnet (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, 2006, pkt. 55).

§ 47 giver kommunalbestyrelsen pligt til at overveje, hvordan familie og netværk kan inddrages systematisk. Servicelovens § 47 forpligter ikke kommunalbestyrelsen til at anvende en bestemt metode, men kommunalbestyrelsen kan efter behovene i den enkelte sag og den lokale prioritering på området selv beslutte, hvordan det skal sikres, at familien inddrages systematisk.

Det fremgår af *Vejledningen om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, at et element i kommunalbestyrelsens udarbejdelse af standarder for sagsbehandlingen er en stillingtagen til, hvordan kommunen vil arbejde med den systematiske inddragelse efter § 47. Det skal fremgå af journalen i den enkelte sag, hvordan inddragelsen er sket (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, 2006, pkt. 21 og 247).

Om information til forældre

I § 71, stk. 1, 3. pkt. er der indført en bestemmelse, der pålægger den kommunale myndighed en pligt til at sikre, at forældre får relevante informationer om barnets eller den unges hverdag i de tilfælde, hvor barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet. Formålet med bestemmelsen er blandt andet at fremme et godt samarbejde mellem for-

ældre og anbringelsessted. Forældre skal have mulighed for at danne sig et indtryk af barnets eller den unges dagligdag bl.a. livet i daginstitution, skole eller på uddannelsessted, forholdet til venner, deltagelse i aktiviteter og lignende. Som led i et løbende samarbejde mellem anbringelsessted og forældre kan der i mange tilfælde oplagt, at anbringelsesstedet selv informerer forældrene. Den kommunale myndigheds forpligtelse er alene at sikre, at forældrene modtager de nødvendige informationer samt at forebygge og afhjælpe eventuelle konflikter mellem forældre og anbringelsessted. Dette kan ske ved, at den kommunale myndighed i forbindelse med anbringelse af barnet sørger for, at aftalen med anbringelsesstedet indeholder klare aftaler om samarbejdet mellem den kommunale myndighed, anbringelsessted og forældre om forholdene under anbringelsen, herunder graden af inddragelse af forældrene i de daglige beslutninger. Sådanne aftaler kan modvirke konflikter om hvem, der bestemmer hvad i relation til barnet (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, 2006, pkt. 477).

Om regulering af barnets eller den unges forhold under anbringelsen

I forbindelse med den kommunale myndigheds adgang til at træffe afgørelse om forhold under anbringelsen jævnfør § 69 stk. 2 er det blevet indført, at myndigheden også kan træffe beslutning om samvær med personer fra netværket. Andre forhold, som myndigheden fortsat har adgang til

at træffe afgørelser om er eksempelvis ændret anbringelsessted, behandling og uddannelse.

Hvilke forhold forældremyndighedsindehaveren selv kan beslutte og hvilke forhold, den kommunale myndighed træffer afgørelse om, reguleres således af, hvad der er nødvendigt af hensyn til formålet med anbringelsen. Myndigheden træffer kun de afgørelser, som er nødvendige i forhold til anbringelsens formål (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, 2006, pkt. 470).

Om styrkelse af børns og unges retssikkerhed

Et andet eksempel på, at reformen styrker børn og unges retssikkerhed er § 167, stk.1. Ifølge bestemmelsen er aldersgrænsen nedsat for klageberettigelse fra 15 til 12 år i forbindelse med den kommunale myndigheds afgørelser om valg af anbringelsessted, ligesom der nu er mulighed for at klage over valg af anbringelsessted.

Efter de tidligere regler havde unge over 15 år samt forældremyndighedsindehaver kun ret til at klage over selve anbringelsestypen, dvs. om der var tale om døgninstitution eller familiepleje. Det betød, at man ikke kunne klage over selve anbringelsesstedet, fx at man havde fået en bestemt plejefamilie. Valget af konkret anbringelsessted må imidlertid anses for at være en lige så indgribende afgørelse for barnet eller den unge og familien som valget af anbringelsestypen. Det er ofte de personlige relationer, der er afgørende

for børns og forældres vurdering af et anbringelsessted. Derfor er reglerne ændret, så børn, unge og forældre har mulighed for at klage over både anbringelsestype og anbringelsessted. Klagemuligheden gælder også i tilfælde, hvor et barn eksempelvis flyttes fra en plejefamilie til en anden (Servicelovens § 167 stk. 1).

I henhold til de tidligere regler kunne forældremyndighedens indehaver og unge over 15 år klage over kommunens afgørelse om anbringelsessted. For at styrke børns og unges retssikkerhed er aldersgrænsen for klageberettigede nu blevet nedsat til 12 år, jf. § 69, stk. 1 og 3.

Ifølge retssikkerhedsloven skal en klage over kommunens afgørelse indbringes for kommunen. For at sikre at børn og unge over 12 år får en reel klagemulighed, skal der gøres opmærksom på, at hvis et barn eller en ung retter henvendelse til en sagsbehandler, en pædagog eller andre om en klage over valg af anbringelsessted eller ændret anbringelsessted, skal denne person sørge for at videregive klagen til rette myndighed (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, 2006, pkt. 578).

En klage over valg af anbringelsessted eller ændret anbringelsessted har jf. retssikkerhedslovens § 72, stk. 2 pkt. 2 opsættende virkning for at sikre kontinuitet i de anbragte børns og unges liv. Samtidig er det dog muligt at fravige bestemmel-

sen om opsættende virkning, hvis særlige forhold gør det påkrævet, herunder hvis det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed og udvikling, for eksempel ved akutte førstegangsanbringelser, se retssikkerhedslovens § 72, stk.2 pkt..2. Fravigelse af reglen om opsættende virkning sker ved, at kommunen samtidig med afgørelse om valg af anbringelsessted eller ændret anbringelsessted træffer afgørelse om, at klager over denne afgørelse ikke får opsættende virkning (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, 2006, pkt. 579).

Retten til gratis advokatbistand er udvidet til at omfatte unge, der er fyldt 15 år i de tilfælde, hvor der træffes tvangsmæssige afgørelser jævnfør § 72.

Om tilbud om støtteperson til forældrene

I henhold til § 54 skal forældremyndighedsindehaveren tilbydes en støtteperson i forbindelse med barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet. Kommunens tilbud gælder, uanset om barnet eller den unge er anbragt med eller uden samtykke. Det er vigtigt af hensyn til forældrene, at støtteordningen er fleksibel. Støttepersonen varetager ikke opgaver af behandlingsmæssig karakter fx i forhold til forældres misbrug eller psykiske problemer, men støttepersonen kan hjælpe forældrene med en afklaring i forhold til anbringelsen og bidrage til, at forældrene under anbringelsen forbedrer forældreskabet, herunder fastholder kontakten til barnet eller den unge. Som

følge heraf forventes kommunen og anbringelsesstedet i højere grad at respektere, at forældrene fortsat er forældre (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, 2006, pkt. 315).

Retssikkerhedslovens § 4

Inddragelsesaspektet i myndighedernes sagsbehandling skal ses i sammenhæng med retssikkerhedslovens § 4, hvor borgerens inddragelse generelt er reguleret siden juli 1998. I § 4 står der: *"Borgeren skal have mulighed for at medvirke ved behandlingen af sin egen sag. Kommunen tilrettelægger behandlingen af sagerne på en sådan måde, at borgeren kan udnytte denne mulighed"*. Hensigten med denne paragraf er at sikre god sagsbehandling, hvilket ifølge loven bl.a. er defineret ved, at borgeren har det primære ansvar for sin egen situation. Samtidig handler god sagsbehandling om at reducere risikoen for, at der træffes beslutninger hen over hoved på borgeren (Thorsager, m.fl. 2006).

§ 4 omfatter såkaldte procesretlige og materielretlige krav. Procesretlige krav drejer sig om definitioner på god sagsbehandling, som kan udledes af loven, mens materiel-retlige krav handler om, hvorvidt borgeren får de rette ydelser ifølge lovgivningen. Inddragelsen vedrører primært de procesretlige krav og medindflydelse på sagsbehandlingen, hvilket vil sige det arbejde, der går forud for en afgørelse i en sag. Her er der tale om et overlap til forvaltningsloven. Borgeren har ikke

ret til at have indflydelse på selve afgørelsen, den træffes alene af myndigheden (*Undersøgelse af retssikkerhedslovens § 4, 2004*).

Lovteksten i § 4 angiver ikke præcist, hvordan borgerens medvirken skal ske. I forslaget til retssikkerhedsloven står: *"Meget væsentlige forudsætninger for et godt samspil mellem borgeren og forvaltningen handler om forhold, som ikke kan reguleres direkte ved lovbestemmelser. Det drejer sig fx om en god dialog mellem borgeren og sagsbehandleren og om at behandle borgeren hensynsfuldt"*. Ifølge cand.jur. og lektor ved Aalborg Universitet Nina von Hielmcrone har § 4 to led: Et individuelt og et organisatorisk. For det første stadfæstes med § 4 et – ikke nyt – retskrav for borgerens medvirken ved sagens behandling, og for det andet pålægges myndigheden at sørge for, at forvaltningen fungerer således, at det er muligt for borgeren at medvirke (*Undersøgelse af retssikkerhedslovens § 4, 2004*).

Tilgrænsende lovgivninger og bekendtgørelser
Anvendelsen af Retssikkerhedsloven skal ses i sammenhæng med en række principper formuleret i tilgrænsende lovgivninger og bekendtgørelser. Reglerne om, hvordan den kommunale myndighed skal behandle sociale sager, findes udover i serviceloven i forvaltningsloven, offentlighedsloven og persondataloven. Her skal nævnes notatpligt, der er reguleret i offentlighedslovens § 6, stk. 1, fuldmagt og partrepræsentation (en bor-

ger har ret til at møde med bisidder) jfr. Forvaltningslovens § 8, stk. 1, aktindsigt jfr. forvaltningslovens § 9, stk. 1, indhentning af oplysninger fra borgeren jfr. retssikkerhedslovens § 10, stk. 1, indhentning af oplysninger fra andre end borgeren jfr. retssikkerhedslovens § 12, stk. 1, samtykke jfr. forvaltningslovens § 29 og retssikkerhedslovens § 12, stk. 3, videregivelse af oplysninger jf. forvaltningslovens § 28 stk. 1 og stk. 3 og persondataloven § 8 stk. 3, partshøring jfr. forvaltningslovens § 19 stk. 1, begrundelse jfr. forvaltningslovens § 22-24, klagevejledning jfr. forvaltningslovens § 25, skriftlighed retssikkerhedslovens § 7 og endelig anke og remonstration jfr. retssikkerhedslovens § 60. Når sagsbehandleren inddrager børn, unge, familie og netværk, har det stor betydning, at disse regler overholdes. Reglerne giver imidlertid ikke en udtømmende beskrivelse af, hvorledes sagsbehandleren skal handle. Der skal tillige tages hensyn til såkaldt 'god forvaltningskik' og etik. Der henvises endvidere til Socialministeriets pjece fra 2005 *Hvad må du sige? Udveksling af fortrolige oplysninger i forebyggende tværfagligt samarbejde om børn og unge*.

Det ved vi

Socialministeriet udgav i 2004 en rapport, der fokuserer på, hvordan kommunale myndigheder forvalter myndighedsrollen i forhold til Retssik-

kerhedslovens § 4. Undersøgelsen er baseret på et omfattende kvantitativt og kvalitativt datamateriale bl.a. en række interviews med både sagsbehandlere og borgere. Undersøgelsen konkluderer, at lovgivningen om borgerens medvirken kan efterleves i langt højere grad i praksis. Undersøgelsen peger på, at borgeren ikke oplever sig tilstrækkeligt inddraget, sagsbehandlerne ser ikke sig selv som retsanvendere og ledelsen prioriterer ikke fokus på borgermedvirken (Socialministeriets pjece, 2005).

Evalueringen i 2005 af KABU's 56 delprojekter fokuserer blandt andet på børns, unges og familiers deltagelse i problemløsning. Erfaringer viser, at der skabes større forståelse for og kvalitet i anbringelsen, når de berørte inddrages og får medbestemmelse. Når børn og forældre oplever at blive hørt og taget med på råd, etableres et positivt samspil frem for en 'dem-os' attitude. Ved at lytte, indgå i dialog og ved at respektere den enkelte persons ønsker skabes et større ejerskab til de beslutninger, der træffes. Der er ifølge rapporten ingen tvivl om, at både forvaltningssystemer og anbringelsesinstitutioner kan hente meget brugbar viden gennem inddragelse.

Ankestyrelsens praksisundersøgelse *Anbringelse af børn og unge* fra 2006 understøtter konklusionen fra evalueringen af KABU. Undersøgelsen er Ankestyrelsens fastslår, at inddragelse af familie og netværk er et vigtigt tema i anbringelsesrefor-

men, både for at fremme en god proces om den sociale indsats og for, at sagen belyses bedst muligt. Praksisundersøgelsen understreger desuden, at inddragelse er central for indsatsens virkning, og for at barnets eller den unges behov sikres bedst muligt. Væsentlige oplysninger kan gå tabt, hvis ikke sagsbehandleren selv taler med barnet eller den unge. En ordentlig belysning af sagen og helhedsbetragtning omfatter også barnets eller den unges egen opfattelse af situationen.

Om sagsbehandlerens syn på inddragelse

I interviews fra undersøgelsen om retssikkerhedslovens § 4 giver størstedelen af sagsbehandlerne udtryk for, at det er vigtigt, at forældre og børn og unge inddrages. Både interviews med borgere og sagsbehandlere og analyser af sagsakter peger imidlertid på, at der er forskel på sagsbehandlerens faglige værdier og daglige praksis. Når det kommer til praksis, syntes sagsbehandlerne at lægge mindre vægt på borgerens medvirken. Dette forklares med forskelle mellem ideal og handling, som sagsbehandlerne anser som en konsekvens af en presset hverdag, hvor man er nødsaget til at foretage en række prioriteringer for blot tilnærmelsesvis at nå sine opgaver (Nielsen og Uggerhøj, 2005).

Om familiernes syn på inddragelse

Interviewene viser desuden, at familierne på den ene side oplever at have behov for hjælp, og på den anden side er bekymrede for vidtgående for-

anstaltninger. De interviewede giver udtryk for, at god sagsbehandling for dem i høj grad er at blive informeret om rettigheder og om magtrelationer. Langt størstedelen tilkendegiver, at de fortrækker sagsbehandleren i rollen som myndighedsperson, hvor grænserne går mellem at være hjælper, myndighedsperson og kontrollant (Nielsen og Uggerhøj, 2005).

Resultater fra Socialforskningsinstituttets undersøgelse *Nye regler – ny praksis* fra 2006 peger på, at det støttende netværk, som udgøres af slægtninge som bedsteforældre, forældres søskende eller andre slægtninge, inddrages i højere grad. Både i de sager, der blev indledt i 1998 og de sager, der påbegyndtes i 2001, er voksne slægtninge blevet inddraget ca. hver tredje sag. I nogle tilfælde har man undervejs i sagens forløb inddraget andre voksne end slægtninge for at støtte barnet. Det kan eksempelvis være naboer, den nære omgangskreds eller venner af familien, skolelærere, pædagoger, ungdomsledere, frivillige, et religiøst overhoved eller forældre til jævnaldrende kammerater. Inddragelsen af andre voksne ses særligt hyppigt i de tilfælde, hvor sagsbehandleren vurderer, at den unge har adfærdsmæssige problemer.

Alt andet lige forekommer inddragelse af andre voksne støttepersoner 60 % oftere, når socialudvalgsformanden er positivt indstillet over for sagsbehandlerne, end når det ikke er tilfældet. Af evalueringen fremgår det, at det er muligt, at det-

te afspejler et større råderum for sagsbehandlerne til at kunne vælge netværksskabende metoder (Hestbæk, m.fl. 2006).

Resultaterne i Ankestyrelsens praksisundersøgelse bygger på dokumenterede oplysninger i 101 sager, hvor der er særligt fokus på § 50 undersøgelsen og § 140 handleplaner. En § 50 undersøgelse skal, jf. § 50, stk. 6, indeholde oplysninger om, hvordan forældremyndighedsindehaver og barnet eller den unge stiller sig til foranstaltningen. I en tredjedel af undersøgelserne er der ikke sket inddragelse af hverken forældremyndighedsindehaveren eller barnet eller den unge eller også er det uoplyst i sagen. Inddragelse af barnet eller den unge sker dels ved den samtale, der efter § 48 skal finde sted, inden der træffes afgørelse om for eksempel anbringelse, dels ved inddragelse i forbindelse med gennemførelsen af § 50 undersøgelsen. Udover over familiens og barnets eller den unges egne forhold må der også redegøres for, om der i barnets eller den unges nære omgivelser i øvrigt er mulighed for at hente hjælp til vanskelighederne. Praksisundersøgelsen viser, at det i sager om særlige støtte til børn og unge ofte er tale om belastede familier, der enten har meget sparsomt eller ressourcefattigt netværk eller ikke har noget netværk. I en række tilfælde er der begrænset mulighed for at hente hjælp til overvindelse af vanskelighederne i den nære familie eller omgivelserne.

Om støtteperson til forældrene

Socialforskningsinstituttets evaluering af ændringerne i Serviceloven 2001 dokumenterer, at 45 % af kommunerne ikke har tildelt støtteperson til forældre under deres barns anbringelse, hvori- mod det er tilfældet i en eller flere familier i de resterende 55 % af kommunerne. I de kommuner, hvor man har brugt ordningen, er der 38 %, hvor én familie har fået tildelt støtteperson, mens der i 26 % af kommunerne er to familier, som har fået tildelt støtteperson. 17 % har tildelt støttepersoner til fem eller flere familier (Christoffersen, 2005).

En mindre kvalitativ undersøgelse om betydningen af støttepersonordningen viser, at forældre til anbragte børn, som havde fået tildelt en støtteperson, oplevede et stort udbytte af ordningen. Bl.a. følte de sig styrket både som mennesker og som forældre, ligesom de også i højere grad ønskede at samarbejde med systemet. Undersøgelsen tyder på, at en støtteperson til anbragte børns forældre kan bidrage til at styrke forældrenes samarbejde og involvering i arbejdet omkring barnet. Støttepersonen kan således, udover den direkte støtte til forældrene, også have gavnlig effekt på kontinuiteten i anbringelsen (Foreningen af professionelle støttepersoner, 2004, refereret af Christoffersen, 2005).

Om børn og unges syn på inddragelse

Når det gælder børn og unge, synes kravet om

inddragelse ikke så enkelt at imødekomme. Både international og dansk forskning har i de senere år peget på, at børn ikke inddrages tilstrækkeligt i beslutninger om forebyggende foranstaltninger eller anbringelse. Christensens kvalitative undersøgelse fra 1998 konkluderer, at en afgørende faktor for et godt forløb er, at der har fundet en reel inddragelse sted forud for anbringelsen, blandt andet i forhold til anbringelsesstedet og placeringen.

Socialforskningsinstituttets evaluering af lovændringer i Servicelovens børneregler, som trådte i kraft den 1. januar 2001, *Nye regler – ny praksis peger* viser, at siden lovændringen i 2001 er der sket en stærk stigning af inddragelsen af børn og unge i deres egen sag og denne positive tendens er forstærket fra 2004 til 2005. Således er den samlede andel af børn og unge, som har haft en samtale om deres egen sag, steget fra 62 % i 2004 til 80 % i 2005. Det er især i de vanskeligste sager med misbrug, mishandling mv., at børnene og de unge inddrages. Det lader til, at det netop er sagsbehandlerens vurdering af de belastninger, barnet eller den unge udsættes for, som i sidste ende er afgørende for, om barnets eller den unges holdning til den påtænkte foranstaltning bliver indhentet (Hestbæk, m.fl. 2006).

To bøger om børns og unges oplevelser med anbringelser udkom i 2005; nemlig *Tabuka. Tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelser af børn og*

unge og Har andre plejebørn det som mig? Begge rummer bidrag fra unge og voksne, der fortæller om livet som anbragt på døgninstitution og i plejefamilie. Beretningerne vidner om nødvendigheden af at lade børn og unge komme til orde og at blive hørt. Kort sagt at de inddrages i afgørelser, som har betydning for deres fremtid. Af bøgernes konklusioner fremgår det, at børn ønsker sig behandlet som reflekterende og aktive, at de voksne skal se børnenes problemer og tale med dem om dem, og at børnenes viden om deres eget liv og ønsker er nøglen til en god indsats. De ønsker alle relevante bånd til familien bevaret.

Mange plejebørn gør sig rigtig store bekymringer om deres egne forældre. De savner deres søskende. De føler sig ofte anderledes i skolen og savner kontakt med andre plejebørn. Mange er glade for deres plejefamilier, men synes samtidig, det er svært at være plejebarn. Disse sammendrag stammer fra en gennemgang af indlæggene i årene 2005 og 2006 på Børnetingets hjemmeside, som giver nuværende og tidligere plejebørn mulighed for at komme til orde. Børnetinget er drevet af Familieplejen Danmark og medfinansieret af Socialministeriet (Første nyhedsbrev, der giver stemme til plejebørn, 2006).

Om familierådslagning som metode

Familierådslagning er en kommunikations- og beslutningsmodel. Modellen skal hjælpe til at kvalificere de beslutninger om barnet eller den unge

og samtidig til at styrke samarbejdet mellem familien og de sociale myndigheder. Nationale og internationale evalueringer dokumenterer, at familiernes plan fra rådslagningen i mere end 85 % af tilfældene er blevet godkendt af myndighederne. Familiernes ansvarlighed i forhold til at overholde de indgåede aftaler synes at være høj (Faureholm, 2005). Familierådslagning beskrives nærmere i afsnittet *Værktøjskasse* nedenfor.

Socialforskningsinstituttets afslutningsrapport *Nye regler – ny praksis* afdækker, at anvendelsen af familierådslagning synes at være mindsket i perioden fra 1998 til 2001. Kun få anvender familierådslagning. En undersøgelse viser, at metoden var mere udbredt ved de sager, der blev påbegyndt i 1998. end ved de sager, der startede i 2001. I 1998 blev familierådslagning brugt i 1/5 af sagerne, hvor det samme tal i 2001 var 4 %. Slutrapporten peger bl.a. på, at tallene kan ses i sammenhæng med, at mange af de unge, der har modtaget de nye foranstaltninger efter lovrevisjonen i 2001, gennemgående er ældre, og mange er blevet hjulpet til at bo selvstændigt eller er anbragt uden for hjemmet (Hestbæk, m.fl., 2006).

Værktøjskasse

Fire metoder til systematisk inddragelse

I det følgende beskrives fire forskellige metoder til systematisk inddragelse af barnet, den unge, familie og netværk:

- Børnesamtalen,
- Familierådslagning,
- Netværksmøder,
- Forældrekontrakter og forældreprogram

Børnesamtalen.

Udgangspunktet er, at den kommunale myndighed har pligt til at tilbyde alle børn og unge en samtale, inden der træffes afgørelser, som berører barnet eller den unge. Formålet med samtalen med barnet eller den unge er for det første, at kommunen får et førstehåndskendskab til det barn eller den unge, som sagen drejer sig om. Der kan gå væsentlige oplysninger tabt, hvis sagsbehandleren ikke selv har talt med barnet. For det andet er det vigtigt, at der bliver taget hensyn til barnets eller den unges egen opfattelse af situationen. Samtalen med barnet eller den unge skal foregå på en kvalificeret og respektfuld måde. Lovgivningsmæssigt er der en forventning om, at selv helt små børn skal tilbydes en samtale, før der træffes en afgørelse. Særligt for mindre børn skal sam-

talen foregå på en måde, der er afpasset barnets alder, modenhed og sagens art. Også for at sikre inddragelse af børn og unge med væsentlige fysiske og psykiske funktionsnedsættelser kan det være nødvendigt at tage særlige hensyn eller anvende særlige fremgangsmåder (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, Socialministeriet, 2006, pkt. 249-250).

Karen-Asta Bo og Ingrid Gehl (2005) mener generelt, at det er et tilbagevendende spørgsmål, *"om barnets ret til at blive hørt, vil kunne kollidere med at sikre barnet den nødvendige beskyttelse og omsorg"* (2005: 91). Det er en udfordring i sagsbehandlingen at undgå, at barnet kommer i loyalitetskonflikt med familien og andre nære. Det er også en udfordring at vurdere, hvilken kvalitet samtalen bør have, således at samtalen kan foregå på en respektfuld måde. Det er væsentligt, at barnet føler sig hørt uden at opleve et ansvar, som det ikke kan overskue konsekvenserne af. Generelt gælder det, at en grundig forberedelse er en forudsætning for en konstruktiv samtale. Allerede i forberedelsen skal det primære formål stå helt klart.

I den sammenhæng kan sagsbehandleren være særlig opmærksom på,

- inden samtalen nøje at vurdere, om samtalen skal gennemføres alene med barnet, eller om andre bør deltage. I givet fald skal sagsbehandleren vurdere, hvem der er velegnet til at støtte barnet før, under og efter samtalen,
- at klargøre hvilken type samtale, der skal gennemføres. Er der tale om en undersøgende og udredende samtale, en informerende, en støttende eller en bearbejdende samtale,
- sammen med barnet og under hensyn til barnets modenhed at resumere børnesamtalen for at tydeliggøre, hvad der er talt om, konsekvenser, aftaler, og endelig hvem der skal informeres om hvad efterfølgende.

Selv om samtalen med barnet eller den unge kan indeholde elementer af såvel støttende som undersøgende karakter, er det vigtigt at gøre sig klart, hvor hovedvægten i samtalen ligger. Generelt gælder, at alle typer samtaler må være støttende overfor barnet eller den unge.

Mere om børnesamtalens metodiske aspekter findes i artiklen Børnesamtalen af Karen-Asta Bo og Ingrid Gehl i tidsskriftet *Uden for nummer* nr. 6/2003, og bogen *At tale med børn*. Samtalen som redskab i børnesager af Haldor Øvreide, 2004.

Familierådslagning.

Familierådslagning foregår på et møde, hvor barnets familie og netværk tildeles afgørende indflydelse på de beslutninger, der skal træffes. 'Den udvidede familie' er et begreb relateret til denne beslutningsmodel og er i den sammenhæng ensbetydende med familiens nære netværk, der omfatter slægt, venner, naboer, kolleger til forældrene, kammerater til børnene med flere.

Rådslagningen inkluderer muligheden for at inddrage barnet eller den unge, herunder gøre barnet eller den unge bekendt med baggrunden samt muligheden for selv at deltage. Familierådslagningen imødekommer barnets eller den unges ret til at blive set og hørt i processen både før, under og efter rådslagningen. I familierådslagning arbejdes der for at skabe et kollektivt ansvar for barnet eller den unge.

Det er ofte familiens sagsbehandler, der tager initiativ til familierådslagningen og træffer de nødvendige aftaler med familien. En familierådslagning kan imidlertid først iværksættes, når familien overfor en initiativtager har anført, at de er positive over for tanken om gennemførelse af en familierådslagning. Når alle aftaler er på plads, tager en samordner over.

I såvel skandinavisk som international litteratur om familierådslagning defineres familierådslagning ved fire hjørneste:

1. Den udvidede familie deltager i rådslagningen,
2. Den udvidede familie alene og uden medvirken fra professionelle overvejer svar på de spørgsmål, som sagsbehandleren i samarbejde med familien har udarbejdet til rådslagningen og på baggrund af disse lægges planer for barnet eller den unge,
3. Det er en fritstående og neutral samordner, der hjælper familien med at planlægge og gennemføre rådslagningen,
4. Familiens overvejelser munder ud i en plan for barnet eller den unge, som sagsbehandleren tager stilling til. Planen skal vedtages, såfremt den ikke strider imod barnets bedste og det kommunale serviceniveau på området (Brønholt i Faureholm og Brønholt, 2005:59).

Til uddybning af det danske forsøgsprojekt med familierådslagning fra idé til gennemførelse henvises til kapitel 11 i bogen *Familierådslagning*, redigeret af Jytte Faureholm og Lis Lynge Brønholt, 2005 samt publikationen *Forældreprogrammer. Inspirationskatalog med 18 veldokumenterede forældreprogrammer*, Servicestyrelsen, Socialministeriet, 2006.

Netværksmøder.

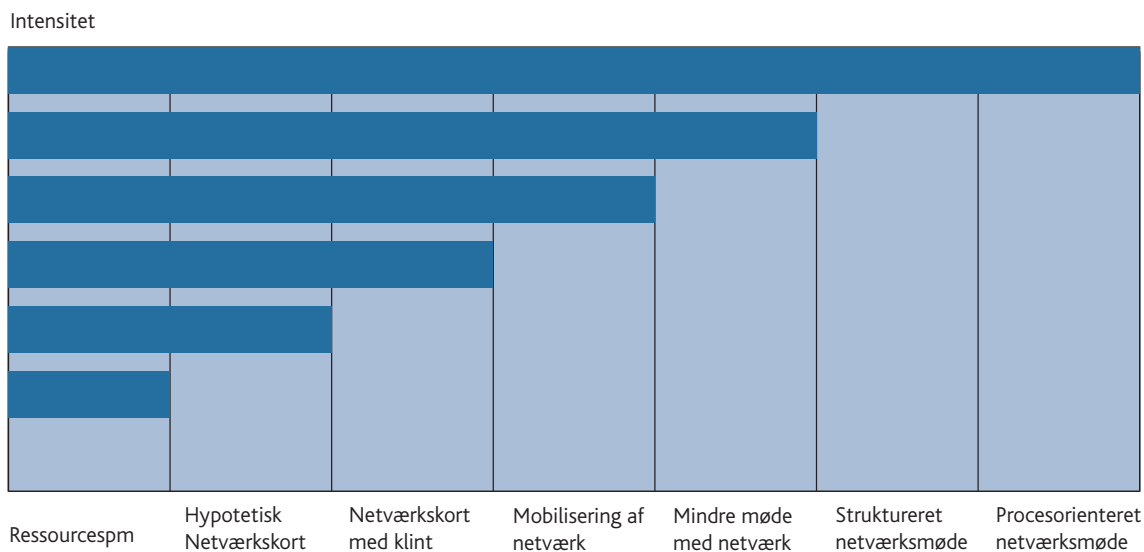
Et møde, hvor familien, sagsbehandleren, det relevante professionelle og private netværk deltager, kan betegnes som netværksmøde (Pedersen og Frank, 2005). Formålet er en målrettet, helhedsorienteret indsats overfor og sammen med familien. En helhedsorienteret indsats forstås her således, at den enkeltes situation anskues fra flere sider og hvor de faglige kompetencer supplerer hinanden (*Metodevejen – et læringshæfte*, 2001). De professionelle er typisk i overtal, og det forventes, at de kommer med løsningsforslag med udgangspunkt i kompetencer fra deres faglige kundskaber.

Til forskel fra familierådslagning er det primært forvaltningen der afgør, hvem der skal deltage i netværksmødet. Det er ligeledes forvaltningen, der er ansvarlig for at definere formålet med mødet og at udarbejde . Møderne kan gennemføres i alle faser af sagsbehandlingen. Mindre møder med få personer kan være tilstrækkelige for eksempel i den første fase af et længere forløb eller til at løse et afgrænset problem.

Hvad indebærer det at arbejde ud fra et netværksperspektiv?

Et netværksperspektiv behøver ikke indebære, at man træffer hele det sociale netværk. En metodeakse illustrerer forskellige netværksindsatser med en stigende grad af intensitet, når det gælder inddragelse af netværket i udredninger, indhentning af information eller behandlingsindsats. Jo længere til højre på akse, desto højere grad af netværksindsats og -involvering (Klefbeck m.fl. i Hessle, 2003). For en uddybning af forskellige netværksbegreber henvises til Sven Hessles bog *Fokus på barn, familj och nätverk – metodeutveckling i den sociala barnvården* (2003).

Figur 3.1 Forskellig intensitet i inddragelsen af netværk

Forældrekontrakt.

Forældrekontrakter er én blandt flere redskaber til at styrke myndigheders og leverandørers

samarbejde med udsatte familier med henblik på at sikre trivsel for familiernes børn. Ifølge Bøggild (2004) indgås kontrakten mellem den

kommunale myndighed og en eller begge forældre. Formålet er at tydeliggøre over for forældrene, at de har ansvaret for deres børn. Det er op til den enkelte kommune at beslutte, om den ønsker at arbejde med forældrekontrakter. I *Vejledningen om særlig støtte til børn og unge og deres familier* nævnes forældrekontrakter som et eksempel på en standard, som kommunalbestyrelsen kan bruge til at sikre systematisk inddragelse af familie og netværk i børne- og ungesager (*Vejledningen om særlig støtte til børn, unge og familier, Socialministeriet, 2006, 24*). Kontrakter med klare mål og delmål er et forpligtende redskab. Servicestyrelsen har udviklet inspirationsmateriale om at arbejde med forældrekontrakter, se www.spe-soc.dk/wm139661.

Niels Åkerstrøm Andersen, der er forfatter til bogen *Borgerens kontraktliggørelse (2003)*, anbefaler at overveje, om borgeren bør have en bisidder i forbindelse med kontraktindgåelse. Efter de gældende regler har både barn eller ung og forældre adgang til at benytte en bisidder som personlig støtte under sagsbehandlingen. Udgangspunktet er, at borgeren selv afgør, om der er behov for en bisidder, og hvem det i givet fald skal være. Sagsbehandleren kan imidlertid medvirke ved at opfordre borgeren til at overveje deltagelse af en bisidder. Mere

om kontrakter i kapitel 10. *Sagsbehandleren som myndighedsperson*.

Forældreprogrammer.

Forældreprogrammer kan hjælpe de forældre, der har svært ved at lære børnene de nødvendige sociale spilleregler, som de skal bruge bl.a. i dagpleje, børnehave, skolen og fritid. I kataloget *Forældreprogrammer. Inspirationskatalog med 18 veldokumenterede forældreprogrammer*. Styrelsen for Social Service, Socialministeriet, 2006 præsenteres et bredt spektrum af forældreprogrammer, som alle har det til fælles, at deres effekt er dokumenteret. Et afgørende træk ved de beskrevne programmer er, at forældrene spiller en central rolle for løsningen af børnenes problemer. Derfor er programmerne fokuseret mod at styrke forældrenes kompetencer og give dem selvtilliden til at tage ansvar for familiens velfærd.

Helsingør Kommune: Systematik og inddragelse

Systematiseret inddragelse af familie, netværk, børn og unge fremmer kvaliteten af det sociale arbejde i forvaltningen. Det viser erfaringer fra Helsingør Kommune.

- Børn, deres familie og netværk er nu engang de bedste til at fortælle deres egen historie, fastslår funktionsleder Pia Nielsen, Helsingør Kommune.

– Og samtlige oplysninger – småt som stort – skal vi forstå at bruge konstruktivt.

Og hvordan sikrer man sig, at alle relevante oplysninger kommer på bordet? I Helsingør hedder løsningen blandt andet manualer. Gennem adskillige år har personalet i forvaltningen, der i dag tæller 21 sagsbehandlere, arbejdet med et manualsistem, der rummer arbejdsplaner, tjeklister og skabeloner i forbindelse med enhver tænkelig situation – også beskrivelser af, hvordan medarbejderne bedst muligt sikrer systematisk inddragelse af familie og netværk.

- Det kan lyde tungt med alle de papirutiner, men sådan oplever vi det ikke, siger Pia Nielsen.

- I stedet føler sagsbehandlerne sig på sikker grund. Ikke fordi de har en manual, men deres sunde fornuft, erfaring og gehør kombineret med et gennemprøvet system giver dem den nødvendige sikkerhed for, at hele problematikken er kendt og alle oplysninger til stede.

Arbejder med og ikke mod

- Det er vigtigt, at parterne er bekendt med det materiale og de beskrivelser, som forvaltningen ligger inde med. Derfor udleverer vi papirerne til familien, så de kan orientere sig og forberede sig. Dermed er vi klædt ens på til samtalerne.

Pia Nielsen mener, at informationerne fra børn, forældre og netværk lægger en god grund for sagsbehandlerens videre arbejde. – I mange tilfælde kommer familien selv med bud på løsningen af et problem. Samtidig betyder den meget aktive inddragelse, at de pårørende føler sig forpligtede og betydningsfulde i forhold til deres barn. Og derfor er de langt mere indstillede på et positivt samarbejde.

- Ikke sjældent oplever vi, at møderne hjælper familierne til at se anderledes på deres barn, i og med at vi ser på ressourcer frem for svagheder. Bare det er med til at gøre en forskel i sagsbehandlingen.

Konference

Inddragelsen af forældre, netværk og børn omfatter også en ny metode, en såkaldt familiekonference, som involverer samtlige relevante parter omkring et barn eller en ung. Det primære er ressourcerne hos alle involverede, problemfeltet er det sekundære. Konferencen kan vare adskillige timer, og langt de fleste involverede tager positivt imod muligheden for at blive hørt og taget med på råd.

Pia Nielsen ved, at inddragelse giver positive resultater, og hun understreger samtidig, at den også koster – blandt andet ressourcer. Derfor skal der på ledelsesplan gives både tid og rum også til supervision og dokumentation. Hun er imidlertid sikker på, at det lønner sig i den sidste ende – også økonomisk.

Vi vidste bedst

- Vi har tidligere været tilbøjelige til at mene, at det udelukkende var sagsbehandlerne, der kendte løsningen på de problemer, barnet eller den unge havde, forklarer Pia Nielsen. – Det gav sig udtryk i en del automatik. Vi vidste bedst og kunne på den baggrund finde på at udfylde alle papirer på forhånd, så familierne ikke skulle belemres med det. De havde jo nok. Vi var måske også tilbøjelige til i den bedste mening for hurtigt at finde løsninger, som både forældre og barn ikke var involver-

ret i. I dag ved vi, at den form for sagsbehandling ikke fører til engagement og samarbejde. Gennem samtaler, møder og konferencer opdager vi nye sider af familien, netværket og barnet, og vi kan i mange tilfælde finde frem til løsningsmuligheder, som alle er indforståede med.

Opmærksomhedspunkter i Helsingør kommune – når børn og unge skal anbringes

Når børn og unge skal anbringes uden for hjemmet, er det vigtigt, at der forud for anbringelsen har været en drøftelse med familien og barnet eller den unge om:

- Årsagen til anbringelsen,
- Samvær i hjemmet – herunder ved helligdage, mærkedage,
- Den løbende kontakt mens barnet er væk,
- At samvær er baseret på aftale mellem forældre, barn, forvaltning og anbringelsessted,
- Hvem barnet skal have samvær med; samværsforældre, bedsteforældre, søskende, venner,
- Hvem barnet skal have besøg af på anbringelsesstedet,
- Hvad forældrene skal deltage i; møder, fritidsklub, skole, lægebesøg,
- At rammer for samvær tilrettelægges, så det er foreneligt med planerne hos anbringelsesstedet.

Mere at vide

På nettet

www.ast.dk. Ankestyrelsen. Her er der adgang til praksisundersøgelserne, anbringelsesstatistikken, nyt fra Ankestyrelsen mv.

www.kabuprojekt.dk, klik *projekter*, klik *delprojekter* og *samarbejde barn-nærtstående-system/professionelle*, find her:

- Projektet *Hør på os og brug vores ressourcer*, som handler om samarbejde mellem nærtstående omsorgspersoner, system og professionelle. Metodeudvikling før og under anbringelse er udviklet af Familieafdelingen i Helsingør Kommune og FBU Forældre Landsforeningen. Erfaringerne i projektet peger på, at der skal fokuseres på procedurer og ikke mindst på overholdelse af procedurer, hvis inddragelse skal ske mere og bedre.
- Projektet *Undersøgelse af støttepersonordningens betydning for forældre til anbragte børn, det anbragte barn samt samarbejdet med systemet* udarbejdet af Foreningen af professionelle støttepersoner. Det er projektets erfaring, at alle i systemet profiterer ved, at forældre får mulighed for at udtrykke deres oplevelse af anbringelsesforløbet gennem kvalificeret støtte. Forældre får større bevidsthed om egne behov og som følge heraf øget mulighed for aktiv og

relevant medvirken i forhold til deres børns anbringelse.

- Hæftet *Man skal nok lige lære os at kende først*, som ligger under *Kampagne der skal sætte fokus på børns inddragelse i anbringelsessager*.

www.moderniseringsprogram.dk, klik *værktøjer*, klik *Webhåndbog i brugerinddragelse*. Inspiration til styrkelse af dialogen med borgere, præsentation af relevante overvejelser og konkrete metoder, Socialministeriet. Finansministeriet, 2002.

www.servicestyrelsen.dk, klik *forældreprogrammer*, her kan dels klikke sig videre til *Inspirationsmateriale til forældrekontrakter* og til baggrundsrapporten *Research og beskrivelse af erfaringer med forældreprogrammer i Danmark og i udlandet*.

www.social.dk:

- Skriv *håndbog* som søgeord. Frem kommer *Håndbog om hjælp til børn og unge gennem dialog og samarbejde med forældre – herunder gennemgang af reglerne om underretning og tavshedspligt*, Dialogvejledningen, med en detaljeret gennemgang af principperne for samarbejdet og de regler for tavshedspligt, der gælder på området, Socialministeriet 2004.

- Klik <http://www.social.dk/netpublikationer/2005/p9sagsbehandler1901/html/publikation.htm> og find pjecen *Få borgerens medvirken i sagsbehandlingen til at lykkes!* Pjecen sammenfatter hovedresultaterne fra Socialministeriets undersøgelse af retssikkerhedslovens § 4 om borgerens medvirken i egen sag. Undersøgelsen omtales i kapitlet og andre steder i håndbogen.
- Klik <http://sm.social.dk/retssikkerhed/docs/Unders%C3%B8gelse-paragraf-4.pdf> for at se den endelige rapport fra undersøgelsen af retssikkerhedslovens § 4, Socialministeriet, april 2004.

www.boerninget.dk. Børnetinget er en hjemmeside, som giver nuværende og tidligere plejebørn mulighed for at komme til orde. Børnetinget er drevet af Familieplejen Danmark og medfinansieret af Socialministeriet.

Litteratur

Andersen, Niels Åkerstrøm (2003): *Borgernes kontraktliggørelse*, Hans Reitzels Forlag.

At skrive en afgørelse. Ankestyrelsen, 2004.

Bo, Karen-Asta og Ingrid Gehl (2005): *Børnesamtalen. Samtalens betydning for barnet* i Annette Munch (red.): *Forskning og socialt arbejde med udsatte børn og unge – En antologi.*, UFC Børn og Unge.

Bo, Karen-Asta og Ingrid Gehl (2003): *Børnesamtalen i Uden for nummer*, nr. 6/2003.

Bøgild, Bitten (2004): *Evaluering af forældrekontrakter i Social Service*, marts 2004/2. årgang, Socialministeriet, Styrelsen for Social Service..

Christensen, Else (1998): *Anbringelse af børn: En kvalitativ analyse af processen*. Socialforskningsinstituttet. Rapport 98:2.

Christoffersen, Mogens Nygaard, Anne-Dorthe Hestbæk, Andreas Lindemann og Vibeke Lehmann Nielsen (2005): *Nye regler for udsatte børn og unge. Ændringer i Serviceloven 2001*. Delrapport I. Socialforskningsinstituttet 05:15.

Det første nyhedsbrev, der giver stemme til plejebørn. www.boerninget.dk.

Egelund, Tine (2005): *Socialt udsatte børn og unge*. Social Forskning 2005:2.

Egelund, Tine og Anne-Dorthe Hestbæk (2005): *Forløbsundersøgelser om børn* i Annette Munch (red.): *Forskning og socialt arbejde med udsatte børn og unge – En antologi*, UFC Børn og Unge.

Ejrnæs, Morten (2004): *Myten om faglig enighed i Uden for nummer* 9, 5. årg. www.socialrdg.dk.

Evaluering af KABU-delprojekter. Hovedrapport. COWI i samarbejde med JCVU for Styrelsen for Social Service, 2005, kan downloades fra www.kabuprojektet.dk under *Evaluering af KABU-delprojekter*.

Faureholm, Jytte og Lis Lyng Brønholdt (red.) (2005): *Familierådslagning. En beslutningsmodel*. Hans Reitzels Forlag.

Forældreprogrammer. Inspirationskatalog med 18 veldokumenterede forældreprogrammer. Styrelsen for Social Service. Socialministeriet, 2006.

Få borgernes medvirken i sagsbehandlingen til at lykkes! Inspiration til ledelse, mellemledere og sagsbehandlere om borgernes medvirken og retligheder i sagsbehandlingen på det sociale område. Socialministeriet, 2005.

Hessle, Sven (red.) (2003): *Fokus på barn, familj och nätverk – metodeutveckling i den sociala barnvården*. Gothia.

Hestbæk, Anne-Dorthe (2005): *Kommunerne styrker arbejdet med udsatte børn og unge i Social Forskning*, nr. 4, s. 4-5.

Hestbæk, Anne Dorthe, Andreas Lindemann, Vibeke Lehmann Nielsen og Mogens Nygaard Christoffersen (2006): *Nye regler – ny praksis. Ændringerne i servicelovens børneregler 2001. Afslutningsrapport*. Styrelsen for Social Service. Socialministeriet.

Hvad må du sige? Udveksling af fortrolige oplysninger i forebyggende tværfagligt samarbejde om børn og unge. Socialministeriet, 2005.

Jørgensen, Per Schultz og Jan Kampmann (red.) (2000): *Børn som informanter*. Børnerådet.

Ketscher, Kirsten (2002): *Socialret. Almindelige principper. Retssikkerhed og administration. Grundværdier*. Forlaget Thomson. Gad Jura.

Metodevejen – et læringshæfte. Refleksioner og forslag fra Projekt Socialforvaltning 2000. Socialministeriet, 2001.

Nielsen, Henrik Egelund (red.) (2005): *Tabuka. Tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge*. Forlaget Børn og Unge.

Nielsen, Steffen Bohne og Lars Uggerhøj (2005): *Mellem nærhed og magt. Om retlig regulering af borgernes medvirken i børn- og ungesager* i Annette Munch (red.): *Forskning og socialt arbejde med udsatte børn og unge – En antologi*, UFC Børn og Unge.

Pedersen, Nina K. og Birte Frank (2005): *Det kræver mod og vilje i forvaltningen* i Faureholm og Brønholt (red.): *Familierådslagning. En beslutningsmodel*, Hans Reitzels Forlag.

Praksisundersøgelse om anbringelse af børn og unge. Ankestyrelsen, december 2006.

Thorsager, Linda, Ivan Christensen, Vibeke Pihl (2006): *Det sociale arbejdes betingelser – om rammer for metodisk socialt arbejde i dag*. Forskningsafdelingen for socialpolitik og velfærdsydelser. 12:2006 Arbejdsrapport. Socialforskningsinstituttet.

Undersøgelse af retssikkerhedsloven § 4. Socialministeriet 2004.

Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, Vejledning nr. 3 til serviceloven, Vejledning 2006, Socialministeriet.

Warming, Hanne (2005): *Har andre plejebørn det som mig?* Frydenlund.

Øvreeide, Haldor (2004): *At tale med børn: samtalen som redskab i børnesager*. Hans Reitzels Forlag.

4. § 50-undersøgelse

Når det må antages, at et barn eller en ung har brug for særlig støtte, er den kommunale myndighed forpligtet til at undersøge barnets eller den unges forhold nærmere. Hensigten med undersøgelsen er at skaffe et grundlag for at vurdere, om et barn eller en ung og familie har behov for en social indsats, der kan afhjælpe problemerne og medvirke til at skabe sammenhæng og kontinuitet i barnets eller den unges liv. En § 50-undersøgelse er således fundamentet for den sociale indsats. Med anbringelsesreformen stilles der nye krav til undersøgelsens kvalitative udformning. § 50-undersøgelsen skal ikke alene fokusere på problemer, men samtidig afdække ressourcer og handlemuligheder hos barnet eller den unge og familie og netværk, der kan bidrage til at overvinde problemerne.

Hvad er en § 50-undersøgelse?

En § 50-undersøgelse er en kvalificeret faglig og dokumenteret afdækning af, om der foreligger problemer, som bør resultere i en indsats herunder en vurdering af, hvilke forhold hos barnet eller den unge og familie, der bør være mål for indsatsen (Begreber udsatte børn og unge, 2004).

En § 50-undersøgelse danner grundlag for en begrundet stillingtagen til indgriben eller ej og eventuelt udarbejdelse af handleplan, afgørelse om foranstaltning og behandlingsplan. På baggrund af § 50 undersøgelsen udfærdiger sagsbehandleren en begrundet stillingtagen til, om der er behov for indgriben eller ej. Er det vurderingen, at der er behov for en foranstaltning, udarbejdes der en handleplan, inden der træffes afgørelse om foranstaltning. Beslutningen om at udarbejde en handleplan er en såkaldt procesbeslutning, der adskiller sig fra den egentlige

Bekymringsgrundlag	§ 50-undersøgelse	Handlegrundlag	Handleplan
Den kommunale myndigheds oplysninger	Analyse	Vurdering	
<ul style="list-style-type: none">- underretning- henvendelse fra barnet eller den unge- henvendelse fra forældre		<ul style="list-style-type: none">- afgørelse om ingen foranstaltninger- afgørelse om dagforanstaltninger- afgørelse om døgnforanstaltninger	

Figur 4.1 § 50-undersøgelsen

afgørelse om iværksættelse af en foranstaltning. For en uddybning af forskellen mellem beslutninger og afgørelser og af hvordan afgørelser kan skrives, se Ankestyrelsens pjece At skrive en afgørelse, 2004.

Hvad er vigtigt i forhold til undersøgelsesarbejdet?

Metode

Loven opstiller en række krav til hvad § 50-undersøgelsen skal indeholde. Kravene medvirker til at sikre, at der gennemføres grundige undersøgelser, mens det fortsat er op til den enkelte kommune at fastlægge metoden for, hvordan undersøgelsen udarbejdes.

En metode kan generelt set defineres som et bevidst valg af fremgangsmåde og værktøjer i alle sager (Metodevejen, 2001, kapitel 5) eller her mere konkret som en systematisk fremgangsmåde til at komme fra bekymringsgrundlaget til problemforståelsen og videre til handlegrundlaget. Viden om barnets eller den unges og familiens konkrete forhold i den enkelte sag sammenholdes med generel socialfaglig viden og sagsbehandlerens erfaring. På denne baggrund foretager sagsbehandleren en socialfaglig vurdering.

Eksempler på kundskabsbaseret viden inden for børne- og ungeområdet, som er nødvendig for, at sagsbehandleren kan forstå et barns eller en ungs situationen, er viden om:

- Socialisering og kompetenceudvikling,
- Børns alder og udvikling,
- Børns sprog og udtryksformer,
- Børns hverdagsliv,
- Børns tilknytning og reaktion på separation,
- Børns vilkår for at mestre belastninger belyst ved risiko- og beskyttelsesfaktorer i barndommen,(Bo og Gehl 2005).

Sagsbehandlerens forforståelse

Det er vigtigt, at sagsbehandleren overvejer, hvilken betydning hendes eller hans forforståelse har i en konkret sag, for eksempel:

- Hvad er sagsbehandlerens faglige kundskaber om børn og unge i relation til den konkrete undersøgelse?
- Hvad betyder sagsbehandlerens praktiserfaring i forhold til, hvordan den konkrete undersøgelse planlægges?
- Hvad ved sagsbehandleren allerede om barnet eller den unge, familie og netværk, og hvilken viden mangler?

Hvordan sagsbehandleren forstår barnets eller den unges og familiens situation og problem afhænger af det konkrete personkendskab, den generelle faglige og forskningsbaserede viden på området, erfaringer, personlige værdier og systemets værdier. Alt dette sættes i spil, hver gang der foretages en undersøgelse. Ved det konkrete personkendskab forstås sagsbehandlerens kendskab

til barnet eller den unge, til familien, til netværket og til øvrige forhold i barnets eller den unges liv. Personkendskabet kan udfordre forforståelsen. Sagsbehandleren har ofte viden om barnets eller den unges hverdagsliv og de væsentlige ændringer, der løbende er sket. Derfor må sagsbehandleren, før hun eller han indhenter mere viden, gøre sig klart, hvad hun eller han allerede ved, hvor denne viden stammer fra, hvad der mangler viden om og hvor denne viden kan indhentes. Med andre ord er der metodisk set tale om at tydeliggøre problemforståelsen i den enkelte sag (*Metodevejen – et læringshæfte*, 2001).

I sagsbehandlerens arbejde med en § 50-undersøgelse er der tale om en vekselvirkning mellem at indhente nye oplysninger og at udfærdige socialfaglige vurderinger på forskellige niveauer og tidspunkter i sagsforløbet.

Fokus på ressourcer og problemer

Som nævnt skal både ressourcer og problemer i relation til barnet eller den unge, familie og netværk afdækkes i undersøgelsen. For at tilbyde barnet eller den unge den bedst mulige indsats, er det afgørende, at der ikke udelukkende fokuseres på problemer. Mindst lige så væsentligt er kendskabet til barnets eller den unges ressourcer. Ressourcerne skal afdækkes og beskrives, da de kan bidrage til problemløsningen. Ressourcer kan eksistere fx i form af et barns eller en ungs mestringsevne, som kan understøttes med en kon-

taktpersonordning, eller i form af familiemedlemmer eller andre personer i barnets eller den unges omgangskreds, som i perioder eller på særlige områder vil tage sig af barnet eller den unge, hvis den kommunale myndighed står for en rammesætning af aftaler med forældre og andre involverede.

Formelle krav til undersøgelsen

- Undersøgelsen skal afdække ressourcer og problemer hos barnet eller den unge, familien og netværket. For unge, der er fyldt 15 år, skal undersøgelsen afdække de særlige forhold, der skal indgå ved valg af indsats for denne aldersgruppe,
- Undersøgelsen må ikke være mere omfattende end formålet tilsiger og skal i øvrigt gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader. Det er væsentligt, at kommunen nøje overvejer, hvilke oplysninger der er brug for i den konkrete sag og alene indhenter disse. Fra begyndelsen af undersøgelsen skal det afklares, hvilke oplysninger kommunen allerede har om barnets eller den unges forhold,
- Undersøgelsen skal gennemføres inden for de lovbestemte tidsfrister,
- Undersøgelsen skal være alsidig, saglig og upartisk,
- Undersøgelsen skal anlægge en helhedsbetragtning, der skal omfatte barnets eller den unges samlede situation,

-
- Undersøgelsen skal inddrage fagpersoner, som allerede har viden om barnets og familiens forhold for eksempel sundhedsplejersker, pædagoger, psykologer, lærere eller andre. Der kan være tale om foreliggende viden hos pædagoger fra barnets dagtilbud, lærere fra skolen, sundhedsplejersken eller andre, der har kendskab til barnets eller den unges forhold. Det er bl.a. formålet med de tværfaglige grupper efter § 49 at sikre, at den nødvendige tværfaglige viden er til stede i forbindelse med undersøgelser. Ved at lade foreliggende viden indgå i undersøgelsen kan sagsbehandleren undgå, at undersøgelsen bliver mere vidtgående end højst nødvendigt,
 - Undersøgelsen skal sikre inddragelse og parts-høring af barnet eller den unge og forældrene samt mulighed for aktindsigt,
 - Undersøgelsen skal resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger og i givet fald hvilke. Der skal være oplysninger om, hvordan forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge stiller sig til foranstaltninger og om der er forhold i familien eller i omgivelserne, som kan bidrage til at afhjælpe vanskelighederne. Det gælder om på et tidligt tidspunkt at få en kvalificeret afdækning af, om der foreligger problemer, der bør resultere i iværksættelse af foranstaltninger (*Vejledning om særlig støtte til børn, unge og familie*, Socialministeriet, 2006),

- I forbindelse med undersøgelsen skal det vurderes, om der skal foretages en undersøgelse af eventuelle andre børn i familien,
- Undersøgelsen kan gennemføres uden samtykke ved at indhente de nødvendige eksisterende oplysninger, se uddybning i afsnittet *Det siger loven* senere i kapitlet.

Dokumentation

I forbindelse med en § 50-undersøgelse anvendes journaler, erklæringer og udtalelser, samtaler, interviews og observationer som kilder til den nødvendige viden.

For at synliggøre undersøgelsens formål og faglige grundlag er det vigtigt at beskrive, systematisere og dokumentere de oplysninger, som indgår. Væsentligt er, at der skal være en klar adskillelse mellem en beskrivelse af barnets eller den unges, familiens og netværkets problemer og ressourcer og sagsbehandlerens socialfaglige vurdering.

Dokumentation er data og informationer, som indsamles og forelægges med et bestemt formål. I sagsbehandlerens arbejde er dokumentation de data og informationer, som ligger til grund for beslutninger og afgørelser i arbejdet med udsatte børn og unge, uanset om de træffes af sagsbehandlere, ledere eller politikere, herunder børne- og ungeudvalget.

Dokumentation indgår som en del af sagsbehandlerens arbejde, når hun eller han:

1. fremskaffer, indsamler og beskriver informationer og observationer om barnet eller den unge, familie og netværk i forbindelse med en § 50-undersøgelse,
2. analyserer informationerne og observationerne samt tolker og vurderer barnets eller den unges behov for særlig støtte på et socialfagligt grundlag i forbindelse med en § 50-undersøgelse,
3. udfærdiger en begrundet stillingtagen til indgriben eller ej, eventuelt udformer en handleplan, træffer afgørelse om foranstaltninger og deltager i udformningen af behandlingsplan,
4. står for tilsyn og opfølgning på foranstaltninger, herunder beslutninger om justeringer, forlængelser og ophør af foranstaltninger.

Journalen

En journal er et redskab, der kan bidrage til at dokumentere centrale forhold. Det er en del af god forvaltningsskik, at:

- journalen er fyldestgørende; dvs. indeholder de oplysninger, som er nødvendige, for at sagsbehandleren kan foretage vurderinger, træffe afgørelser, iværksætte foranstaltninger og følge op,
- journalen er skrevet så neutralt og sagligt som muligt,
- det klart fremgår af journalen, hvad der er faktiske oplysninger, og hvad der er vurderinger,

- det klart fremgår af journalen, hvem der har givet de faktiske oplysninger, og hvornår de er afgivet,
- det klart fremgår af journalen, hvem der har foretaget vurderingerne, og på hvilket grundlag,
- journalføring sker løbende,
- det er let at orientere sig i journalen og få overblik.

Journalen er:

Et beslutningsgrundlag, hvor grundlaget og præmisserne skal beskrives, herunder bevillingsparagraf. Målgruppen er børn, unge og deres familie og netværk samt sagsbehandlere. Journalen sikrer og synliggør det faglige grundlag for afgørelser.

Et retssikkerhedsdokument, som giver mulighed for aktindsigt. Målgruppen er børn, unge og deres familier.

Et kontrolgrundlag i forhold til ledelsens og revisionens mulighed for at kontrollere bevillingsgrundlag samt kompetence- og sagsbehandlingsregler. Målgruppen er ledelse, revision og ankesystemet.

Et grundlag for evaluering af socialforvaltningens praksis. Målgruppen er sagsbehandlere, ledere, politikere og borgere.

Derudover kan journalen være et aktivt redskab i sagsbehandlingen, hvor børn, unge og deres familie kan læse overvejelser og vurderinger, ligesom den kan bidrage til en forståelse for og indsigt i socialbehandling.

Det siger loven

Om den samlede undersøgelse

En § 50-undersøgelse kan anses for afsluttet, når den kommunale myndigheds antagelser om barnets eller den unges behov for særlig støtte er undersøgt på baggrund af de forhold, der fremgår af de seks faste punkter. Når forholdene undersøges, skal det som nævnt ske i lyset af både et resource- og et problemperspektiv. Til sidst i undersøgelsen udarbejdes en begrundet stillingtagen til indgriben eller ej. Den samlede undersøgelse må ikke være mere omfattende end formålet tilsiger.

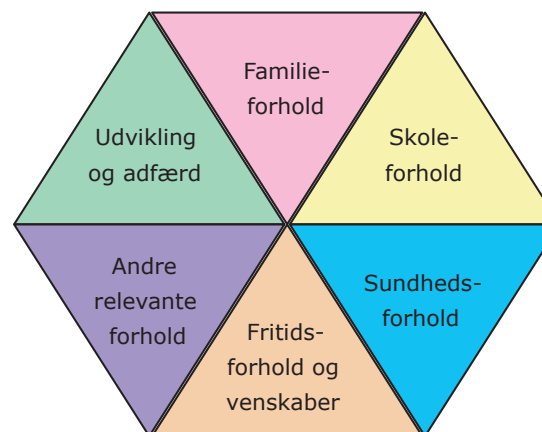
Om de seks faste punkter i § 50-undersøgelsen Det er i anbringelsesreformen lovfæstet hvilke områder, der skal undersøges, når et barn eller en ung antages at have behov for særlig støtte. § 50, stk. 2 indeholder seks faste punkter, som skal undersøges og vurderes som led i sagsbehandlingen i hvert enkelt tilfælde. De seks faste punkter muliggør en løbende og systematisk opfølgning af, om indsatsen virker efter hensigten eller om der er behov for justeringer. Samtidig gi-

ver de faste punkter mulighed for en bredere dokumentation og evaluering på området (Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, 2006, pkt. 260). Nedenfor gennemgås de seks faste punkter hver for sig.

1. Udvikling og adfærd

Når barnets udvikling og adfærd udredes, fokuseres der bl.a. på barnets eller den unges kognitive, sociale og motoriske udvikling. Desuden undersøges om barnets eller den unges udvikling eller adfærd påvirkes på en uhensigtsmæssig måde, og i givet fald hvilke ressourcer barnet eller den unge har til at overvinde dette.

Seks fokuspunkter

Figur 4.2 De seks punkter i §-50 undersøgelsen

For unge, der er fyldt 15 år, fokuseres på de forhold, som har særlig betydning for valg af indsats rettet mod denne aldersgruppe. Her er de unges egne ønsker betydningsfulde. Øvrige væsentlige forhold kan være den unges tilknytning til nærmiljøet, forhold der er afgørende for den unges fremtidige bolig, fordele og ulemper ved at den unge eventuelt får en mere selvstændig bolig, den unges skole- eller uddannelsesforløb samt fremtidige uddannelses- og erhvervsplaner. Mere herom i kapitel 6 *Indsatsen overfor store børn og unge*.

2. Familieforhold

Når familieforholdene belyses, undersøges familiens og netværkets relationer og sammensætning, forældrenes omsorgskompetence, sociale og økonomiske forhold og eventuelle problemer med helbred eller misbrug. Der søges indsigt i familiens hverdagsliv herunder familiens arbejdssituation, hvorledes familien budgetterer med deres midler, om familien lider afsavn baseret på den økonomiske situation, og hvilken betydning de økonomiske forhold har for familiens hverdag og konkret for barnets eller den unges udfoldelsesmuligheder. Desuden undersøges barnets eller den unges relationer til søskende, forældre uden del i forældremyndigheden, bedsteforældre eller andre personer fra netværket for at klarlægge behovet for støtte og de eventuelle ressourcer, der kan indgå i støtten samt muligheden for at kunne bevare vigtige relationer ved en eventuel anbringelse.

3. Skoleforhold

Når barnets eller den unges skolegang undersøges, afdækkes der, hvordan barnet fungerer både fagligt og socialt i skolen. Dels er skolegangen væsentlig for det sociale liv her og nu, dels spiller skolen en vigtig rolle for de senere muligheder for at få et godt liv på arbejdsmarkedet. En eventuel foranstaltning tilrettelægges således, at der tages højde for barnets eller den unges skoleforhold for at støtte bedst muligt. Navnlig hvis det kommer på tale at anbringe barnet uden for hjemmet, er det vigtigt at fastholde fokus på sammenhæng i skole- og uddannelsesforløb. Hvis sagen drejer sig om et barn under den skolepligtige alder, vil det være tilstrækkeligt at notere dette i journalen.

4. Sundhedsforhold

Hos udsatte børn og unge ser man ofte uopdagede helbredsmæssige problemer, måske fordi forældrene ikke selv tidligere har været tilstrækkeligt opmærksomme på barnets eller den unges helbred. Barnets eller den unges sundhedsforhold skal derfor indgå i en undersøgelse. Det kan eksempelvis undersøges, om barnets eller den unges vækst og udvikling er alderssvarende, om de almindelige lægeundersøgelser og vaccinationer er gennemført, om der er misbrugsproblemer eller tegn på allergier, astma, overvægt eller andre helbredsproblemer. Den konkrete situation afgør, om der skal gennemføres lægeundersøgelser eller lignende. Helbredsmæssige problemer kan i sig

selv give barnet eller den unge dårligere livskvalitet og desuden forværre sociale problemer.

5. Fritidsforhold og venskaber

Når barnets eller den unges aktuelle fritidsforhold og venskaber belyses, er det væsentligt at være opmærksom på, at fritidsforhold og venskaber både kan være en del af problemet og en del af løsningen. Barnet eller den unge kan have problemer med venner og fritiden, som kan bidrage til isolation, ensomhed eller uheldige adfærdsmønstre, men venner og fritidsforhold kan også bidrage til at bryde uheldige adfærdsmønstre og give nyttige netværk, som giver adgang til andre rollemodeller end dem, der findes i familien. Undersøgelsen skal både afdække aktuelle fritidsforhold og venskaber og eventuelle perspektiver i at fokusere på fritidsforhold og venskaber (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, Socialministeriet, 2006, pkt. 259).

6. Andre relevante forhold

Oplysningerne fra punkt 1 til 5 skal ofte suppleres med andre oplysninger, da undersøgelsen skal afdække alle relevante forhold. Det afhænger af den konkrete sag, hvilke øvrige forhold der yderligere skal belyses. Det vil eksempelvis ofte være relevant at inddrage det dagtilbud, som barnet går i. Dagtilbud er centrale i danske børns hverdagsliv. Ifølge Danmarks Statistik 2006 går 83 % af alle 0-5årige børn i førskoletilbud, mens 39 % af alle 6-14årige deltager i ordninger for skole-

børn. Samlet set er 56 % af alle 0-14årige børn indskrevet i pasningstilbud.

Der kan også være tale om særlige forhold, som gør sig gældende for børn og unge med væsentlige fysiske og psykiske funktionsnedsættelser, specifikke ressourcer eller problemer i lokalsamfundet eller børn eller unge, der har været udsat for voldelige eller seksuelle overgreb. Sagen kan desuden være rettet mod et barn eller en ung, hvor der skal tages hensyn til etnicitet, kultur, religion og sprog. Det er således væsentligt, at undersøgelsen afdækker hvilke forhold, der konkret i den enkelte familie kan have en betydning for forståelsen af barnets eller den unges unikke situation.

Om en bredspektret indsats

I anbringelsesreformen tillægges det stor betydning, at der så tidligt som muligt foretages en grundig og kvalificeret afdækning af, om der foreligger problemer, der bør resultere i iværksættelse af foranstaltninger. For de børn, unge og familier, der modtager hjælp, er der ofte tale om en opkobning af sociale problemer. Det kan derfor ikke forventes, at en indsats på et enkelt område kan løse problemerne. Forskningen peger på betydningen af en bredspektret indsats, det vil sige en indsats, der sætter ind på flere niveauer af børnenes, de unges og familiernes liv. En kombination af flere foranstaltninger kan være den rette hjælp i en række tilfælde. I den forbindelse er det afgørende princip for tilrettelæggelse af indsat-

sen, at støtten ydes ud fra barnets eller den unges bedste (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, Socialministeriet, 2006, pkt. 259).

Andre nye fokuspunkter i undersøgelsesarbejdet

Derudover er der foretaget en skærpelse af reglerne om undersøgelse på følgende punkter:

En **særlig opmærksomhed skal rettes mod unge**. Efter § 50, stk. 3 skal undersøgelsen for unge over 15 år afdække de særlige forhold, der indgår ved valg af indsats for denne aldersgruppe. Det er her vigtigt at tage hensyn til relationerne i nærmiljøet, så de unge ikke ved en anbringelse må sige farvel til de dele af deres liv, der er velfungerende med venner, skole og fritidsliv. Det er muligt at bruge en bredere vifte af tilbud for de 15-17årige. Hvis en anbringelse imidlertid vurderes at være den bedste løsning, skal en anbringelse vælges fra begyndelsen. Det er ikke nødvendigt, at andre alternativer først er afprøvet. Se også § 52 og § 76.

Der er indført en **tidsfrist** for undersøgelsen. Undersøgelsen skal ifølge § 50, stk. 7 afsluttes senest fire måneder efter, at den kommunale myndighed bliver opmærksom på, at et barn eller en ung har behov for særlig støtte. De 4 måneder tæller fra det tidspunkt, hvor den kommunale myndighed modtager en underretning eller henvendelse

eller kommunen selv bliver opmærksom på problemet. Derfor vil begyndelsestidspunktet for de 4 måneder i mange sager ligge forud for det tidspunkt, hvor sagsbehandleren indleder en undersøgelse. Hvis undersøgelsen undtagelsesvis ikke kan **afsluttes inden for fire måneder**, skal den kommunale myndighed udarbejde en foreløbig vurdering og snarest derefter afslutte undersøgelsen.

Den kommunale myndighed skal i forbindelse med en undersøgelse af barnets eller den unges forhold efter § 50 altid vurdere, om der skal foretages en **undersøgelse af eventuelle søskende**, jf. § 50, stk. 8. Formålet med dette krav er at sikre en tidlig indsats over for eventuelle andre børn i familien. Der vil ofte være grund til at antage, at der bør gennemføres en undersøgelse af søskende, hvis et barns eller en ungs problemer primært skyldes forhold i familien eksempelvis forældrenes misbrug eller psykiske lidelser. Hvis kommunen efter en konkret vurdering finder, at der skal gennemføres en undersøgelse efter § 50 af eventuelle søskendes forhold, skal der træffes en afgørelse om dette, se serviceloven § 50, stk. 1.

Udgangspunktet for en undersøgelse er, at kommunen har samtykke til undersøgelsen fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år. Der er dog stadig mulighed for at belyse sagen **uden samtykke**. Hvis indehaveren af forældremyndigheden eller den unge, der er fyldt 15

år, ikke giver samtykke, jf. § 50, stk. 1, kan undersøgelsen gennemføres uden samtykke ved at indhente de nødvendige eksisterende oplysninger, jf. § 50, stk. 9 samt retssikkerhedslovens § 11, stk. 1, nr. 1. Derudover kan det være nødvendigt at gennemføre en undersøgelse uden samtykke jf. § 51.

For at indhente de eksisterende oplysninger efter servicelovens § 50, stk. 9, kræves det, at det må antages, at barnet eller den unge har behov for særlig støtte. Kommunalbestyrelsen bør informere forældremyndighedens indehaver og den unge over 15 år om, hvilke oplysninger der påtænkes indhentet, med mindre dette vil besværliggøre indhentelsen unødigt. Dermed sikres det, at barnets eller den unges forhold også i disse tilfælde kan blive undersøgt, så der er bedre muligheder for at give den relevante støtte. Efter servicelovens § 50, stk. 9, kan der alene indhentes eksisterende oplysninger. Begrebet eksisterende oplysninger dækker både oplysninger, som allerede er nedskrevne og oplysninger i form af viden hos de personer, der har med barnet, den unge eller familien at gøre. Kommunen kan godt indhente nye udtalelser fra fx daginstitutionspersonale, læger, privat personer eller andre, der har kendskab til barnet og barnets forhold (*Vejledning om særlig støtte til børn, unge og familier*, Socialministeriet, 2006, pkt. 270). At der kun kan indhentes eksisterende oplysninger betyder, at der ikke kan foretages nye undersøgelser af barnet eller den unge hos fx læge eller psykolog.

Er der ikke givet samtykke, kan sådanne undersøgelser kun gennemføres efter servicelovens § 51. Denne bestemmelse tager alene sigte på de situationer, hvor det er nødvendigt at få afklaret om, der er åbenbar risiko for alvorlig skade på et barns sundhed eller udvikling. Efter bestemmelsen kan undersøgelsen ske under ophold på en institution eller ved indlæggelse på sygehus, både somatisk og psykiatrisk afdeling. I sidstnævnte situation forudsættes undersøgelsen at skulle ske på en børne- eller ungdomspsykiatrisk afdeling. Indlæggelse til undersøgelse på sygehus forudsætter tilslutning fra afdelingens overlæge (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, Socialministeriet, 2006, pkt. 362). Efter § 51 ligger kompetencen her hos børne- og ungdomsvalget og der vil være klageadgang til Ankestyrelsen.

Generelt gælder, at undersøgelser af børns eller unges forhold efter § 50 i juridisk forstand er afgørelser. Indehaveren af forældremyndigheden samt unge, som er fyldt 15 år, har således krav på at modtage klagevejledning.

Inddragelse af barn eller ung og familie og netværk

Inddragelse og aktiv medvirken af barnet eller den unge, familie og netværk skal altid indgå som vigtige aspekter i sagsbehandlingen. En § 50-undersøgelse kan ikke gennemføres uden at inddrage de berørte parter. Det er kommunalbestyrelsen

pligt at overveje, hvordan en systematisk inddragelse kan finde sted, se § 47.

Inddragelsen skal finde sted, lige så snart der træffes en afgørelse om at gennemføre en § 50-undersøgelse. Forældrenes forståelse for undersøgelsen er vigtig, da den er en forudsætning for et godt samarbejde mellem den kommunale myndighed og forældremyndigheden. Inddragelse skal foregå både i form af en orientering om formål med og indhold af undersøgelsen og i form af inddragelse i selve undersøgelsesprocessen. Når familieforholdene afdækkes som del af service-lovens § 50-undersøgelse, indebærer det bl.a. øje for forholdet til forældre uden del i forældremyndigheden. Det er vigtigt at trække på eventuelle ressourcer, der findes her, idet den anden forælder vil kunne spille en positiv rolle for barnet (Vejledning om særlig støtte til børn og unge og *deres familier*, Socialministeriet, 2006, pkt. 44).

Barnet eller den unge, familien og netværket er de bedste kilder, når det handler om at få kendskab til forhold i barnets eller den unges liv. Deres forestillinger om, hvad der kan hjælpe, kan være centrale for valget af foranstaltninger.

Lovændringen udvider også børns ret til at blive hørt i forbindelse med alle afgørelser om særlig støtte. Konkret betyder det, at barnet skal tilbydes en samtale, før der eksempelvis træffes afgørelse om samvær under en anbringelse, valg af anbrin-

gelsessted og ophør af forebyggende foranstaltninger, se § 48, og kapitel 3 om *Inddragelse af børn, familie og netværk*, afsnittet Det siger loven.

Det ved vi

Om § 50-undersøgelser og inddragelse

Fra Socialforskningsinstituttets evaluering af kommunernes forebyggende indsats på børne- og ungeområdet ved vi, at der er behov for øget opmærksomhed om, hvornår der er brug for en § 50-undersøgelse (Christensen og Egelund, 2002). Evalueringen bygger på litteraturstudier og kvalitative og kvantitative undersøgelser og er ganske omfattende. Else Christensen og Tine Egelund peger i evalueringen fremadrettet på, at en grundig undersøgelse er afgørende for, at en indsats er velbegrunderet. Derudover understreger de to forskere, at det ved iværksættelse af en § 50-undersøgelse er vigtigt, at barnet eller den unge og forældre har en klar opfattelse af, hvad undersøgelsen går ud på, og hvad formålet med den er. Endelig fremhæver Else Christensen og Tine Egelund, at barnet eller den unge og forældre også skal være bekendte med den kommunale myndigheds vurderinger og med det, der skal ske fremover. Inddragelsen af barn eller ung, forældre og netværk samt øvrige relevante samarbejdspartnere er udgangspunkt for, at sagsbehandleren kan få et nuanceret billede af situationen og have

blik for både vanskeligheder og ressourcer. Der er ikke mindst brug for særlig opmærksomhed på at inddrage barnet eller den unge i egen sag for at sikre, at barnets eller den unges synspunkter og opfattelse af problemerne er kendt (Christensen og Egelund, 2002).

I Ankestyrelsens Praksisundersøgelse af børn og unge (2006) er der en vurdering af § 50-undersøgelsen i 67 sager, som er påbegyndt efter at anbringelsesreformen er trådt i kraft. Praksisundersøgelsen indikerer, at kommunerne kan blive bedre til at indarbejde de nye krav fra anbringelsesreformen i sagsbehandlingen, og at det er væsentligt at fastholde kommunernes ambitioner på dette område. Nedenfor følger en række forslag til opmærksomhedspunkter på baggrund af undersøgelsens specifikke resultater, som peger på, at det er vigtigt:

- at belyse hvornår en § 50-undersøgelse er nødvendig. Ifølge Ankestyrelsens praksisundersøgelse er der ikke lavet en undersøgelse i ca. 20 % af sagerne, og i en tiendedel af sagerne opfylder undersøgelsen ikke eller kun i ringe grad kravene.
- i højere grad at indhente samtykke fra både forældremyndighedsindehavere og unge over 15 år. Praksisundersøgelsen viser, at i 38 % af de sager, hvor der er fælles forældremyndighed, er der ikke indhentet samtykke fra begge forældremyndighedsindehavere, og at de unge

over 15 år ikke har givet samtykke til undersøgelsen i godt halvdelen af de sager.

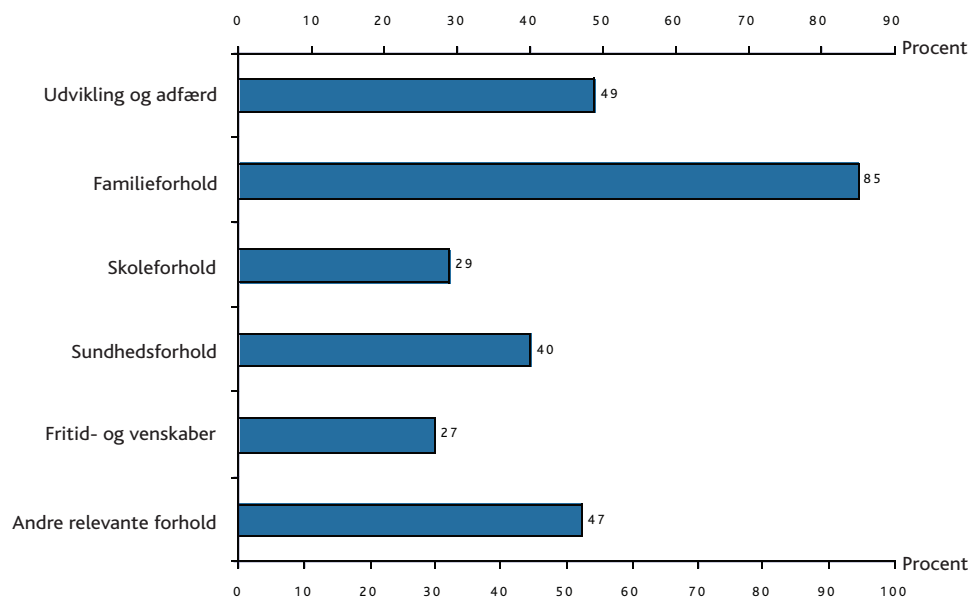
- at prioritere beskrivelsen af sundhed, skoleforhold samt fritidsforhold og venskaber i forhold til de seks lovpligtige elementer i en § 50-undersøgelse. Størstedelen af sagsbehandlerne beskriver udvikling og adfærd, mens sundhed, skoleforhold, fritidsforhold og venskaber ikke eller kun i ringe grad er beskrevet i ca. 20 % af undersøgelseerne.
- fortsat at være opmærksom på de særlige forhold, der gælder unge over 15 år, da praksisundersøgelsen viser, at over halvdelen af § 50-undersøgelseerne, der vedrører unge over 15 år, ikke eller kun i ringe grad afdækker de særlige forhold, der gør sig gældende for denne gruppe.
- I højere grad omsætte kravet om vurdering af søskendes eventuelle behov for særlig støtte til praksis, da kommunerne i over halvdelen sagerne ikke har vurderet, om der skal foretages en undersøgelse af andre børn i familien.
- at ekspliciterer og skriftliggøre hvordan forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge stiller sig til anbringelsen. I en fjerdedel af § 50-undersøgelseerne er der ikke oplysninger om, hvordan forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge stiller sig til anbringelsen.
- at undersøge eventuelle ressourcer i den udvidede familie og familiens omgivelser og netværk. I 38 % af undersøgelseerne foreligger der

ikke oplysninger om andre forhold i familien eller i familiens omgivelser, som kan bidrage til at løse problemerne, selv om Ankestyrelsen har fundet det relevant.

Ankestyrelsens praksisundersøgelse viser også, at der i langt størstedelen af undersøgelserne er en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte en foranstaltning for barnet eller den unge samt i de tilfælde, hvor det er aktuelt, hvilken foranstaltning som vil være den

mest hensigtsmæssige. Derudover er undersøgelsen blevet afsluttet inden for de fire lovpligtige måneder i trefjerdedele af sagerne.

Af Ankestyrelsens kvartalsstatistik *Børn og unge anbragt uden for hjemmet* (2006:4) fremgår det, hvilke årsager kommunerne har indberettet som baggrund for en beslutning om anbringelse uden for hjemmet, se figur 4.2. Figuren er baseret på foreløbige tal, indberettet frem til 16. april 2007, der vil blive korrigeret i forbindelse med årssta-

Figur 4.3 De udslagsgivende forhold hos barnet/den unge til beslutning om anbringelse fordelt efter de 6 forhold i § 38-undersøgelsen, (efter 1.1.2007 § 50-undersøgelsen) 4. kvartal 2006

tistikken for 2006. Procenten er beregnet ud fra 495 nye afgørelser om anbringelse i 4. kvartal 2006, hvor årsagerne er belyst i datagrundlaget.

I 7 % af afgørelserne er der ingen udslagsgivende forhold hos barnet eller den unge, og det er alene forhold hos forældrene eller i hjemmet, der har været udslagsgivende for anbringelsen.

Om risiko – og beskyttelsesfaktorer

Forskning har vist, at en række faktorer statistisk set giver større risiko for, at børn også som voksne får sociale problemer, ligesom der findes en række beskyttelsesfaktorer, der kan støtte den enkelte i en god udvikling.

Forældres langtidsarbejdsløshed, et højt konflikt-niveau mellem forældrene og efterfølgende skilsmisse, børnefødsler i teenagealderen, alkohol- og stofmisbrug samt psykisk sygdom hos forældrene er eksempler på faktorer, der indebærer risiko for, at børn får sociale problemer som voksne. Nogle risikofaktorer er mere belastende for barnet end andre. Man ved også, at når risikofaktorer hobes op, stiger sandsynligheden for belastning (Ploug, 2003).

Til trods for øget viden om risiko- og beskyttelsesfaktorer for udsatte børn og unge – altså grupper af børn – er der tale om en viden, som kun vanskeligt lader sig omsætte i relation til det enkelte barn. Statistik kan ikke bruges til at forudsige, hvordan det vil gå det enkelte barn. Re-

sultaterne kan alene bruges til at forudsige, hvordan det med sandsynlighed vil gå for gruppen af truede børn som helhed, men ikke hvem i gruppen det vil gå godt, og hvem der vil få problemer. Børns udviklingsforløb er så komplekse, at det er vanskeligt at forudsige, hvilke børn blandt dem, som i dag er udsat for alvorlig risiko, der vil udvikle skader i fremtiden. Tine Egelund skriver, *”at selv for børn, der er udsat for overvældende stress, kan der opstå vendepunkter, der sætter positive spiraler i gang”* (2005: 9). Morten Ejrnæs m.fl.'s forskning i social arv indkredser risikofaktorenes kompleksitet og stiller på flere måder spørgsmål ved begrebet social arv (2004).

Om resiliens

Resiliensforskningen, som undersøger børns og unges modstandskraft i forbindelse med dårlige opvækstvilkår, påviser, at bestemte eksterne faktorer understøtter sandsynligheden for, at børnene vokser op som velfungerende voksne. Det drejer sig for eksempel om en positiv forældre-barn-relation i de første barndomsår, flere omsorgspersoner, gode søskendeforhold, tætte venskabsrelationer, moderen i stabilt arbejde med gode relationer til kolleger og adgang til råd og vejledning blandt andet fra lærere. Og endelig at barnet har viden om de forhold, der fremkalder stress, for eksempel forældres alkoholmisbrug, psykiske sygdom og årsag til skilsmisse. Derudover er der en række faktorer ved barnets personlighedsstruktur, der kan virke beskyttende bl.a. at

barnet er i besiddelse af et positivt selvbillede. For en uddybning af emnet se Borge (2003).

Om skolens betydning

Egelund og Hestbæks forskningsoversigt dokumenterer, at socialforvaltningerne ikke er tilstrækkelig opmærksomme på betydningen af støtte til skolegang og indlæring. Sagsbehandlerne lægger i højere grad vægten på børnenes psykiske konflikter. Anbringelsesstederne er heller ikke altid opmærksomme på, at indlæring er en strategisk vigtig faktor for børnenes udvikling. En dansk kvalitativ undersøgelse peger på, at institutionerne som led i anbringelsen sjældent modtager en vurdering af børnenes skolemæssige status fra den kommunale myndighed, og at skolegang ikke er en integreret del af planen for anbringelse (Bryderup, m.fl., 2001).

I undersøgelsesarbejdet og beslutningsprocessen i relation til eventuelle foranstaltninger er skolegangen således af stor betydning. Den skal inddrages som et vigtigt aspekt i både § 50-undersøgelsen og i handleplanen. Forskningen viser, at skolegangen kan have afgørende betydning for børns både eksisterende og fremtidige sociale liv. Problemer kan medføre, at børn føler sig uønskede og utilpassede. Derudover lider mange børn af koncentrations-, indlærings- og adfærdsproblemer, hvilket kan få betydning for deres fremtidige mulighed for uddannelse og arbejde (Christensen og Egelund, 2002).

Om systematisering af sagsbehandlingen og et fælles begrebsapparat

I Socialforskningsinstituttets evaluering af konsekvenserne af ændringerne i servicelovens børne-regler, der trådte i kraft i 2001, fremhæver både sagsbehandlere og ledere elektroniske journaler, skabeloner og andre faste arbejdsredskaber som hjælp til en mere systematisk og overskuelig sagsbehandling. Sagsbehandlerne peger samtidig på, at de grundige arbejdsformer er mere administrativt ressourcekrævende. Evalueringen er baseret på kvalitative interview i otte kommuner (*Kommuner i udvikling på børneområdet. Ændringer i Serviceloven 2001, 2006*).

Et af KABU-delprojekterne *Kvalitet i skolegangen for børn og unge anbragt på socialpædagogiske opholdssteder* fra 2004 satte fokus på at udvikle et fælles begrebsapparat for arbejdet med § 50-undersøgelser og handleplaner. Der er bred enighed om, at projektet har givet et fagligt kvalitetsløft for den enkelte sagsbehandler. En systematisk tilgang til § 50-undersøgelsen sikrer, at sagsbehandleren kommer godt rundt om problemstillingerne og er eksplicit i relation til barnets eller den unges behov, problemer og ressourcer.

Socialministeriet, KL og seks kommuner er i *Projekt DUBU* gået sammen om at udvikle et fælles begrebsapparat og en IT-løsning på området for udsatte børn og unge. DUBU er en forkortelse for *digitalisering – udsatte børn og unge*. Formålet

er at støtte systematisk sagsbehandling, at give grundlag for en bedre match af behov og tilbud i arbejdet med udsatte børn og unge, at skabe integration af socialfaglige og økonomiske overvejelser i sagsbehandlingen og at lette det tværgående samarbejde mellem myndigheder på børne- og ungeområdet. *Integrated Children system* (ICS) er valgt som den fælles faglige analyseramme i projektet, og der er udviklet en række fælles blanketter bl.a. en blanket til §50-undersøgelsen, se kapitel 11 Dokumentation af det sociale arbejde for en uddybning.

Værktøjskasse

Undersøgelse efter Servicelovens § 50.
Eksempel på undersøgelseskema fra Københavns kommune

UNDERSØGELSE

1. Stamoplysninger:

Barnets navn:	Cpr. nr:
Forældremyndighedsindehavers(-nes) navn/e:	Cpr. nr: Cpr. nr:
Anden forælders navn:	
Samlever:	
Forældremyndighedsindehavers(-nes) erhvervmæssige – og økonomiske situation:	
Lokalcenter:	
Sagsnummer:	
Ansvarlig teammedarbejder:	
Undersøgelsens startdato:	

2. Konkret anledning til iværksættelse af undersøgelse:

3. Samtalen med forælderen/forældrene om egen og familiens situation (§ 50, stk. 3):

Hvilke problemer mener forælderen/forældrene, at der er?

Hvordan oplever forælderen/forældrene familielivet?

Hvilke løsningsmuligheder ser forælderen/forældrene?

Hvilke ressourcer mener forældrene, at familien/netværket har i forhold til løsning af problemet?

4. Giver forældremyndighedsindehaveren/ den unge sit samtykke til indhentning af oplysninger (jf. § 10-12 i retssikkerhedsloven):

Hvis ja, beskriv fra hvem:

5. Samtale med barnet/den unge:

Har det været muligt at afholde en samtale med barnet?

Hvem var til stede under samtalen?

I nedenstående felter skal barnet/ den unges oplevelse af følgende punkter fremgå:

Sig selv:

Sin familie/netværk:

Sin skolegang:

Sundhedsforhold – herunder fysisk, psykisk, almen trivsel og evt. misbrug:

Fritid og venner:

Hvilke ønsker har barnet/den unge til sin fremtid?

Andre forhold:

Hvilke problemer, mener barnet/den unge, at der er?

Hvilke løsningsmuligheder, mener barnet/den unge, at der er?

Hvornår og hvor foregik samtalen og hvor lang tid varede den?

6. Beskrivelse af ressourcer og svagheder/problemer i forhold til barnet/den unge (§ 50, stk. 2,3,5):

--

6A. Udvikling og adfærd:

Hvorfra stammer oplysningerne om barnets/den unges udvikling og adfærd (evt. flere krydser):

Uddyb evt.:

Social udvikling (evnen til at knytte relationer):

Motorisk udvikling:

Følelsesmæssig udvikling:

Hvor god er barnet/den unge til at tilegne sig/lære ny viden? (kognitiv udvikling):

6B. Familiens forhold:

Hvorfra stammer oplysningerne om barnets/den unges udvikling og adfærd (evt. flere krydser):

Uddyb evt.:

Vigtige familiemæssige oplysninger:

Familierelationer:

Netværksrelationer:

Helbred – herunder evt. misbrug og kroniske sygdomme/handicap i familien:

6C. Skoleforhold:

Hvorfra stammer oplysningerne om barnets/den unges udvikling og adfærd (evt. flere krydser):

Uddyb evt.:

Fagligt:

Socialt:

Andre særlige forhold:

6D. Sundhedsforhold:

Hvorfra stammer oplysningerne om barnets/den unges udvikling og adfærd (evt. flere krydser):

Uddyb evt.:

Misbrug:

Kroniske sygdomme og handicap:

Astma, allergi, overvægt:

Andet:

6E. Fritid og venskaber:

Hvorfra stammer oplysningerne om barnets/den unges udvikling og adfærd (evt. flere krydser):

Uddyb evt.:

Fritidsinteresser:

Venskaber:

Andre fritidsforhold:

6F. Andre relevante forhold omkring barnet/den unge:

Hvorfra stammer oplysningerne om barnets/den unges udvikling og adfærd (evt. flere krydser):

Uddyb evt.:

Religion:

Etnisk baggrund:

Sprog:

7. Teammedarbejderens egne kommentarer og observationer:

--

8. Tidligere foranstaltninger og deres virkning:

Har familien/barnet/den unge tidligere modtaget foranstaltninger? Hvilke?

Hvis ja, beskriv foranstaltningens/foranstaltningernes virkning:

9. Børnefamilieteammedarbejderens analyse og vurdering/konklusion på baggrund af ovenstående forhold:

10. Hvis undersøgelsen afsluttes uden, at der iværksættes foranstaltninger, skrives begrundelse:

11. Børnefamilieteamets konklusion - i forhold til valg af foranstaltningstype (§ 50, stk. 6), (undtagelsesvist en foreløbig vurdering jf. § 50 stk. 7):

12. Beskriv hvordan familie og netværk inddrages i det videre forløb (§ 47 a):

13. Vurderer børnefamilieteamet på baggrund af vurderingen/konklusionen, at der skal foretages en § 50 undersøgelse af andre børn / unge i familien? (§ 50, stk. 8):

14. Barnets/den unges bemærkninger til undersøgelsens konklusion:

15. Barnets/den unges underskrift:

Dato	Underskrift
Hvis underskrift ikke kan indhentes, angives begrundelse:	

16. Forældrenes bemærkninger til undersøgelsens konklusion:

--

17. Forældres underskrift:

Dato	Underskrift
Hvis underskrift ikke kan indhentes, angives begrundelse:	

18. Børnefamilieteammedarbejderens underskrift:

Dato	Underskrift
------	-------------

Horsens Kommune: Familien fortæller med egne ord

§ 50-undersøgelsen skal afdække problemer og ressourcer i den enkelte familie. Og hvem har informationerne? Det har familien. Derfor er det også naturligt at lade dem udfylde undersøgelseskemaet.

I Horsens Kommune har Børne- og Ungeforvaltningen gode erfaringer med at lade forældrene udfylde § 50-skemaet. For det er nu engang dem, der har oplysningerne. Det er imidlertid ikke alle, der får den opgave.

– Det kræver en vis evne til at formulere sig og til at reflektere, fortæller familierådgiver Jane Andersen, der indtil videre har bedt tre familier om selv at udfylde § 50-skemaet og med et godt resultat til følge. – Når familien får skemaet med hjem, får de tid til at reflektere over, hvad de vil skrive under de forskellige overskrifter. Det kan måske i nogle tilfælde føre til mere konstruerede besvarelser, men det er min oplevelse, at familien får skrevet sig frem til en ny forståelse af deres situation. Og det bliver meget tydeligt for mig, hvad der fylder mest i deres oplevelse af problematikken.

– Når vi derefter tager en snak ud fra det, de har skrevet, er deres vurdering lige så gyldig som min. De lægger måske vægten på noget helt andet, end jeg gør – og så er det vigtigt at lytte til det.

– Det er familierne, der er tættest på svarene, så det er utrolig vigtigt at inddrage dem, så de føler sig trygge, siger Jane Andersen. – Ellers får vi ikke et ordentligt indblik i, hvad der er årsag til problemerne. Vi er meget hurtige til at tænke i, hvilke løsningsmodeller vi kan tilbyde og glemmer måske at lytte bag ordene. Så sætter vi ind på de – for os – mest oplagte punkter, mens familien selv er optaget af en helt anden problematik. Og så går vi skævt af hinanden. Familien skal opleve, at de bliver hørt og taget alvorligt.

Ønske om forandring

Andre årsager til selv at lade familien udfylde skemaet er, at forældrene ønsker forandring, og at de er indstillet på et tæt samarbejde.

– Men måske kunne metoden også bruges til at sætte skub i en lidt modvillig familie, overvejer Jane Andersen. – For det lægger jo op til et mere ligeværdigt samarbejde – især hvis vi fortæller, at deres vurdering er et vigtigt udgangspunkt for at finde en god løsning. – Når

de har udfyldt skemaet, er det naturligvis sagsbehandlerens opgave at supplere med sin vurdering ud fra samtaler med både forældre og barn, understreger Jane Andersen. – Så bliver § 50-undersøgelsen fyldestgørende.

– Som regel skriver forældrene meget under nogle overskrifter og kun lidt under andre. Så er det min opgave at føje til, hvis beskrivelsen er for tynd på nogle punkter. Drejer det sig om noget, som jeg umiddelbart havde tillagt stor betydning, må jeg overveje, om jeg har taget fejl, eller om der måske er nogle tabuer i familien. Det er jo klart mere legalt at skyde skylden på skolen eller eventuelt barnet end at erkende sine egne svagheder som forældre.

Sparer på krudtet

På den måde kan selvudfyldelse give nye vinkler på en sag, også selv om forældrene kun besvarer halvdelen af spørgsmålene. Og sagsbehandleren sparer måske ressourcer ved at få sat fokus rigtigt fra starten. – Men man er stadig nødt til at stole på sine fornemmelser, mener Jane Andersen.

Selvudfyldelse af § 50-skemaet

- I ressourcestærke familier kan forældrene ofte selv udfylde § 50-skemaet,
- I hvert tilfælde skal sagsbehandleren vurdere, om forældrene kan klare opgaven, og sagsbehandleren skal have et vist kendskab til parterne på forhånd,
- Netværksdelen er svær at udfylde – kræver vejledning,
- Undersøgelsen skal være fyldestgørende og derfor skal sagsbehandleren supplere forældrenes oplysninger,
- Sagsbehandleren skal bruge sin faglige viden, erfaring og fornemmelser, når hun eller han vurderer informationerne fra forældrene,
- Når familien har udfyldt skemaet, skal der følges op med en samtale om oplysningerne og så vidt muligt med løsninger, der har afsæt både i forældrenes og sagsbehandlerens fokuspunkter.

Mere at vide

På nettet

www.kabuprojekt.dk, klik *projekter*, klik *delprojekter*, klik *anbragte børns skolegang* og find projektet *Kvalitet i skolegangen for børn og unge anbragt på socialpædagogiske opholdssteder*. Projektet er omtalt til sidst i kapitlet.

www.social.dk/dubu, læs her mere om *projekt DUBU's* baggrund, deltagere, målsætninger, ICS som faglig analyseramme mv. For at se § 50-blanketten i Projekt DUBU klik *Integrated Children System* og gå over i højre del af hjemmesiden, klik *ICS-blanketter anvendt i de deltagende kommuner* og klik her *§ 50-undersøgelse*. Blanketten bruges i seks projektkommuner, se kapitel 11 *Dokumentation af det sociale arbejde* for mere information om projektet.

Se desuden henvisninger i kapitel 2 *Forebyggelse, opsporing og tidlig indsats* og kapitel 3 om *Inddragelse af børn, familie og netværk*.

Litteratur

At *skrive en afgørelse*, pjece fra Den sociale Ankestyrelse, 2004, kan downloades på www.ast.dk, klik *publikationer* og find *At skrive en afgørelse*.

Begrebet udsatte børn og unge – bedre styring og sagsbehandling via digitalisering, Muusmann, version 1, september 2004.

Bo, Karen-Asta og Ingrid Gehl (2005): *Børnesamtalen. Samtalens betydning for barnet* i Annette Munch (red.): *Forskning og socialt arbejde med udsatte børn og unge – En antologi*, UFC Børn og Unge.

Borge, Anne Inger Helmen (2003): *Resiliens – Risiko og sund udvikling*, Hans Reitzels Forlag.

Bryderup, Inge M., Bent Madsen og Annette Sejer Perthou (2001): *Specialundervisning på anbringelsessteder og i dagbehandlingstilbud*, Danmarks Pædagogiske Institut.

Børn og unge anbragt uden for hjemmet. Kvartalsstatistik 2006:1, 2006:2, 2006:3 og 2006:4, Ankestyrelsen, maj 2007.

Christensen, Else og Tine Egelund (2002): *Børnesager. Evaluering af den forebyggende indsats*, Socialforskningsinstituttet, 02:10.

Egelund, Tine (2002): *Metodeanvendelse i kommunernes forebyggende arbejde med børn og unge*, Forskningsgruppen om børn, unge og familier, Socialforskningsinstituttet.

Egelund, Tine (2005): *Socialt udsatte børn og unge*, Social Forskning 05:2.

Ejrnæs, Morten, Gorm Gabrielsen og Per Nørrung (2004): *Social opdrift – Social arv*, Akademisk Forlag.

Kommuner i udvikling på børneområdet. Ændringerne i Serviceloven 2001, delrapport II, SFI, 2005, kan downloades på www.sfi.dk, klik udgivelser, klik rapporter.

Kvalitet i skolegangen for børn og unge anbragt på socialpædagogiske opholdssteder, Center For Socialfaglig Udvikling, Århus Kommune, 2004.

Ploug, Niels (red.) (2003): *Vidensopsamling om social arv*, Socialministeriet.

Praksisundersøgelse om anbringelse af børn og unge. Ankestyrelsen, december 2006.

Rapport om kulegravning af særlige støtte-områder for børn og unge, KL, ARF, SM, 2003.

Metodevejen – et læringshæfte. Refleksioner og forslag fra Projekt socialforvaltning 2000, Socialministeriet 2001.

Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, Vejledning nr. 3 til serviceloven, Socialministeriet, 2006.

5. Handleplaner

En handleplan er et dynamisk arbejds- og styringsredskab for samtlige foranstaltninger i forhold til børn og unge. Et væsentligt element i anbringelsesreformen er, at der sker en kvalitativ forbedring af handleplaner og afgørelser. Handleplaner udarbejdes inden, der træffes afgørelse om foranstaltning og som noget nyt, uanset om der er tale om en forebyggende foranstaltning eller en anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet, og uanset om foranstaltningen sættes i værk med eller uden samtykke fra forældre-myndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år. Med andre ord skal der laves handleplaner i alle børne- og ungesager og ved alle foranstaltningstyper. Planen udarbejdes på baggrund af § 50-undersøgelsen og baserer sig på undersøgelsens resultater.

Hvad er handleplaner?

En handleplan er et dokument, der beskriver mål, forventet varighed og indhold af en indsats overfor et barn eller en ung og barnets eller den unges familie (Begynder - Udsatte børn og unge, Muusmann, 2004). Handleplanen ligger til grund for afgørelsen om hvilken eller hvilke foranstaltningstyper, der skal igangsættes.

Handleplanens formål er

- at danne udgangspunkt for den kommunale myndigheds indsats overfor barnet eller den unge,
- at gøre myndighedens overvejelser målrettede og strukturerede,
- at opnå, at indsatsen er et middel til at opnå kendte og relevante mål for barnet eller den unge, familien og myndigheden,
- at sikre systematisk opfølgning på den iværksatte foranstaltning,
- at sikre kontinuitet i barnets eller den unges liv,
- at sikre systematisk overlevering af en sag fra en sagsbehandler til en anden.

Planen er derudover en sikkerhed for, at forældre og barnet eller den unge skriftligt bliver informeret om, hvorfor myndigheden har truffet en afgørelse og overvejelserne bag denne. Endelig skal planen ligge til grund for løbende opfølgning og evaluering af indsatsen over for barnet eller den unge og familien.

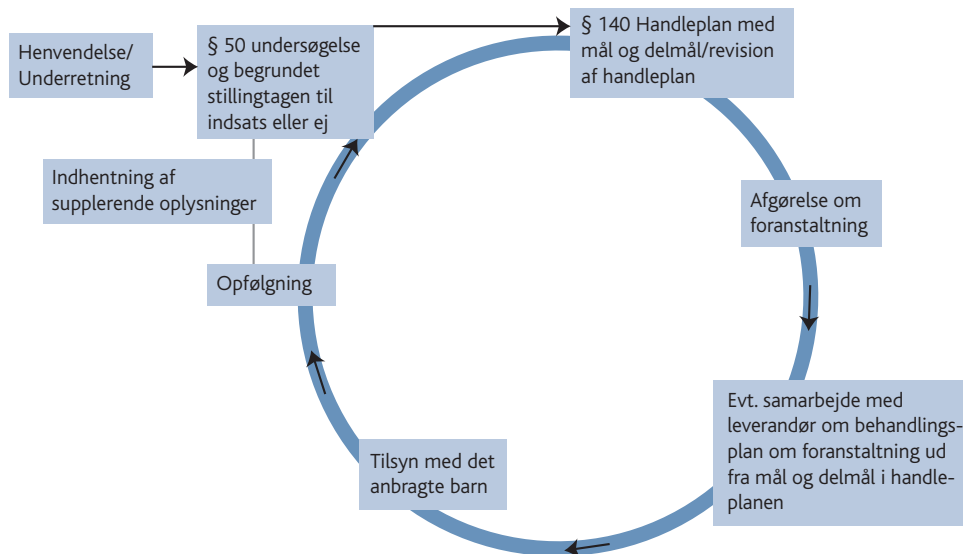
"Det nedskrevne produkt skal afspejle den forhåbentligt konstruktive proces, klienten har gennemløbet sammen med sin rådgiver og alle de involverede samarbejdspartnere, hvor planen så at sige udtrykker konklusionen, som man i fællesskab er nået frem til".

Socialrådgiver Lis Hillgaard, 1993.

Undersøgelse, handleplan, behandlingsplan, opfølgning

Det er centralt, at der sker en kobling fra undersøgelse, over handleplan med opstilling af mål og delmål, afgørelse om foranstaltning til behandlingsplan og den løbende opfølgning. Bevægelsen kan illustreres som følger:

Sagsbehandleren sikrer via arbejdet med handleplanen, at formålet med foranstaltningen er beskrevet sammen med mål og delmål.

Figur 5.1 Sagsbehandlerens arbejde med handleplan som et led i indsatsen over for udsatte børn og unge.

Konkrete mål

I handleplanen skal der opstilles konkrete mål inden for de seks faste punkter i § 50-undersøgelsen. Målene er udgangspunkt for en evaluering. Det vil i mange tilfælde være en god ide at supplere mål og delmål med fokuspunkter eller milepæle. De kan bruges til at evaluere på fra møde til møde og i samarbejdet med barnet eller den unge, familien og leverandøren.

Det er vigtigt, at skolegang, fritidsliv og kammerater integreres i handleplanen. Ønsker til skolegang, herunder forventninger til skolegangens indhold, form samt mål skal fremgå præcist af handleplanen. Når behovene er vurderet og målene opstillet, vælges den relevante foranstaltning. Delmålene definerer kravene til leverandøren, og der skal argumenteres for, hvorfor netop den konkrete foranstaltning vælges, og hvor lang tid foranstaltningen forventes at vare.

Den kommunale myndighed har ansvaret for handleplanen, hvor formål, mål og delmål fremgår, mens leverandører udformer behandlingsplan i samarbejde med sagsbehandler og andre relevante parter.

Arbejdet med handleplaner, mål og delmål medfører, at sagsbehandleren fokuserer på, hvad leverandøren - plejefamilie, døgninstitution, efterskole, kontaktperson m.fl. - skal levere i forhold til det konkrete barn. Dermed er grunden lagt til en

bedre opfølgning på indsats og mål. Handleplanen kan blive et dynamisk samarbejdsinstrument mellem barn eller ung, familie og leverandører og gøre det tydeligt, hvad målene for arbejdet er.

Sagsbehandleren bør tænke bredspektret og helhedsorienteret i forhold til arbejdet med undersøgelse og handleplan, da forskningen peger på, at netop en bredspektret indsats har stor betydning. Der er i mange tilfælde ophobet forskellige problemer hos de børn og familier, der kommer i kontakt med socialforvaltningen.

Fleksibel opfølgning

Sagsbehandleren skal være opmærksom på, at arbejdet med mål også har sine begrænsninger. Der er mange aspekter af et barns eller en ungs liv, som ikke finder vej til handleplanen, og uforudsete udviklinger er ikke sjældne. Der kan opstå akutte situationer i barnets eller den unges og familiens liv, som kan påvirke arbejdet med målene. Især i det socialfaglige arbejde med unge, der har behov for særlig støtte, kan det være nødvendigt ofte at revidere målene. Det er således væsentligt at undgå, at fastsættelsen af målene bliver instrumentel; handleplaner retter sig mod børn, unge og familier i komplekse og dynamiske livsforløb.

En regelmæssig og fleksibel opfølgning på handleplanen og løbende justering af de formulerede mål er nødvendig. Der skal som minimum ske en

opfølgning tre måneder efter afgørelse om foranstaltning, og derefter som minimum en gang om året. Der er alene tale om en minimumsregel. Der kan være sager, hvor der er behov for hyppigere opfølgning, og den kommunale myndighed skal her sørge for hyppigere opfølgning. Opfølgningen kan ske på baggrund af spørgsmål som:

- I hvilken grad er målet nået?,
- Hvorfor kommer vi ikke nærmere målet?,
- Er målet realistisk?,
- Er der sket ændringer i barnets eller den unges liv, omgivelser eller er der samfundsmæssige faktorer, som kan have betydning for målet?

Bliver sagsbehandleren i tvivl om indsatsen og de opstillede mål og delmål, er det nødvendigt at gå tilbage til undersøgelsen og vurdere: Er der noget, jeg har overset? Er der behov for en ny undersøgelse eller et supplement til dele af den, for eksempel en psykologisk undersøgelse? *Se figur 5.1 Sagsbehandlerens arbejde med handleplan som led i indsatsen overfor udsatte børn og unge*, hvor pilene illustrerer sammenhængen.

Det siger loven

Om handleplaner ved alle foranstaltningstyper

Samlet set er handleplanens indholdsmæssige krav ens, uanset om der er tale om iværksættel-

se af en forebyggende foranstaltning eller en anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet med eller uden samtykke.

Ifølge § 140 skal der udarbejdes handleplaner før iværksættelse af alle typer foranstaltninger efter § 52, § 58 eller § 76. I akutte sager kan alle foranstaltninger, ikke kun anbringelser, iværksættes uden handleplan, når hensynet til barnet eller den unge taler for det. Det er tilstrækkeligt med en kortfattet angivelse af formålet med foranstaltningen. Handleplanen skal da laves hurtigst muligt efter iværksættelsen og senest inden for 4 måneder fra der er truffet en afgørelse om foranstaltning (*Vejledning om særlig støtte til børn, unge og deres familier, 2006, pkt. 274*).

Senest tre måneder efter iværksættelse af en foranstaltning skal sagsbehandleren ifølge § 70 vurdere om indsatsen skal ændres og handleplanen revideres. Derefter skal der ske en opfølgning mindst en gang om året, se kapitel 9 om *Opfølgning og tilsyn* for en uddybning.

Om inddragelse af børn, unge, familie og netværk

Sagsbehandleren skal udarbejde handleplanen i samarbejde med barnet eller den unge og forældremyndighedsindehaveren. Handleplanen er et arbejdsredskab, der tjener til at fremme en aktiv inddragelse af barnet eller den unge og familien. Den medvirker til at sikre barnet eller den unge

og familien medindflydelse i egen sag, lægger op til dialog, samarbejde og gensidighed mellem alle involverede og sætter barnet eller den unge i centrum. Selv om der formelt set ikke er krav om samtykke, bør den kommunale myndighed så vidt muligt udarbejde handleplanen i samarbejde med forældremyndighedsindehaveren, da det kan støtte en fælles forståelse af målet med indsatsen (*Vejledning om særlig støtte til børn, unge og deres familier, 2006, pkt. 273*).

I sager om anbringelse uden for hjemmet skal en handleplan efter § 140. stk. 6 tillige angive, hvilke former for støtte, der selvstændigt skal iværksættes over for familien i forbindelse med, at barnet eller den unge opholder sig uden for hjemmet og i tiden efter barnets eller den unges hjemgivelse. Efter § 140. stk. 7 skal forældrene tilbydes en særskilt plan for støtten.

Om forældreplæg

Kommunalbestyrelsen kan også træffe afgørelse om at meddele forældremyndighedsindehaveren et forældreplæg efter § 57 a i de tilfælde, hvor der er risiko for, at et barns eller en unges udvikling er i fare og det vurderes at bero på, at forældremyndighedsindehaveren ikke lever op til sit forældreansvar. Meddelelse af et forældreplæg forudsætter, at der foreligger oplysninger om:

- 1) at barnet eller den unge har ulovligt skolefravær,
- 2) at barnet eller den unge har begået kriminalitet af et vist omfang,
- 3) at barnet eller den unge har alvorlige adfærd- eller tilpasningsproblemer,
- 4) at forældremyndighedsindehaveren har nægtet at samarbejde om løsningen af barnets eller den unges problemer.

Hovedformålet med § 57 a er at yde støtte til udsatte børn og unge ved at stille krav til deres forældre om, at de påtager sig ansvaret som forældre. Et forældreplæg er et specificeret fremadrettet krav om en eller flere konkrete opgaver og pligter, som forældremyndighedsindehaveren skal påtage sig.

Det generelle udgangspunkt er, at frivillighed går forud for tvang. Det skal derfor først nøje vurderes, om en frivillig løsning er mulig, inden der træffes afgørelse om forældreplæg. Kommunen har således mulighed for at tilbyde forældreprogrammer inden for de eksisterende rammer efter servicelovens § 52, stk. 3.

Forældreplæg er en pålagt foranstaltning i modsætning til frivillige foranstaltninger. Hvis forældrene ikke efterlever et forældreplæg, skal kommunen træffe afgørelse om, at plægget ikke er efterlevet. En sådan afgørelse resulterer i, at udbetalingen af børnefamilieydelsen for det kommen-

de kvartal stoppes. Hvis forældrepålægget ikke efterleves, bør en sådan afgørelse alene træffes i nødstilfælde, når andre muligheder er udtømte. Afgørelse om forældrepålæg kan kun træffes i forhold til forældremyndighedsindehaveren (Vejledning om særlig støtte til børn, unge og deres familier, 2006, pkt. 366-394).

Om handleplanen og de seks faste punkter

§ 140 ligger i forlængelse af § 50. Handleplanen skal bygge på de undersøgelser, der er gennemført jf. § 50, og opstille mål og delmål for de seks punkter, der er et minimumskrav i undersøgelsen:

1. **Udvikling og adfærd**
2. **Familieforhold**
3. **Skoleforhold**
4. **Sundhedsforhold**
5. **Fritidsforhold og venskaber**
6. **Andre forhold.**

Kravet om mål og delmål betyder blandt andet, at man i tilfælde af anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet skal angive, hvilke forhold anbringelsen skal forbedre. Er det barnets egne problemer, der er i fokus eller er det forholdet til forældrene? Eller ligger der andre forhold til grund for anbringelsen? I handleplanen skal det præcist angives, hvad der skal ske i forhold til problemerne.

Om konkrete mål og operationelle delmål

Når der skabes en tæt sammenhæng mellem undersøgelse, handleplan, afgørelse, behandlingsplan, tilsyn og opfølgning, øges muligheden for, at den kommunale myndighed igangsætter foranstaltninger, der giver de ønskede forbedringer. Først og fremmest fordi man i højere grad kan vælge den egnede foranstaltning allerede fra begyndelsen, men også fordi man bedre kan vurdere, hvornår en indsats bør ændres. Der skal således være faglige argumenter for at ændre i indsatsen eller i handleplanen. Ændringerne kan være begrundet i, at mål eller delmål er nået hurtigere end forventet, eller at sagens udvikling viser, at målene alligevel ikke kan nås med den indsats, der er valgt.

Både mål og delmål skal beskrives så specifikt som muligt. Det er for eksempel ikke tilstrækkeligt at skrive, at der *skal arbejdes på at forbedre barnets eller den unges relationer til jævnaldrende*. I stedet skal det fremgå, hvad der konkret skal ske, hvad målet er og hvad man ønsker at opnå med indsatsen i forhold til barnets eller den unges relationer til jævnaldrende. Indsatsen og målsætningerne skal med andre ord give konkrete anvisninger på, hvad der videre skal ske. Målene skal være så konkrete, at det er muligt for både barnet eller den unge, familien, sagsbehandleren og leverandøren at vurdere sagen og tage stilling til, om og hvornår målene er opnået (*Vejledning*

om særlig støtte til børn og unge og deres familier, 2006, pkt. 276).

Der er ikke noget fast krav til detaljeringsgraden i beskrivelsen af hvilken indsats, der er nødvendig for at nå formålet i en handleplan. I anbringelses-sager bør det beskrives hvilken type anbringelsessted, der menes egnet til at afhjælpe barnets eller den unges problemer fx døgninstitution, familiepleje eller opholdssted. Hvis der kan blive tale om flere anbringelsestyper i forlængelse af hinanden, bør beskrivelsen omfatte dette (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, 2006, pkt. 277*).

Om tilbudsportalen og VISO

I forbindelse med kommunalreformen blev kommunerne ansvarlige for alle myndighedsopgaver på det sociale område. Pr. 1. januar 2007 skal alle kommunale, regionale og private anbringelsessteder i § 67 stk. 1-3 lægges ind i Tilbudsportalen jf. § 14. Tilbudsportalen er netbaseret. Kommuner må kun anvende anbringelsessteder, som er beskrevet i Tilbudsportalen. (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, 2006, pkt. 292 og 458*). Se også afsnittet *Mere at vide* senere i dette kapitel.

VISO, den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation, bistår kommuner, regionale tilbud og borgere med gratis vejledende specialrådgivning i de mest specialiserede og komplice-

rede enkeltsager, hvor den fornødne ekspertise ikke kan forventes at være til stede i den enkelte kommune. Mere information om VISO kan fås i *Vejledning 1 til lov om social service* om formål, målgrupper, rådgivning m.v. (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, 2006, pkt. 42*).

Om skolegang i anbringelsessager

Den kommunale myndighed skal i anbringelsessager ifølge § 69 stk.1 **tage stilling til barnets eller den unges skolegang samtidig med valg af anbringelsessted.**

Skolegangen er vigtig for anbragte børn og unge. Både socialt set i forhold til barnets eller den unges hverdag og muligheder for venskaber, og i forhold til barnets eller den unges senere muligheder for uddannelse og beskæftigelse. Derfor er det vigtigt, at der fra begyndelsen bliver taget hånd om skolegangen. Kravet om stillingtagen til skolegang allerede i forbindelse med valget af anbringelsessted skal sikre, at det som hovedregel er besluttet, hvor barnet eller den unge skal gå i skole, før en anbringelse gennemføres. I alle tilfælde skal tilrettelæggelsen af barnets eller den unges skolegang indledes samtidig med valget af anbringelsessted, men stillingtagen til skolegang må ikke medføre, at en anbringelse forsinkes (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, 2006, pkt. 463*).

Tilhørsforhold til etniske minoriteter

Tilhører barnet eller den unge en etnisk minoritet må den kommunale myndighed ved udarbejdelse af handleplanen tage hensyn til de særlige forhold, som barnets eller den unges etniske, religiøse, kulturelle og sproglige baggrund kan medføre ved en anbringelse uden for hjemmet. Det kan blandt andet være relevant i forhold til valg af personlig rådgiver, kontaktperson og anbringelsessted.

Den kommunale myndighed bør overveje, om det er relevant med en vægtning af, at der i anbringelsesstedets nærmiljø er mulighed for, at barnet eller den unge kan modtage sprogundervisning, dyrke sin religion eller have kontakt til sit oprindelige etniske miljø. Sådanne overvejelser bør foretages i samarbejde med forældre, da der kan være kulturelle forskelle internt i et etnisk miljø og forskelle mellem de enkelte familiers indstilling (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, 2006, pkt. 278*).

Det ved vi

Else Christensen (1998) fandt i sin undersøgelse af anbringelsesforløb ud af, at de mest vellykkede forløb var dem, hvor der var udarbejdet en handleplan, og hvor forældrene havde været inddraget i arbejdet.

Ankestyrelsens *Praksisundersøgelse om anbringelse af børn og unge* (2006) peger på, at kravene til handleplaner kan indarbejdes mere systematisk i kommunernes sagsbehandling, se tabel 5.1 for en uddybning. Resultaterne i undersøgelsen bygger alene på dokumenterede oplysninger i de sager, der indgår i undersøgelsen. I 95 ud af de 101 sager har Ankestyrelsen ment, at det var relevant at vurdere handleplanen eller vurderet, at der skulle have været udarbejdet en handleplan.

Mål og delmål for de 6 lovfæstede elementer, der skal indgå i en handleplan, er beskrevet i varierende omfang. Sundhedsforhold og andre relevante forhold er de to punkter, som indgår med mindst vægt i handleplanerne. Indsatsens forventede varighed er ikke angivet i omkring en femtedel af handleplanerne.

Om støtte til familien og kontakt til søskende ved anbringelse

Praksisundersøgelsen tyder på, at kommunerne med fordel også kan sætte større fokus på, at støtte til familien indgår som en del af sagsbehandlingen i forbindelse med en anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet. I en fjerdedel af handleplanerne er det ikke angivet hvilke former for støtte, der selvstændigt skal iværksættes over for familien. Ud af 87 sager er der kun tilbudt en særskilt plan for støtte til moderen i 12 sager og en særskilt plan for støtte til faderen i 7 sager (December 2006).

Tabel 5.1 Graden af opfyldelse af servicelovens krav til handleplaner i de sager, der indgår i Ankestyrelsens Praksisundersøgelsen om anbringelse af børn og unge, 2006.

	Antal sager	Relativ fordeling, procent
I høj grad	16	17 %
I nogen grad	50	52 %
I ringe grad	16	17 %
Opfylder ikke krav	5	5 %
Ingen handleplan i sagen	8	8 %
I alt	95	99 %

Fra Praksisundersøgelse om anbringelse af børn og unge, december 2006, s. 19-22, egen tilpasning af data.

Forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995 peger på søskendes betydning. Søskende der er knyttet til hinanden, kan have glæde af at blive anbragt samme sted. Hvis dette ikke er muligt, er det væsentligt at understøtte, at kontakten mellem søskende kan opretholdes (Egelund og Hestbæk, 2004).

Om samtykke og anbringelsessteder

Af Ankestyrelsens Kvartalsstatistik *Børn og unge anbragt uden for hjemmet* (2006:4) fremgår det, at 88 % af de 2.983 nye kommunale afgørelser

om anbringelse i 2006, blev truffet med samtykke fra forældrene og den unge over 15 år. 8 % af afgørelserne blev truffet uden samtykke.

I 25 % af afgørelserne er barnet eller den unge blevet anbragt i plejefamilie, heraf hver femte i netværkspleje eller slægtsanbringelse. I 32 % af afgørelserne er anbringelse sket på institution og i ca. 26 % af afgørelserne på socialpædagogiske opholdssteder eller på kost- og efterskoler. Generelt stiger andelen af anbragte børn med alderen. Dette ses også i de nye afgørelser om anbringel-

se. Af afgørelserne i 2006 vedrørte 42 % således børn og unge over 15 år, mens ca. 10 % vedrørte børn under 4 år. Kvartalsstatistikken er baseret på foreløbige tal, indberettet frem til 16. april 2007, der vil blive korrigeret i forbindelse med årsstatistikken for 2006.

Om handleplan for skolegangen

Skolen betyder meget i anbragte børns liv. Succes på denne arena influerer på selvværd og livskvalitet og har stor betydning for børns senere muligheder i forhold til uddannelse og beskæftigelse (Egelund og Hestbæk, 2003).

KABU-delprojekterne fra 2005 bidrager til at kvalificere arbejdet med handleplaner, ligesom de viser vigtigheden af tydelige målformuleringer og målopfølgninger i forbindelse med skolen. Delprojektet *Kvalitet i skolegangen for børn og unge anbragt på socialpædagogiske opholdsteder* peger på følgende forhold, som med fordel kan integreres i handleplanen:

- Skolegang og uddannelse,
- Kontakt mellem den skole, barnet kommer fra og den modtagende skole,
- Opholdsstedernes forventning i forhold til skoleoplysninger,
- Justeringer og reformuleringer af mål vedrørende behandling, fritid og skolegang ved løbende opfølgning på anbringelsen.

Et andet delprojekt, der lægger vægt på skolegangen for anbragte børn, er *Helhed og tværsektoriel planlægning i anbringelser*. Det fokuserer på, at sagsbehandlere fra Familiegruppen og PPR-medarbejdere taler sig overordnet til rette om den samlede plan for behandling, fritid og undervisning.

Om anbringelse af børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund

Anbringelse af børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund sætter ifølge forsker ved Aalborg Universitet Marianne Skytte nogle af de generelle problemstillinger i anbringelsesarbejdet på spidsen, men indebærer ikke helt andre problemstillinger end ved anbringelsen af børn og unge med etnisk dansk baggrund (2005).

Undersøgelsen *Mit barn er anbragt. Etniske minoritetsforældres fortællinger* (Møller og Skytte, 2004) bygger på kvalitative livshistorieinterviews med 11 minoritetsforældre. De interviewede forældrene til de anbragte børn med etnisk minoritetsbaggrund oplever ikke, at der tages hensyn til børnenes specifikke baggrund ved valget af foranstaltninger. De fortæller om vanskelighederne ved at kommunikere med børnene, nu hvor børnene på grund af det manglende hensyn til forældrerens modersmål under anbringelsen ikke taler andet end dansk. De beretter også om vanskeligheder i forhold til familien, fordi børnene fx spiser svinekød, går klædt anderledes og ikke kender

til familiens normer for god opførsel. Kultur som noget der vedvarende skabes, udfordres og genskabes, må derfor indgå i sagsbehandlerens forståelse og vurdering af det enkelte barn eller den enkelte unge og hans eller hendes familie. Undersøgelsen konkluderer, at der skal tages hensyn til etnicitet, kultur, religion og sprog. Disse hensyn nødvendiggør en systematisk inddragelse af barnet eller den unge, familie og netværk.

Hensigten med en anbringelse af et barn eller en ung udenfor hjemmet er en ligestilling af barnet eller den unge med jævnaldrende børn og unge. Ligestillingshensynet kan imidlertid ikke stå alene. Ligestilling af et barn kræver samtidig anerkendelse af barnet, som et unikt individ med særlige ressourcer, behov og en særlig livshistorie, anerkendelse af barnets familierelationer og anerkendelse af barnet som medlem af en specifik familie (Skytte, 2005).

Værktøjskassen

Eksempel på en handleplan

Her gengives en handleplan fra en fiktiv børnesag om Ali. Handleplanen er udarbejdet med inspiration fra en række handleplaner fra virkelige børnesagsforløb.

Ali er 9 år, har haft en traumatisk opvækst og ikke været i kontakt med sin far i flere år. Ali og Alis mor har været inddraget i den kommunale myndigheds arbejde med sagen fra begyndelsen.

Formål

Formålet med indsatsen er at give Ali ro, struktur og rammer til at udvikle sig fagligt, følelsesmæssigt og socialt, så han på kort sigt kan fortsætte sin skolegang på samme skole og på længere sigt få et grundlag for at tage en uddannelse. Samtidig er det vigtigt, at Ali får kontrol over sit temperament og støtte til social integration med jævnaldrende.

1. Mål i forhold til udvikling og adfærd

Ali skal blive bedre til at håndtere voldsomme følelsesudbrud.

Ali skal lære at markere egne grænser med afdæmpede virkemidler.

Ali skal styrkes i at give udtryk for egne behov uden brug af aggression.

2. Mål i forhold til familierelationer

Ali skal i højere grad opleve sin mors støtte til skolelivet.

Ali skal have en mere struktureret hverdag i hjemmet sammen med sin mor.

Ali skal støttes i kontakten til sin mormor.

Sagsbehandler bør med inddragelse af Alis familie overveje kontakt til Alis far.

Ali skal have støtte til at håndtere sin mors negative omtale af Alis far.

3. Mål i forhold til skoleforhold

Ali skal passe sin skole hver dag.

Ali skal lave sine lektier.

Ali skal forbedre sit faglige niveau i centrale fag.

Ali skal forbedre sine sprogkundskaber både på dansk og tyrkisk.

Ali skal støttes i sin tro på, at han kan klare skolens udfordringer.

4. Mål i forhold til sundhedsforhold

Ali skal opleve mindre stress og angst.

Ali skal være mere fysisk aktiv.

Ali skal udvikle et regelmæssigt søvnmønster.

Ali skal spise mere sundt og regelmæssigt.

5. Mål i forhold til fritidsforhold og venskaber

Ali skal styrkes i at indgå i et positivt fællesskab med jævnaldrende.

Ali skal deltage i klassens og skolens fælles sociale aktiviteter.

Ali skal gå til en fritidsaktivitet, gerne en der indebærer fysisk aktivitet.

6. Mål i forhold til andre forhold

Ali skal udvikle større kendskab til og fortrolighed med danske normer.

Ali skal opleve større anerkendelse af egen etnicitet.

Når der er truffet en afgørelse om iværksættelse af en foranstaltning og en leverandør er fundet, så kan leverandøren med udgangspunkt i kontrakten med myndigheden udarbejde en behandlingsplan med mere operationelle delmål for Ali i dialog med sagsbehandler og andre relevante parter. For en uddybning af sammenhængen mellem handleplaner og be-

handlingsplaner se kapitel 10 Sagsbehandleren som myndighedsperson.

Greve Kommune:

Et spørgsmål om kvalitet

For Greve Kommune er handleplaner et spørgsmål om kvalitet. Ikke mindst set i lyset af, at det er børns liv, kommunen 'handler' med.

– Vi har arbejdet metodisk med handleplaner siden 1990, fortæller afdelingschef Hanne Poulsen.

– Det har vi gjort ud fra en overbevisning om, at Familieafdelingens arbejde skal tage udgangspunkt i, at barnet og familien er hovedpersoner i deres eget liv. Omdrejningspunktet er forebyggende arbejde, fokus på familien og indsatser i nærmiljøet. Det er vigtigt for os, at vi deltager i en proces med dem, det handler om, og at vi arbejder *med* og ikke *mod* familien. En sådan proces kan ikke rummes i et fortrykt skema, og derfor satte vi os for at udvikle vores egne dynamiske og processuelle handleplaner.

– Vi startede med at lave handleplaner til døgnarbejdet, men i dag har vi udviklet det til også at omfatte andre områder. Vi laver også brugerundersøgelser blandt en række familier, så vi hele tiden kigger os selv i kortene. Gen-

nem årene har vi justeret og forenklet løbende, og nu har vi selvfølgelig også lavet en større revidering i forbindelse med anbringelsesreformen.

Præcise mål og delmål

– Fysisk findes handleplanerne i elektronisk form på intranettet, så vi har nem adgang til dem. Det er med til at sikre en tidlig indsats, supplerer fagspecialist Mette Trærup.

– Netop nu er vi i færd med at udvikle en skabelon, så familierådgiveren kun skal anvende én handleplan. Den målformuleres i forhold til barnet og familien og benyttes dynamisk gennem hele forløbet med forebyggende tiltag og eventuel anbringelse.– Samtidig ser vi planen som et aktivt redskab undervejs i forløbet, hvor vi sætter fokus på, at barnets udvikling flytter sig fra delmål til delmål. Specielt inden for anbringelsesområdet har vi en dynamisk og veludviklet handleplan. Her er udgangspunktet § 50 samtalen, der danner baggrund for planens opstilling af præcise mål og delmål. Det skaber tryk for familien at vide, at planen er så fleksibelt et redskab, at vi løbende kan justere undervejs, hvis der skulle opstå behov for det. Det er med andre ord et justerbart styringsredskab, der angiver kursen for alle parter.

Åbenhed og synlighed

Familierådgiver Lone Lomholt arbejder helt konkret med at udfylde skabelonerne til handleplanerne. Som familierådgiver er det hendes job at varetage rådgivning og vejledning i sager vedrørende børn, unge og familier inden for normalområdet. Og her er handleplanen et redskab, der skaber synlighed, klarhed og overblik over udviklingen. Vigtigst af alt er dog de samtaler, som hun har med familien, inden planen udarbejdes.

– Det afgørende for et vellykket forløb er, at vi bruger den tid, der er nødvendig. Det er vigtigt, at vi giver os tid til at lære familien at kende og oparbejder en respektfuld kommunikation. Det gør vi kun ved at tale, spørge, lytte og ikke mindst inddrage børn, unge og forældre, så alle får den indflydelse, de har krav på. Det er først, når tilliden er opbygget, at vi kan udforme en handleplan. I fællesskab formulerer vi realistiske mål og lægger vægt på, at formuleringerne af såvel mål som delmål er enkle, konkrete, nemme og overskuelige. På den måde kommer handleplanen til at fungere som en slags dagsorden – eller tjekliste – på vores opfølgingsmøder, og vi oplever tit et stort engagement fra børn og forældre, fordi det hele er så konkret og målbart.

De grundlæggende værdier

Familieafdelingen i Greve arbejder ud fra følgende grundlæggende værdier:

1. Forældre er ansvarlige for deres eget og deres børns liv – herunder for løsning af familiens problemer. Er der behov for hjælp, er forældrene selv ansvarlige for at søge denne hjælp. Forvaltningen er ansvarlig for at tilbyde hjælp til familier, hvor børnenes behov tilsiger dette.
2. Forvaltningen påtager sig sit ansvar og handler under hensyntagen til barnet, så fremt forældrene er ude af stand til at varetage omsorgen for deres barn.
3. Børns oplevelser og reaktioner på problemer i familien tages alvorligt, men børn må ikke gøres ansvarlige for løsning af familiens problemer.
4. Der tages udgangspunkt i familiens ressourcer og i opfattelsen af egen situation og af de problemer, der skal arbejdes med.
5. Det skal respekteres, at familier har forskellige normer og holdninger, og at disse kan være forskellige fra medarbejdernes.

Mere at vide

På nettet

www.socialjura.dk. Forlaget Jurainformations hjemmeside. Klik *bistand børn og unge* og find love, lovforslag, beslutningsforslag, regler, domme og afgørelser.

www.kabuprojekt.dk. Socialministeriet projekt om Kvalitet i Anbringelsen af Børn og Unge 2002-2005, klik *projekter*, klik *KABU-delprojekter* og derefter henholdsvis *anbragte børns skolegang* og *brobygning* og find her projekterne, som er omtalt i kapitlet:

- *Kvalitet i skolegangen for børn og unge anbragt på socialpædagogiske opholdssteder, Århus kommune, 2004,*
- *Helhed og tværsektoriel planlægninger af anbringelser. Et pilotprojekt på tværs af skole/ kultur- og socialområdet i Ålborg kommune, 2005.*

www.tilbudsportalen.dk. Tilbudsportalen er en oversigt over kommunale, regionale og private tilbud på det sociale område. Den er primært et redskab til kommunale sagsbehandlere. Man kan søge ud fra geografisk område, tilbudstyper, målgruppe mv. Pr. 1. april 2007 er Tilbudsportalen fuldt opdateret. Det er Servicestyrelsen, der administrerer tilbudsportalen.

Se også nethenvisninger i kapitel 2 om *Forebyggelse, opsporing og tidlig indsats*.

Litteratur

Begreber – Udsatte børn og unge, Muusmann, version 1, september 2004.

Børn og unge anbragt uden for hjemmet. Kvartalsstatistik 2006:4. Ankestyrelsen, maj 2007.

Christensen, Else (1998): *Anbringelser af børn: En kvalitativ analyse af processen*, Socialforskningsinstituttet 98:02.

Evaluering af KABU-delprojekter. Hovedrapport. COWI i samarbejde med JCVU for Styrelsen for Social Service, 2005.

Egelund, Tine og Anne-Dorte Hestbæk (2003): *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet: en forskningsoversigt*, Socialforskningsinstituttet.

Egelund, Tine og Anne-Dorte Hestbæk (2004): *Små børn anbragt uden for hjemmet har store problemer i Social Forskning*, 04:3.

Hillgaard, Lis (1993): *Hvor svært er det i virkeligheden? i Plejefamilier*, temanummer 16, december, s. 31-50.

Jappe, Erik (2004): *Børn & Unge-håndbog - Servicelovens regler om børn og unge*, Frydenlund.

Helhed og tværsektoriel planlægning af anbringelser, KABU-delprojekt, Aalborg Kommune, 2005.

Kvalitet i skolegangen for børn og unge anbragt på socialpædagogiske opholdsteder, KABU-delprojekt, Århus Kommune, 2004.

Møller, Sanne Nisse og Marianne Skytte (2004): *Mit barn er anbragt. Etniske minoritetsforældres fortællinger*, Socialforskningsinstituttet 04:16.

Praksisundersøgelser om anbringelse af børn og unge. Ankestyrelsen, december 2006.

Skytte, Marianne (2005): *Anbringelse af etniske minoritetsbørn* i Annette Munch (red.): *Forskning og socialt arbejde med udsatte børn og unge – en antologi*, UFC Børn og Unge.

Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, Vejledning nr. 3 til serviceloven, Socialministeriet, 2006.

6. Indsatsen over for store børn og unge

Hvor forebyggelse, opsporing og tidlig indsats er centrale fokuspunkter i anbringelsesreformen i forhold til de mindre børn, er kvalitet og stabilitet i anbringelsen nøgleord for arbejdet med store børn og unge. Store børn og unge er ligeledes et fokuspunkt i anbringelsesreformen. Store børn og unge er i anbringelsesreformen defineret som gruppen over 15 år (De almindelige bemærkninger i bilaget, pkt.3.2).

Anbringelsesreformen lægger op til lokale løsninger for de 15 – 17-årige. Formålet er at skabe stabilitet i forhold til skolegang, venner og fritidsinteresser. Mange anbringelser af store børn og unge bryder sammen, og det skaber usammenhængende forløb. Brud kan forværre de store børns og unges problemer fx ved at de ikke får mulighed for at fortsætte i samme skole, og det bliver svært at bevare eksisterende venskaber. Reformen lægger derfor vægt på at give den kommunale myndighed mulighed for at løse problemerne i nærmiljøet og gøre brug af de ressourcer, der findes her.

Det siger loven

Om særlige forhold i undersøgelsen for unge, der er fyldt 15 år

I § 50 stk. 3 står der: *"I sin undersøgelse skal kommunen afdække ressourcer og problemer hos barnet, familien og netværket. For unge, der er fyldt 15 år, skal undersøgelsen afdække de særlige forhold, der skal indgå ved valg af indsats for denne aldersgruppe, jævnfør. § 52 og § 76".*

Særlige forhold kan være:

- risikoen for at en eventuel anbringelse bryder sammen,
- forholdet til kammerater,
- andre relationer i nærmiljøet,
- om skolegang eller uddannelsesforløb fungerer,
- at en iværksat foranstaltning kun skal forløbe i en forholdsvis kort periode,
- den unges egne ønsker,
- behov for foranstaltning ud over det fyldte 18. år.

Det er særlig vigtigt at tage hensyn til den unges relationerne i nærmiljøet. Mange sammenbrud i anbringelser af store børn og unge tyder på, at det er vanskeligt at etablere anbringelser uden for hjemmet, som gavner denne aldersgruppe.

Samtidig har anbringelsesreformen i forhold til de 15 – 17-årige udvidet mulighederne for tilbud om rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte. Det kan være en personlig rådgiver, en fast kontaktperson, egentlig behandling, formidling af praktiktilbud med godtgørelse i en offentlig eller privat virksomhed eller lignende. Tilbudene kan kombineres og målrettes den enkelte unges konkrete situation. En del af aldersgruppen kan profitere af forskellige boformer i nærmiljøet kombineret med anden form for støtte. Det gælder ikke mindst i de tilfælde, hvor den unge ikke har særligt behandlingskrævende problemer.

Der vil dog fortsat være større børn og unge, for hvem en anbringelse uden for hjemmet og væk fra nærmiljøet vil være den bedste løsning. Det vil i de tilfælde være nødvendigt, at den kommunale myndighed vurderer risikoen for et sammenbrud fra begyndelsen og overvejer hvilke initiativer, der eventuelt kan forebygge et sammenbrud.

Anbringelsesreformen lægger op til, at sagsbehandleren allerede ved iværksættelse af en foranstaltning skal overveje, om der bliver behov for foranstaltninger efter det fyldte 18. år. Hvis det er tilfældet, skal foranstaltningerne skrives ind i handleplanen (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, 2006, pkt. 262).

Indsatsmuligheder med § 52

I § 52 stk. 3 nr. 3 giver anbringelsesreformen som noget nyt eksplicit mulighed for at **tilbyde behandling af den unges problemer**. Det kan foregå på flere forskellige måder og efter forskellige behandlingsmetoder. Eksempelvis Multisystemisk Terapi, hvis teoretiske fundament er kognitiv adfærdsterapi og økologisk udviklings- og systemteori. Terapien sigter på indlæring og udvikling af nye færdigheder til kontrol af egen adfærd. MST Danmark står for kontrakt og licensforhandling med MST i USA. En anden mulighed er Ny Start, hvor der lægges vægt på, at den unge lærer acceptable sociale færdigheder. Ny Start er beskrevet nærmere i rapporten *Ny Start. Integration af marginaliserede unge. Erfaringer og resultater fra et 2 årigt pilotprojekt i 4 kommuner* (Hensen, Høck & Nissen, 2000).

Vurderes en anbringelse at være den bedste løsning, skal den sættes i værk som det første skridt i støtten til den unge (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, 2006, pkt. 262). Ved valg af anbringelsestype skal der tages højde for de særlige forhold, der gør sig gældende for aldersgruppen. § 52 stk. 3 nr. 8 nævner eksplicit muligheden for at **anbringe i lokalmiljøet** for eksempel i eget værelse eller i en netværksfamilie. Herigennem bevarer den unge kontakten til kammeratskabsgrupper, sociale netværk, fritidsaktiviteter og uddannelse eller arbejde.

Hvis den unge i en periode kan have fordel af at komme væk fra det lokale miljø, skal den kommunale myndighed vælge anbringelsessted ud fra en konkret vurdering af stedets egnethed til at imødekomme behovet for støtte og behandling. Den kommunale myndighed skal derudover inddrage en række andre faktorer i vurderingen: Mulighed for at bevare kontakt til familie, venner, fritidsaktiviteter, skolegang og beskæftigelse.

Ifølge § 52, stk. 3, nr. 9 er der mulighed for at udbetale en godtgørelse til den unge i forbindelse med et **praktiktilbud**. Alternativt kan den unge med udgangspunkt i loven om aktiv beskæftigelsesindsats få den reducerede sats for unge udeboende under 18 år, se lov om aktiv beskæftigelsesindsats kapitel 11 a, § 50 a.

Anbringelsesreformen giver også i § 52 stk. 3 nr. 10 mulighed for at iværksætte anden hjælp, der har til formål at rådgive, behandle eller give praktisk eller pædagogisk støtte. Det kan være **indsats i nærmiljøet eller ambulante dagbehandlingstilbud**. Hensigten er at give så vide rammer som muligt i forhold til at målrette indsatsen og iværksætte foranstaltninger. Indsatsen skal dog altid være rettet mod de problemstillinger, der er afdækket med undersøgelsen.

I § 52 stk. 4 rummer reformen fleksible muligheder for at give **økonomisk støtte** til udgifter, der følger af foranstaltninger og til udgifter i forbin-

delse med disse. Det kan for eksempel være til fritidsaktiviteter og efterskoleophold. Derudover er der mulighed for at give økonomisk støtte til udgifter, der indirekte følger af foranstaltningerne som fx udgifter til transport mellem anbringelsesstedet og det tidligere lokalmiljø i de tilfælde, hvor den unge har behov for at holde kontakten ved lige til en eller flere personer.

Endelig er der mulighed for at yde økonomisk støtte, hvor en sådan kan erstatte en ellers mere indgribende foranstaltning, for eksempel i situationer hvor man i forbindelse med familierådslagning, familiekontrakt eller lignende aftaler en bestemt indsats, som forældremyndighedsindehaveren vanskeligt kan påtage sig uden økonomisk støtte.

Standarder for sagsbehandlingen

Afdækning af de særlige forhold og indsætter i forhold til unge, der er fyldt 15 år, er også blevet et tema i udvikling af standarder for sagsbehandling. Standarder for sagsbehandling er som tidligere nævnt en del af den sammenhængende børnepolitik. På de områder, hvor der er udarbejdes standarder for sagsbehandlingen, konkretiserer de kommunens serviceniveau (Sammenhængende børnepolitik, Socialministeriet, Februar 2006).

Det ved vi

En multidisciplinær forskningsoversigt fra Socialforskningsinstituttet over 125 danske studier om 12-18-åriges problemer i perioden fra 1995-2005 peger på, at de unge med sociale problemer generelt er kendetegnet ved følgende karakteristika:

- Svage eller manglende sociale relationer med jævnaldrende,
- Svage faglige kundskaber,
- Lavt selvværd,
- Ressourcesvage forældre, der også i flere tilfælde selv har sociale problemer,
- En hverdag uden struktur som følge af manglende integration i samfundets centrale institutioner som uddannelsesinstitutioner, arbejdsmarkedet og fritidstilbud (Jespersen og Sivertsen, 2005).

Når det specifikt gælder anbringelsesområdet peger forskningen på, at store børn og unge, der anbringes første gang i teenageårene, typisk har problemer af en anden karakter end de børn, der anbringes som små. De store børn er ofte udadreagerende og antisociale, mens deres familier i gennemsnit er mindre socialt belastede end forældre til børn, der anbringes som små.

Af Ankestyrelsens Kvartalsstatistik fra 2006:4 fremgår det, at kommunerne i 2006 har indbe-

rettet 1261 nye afgørelser om anbringelse af unge over 15 år uden for hjemmet. Statistikken viser ligeledes, at andelen af anbragte børn generelt stiger med alderen. Af afgørelserne i 2006 vedrørte 42 % således unge over 15 år, mens 10 % vedrørte børn under 4 år. Kvartalsstatistikken er baseret på foreløbige tal, indberettet frem til 16. april 2007, der vil blive korrigeret i forbindelse med årsstatistikken for 2006.

Om sammenbrud

Som et led i forberedelsen til Socialforskningsinstituttets undersøgelse om sammenbrud i teenageanbringelser har Socialforskningsinstituttet i 2006 sammenfattet resultaterne fra international forskning om sammenbrud i anbringelser uden for hjemmet. Denne forskningsgennemgang fastslår, sammenbrud er hyppigt forekommende. Et stort antal anbragte unge oplever – ofte kort tid efter placeringen – at deres anbringelser ikke kan gennemføres. For teenagers vedkommende sker det for op imod halvdelen.

Ser man på alle aldersgrupper af anbragte børn under ét, er der tale om, at 20-40 % af anbringelserne bryder sammen. Sammenbruddet sker på enten anbringelsesstedets eller de unges eget initiativ. De unges adfærdsvanskeligheder eller antisociale adfærd ser ud til i de fleste tilfælde at øge sandsynligheden for sammenbrud i anbringelsen. Biologiske forældre derimod spiller en marginal rolle som aktører i sammenbrud.

Der er tale om en entydig dokumentation for ustabilitet i anbringelsesforløbene i nordiske, engelske, amerikanske og australske undersøgelser. Forskningsresultaterne peger på en betydelig udfordring for de anbringende myndigheder, da unge med en antisocial adfærd lader til at have så ekstraordinære behov, at de i dag tilsyneladende ikke kan imødekommes i en lang række tilfælde.

Sammenbrud kan have betydelige negative konsekvenser for børnene og de unge. Et sammenbrud kan i sig selv være en traumatisk oplevelse og skabe risiko for en usikker og belastende situation, hvor den unge befinder sig uden støtte fra voksenmiljøer. Det er et alvorligt problem, da en af hovedårsagerne til anbringelse af børn og unge ofte netop er antisocialitet. Anbringelsen synes således ikke at skabe den chance for en højere grad af integration af de antisociale unge, som er intensionen med anbringelsen. Dette skyldes dels at anbringelsen har en sandsynlighed for at give en endnu mere ugunstig udvikling for de unge, dels at sammenbrud i sig selv kan forøge de antisociale symptomer (Egelund, 2006).

Af Ankestyrelsens Kvartalsstatistik 2006:4 fremgår det, at blandt 449 nye afgørelser om anbringelse uden for hjemmet i 4. kvartal var en udslagsgivende årsag til anbringelse problemer med barnets eller den unges adfærd eller tilpasning i 52 % af tilfældene. I 12 % af afgørelserne havde barnet eller den unge misbrugsproblemer, og i

12 % havde barnet eller den unge udvist en kriminel adfærd

For 2006 er der indberettet 1.041 afgørelser om, at anbragte børn og unge skulle flytte til et nyt anbringelsessted (det skal bemærkes, at tallene er foreløbige og korrigeres løbende.) I over 50 % af tilfældene var der tale om planlagte skift, mens ca. 26 % af tilfældene var forårsaget af sammenbrud i anbringelsen og i ca. 22 % af tilfældene var flytningen begrundet i, at barnet eller den unge havde forladt anbringelsesstedet. Kvartalsstatistikken er baseret på foreløbige tal, indberettet frem til 16. april 2007, der vil blive korrigeret i forbindelse med årsstatistikken for 2006.

Om anbringelsesformens betydning for sammenbrud

Anbringelsesformen ser ud til at have betydning for sandsynligheden for sammenbrud. I flere undersøgelser er det dokumenteret, at slægtsanbringelser reducerer sammenbrudsrisikoen. Andre anbringelsesformers sammenhæng med sammenbrud er kun sporadisk belyst (Egelund, 2006).

Egelund og Hestbæks forskningsoversigt (2003: 141) viser, at der er færrest sammenbrud på lukkede institutioner og i slægtsanbringelser, hvor der er sammenbrud i 25 % af anbringelserne. Hvad angår slægtsanbringelser kan den lave procent skyldes, at man i slægten tåler flere proble-

mer, og at de store børn vælger at blive hos familie trods de problemer, der måtte være (Møller og Egelund, 2004).

Den højeste sammenbrudsfrekvens finder man i almindelige plejefamilier, hvor knap 50 % bryder sammen. Der er også mange sammenbrud ved anbringelse på åbne institutioner og opholdssteder. Sammenbrudsfrekvensen varierer mellem ca. 30 % til godt 50 % for forskellige institutionstyper. Næsten 2/3 af sammenbruddene sker i løbet af de første 12 måneder (Egelund og Hestbæk, 2003).

Om andre forhold af betydning for sammenbrud

Bortset fra slægtsplaceringerne hvor den lavere sammenbrudsfrekvens er veldokumenteret, er sammenbrud i andre anbringelsesformer ifølge Egelund og Hestbæk (2003) et område, hvor det er tiltrængt med flere undersøgelser. Forskningsoversigten peger på trods af den begrænsede viden på en række faktorer, som ser ud til at øge risikoen for sammenbrud. Faktorerne er, at anbringelsen sker i teenagealderen, at barnet eller den unge har adfærdsproblemer og at barnet eller den unge tidligere har oplevet sammenbrud eller ændringer i forbindelse med en anbringelse. Plejeforhold i hjem med biologiske børn, hvis alder ligger tæt på plejebarnets, ser også ud til at have større sandsynlighed for at bryde sammen. Anbringelse af etniske minoritetsbørn hos majo-

ritetsfamilier har en svagt øget sandsynlighed for sammenbrud, specielt hvis der er tale om børn med blandet etniske herkomst.

Forklaringen på sammenbrud i anbringelser har kun sjældent noget med forældrene at gøre, uanset om man betragter deres ageren før eller under anbringelsen. Der er således ingen undersøgelser, der peger på, at forældres besøg eller tætte kontakt med barnet under anbringelsen øger risikoen for sammenbrud. Faktisk viser nogle undersøgelser, at tæt kontakt reducerer risikoen for sammenbrud (Egelund og Hestbæk, 2003).

Anbringelser af børn med asocial adfærd som kriminalitet, misbrug og vold indebærer tilsyneladende større risiko for sammenbrud end andre anbringelser, og her er der ingen entydig sammenhæng mellem anbringelsesform og risiko for sammenbrud (Vinnerljung m.fl., 2001).

Om frivillige anbringelser

Ved frivillige anbringelser er det vigtigt at være opmærksom på, at samtykket til anbringelsen ofte vil have en længere tidshorisont end mange unge umiddelbart kan overskue. Udfordringen bliver så meget desto større, når man tænker på, at netop teenageårene er præget af forandringer og ustabilitet i adfærd, i virkelighedsopfattelse og i relation til voksne. Alt dette betyder, at frivillige anbringelser ofte er komplicerede og ustabile. I en undersøgelse gennemført af Vinnerljung m.fl.

handlede to ud af tre frivillige anbringelser om unge over 15 år, som rent juridisk var i stand til at forhindre eller afslutte en anbringelse på grund af manglende samtykke (Vinnerljung m.fl., 2001).

Af Ankestyrelsens Kvartalsstatistik 2006:4 fremgår det, at 88 % af de 2.649 nye kommunale afgørelser om anbringelse, der er truffet i 2006, blev truffet med samtykke fra forældrene og den unge over 15 år. 8 % af afgørelserne blev truffet uden samtykke. De sidste 4 % var effektueringer af domstolsafgørelser om anbringelse ved ungdomssanktion. Kvartalsstatistikken er baseret på foreløbige tal, indberettet frem til 16. april 2007, der vil blive korrigeret i forbindelse med årsstatistikken for 2006.

Om genanbringelser

Hyppigheden af genanbringelser er kun sporadisk belyst forskningsmæssigt. Ifølge Egelund og Hestbæk (2003:153) varierer genanbringelsesfrekvensen fra 25 % for de mindre børns vedkommende til 40 % for teenagebørnene, hvilket svarer til andre internationale forskningsresultater. Vinnerljung m.fl. (2001) fulgte flere end 1.000 13–16-årige, som i 1991 blev anbragt i Sverige. 28 % af de unge som flyttede hjem, når de var under 17 år, blev genanbragt inden for et år. Frekvensen var lavest (25 %), når børnene blev hjemgivet fra familiepleje og højest (43 %), når de blev hjemgivet fra lukkede institutioner. Tallene viser dog omvendt, at næsten tre ud af fire ikke blev

genanbragt inden for et år efter udskrivningen fra en anbringelse (refereret af Egelund og Hestbæk, 2003:153).

Om anbringelse på institution eller opholdssted

Anbringelse på institution eller privat opholdssted er ikke altid en hensigtsmæssig løsning. Det ser ud til, at det i nogle tilfælde forsinker integration i lokalområdet. Det kan skyldes, at institutionen ligger langt fra hjemmet, eller at institutionen ikke formår at inddrage familie og lokalområde. Der kan også være tale om, at anbringelsen forstærker den unges og familiens opfattelse af at være sat uden for samfundet (Rasmussen, m.fl., 2005).

Nyere forskning peger på, at behandling af utilpassede unge i institutioner forudsætter behandlingsintegritet. Institutionen skal kunne rumme de unge, og den skal have kompetence til at håndtere de unges modstand mod behandling. Endelig må behandlingen sættes ind i den kontekst, som de unge kommer fra og skal tilbage til (Andreasen, 2003).

Om anbragte unge med etnisk minoritetsbaggrund

Hannemanns rapport fra 2003 peger på, at sagsbehandlere bør være opmærksomme på køns-specifikke problemstillinger, når unge med etnisk minoritetsbaggrund anbringes. En række interviewede oplever, at anbragte drenge i pubertetsal-

deren ofte kommer fra dårligt fungerende og socialt belastede familier. I forhold til jævnaldrende piger ser det ud til, at pigerne selv ønsker at komme væk hjemmefra; de ønsker et opgør med familien. Det viser sig også, at familierne ikke har samme modstand mod at lade deres sønner anbringe, som når det drejer sig om døtre. I forhold til døtrene spiller familiens æresbegreber en langt større rolle.

Om behandling af den unges problemer

SFI's forskningsoversigt om unges sociale problemer (2006) peger på følgende forhold, som kendetegner en succesfuld indsats i forhold til de unge:

- når det lykkes at indlede en god dialog med og få et ligeværdigt forhold til den unge,
- når den unge får nære relationer til mindst én pædagogisk medarbejder, gadeplansarbejder eller en støtte- og kontaktperson, som den unge kan identificere sig med,
- når indsatsen er handlingsorienteret, hvor social integration i form af uddannelse og arbejde er i centrum fra begyndelsen,
- når enten familie eller nære venner inddrages i den forebyggende eller behandlingsorienterede indsats,
- når indsatsen har som formål at tilføre den unges hverdag strukturerede aktiviteter,
- når der iværksættes en forbindelse med den unges udfasning af en foranstaltning, brobyg-

gende indsatser – eksempelvis efterværn eller udslningsordninger – så den unge gradvist kan vænne sig til en mere selvstændig livsførelse (Jespersen og Sivertsen, 2005).

Liljenberg (2003) peger på behovet for en 'mellemting' mellem de foranstaltninger, der kan sættes ind i hjemmet og en decideret døgnanbringelse. Det kan være en lokal døgnanbringelse, et pusterum, som ikke griber helt så meget ind, men hvor børn og unge kan blive i skole og fritidstilbud og fortsat være tæt på familien.

Om Multisystemisk terapi (MST)

I et af SFI's arbejdspapirer gennemgås forskellige behandlingsprogrammer rettet mod unge med adfærdsproblemer. Alle er udviklet i USA, hvor undersøgelser har vist en effekt i forhold til ændret adfærd hos unge. En del af dem er implementeret eller forsøgt implementeret i Norden. Multisystemisk Terapi er for eksempel sat i gang flere steder i Danmark på forsøgsbasis (Møller og Egelund, 2004).

Nordisk Campbell Center har vurderet effekten af MST for adfærdsvanskelige unge. Effektmålingen af MST rummer en række faktorer bl.a. omfanget af anbringelser på institution, anholdelser og stofmisbrug hos de unge efter et behandlingsforløb. Resultaterne fra otte udvalgte undersøgelser tyder ikke på, at MST er bedre for de unge end

alternative behandlingsformer. Der er dog heller ikke tegn på, at MST er dårligere (Egelund, 2005).

Om beskyttende faktorer

Skolegang er den vigtigste indgang til senere uddannelse, arbejde og selvforsørgelse som voksen. For anbragte børn er skolen måske endnu vigtigere end for børn, der er bedre stillede. Årsagen er, at skolen kan være et af de få steder, hvor børnene kan få positive erfaringer med at være kompetente, udvikle selvtillid og få betydningsfulde relationer til kammerater og voksne. Omvendt er skolen en risikofaktor for anbragte børn, hvis den ikke formår at skabe betingelser for at børnene kan lære noget eller at integrere børnene i et klasse- og kammeratfællesskab.

Skolen er en potentiel beskyttelsesfaktor, dels fordi gode skolepræstationer kan udgøre et vendepunkt, dels fordi der i skolen er adgang til voksne, som kan få stor betydning, hvis de interesserer sig specielt for det udsatte barn. Derudover giver skolen også adgang til kammerater og andre børnefamilier, som kan være vigtige for udsatte børn. Skolegang kan derfor både ses som en væsentlig beskyttelsesfaktor for anbragte børn, hvis den går godt, og som en væsentlig risikofaktor, hvis den går dårligt.

TABUKA (Tidligere Anbragtes Bud på Kvalitet i Anbringelse) beskriver i deres erfaringsopsam-

ling forskellige erfaringer fra skolegangen (2003: 34-35). Eksempler på erfaringer er, at,

- skolen er en vigtig arena, et fristed, hvor der er mulighed for at blive set og gøre sig gældende,
- skole eller lærere griber ikke ind, selv om børn har det dårligt,
- de tidligere anbragte har været udsat for mobning eller har selv mobbet,
- de tidligere anbragte frygtede synlig særbehandling og efterfølgende udskillelse – forholdet til kammerater og klassen er i fokus og er det, som børnene ønsker hjælp til, snarere end de ønsker faglig støtte.

Om kost- og efterskoleophold

Som en selvstændig del af KABU-projektet har Rambøll Management for Servicestyrelsen (Februar 2006) gennemført en undersøgelse af de kommunale myndigheders brug af kost- og efterskoler som social foranstaltning. Ophold på kost- og efterskoler kan anvendes som en indsats efter serviceloven, enten som en anbringelse, jf. § 52, stk. 3, pkt. 8 (før 1.1.2006, § 40 stk. 2, pkt. 11) eller som et ophold med økonomisk støtte, jf. § 52, stk. 4, (før 1.1.2006, § 40, stk.2, pkt. 10). Sammenfattende peger undersøgelsen på, at et ophold eller en anbringelse på en kost- eller efterskole er en god foranstaltning for mange unge. De unge, der gennemfører et ophold på en kost- eller efterskole, oplever en forbedring af deres livssituation, de-

res sociale kompetencer og deres faglige niveau. Efter de unges ophold på en kost- eller efterskole kommer en stor del af de unge også i gang med en uddannelse eller et job. Det som skolerne er særlig gode til er styrkelsen af de unges sociale kompetencer, voksenkontakten og ung-til-ung-relationen. Det er noget, de unge og forældrene fremhæver som det positive ved skolernes arbejde. Rapporten bærer titlen *Arbejdet med udsatte unge på kost- og efterskoler*. Undersøgelsen bygger på både kvantitative og kvalitative data.

På trods af den positive vurdering af kost- og efterskoler som social foranstaltning, er der gennemgående tale om en foranstaltning, der kun anvendes i begrænset omfang af de kommunale myndigheder. Undersøgelsen peger på, at efterskoler hyppigere anvendes som ophold med økonomisk tilskud. Her gælder det generelt, at den unge skal have de samme kompetencer, som det kræver at klare en folkeskole. I sagsbehandlerens vurdering lægges der vægt på, at efterskoler kan benyttes til unge, der har brug for et miljøskift.

Kostskoler anvendes i højere grad til anbringelse. Her overtager de kommunale myndigheder tilsynet med den unge. Ifølge sagsbehandlerne i undersøgelsen er der ofte tale om unge, der er omsorgssvigtede. Det skal dog understreges, at der er grænser for, hvor omsorgssvigtede de unge, der anbringes på kostskoler, er.

Undersøgelsen peger også på, at der er et markant højere frafald fra kostskoler end fra efterskoler. Der er også tydelig forskel på, om de unge er anbragt eller de får økonomisk tilskud. Frafaldet for de unge anbragt på kostskole er lavere set i forhold til de unge, der får økonomisk tilskud til deres ophold på en kostskole. Den modsatte tendens gør sig gældende på efterskoler. Derudover indkredser undersøgelsen en sammenhæng mellem effekten af et ophold og den lovhjemmel, som de unge er placeret på skolen med. De unge, der har ophold på en efterskole med økonomisk støtte, klarer sig bedre end unge, der er på kostskole med støtte, som igen klarer sig bedre end unge, som er anbragt. Der kan dog også spores en tendens til, at de unge, der er anbragt på en kostskole, klarer sig bedre, end unge, der er anbragt på en efterskole. Dette kan pege på, at der er grænser for, hvilke unge efterskolerne kan magte.

Samlet set er der i undersøgelsesperioden fra 2001 – 2004 sket et markant fald i anvendelsen af kostskoler som anbringelsessted. Det kan have flere årsager. Blandt andet ser det ud til, at de unge, der anbringes i dag, har flere og alvorligere sociale problemer end tidligere, hvilket har mindsket efterspørgslen efter kostskoler som anbringelsesform. Der kan samtidig konstateres en stigning i antallet af unge, der modtager økonomiske støtte til et ophold på efterskole.

Arbejdsplaceringer

Erfaringer fra Modelkommuneprojekterne (Morel, Saxtoft og Stevnshøj, 2003) og evalueringen af Spydspidsprojektet (Sørensen, 2003) viser, at arbejdsplacering af udsatte unge er en yderst relevant indsatsmulighed. Den kan tages i anvendelse for at få unge til at finde en plads i samfundet, men også for at få brudt en hverdag præget af kriminalitet, hashmisbrug og ikke mindst en oplevelse af stemping og udstødning.

Flere undersøgelser peger på, at integration i uddannelsessystemet eller på arbejdsmarkedet er det mest virksomme i forhold til at forebygge eller stoppe en kriminel løbebane (Zeuner 1990). Balvig konkluderer, at de bedste resultater opnås, hvis man skaffer den unge et arbejde og sætter ham i gang i stedet for at spærre ham inde (Balvig 2001).

Om det sociale netværks betydning

At bevare den unges relation til omverdenen er vigtigt. Det fremgår blandt andet af flere KABU-delprojekter. Mange anbragte har oplevet en række brudte relationer, for eksempel i forhold til skolegang, fritid, hverdagsliv samt efterværn og slægtsanbringelser. En af erfaringerne er, at det er centralt at arbejde med at udvikle den unges sociale netværk under hele anbringelsen både af hensyn til aktuell trivsel og udvikling og for at forebygge ensomhed senere.

Tidligere anbragte fortæller, at fritidsinteresser er et åndehul og et fristed, dér hvor de kunne komme uden at være stemplet på forhånd. De fremhæver, at et netværk i ryggen kan være en hjælp mod mobning i skolen, men også, at der er behov for tilbud a la *De 4 årstider* og *Baglandet* under en anbringelse, en form for buffer i forhold til deres familiepleje (TABUKA, 2003).

Om stabil voksenrelation

Den unges adfærdsmæssige problemer mindskes, når voksne inddrages som støtte til den unge. Tidligere anbragte peger på, at tilsyn fra en kontaktperson er en måde at styrke kvaliteten i anbringelsen på. De fremhæver også, at der har været overordentlig mange forskellige voksne og professionelle inde over deres liv, samtidig med at de efterlyser en kontinuerlig voksenkontakt, som kan være 'deres' og er uafhængig af systemet (TABUKA, 2003).

Bo og Warmind (2003) har undersøgt ordninger med kontaktpersoner og personlige rådgivere for børn og unge. De konkluderer, at unge i alle de undersøgte forløb har gjort brug af deres kontaktperson, netop fordi det var deres egen.

Sørensen (2003) peger i evalueringen af Spydspidsprojektet på behovet for en kontinuerlig voksen kontaktperson som forudsætning for, at en jobplacering bliver vellykket. Hun understreger, at det altså ikke er nok 'bare at finde et job'.

Kontaktpersonen skal ikke bare være tilknyttet i relation til job og uddannelse, men også i relation til alt det, der i øvrigt foregår i den unges liv.

I undersøgelsen *Ungdom eller sindslidelse* peger de unge på behovet for at have en tæt personlig relation til en professionel, som ikke er bundet op på de følelser, som er knyttet til forældre og kammerater. Samtidig viser undersøgelsen, at relationer og samtaler kun fungerer, når de unge kan lide deres kontaktperson eller samtalepartner (Nikolajsen, 2004).

Værktøjskassen

Netværkskortlægning

Første skridt overhovedet er at være nysgerrig overfor, hvordan relationen mellem et barn eller en ung og familien ser ud ved for eksempel at spørge til:

- Hvilke vigtige personer findes rundt om dig?
- Hvilke flere personer kender til, hvordan du har det?
- Hvem kan du tale med eller få hjælp af?
- Findes der konflikter mellem vigtige personer, som påvirker dig og den situation, du befinder dig i?

I nogle situationer med store børn og unge kan det være en god indfaldsvinkel at tegne et netværkskort eller et netværksdiagram. Et netværksdiagram består af fire typer af relationer, relationerne til familie, venner, kolleger/holdkammerater og de professionelle. Opmærksomheden rettes mod noget konkret og spørgsmålene, som opstår under tegneriet opleves som naturlige. Samtidig bliver det muligt for sagsbehandleren at få et overblik over en måske kompleks familiesammenhæng og en større forståelse for den unges situation.

Destruktive mønstre kan blive tydeligere både for den unge og sagsbehandleren og brudte kontakter kan måske genoptages, eller konfliktfyldte relationer kan opdages og håndteres på en mere tilfredsstillende måde.

Kulturagram

Et kulturagram er en metode til kortlægning af den unges og familiens værdimæssige og kulturelle særtræk. Kulturagrammet er rettet mod store børn og unge og familier, som er flyttet fra et land til et andet, men store dele af det kan også bruges til andre end børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund. Det består af grupper af spørgsmål om emner som familiens historie, karakteren af bruddet med hjemlandet, den unges identitetsopfattelse, sprog i hjemmet og skoleuddannelse samt værdier omkring uddannelse og arbejde.

Kulturagrammet kan være med til at give sagsbehandleren en bedre forståelse af og viden om den unge og familien, ligesom det også kan få den unge og familien til at se sig selv på en ny måde. Netværkskortlægning og kulturagram kan supplere hinanden. Se Mere at vide på nettet for henvisninger til et konkret eksempel på netværksdiagram og kulturagram og Marianne Skytte (2005 og 2006) for en uddybning.

Eksempler på fleksible dag- og døgn-tilbud

Fleksible dag- og døgntilbud er karakteriserede ved at være tæt på børn og unges lokale miljø og nære sociale netværk.

Flere steder, og blandt andet i Horsens har man udviklet:

- Heldagsskoletilbud med familiestøtte og behandling,
- Dagcenter med tilbud om støtte og behandling til familien,
- Ungecenter med særlige undervisnings-tilbud samt botilbud for unge med tilknytning til ungecentret (Kommunernes Landsforening, Amdsrådsforeningen og Socialministeriet, 2003).

I Faaborg har man erfaringer med børnehuse; en slags udvidet døgnkontakt eller en mellemting mellem egentlig anbringelse og et forebyggende tilbud med mulighed for behandling og overnatning, når det 'brænder på' derhjemme.

Kolding Kommune: Nærmiljøet er omdrejningspunkt

Tidlig indgriben, fokus på lokale løsninger og sagsbehandling præget af nytænkning og engagement - det er nøgleord i Kolding Kommunes indsats over for store børn og unge.

I Kolding Kommune har det længe været en politisk målsætning at forebygge anbringelser af børn og unge ved at gribe ind, før problemerne vokser sig store. Og de langsigtede løsninger ligger lige for; nemlig i nærmiljøet – også selv om det er her, problemerne opstår; i familien, skolen eller fritiden.

- I Familieafdelingen har vi taget konsekvensen af politikernes ønske og revurderet opgaver og prioriteringer, siger afdelingschef Inge Frank. - Vi arbejder ud fra en helhedsforståelse af de unges problemer, og det er vigtigt, at der er en sammenhængende linje. Resultatet blev, at vi omrokerede budgettet og vendte hele afdelingen på hovedet.

Konkret mandede omlægningen ud i Ungekontakten, et samlet tilbud primært til udsatte teenagere i alderen 14-18 år. Målgruppen

er utilpassede, socialt udsatte eller ensomme unge samt unge på vej ud i kriminalitet eller med misbrugsproblemer.

- Styrken ved Ungekontakten er, at vi møder de unge i deres eget miljø, forklarer Inge Frank.

- Syv ungekonsulenter støtter dem i hverdagen med stort og småt; vækker dem om morgenen, følger dem i skole, på arbejde eller deltager i møder og aktiviteter.

Ungekonsulenterne er socialrådgivere eller socialpædagoger, og de har været med til at sætte rammerne for Ungekontakten. Det har blandt andet resulteret i nye arbejdsopgaver, friere roller og fleksible arbejdstider.

Souschef Lis Eriksen fortæller, at hver konsulent fast følger otte unge. - Konsulenterne skal samarbejde med alle dele af den unges nærmiljø, primært forældre og skole. Samtidig skal de varetage myndighedsopgaver ved siden af det pædagogiske arbejde.

Den svære kunst

Blandt ungekonsulenternes udfordringer er kunsten at forklare omverdenen, at anbringelse ikke altid er den rigtige udvej. Måske presser

skolen på for en sådan løsning for simpelthen at få fred.

- Imidlertid viser erfaringerne, at de unge falder tilbage i gamle mønstre efter en anbringelse, siger Lis Eriksen. – Det ved ungekonsulenterne, og det giver motivation til at finde andre måder.

Udfordringerne til trods er projektet kommet godt fra start. - Vi kan mærke betydningen af, at vi har lokaler ude i byen, hvor de unge færdes, siger Inge Frank. - De kan nemt stikke hovedet indenfor og snakke med konsulenterne eller møde andre unge. Fornemmelsen af tungt bureaukrati er væk, og samværet virker mere uformelt.

Ungekontaktens tilbud tæller også anonym åben rådgivning to gange om ugen. Der arbejdes desuden på at etablere en lektieklub og på at iværksætte en særlig indsats for unge misbrugere under 18 år. På længere sigt er det tanken, at Ungekontakten selv skal kunne tilbyde boliger. I dag samarbejder kommunen med bo selv-tilbudet Netværket, der er en del af den selvejende døgninstitution Tinghøj.

Terapeutisk tilgang

Oprindelig fungerede Netværket som aflast-

ning for unge med teenageproblemer. I dag er beboerne typisk unge i aldersgruppen 16-25 år med dybere behandlingskrævende problemer.

- Netværket tilbyder forskellige boformer efter behov, og styrken er, at vi kan skabe et tilbud, som er med til at fastholde den unge i nærmiljøet. Samtidig fungerer Netværket som en mellemstation, der rustes til at bo for sig selv, forklarer afdelingsleder Steffen Skov.

Seks socialpædagoger i Netværket støtter både de unge på det personlige plan og beskæftigelses- og behandlingsmæssigt. – Vi har god erfaring med at anvende en terapeutisk tilgang, og vi samarbejder med en psykolog, der træner medarbejderne i kognitiv terapi, siger Steffen Skov.

Fællesspisning, lektiehjælp, billedværksted, styrketræning og fælles aktiviteter er vigtige dagligdags gøremål. Aktiviteterne er med til at skabe kammeratskaber og opbygge de unges tillid til medarbejderne. Samtidig bliver de unge klogere på sig selv og andre – de får erfaringer, de kan bruge, når de skal hjælpe nye beboere med at finde sig til rette, og når de senere skal bo for sig selv.

Ungekontakten i Kolding – visitation

<i>Ungekontaktens succeskriterier</i>	Succeskriterierne for arbejdet i Ungekontakten At Ungekontakten kan finansiere sig selv. At hjælpen til de unge som udgangspunkt skal foregå i lokalmiljøet. At Ungekontakten tænker i lokale løsninger frem for anbringelser. At den enkelte unge oplever at få hjælp. At forældrene oplever at de får hjælp.
Målgruppen for Ungekontakten	Målgruppen for Ungekontakten er primært unge i aldersgruppen 14 til 18 år, som har behov for en eller flere foranstaltninger efter § 40 i serviceloven. Mere specifikt er målgruppen unge som er meget socialt udsatte og kan karakteriseres som værende utilpassede i forhold til skole, fritid og familie: <ul style="list-style-type: none">• Kriminalitetstruede• Stof- og alkoholmisbrugende/storforbrugere• Ensomme/isolerede unge• Unge som er psykisk ustabile• Unge som er krigstraumatiserede• Unge med forældre med ustabil adfærd• Unge med svære indlæringsvanskeligheder• Unge med behov for meget kraftigt teenageoprør• Unge som udviser en anti-social adfærd eller unge med en psykiatrisk diagnose

<p>Mål for den tættere indsats med den unge / familien</p>	<p>Ungekontaktens primære mål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At støtte og motivere, således at den unge bliver i stand til at leve med sig selv på trods af mange startvanskeligheder. • At støtte og motivere den unge til at ville forandre nogle af de vanskelige adfærdsmønstre, som hindrer et mere stabilt ungdomsliv. • At støtte samt fastholde den unge i arbejdet med at nå de mål, så den unge får indflydelse på sin tilværelse. • Ungekontaktens målsætning er at arbejde med den unges netværk.
<p>Visitation til Ungekontakten</p>	<p>Som udgangspunkt skal Ungekontakten have sagerne visiteret via Familieafdelingen. Målgruppen er unge, hvor der er behov for en tættere indsats end Familierådgivningen har mulighed for at tilbyde.</p> <p>Udgangspunktet for visitation af sager til Ungekontakten er:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Unge hvor der er behov for indsats i nærmiljøet. • Unge der har behov for en tættere indsats end Familierådgivningen kan tilbyde. <p>Hvis anbragte unge visiteres til Ungekontakten, skal det nøje vurderes med hensyn til tidsperspektiv og formål. Det skal fortrinsvis være unge, som visiteres seks måneder før planlagt ophør af anbringelsen. Dog må antallet af anbragte unge i Ungekontakten ikke overskride 10 % af alle visiterede unge.</p> <p>Der er en forventning om, at Ungekontakten skal kunne udvise fleksibilitet og parathed i forhold til at kunne inddrages i situationer, hvor unge akut har behov herfor. Det betyder, at der således vil være mulighed for, at Familierådgivningen kan trække på Ungekontakten i akutte situationer. For at kunne efterkomme dette krav skal der i sagsgangen til Ungekontakten være sikret et frirum til denne funktion.</p> <p><i>Vejledning udarbejdet 1.7.2005 af Inge Frank.</i></p>

Mere at vide

På nettet

www.allegaarden.dk, klik *Allegårdsprojektet*, som er et metodeudviklingsprojekt rettet imod anbragte etniske minoritets-unge og deres familier, klik derefter *redskaber* for at finde et netværksdiagram og et kulturgram.

www.mst-danmark.dk. Hjemmeside om Multisystemisk Terapi forankret i Servicestyrelsen. Forskning, dokumentation, nytte links mv.

www.cefu.dk. Center for Ungdomsforskning hjemmeside. Center for Ungdomsforskning hører under Learning Lab Denmark, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole. Blandt andet med adgang til databasen *Unge i Tal*, tidsskriftet *Ungdomsforskning*, og rapporter og projekter.

www.dkr.dk. Det kriminalpræventive råds hjemmeside. Råd og inspiration til socialrådgivere, lærere og pædagoger, der arbejder med kriminalitetstruede børn og unge.

www.social.dk, søg på *arbejdet med udsatte unge på kost- og efterskoler* rapporten *En Undersøgelse om de kommunale myndigheders brug af kost- og efterskoler som social foranstaltning efter Servicelovens § 40, stk. 2, pkt. 10 og pkt.*, udarbejdet af Rambøll Management for Servicestyrelsen. De

vigtigste resultater fra undersøgelsen er gengivet i en pjece på 17 sider, som findes på samme hjemmeside. I pjecen er der også gode råd til sagsbehandleren om, hvordan kost- og efterskoler kan indgå i arbejdet med at støtte udsatte unge.

Se også nethenvisninger i kapitel 2 om *Forebyggelse, opsporing og tidlig indsats*.

Litteratur

Andreassen, Tore (2003): *Institutionsbehandling av ungdomar. Vad säger forskningen?* Gothia.

Arbejdet med udsatte unge på kost- og efterskoler. En undersøgelse af de kommunale myndigheders brug af kost- og efterskoler, som social foranstaltning efter Servicelovens § 40, stk. 2, pkt. 10 og pkt. 11. Rapport . Styrelsen for Social Service, Februar 2006. Rambøll Management.

Balvig, Flemming m.fl. (2001): *Ungdomssociolog*, Columbus.

Bo, Inger Glavind og Hanne Warming (2003): *Når livet gør ondt. En undersøgelse af ordninger med kontaktpersoner og personlige rådgivere for børn og unge*, Frydenlund.

Børn og unge anbragt uden for hjemmet. Kvartalsstatistik 2006:4. Ankestyrelsen, maj 2007.

Egelund, Tine (2006): *Sammenbrud i anbringelser. En forskningsmæssig belysning*, Socialforskningsinstituttet 06:01.

Egelund, Tine (2005): *Multisystemisk terapi: Tvivl om metodens effekter i Hvad Virker? Evidens om effekter*, NC2, nr. 2.

Egelund, Tine og Anne-Dorthe Hestbæk (2003): *Anbringelse af børn og unge – en forskningsoversigt*, Socialforskningsinstituttet, 2003:04.

Evaluering af KABU-delprojekter. Hovedrapport. COWI i samarbejde med JCVU for Styrelsen for Social Service, 2005.

Hannemann, Nina (2003): *Fokus på anbragte børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk*. Videns og erfaringer indsamlet af Nina Hannemann, UFC Børn og Unge.

Hensen, Per. I, Gitte P. Høck & Poul Nissen (2000): *Ny start. Integration af marginaliserede unge. Erfaringer og resultater fra et 2-årigt pilotprojekt i 4 kommuner*, Askovgården.

Hessle, Sven (red.) (2003): *Fokus på barn, familj och nätverk – metoduveckling i den sociala barnvården*, Gothia.

Jensen, Peter og Esther Malmborg (2003): *Metoder i indsatsen. Udsatte unge – et arbejdsmarkedsperspektiv. Modelkommuneprojektet 1999 – 2002*, CABI.

Jespersen, Cathrine og Morten Behrens Sivertsen (2005): *Unge sociale problemer. En forskningsoversigt*, Socialforskningsinstituttet.

Liljenberg, Ann Kühnel (2003): *Vidensindsamling i praksisfeltet. En del af vidensindsamlingen i KABU-projektets første fase 2002 – 2003*, KABU.

Morel, Jean-Pierre, Marianne Saxtoft, Anna Louise Stevnshøj (2003): *Historier fra den kommunale virkelighed. Udsatte unge – et arbejdsmarkedsperspektiv. Modelkommuneprojektet 1999 – 2002*, CABI.

Møller, Sanne Nissen og Tine Egelund (2004): *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet hos medlemmer af slægten. Erfaringer fra USA*, Socialforskningsinstituttets arbejdsrapport 9:2004.

Nikolajsen, Edith (2004): *Ungdom eller sindslidelse – Interview med 20 unge med psykisk lidelse*, Videncenter for Socialpsykiatri.

Praksisundersøgelse om anbringelse af børn og unge. Ankestyrelsen, december 2006.

Rapport om kulegravning af særlig støtte-området for børn og unge. Udarbejdet af Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen, Socialministeriet, Socialministeriet, 2003.

Rasmussen, Lene Kofoed, Laila Dreyer Esperson, Mette Lise Sørensen, Signe Andres Thomsen (2005): *Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning.* Ti unge og ni institutioner, Socialforskningsinstituttet, 05:06.

Sammenhængende Børnepolitik. Hovedrapport. Februar 2006. Styrelsen for Social Service. Socialministeriet.

Skytte, Marianne (2005): *Teori og baggrundsviden*, Del IV i Nina Hannemann og Susanne Pihl Hansen (red.): *Fra udfordring til udvikling*, UFC Børn og Unge.

Skytte, Marianne (2006): *Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde*, Hans Reitzels Forlag, 2. udgave.

Sørensen, Tove (2003): *Når de udsatte bli'r ansatte. En evaluering af Spydspidsens indslusning af særligt udsatte unge på arbejdsmarkedet, Slutrapport fra evalueringen af Modelkommuneprojektet* PLS Rambøll for Beskæftigelsesministeriet, CFSA 2003:2. Kan downloades på <http://www.ams/publikationer/pub>.

Tidligere Anbragtes Bud på Kvalitet i Anbringelse (2003): *Opsummering af drøftelserne på TABU-KA's konferencer for tidligere anbragte*, Notat til Socialministeriet, marts 2003.

Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, Vejledning nr. 3 til serviceloven, Socialministeriet, 2006.

Vinnerljung, Bo Marie Sallnäs og Pia Kyhle Westermark, (2001): *Sammanbrott vid tonårsplacementer – om ungdomar i fosterhem och på institution*, CUS.

Zeuner, Lilli (1990): *Normer i skred: Ungdomskriminalitetens sociale og kulturelle aspekter*, Socialforskningsinstituttet.

7. Netværksanbringelser

Der er i dag begrænset tradition for at bruge netværksanbringelser i Danmark sammenlignet med fx Sverige og USA. Med anbringelsesreformen ikrafttræden skal det i forbindelse med anbringelse af et barn eller en ung i plejefamilie altid overvejes, om en netværksanbringelse kan komme på tale. I den sammenhæng skal der sættes fokus på forskellige former for sociale relationer og netværk, ikke kun familie og slægt.

Dette kapitel om netværksanbringelser skal ses i sammenhæng med kapitel 3 om *Inddragelse af børn, unge, familie og netværk*. Begge fokuspunkter i anbringelsesreformen - netværk og inddragelse - er udtryk for intentionen om at skifte fra mangel- til ressourcetænkning i arbejdet med udsatte børn og unge og at udnytte ressourcer i barnets eller den unges familie og netværk. Alle almindelige regler om undersøgelse, handleplan, afgørelse, opfølgning, tilsyn og støtte til barnet eller den unge, forældrene og plejefamilien gælder for anbringelse i netværksplejefamilier på samme måde som for andre plejefamilieanbringelser.

Hvad er en netværksanbringelse?

Et netværk er et system af sociale relationer, der består af familie, slægt, venner, kammerater, na-

boer samt børn og voksne fra lokalområdet, som har en væsentlig relation til barnet eller den unge. Blandt sidstnævnte kan der for eksempel være tale om en nabo, en god kammerats familie eller en pædagog fra daginstitutionen. Netværksanbringelser er anbringelser hos familiemedlemmer eller andre fra barnets eller den unges netværk. Ordet netværksanbringelser anvendes – i stedet for slægtsanbringelser – for at understrege, at der ikke nødvendigvis skal være et biologisk bånd mellem barn eller ung og plejeforældre. Det centrale er, at der er en tilknytning mellem barn eller ung og plejeforældre (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, 2006). Danmark er det eneste land i Norden, der opererer med begrebet "netværksanbringelser" (Familieplejen Danmark, 2006).

Netværksanbringelser er et alternativ til almindelige plejefamilieanbringelser og er ikke tænkt som alternativ til ophold på specialinstitution eller særligt opholdssted, se afsnittet *Hvad siger loven?* nedenfor.

Hvorfor netværksanbringelse?

En lang række undersøgelser peger på fordele ved anbringelser i netværket, først og fremmest at barnet eller den unge bliver hos personer, som han eller hun i forvejen er knyttet til. Børnene og de unge udsættes i mindre grad for opbrud og skift i anbringelsesforløbet, de udvikler sig lige så godt som børn og unge i andre anbringelsesfor-

mer og de har lettere adgang til og mere kontakt med deres biologiske forældre (Egelund og Hestbæk, 2003 & Nielsen, 2003). Som det fremgår af Kapitel 6 *Indsatsen overfor store børn og unge* er der forskningsmæssigt belæg for, at slægtsanbringelser reducerer sammenbrudsrisikoen. Derudover lader børn og unge til at opfatte en netværksanbringelse som mere socialt acceptabel end andre anbringelsesformer

Børn og unge kan i en netværksfamilie opretholde deres hverdag i dagtilbud eller skole samtidig med, at de bevarer kontakten til venner og bekendte. Netværksanbringelser bidrager i høj grad til at styrke kontinuiteten for barnet eller den unge. Findes der ressourcer i barnets eller den unges netværk, er det således betydningsfuldt at udnytte dem, da det kan give en bedre opvækst for udsatte børn og unge (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, 2006, pkt. 413).

Sagsbehandlingen ved netværksanbringelser

Samarbejdet med netværksfamilier stiller nye krav til sagsbehandleren. Som sagsbehandler er det vigtigt at forstå, at ens rolle ved netværksplaceringer kan være anderledes end ved øvrige plejefamilieanbringelser. Netværksfamilien kender allerede barnet eller den unge og kan endda være "ekspert" på dette specielle barn eller den specielle unge, mens sagsbehandlerens har faglige kundskaber og erfaringer af en mere generel karakter.

Den svenske socialarbejder Ewa Näslund henviser til mange års erfaring med at arbejde med slægtsplejefamilier i Malmø og understreger, at slægtsplejefamilien ønsker støtte. Hun anbefaler sagsbehandlerne i højere grad "at samarbejde" med familierne og mindre "at arbejde" med dem. I dette samarbejde er det væsentligt at anerkende, at familien har viden om deres egen situation, familiens traditioner og historie.

Sagsbehandlerens undersøgelse af en plejefamilie inden for barnets netværk kræver et åbent samarbejde med den måske kommende netværksplejefamilie. Både ressourcer og svagheder i familie og netværk skal afdækkes og beskrives, og parterne bør kende formålet med undersøgelsesarbejdet og beslutningsgrundlaget. Det gælder uanset godkendelsesprocedurens udfald.

Ewa Näslund anbefaler familierådslagning som en metode til at orientere den udvidede familie om situationen og sagsbehandlerens vurdering af barnets eller den unges behov. Samtidig giver rådslagningen barnet eller den unge og familie en mulighed for sammen med deres netværk at nå til enighed om, hvor barnet eller den unge skal bo. En undersøgelse gennemført af Svenska Kommunförbundets i forbindelse med projektet *Familjerådslag* peger på, at børn hyppigere anbringes i netværket, hvis en familierådslagning går forud for anbringelsen. Barnet, der deltager i familierådslagningen, får mulighed for at komme

til orde og få indsigt i beslutningsprocessen sammen med familie og netværk. At barnet forstår baggrunden for anbringelsen og bevarer kontakt og samvær med forældre og søskende bidrager ifølge den engelske forsker Triseliotis til anbringelsens stabilitet (refereret i Näslund, 2002). Se mere om familierådslagning i kapitel 3 *Inddragelse af børn, unge, forældre og netværk*.

Sagsbehandleren må således være opmærksom på inddragelse, fleksibilitet og samarbejde i relation til netværksplejefamilien forud for anbringelsen, idet den professionelle tilgang ofte vil være ukendt for familien, der søger om godkendelse. Samtidig må sagsbehandleren klargøre krav og forventninger, så plejefamilien får mulighed for at tage stilling til ansvar, mulige glæder og problemer samt dilemmaer i forbindelse med anbringelsen. UFC Børn og Unge understreger i temahæftet *Slægtsanbringelser – en mulig anbringelsesform*, at godkendelsesprocessen kan signalere, at der er tale om et fælles ansvar og at kommunen indgår i dette (Mortensen, 2005).

Relationen mellem de biologiske forældre og netværksfamilien kræver særlig opmærksomhed. Parterne har ofte en fælles historie, og der er knyttet følelsesmæssige og sociale bånd. Den anderledes relation er styrken ved netværksfamilien, men også udfordringen. Uløste konflikter i slægten med skam og skyld og utilstrækkelighedsfølelse kan gøre samarbejdet vanskeligt og

influere på kontakten mellem biologisk familie og netværksfamilien. Eksempelvis har de voksne ofte fulgt barnet siden fødslen, og de kan have tanker og følelser i forhold til, om de har reageret i tide og handlet korrekt.

Ifølge Birgit Mortensen, UFC Børn og Unge (2005), har netværksplejefamilier forskellige holdninger til, hvad man ønsker af kommunen. Nogle ønsker en tæt kontakt og adgang til supervision og eksempelvis rådgivning om juridiske spørgsmål om anbringelsen. Andre ønsker, at livet skal normaliseres og kontakten til kommunen ebbe ud. Men set fra barnets eller den unges vinkel er dette sekundært. Det primære er, at kommunen har tilsynsforpligtelse og ansvar for at følge, om barnet eller den unge trives og for at gribe ind, hvis barnet eller den unge får brug for støtte. Selv de børn, der anbringes i slægten på grund af forældrerelaterede problemer og i mindre grad på grund af egne problemer, har typisk behov for at få bearbejdet flytningen. Samtidig kan der opstå konflikter i slægten, som de kan have brug for støtte til at håndtere.

Det er vigtigt at tage fat i eventuelle konflikter og dilemmaer både i forbindelse med godkendelsesproceduren og i det videre arbejde med opfølgning og tilsyn under anbringelsen. Desuden skal netværksfamilier i forbindelse med godkendelsen deltage i kurser for plejefamilier, der blandt andet skal ruste dem til at håndtere konflikter og problemer. Se afsnittet nedenfor.

Det siger loven

Godkendelse

Ifølge § 142 skal netværksplejefamilier kun godkendes som **konkret egnede** til at modtage et bestemt barn eller en bestemt ung. Det generelle egnedetskriterium gælder ikke for netværksplejefamilier, da det ikke er relevant, om netværksplejefamilierne vil kunne modtage andre børn eller unge. I en netværksanbringelse kan barnets kontakt og relation til familien have større betydning end eksempelvis familiens alder og uddannelsesmæssige baggrund (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, 2006: pkt. 413 og 414).

Ved en netværksanbringelse er barnets eller den unges relationer de centrale. Anbringelsen kan udmærket være hos en familie, som barnet eller den unge kender, men som ikke nødvendigvis er kendt af den biologiske familie inden anbringelsen. Det er afgørende, at netværksplejefamilien er parat til at modtage barnet eller den unge med de opgaver, som følger med. Kriteriet for at en netværksplejefamilie kan godkendes er, at familien skal have de fornødne ressourcer til at give det konkrete barn eller den unge den støtte og omsorg, som barnet eller den unge har behov for, eventuelt suppleret med professionel behandling udefra. Den professionelle hjælp kan fx bestå i psykologhjælp eller supervision.

Målgruppen for netværksplejefamilier er børn og unge, der ellers ville være blevet anbragt i almindelig plejefamilie. Netværksfamilier vil derfor ikke kunne godkendes til børn og unge med omfattende støtte eller behandlingsbehov, således at børnene efter normal praksis skulle anbringes på specialinstitution eller i et særligt opholdssted.

Det afgørende for, om der i en konkret situation kan vælges en netværksanbringelse, er barnets bedste. Valget af anbringelsen skal ske ud fra undersøgelsen og handleplanen efter § 50 og 140 sammen med en konkret vurdering af, hvorvidt der i barnets eller den unges netværk findes personer, som har ressourcer til at imødekomme barnets eller den unges behov. Det kan bl.a. være vanskeligt at indgå og styre aftaler om samværet med de biologiske forældre. Forudsætningen for netværksanbringelser er derfor, at kommunen bidrager med den nødvendige supervision og støtte (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, *Socialministeriet*, 2006, pkt. 413 og 414).

Kursus

Netværksplejefamilier er ifølge § 142 stk. 3 lige-stillede med andre plejefamilier, når det gælder ret og pligt til **kurser**, som den kommunale myndighed skal tilbyde plejefamilier. Det vil sige, at en netværksplejefamilie skal deltage i et kursus i at være plejefamilie i forbindelse med godken-

delsesproceduren. Kurset giver kommende plejeforældre viden om, hvilken opgave de går ind til og redskaber til at løse den. Formålet er at mindske risikoen for, at plejeforholdet bryder sammen. Kurset skal som minimum omhandle omsorg for og opdragelse af børn og unge. Temaer på kurset er forståelse af anbragte børns og unges særlige situation, eventuelle forstyrrelser i børns og unges udvikling, forståelsen af relationen mellem plejefamilie, plejebarn og plejefamiliens egne børn; samarbejdet med barnets eller den unges forældre samt plejefamiliens rolle i samarbejdet om barnet eller den unge med de professionelle, herunder de kommunale myndigheder. Kommunalbestyrelsen fastlægger selv det nærmere indhold og længden af kurset (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, Socialministeriet, 2006, pkt. 418).

Godtgørelse og tabt arbejdsfortjeneste

Der gælder særlige godtgørelsesregler for netværksplejefamilier, idet de ikke modtager vederlag, men i stedet får dækket alle omkostninger, som er forbundet med at have et barn eller en ung boende. Denne ordning skyldes hensynet til, at barnet eller den unge i højere grad får følelsen af, at de mennesker, som det allerede har en tilknytning til, alene har påtaget sig opgaven på baggrund af tilknytningen til barnet. Opholdet hos en netværksplejefamilie skal derfor være **økonomisk neutralt**, se § 142 stk.7. Netværksplejefamilierne får udbetalt godtgørelse for kost

og logi efter Socialministeriets bekendtgørelse af satser. Derudover er det forudsat i anbringelsesreglementen, at børn og unge, der anbringes i netværket skal sidestilles fuldt ud med eventuelle andre børn i familien. Det indebærer, at kommunen skal dække udgifter som følge af, at barnet eller den unge skal deltage i familielivet på lige fod med familiens øvrige medlemmer. Udgifter, der er en konsekvens af, at der kommer et ekstra familiedlem, kan ligeledes dækkes. Det kan fx dreje sig om anskaffelser i opstartsfasen eller etableringsudgifter i øvrigt (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, 2006, pkt. 415)

Netværksplejefamilier kan i særlige tilfælde efter en konkret vurdering få hel eller delvis hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste. Se bekendtgørelse nr. 1440 om dækning af tabt arbejdsfortjeneste for netværksplejefamilier af 13.12. 2006. Hovedreglen er dog, at barnet eller den unge indgår i den hverdag familien havde før anbringelsen. Hvis barnet eller den unge har et særligt behov for støtte, bør denne hjælp som udgangspunkt ydes professionelt, dvs. ikke af netværksplejefamilien, men af professionelle, som kommunen betaler. Den kommunale myndighed kan beslutte at yde forskellige foranstaltninger efter § 52 stk. 3 samtidig med anbringelsen.

De almindelige regler

Den kommunale myndighed er, som i andre sager om anbringelse i plejefamilier, forpligtet til efter

§ 71 at støtte barnets eller den unges samvær med og kontakt til biologiske forældre samt bidrage til et godt samarbejde mellem anbringelsessted og forældre. Der skal som i andre sager udarbejdes en § 50-undersøgelse, en handleplan, føres tilsyn og forældre skal tilbydes en støtteperson mv. (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, Socialministeriet, 2006, pkt. 417*).

Det ved vi

Om tilknytningsteori

I moderne psykologi hvor der er fokus på børns udvikling, spiller spørgsmålet om tilknytning en central rolle. Tilknytning defineres af Vigdis Bunkholdt (1994) som det nære følelsesmæssige forhold, som opstår mellem barnet og de vigtige omsorgspersoner, når disse er sensitive overfor barnet og kan dække barnets behov. Væsentlige teoretikere inden for området er John Bowlby og Mary Ainsworth. Deres første undersøgelser inden for området udsprang af barnets adskillelse fra omsorgspersonen.

Allerede i 1969 beskrev Bowlby betydningen af, at børn er tilknyttet flere personer. Mange empiriske undersøgelser har da også siden bekræftet, at de fleste børn er knyttet til mere end én person og således har flere tilknytningsforhold. Det

forhold, at nogen reagerer på barnets gråd og er villige til at deltage i sociale samspil, er blandt de væsentligste af de faktorer, der afgør, hvem der bliver tilknytningspersoner. Det betyder i langt de fleste kulturer, at biologiske forældre, større søskende, bedsteforældre samt tanter og onkler kan fungere som tilknytningspersoner.

C. Howes og hans medarbejdere (2000) har beskæftiget sig med kriterier til identifikation af tilknytningspersoner, der ikke tilhører familien. De har opstillet følgende tre kriterier til denne identifikation:

1. at personen yder fysisk og emotionel omsorg,
2. at personen sørger for kontinuitet og konsekvens i barnets liv,
3. at personen har en emotionel investering i barnet.

Disse kriterier kan bruges til identifikation af, hvem der er tilknytningspersoner for et bestemt barn, men ikke til hvem, der i almindelighed falder ind under forskellige kategorier af tilknytningspersoner.

Samlet set er tilknytningsteori blevet en væsentlig tilgang til forståelsen af børns socioemotionelle og personligheds-mæssige udvikling. (Smith, 2003). Netværksanbringelser og herunder slægtsanbringelser kan ses i lyset af tilknytningsteorier. I de situationer, hvor en netværksanbringelse væl-

ges, bygger man videre på en eksisterende følelsesmæssig relation mellem barn og omsorgsperson.

Om fordele ved netværksanbringelser

Resultaterne fra en række undersøgelser om familiepleje i egen slægt peger på, at både børn og slægtsplejeforældre hyppigere har forventninger om, at plejeforholdet vil forløbe stabilt og eventuelt permanent gennem barnets opvækst, og at anbringelser hos slægt er relativt mere stabile end anbringelser af børn anbragt i almindelig familiepleje (Mehlbye, 2005 b og Egelund og Hestbæk, 2003). Desværre eksisterer der ikke relevant forskningsbaseret viden om netværksanbringelser uden for slægten. De fleste resultater om slægtsanbringelser stammer derudover fra udenlandske undersøgelser, da den danske forskning på området er begrænset.

En norsk undersøgelse af Amy Holtan, der blandt andet bygger på interview med børn i slægtsplejefamilier, vægter det resultat, at børn finder det socialt acceptabelt at bo hos slægten (Holtan, 2002). Jill Mehlbyes kvalitative pilotundersøgelse peger på, at det er lettere for barnet eller den unge at fortælle kammeraterne i skolen og i fritiden, at han eller hun bor hos sine bedsteforældre, tante eller andre lignende familiemedlemmer end i en plejefamilie. Det vil sige, at barnet eller den unge får et mere positivt selvbillede, idet slægts-

plejeanbringelse set fra omverdenens side, ikke opfattes som en offentlig foranstaltning (2005).

Om antallet af netværksanbragte

Socialforskningsinstituttet gennemførte i 2004 en pilotundersøgelse med spørgeskemaoplysninger fra sagsbehandlere i ca. 100 danske kommuner (Lindemann og Hestbæk, 2004). Undersøgelsen viser, at ca. 5 % af alle anbringelser er slægtsanbringelser, hvilket svarer til ca. 850 børn og unge. Langt de fleste er anbragt i familien på moderens side. Der er betydelige variationer mellem kommunerne, men der er en tendens til, at slægtsanbringelser bruges hyppigere i de mindre kommuner.

Ankestyrelsens Kvartalsstatistik, maj 2007, bygger bl.a. på 267 kommuners indberetninger om 2.983 nye afgørelser om anbringelse uden for hjemmet. I 25 % af afgørelserne er barnet eller den unge blevet anbragt i plejefamilie – heraf hver femte i netværkspleje eller slægtsanbringelse. Kvartalsstatistikken er baseret på foreløbige tal, indberettet frem til 16. april 2007, der vil blive korrigeret i forbindelse med årsstatistikken for 2006.

Om familiernes økonomi og familiestruktur

På det socialøkonomiske felt viser Amy Holtans norske undersøgelse baseret på spørgeskemaer indsamlet fra både slægtsplejefamilier og andre plejefamilier, at slægtsplejefamilier gennemsnitligt har lavere indkomst end andre plejefamilier.

Familiestrukturerne er også anderledes end hos andre plejefamilier, da der i slægtsplejefamilier er flere enlige forældre og mange bedstemødre (Holtan, 2002). En erfaringsopsamling på 17 netværksanbringelser i Århus Kommune fra 2005 konkluderer til forskel fra den norske undersøgelse, at netværksfamiliernes struktur ikke adskiller sig fra andre plejefamiliers (*Slægtsanbringelser, erfaringsopsamling fra Århus kommune, 2005*).

Om tidspunktet for godkendelse

I erfaringsopsamlingen fra Århus og i den norske undersøgelse viste det sig, at en stor del af børnene allerede boede hos netværket, inden forundersøgelsen blev sat i gang. Kontakten til det offentlige er først taget, efter at barnet eller den unge er flyttet ind hos netværksplejefamilien. Det betyder, at godkendelsen sker, mens barnet bor i familien (Holtan, 2002 og Melhbye, 2005 a). Dette har betydning, da der kan være frygt og bekymring for ikke at få godkendelsen både hos barnet eller den unge og i netværksplejefamilien. Konsekvensen kan være, at netværksfamilien tøver med at drøfte de dilemmaer og problemer, der er i relation til anbringelsen. Igen er det afgørende, at sagsbehandleren lægger vægt på samarbejde og inddragelse.

Som en følge af at anbringelsesreformen gør det til et opmærksomhedspunkt i enhver anbringelsessag at undersøge, om der er mulighed for netværksanbringelse, bliver der formentlig relativt

færre tilfælde, hvor barnet eller den unge allerede bor i netværksfamilien fremover.

Om børnenes udvikling

Sagsbehandlerne vurderer i Lindemanns og Hestbæks pilotundersøgelse, at de slægtsanbragte børn generelt klarer sig bedre udviklingsmæssigt end andre anbragte børn i plejefamilier med tilsvarende problemer (2004). Pilotundersøgelsen underbygger desuden resultatet fra SFI's forskningsoversigt fra 2003, der siger, at slægtsanbragte børn oftere bevarer kontakten til deres forældre, og at slægtsanbringelser har en mindre sammenbrudsfrekvens end andre anbringelsesformer.

Pilotundersøgelsen peger derudover på, at problemerne blandt de slægtsanbragte børn er mindre tunge end hos børn i andre anbringelsesformer. Det vil sige, at der blandt de slægtsanbragte er færre børn med psykiske problemer og adfærdsproblemer end blandt børn anbragt i andre plejefamilier. Det er endnu et åbent spørgsmål, om forklaringen skal søges i selve slægtsanbringelsen, eller om det er et resultat af, at det er mindre belastede børn, der bliver slægtsanbragt.

Om udfordringer ved slægtsanbringelser

Jill Mehlbyes kvalitative interviewundersøgelse med sagsbehandlere afdækker en række udfordringer ved slægtsanbringelser, som det er vigtigt at være opmærksom på. Det drejer sig om:

- at den tætte følelsesmæssige relation kan betyde, at slægtsplejere ikke har den fornødne distance til at erkende og håndtere barnets eller den unges problemer,
- at den kommunale myndighed og slægtsplejere kan have svært ved at styre samværet med biologiske forældre. Bor forældre i nærheden bliver det i praksis barnet, der styrer samværets hyppighed og omfang,
- at en slægtsanbringelse kan give anledning til, at følelsesmæssige konflikter i familien opstår og forstærkes,
- at det kan være vanskeligt at føre tilsyn, fordi familiemedlemmerne beskytter hinanden og fortier problemer,
- at det af sagsbehandlerne opleves som nærmest umuligt at ophæve en dårlig slægtsanbringelse.

En af anbefalingerne i undersøgelsen er, at sagsbehandleren prioriterer en § 50-undersøgelse og udarbejdelse af klare retningslinjer i en samværsaftale. Det bør ikke alene være barnet, den unge eller andre i netværket, der styrer kontakten til de biologiske forældre. Det grundlæggende for aftaler om kontakt mellem et anbragt barn eller ung og biologiske forældre er barnets eller den unges tarv (Mehlbye, 2005b). Samtidig anbefales grundige godkendelsesprocedurer af slægten som plejefamilie. Det fremgår af projektet, at de unge er glade for socialrådgivernes tilsynsbesøg og for

den professionelle hjælp, de modtager i form af samtaler med personlig rådgiver og lignende.

Værktøjskasse

Huskeliste – når man overvejer en slægtsanbringelse

Udarbejdet af Gitte Nim og Bente Schramm, Familieplejen på Fyn

Fokuspunkt

Vær klar på egne holdninger

Sorg- og krisebearbejdning inden vurdering af egnethed og beslutning

Spørgsmål til overvejelse og gode råd

Personlige holdninger til slægtsanbringelser?
Find tre gode ting ved slægtsanbringelser.
Hvordan skal det første møde med slægtsplejefamilien være?
Har du tillid til slægtsplejefamilien?
Skal din kollega overtage sagen?
Den sociale arv – tror du på den?
Professionalisme – ved vi bedst?
Tør du give slip på noget af din magt og position?
Hvilke personlige og faglige erfaringer har du med slægtsanbringelser?
Hvad ved du egentlig om slægtsanbringelser?
Hvor kan du søge viden?
Slægtsanbringelser – er der problematiske følelser involveret?
Er familien i krise?
Tag vare på sorgen og krisen. Vær opmærksom på, at familien har 'svært ved at høre og huske'.
Mød familien med respekt og ydmyghed over for deres ønske om at kunne tage vare på barnet.
Giv familien tid - ikke kun under besøget, men også mellem besøgene - til bearbejdning og refleksioner.

Fokuspunkt

Spørgsmål til overvejelse og gode råd

Udredning af barnets problematikker

Familiens beslutning er dybt personligt begrundet, selv om barnet har store problemer.
Professionel og personlig forståelse af omsorgsopgaven.
Familien ved mere om barnet og forældrene end vi, vi skal bidrage med faglig viden og erfaring.

Bedsteforældre

Gammel – ungdomsliv.
Sygdom og død – øget risiko, for at barnet står alene tilbage.
Er der muligheder for at kompensere for alder og fysiske/psykiske begrænsninger – eventuelt ved at inddrage andre slægtninge, andre i netværk?
Bedsteforældre – tre udfordringer,
1. ressourcer til at tackle omstillingen i deres liv,
2. skyldfølelse over, at det er gået galt for deres eget barn,
3. alder i forhold til at opfostre mindre børn.

Familierelationen

Er der tale om direkte slægtskab mellem mor og plejemor (mormor eller søster)?
Er der tale om indirekte slægtskab (svigerinde, faster eller lignende)?
Før anbringelsen - Støtte, gensidighed, tolerance.
Ressourcer – potentielle risici?
Betydningen af blodets bånd – kærlighed?
Nære positive relationer - der er større grad af forpligtigelse, når en af barnets forældre har direkte relation med slægtsplejefamilien gennem fælles opvækstfamilie.

Fokuspunkt

Familieforståelse
– lukket eller åben

Brug ikke kun samme
kriterier som ved valg
af plejefamilie uden
for slægten

Etabler en åben drøftelse sammen med slægten om svagheder og ressourcer i forhold til opgaven og legaliser, at de har behov for støtte

Spørgsmål til overvejelse og gode råd

Ved en åben familieforståelse menes en forståelse af opgaven, hvor forældrene har en legitim plads og inkluderes i fællesskabet. En lukket forståelse af familien betyder, at ansvar, praktiske handlinger og autoritet over for barnet udelukkende forstås som slægtsplejefamiliens ansvar.

Minimum:

- skal kunne skabe relation til barnet livet ud,
- skal støtte relationen til forældrene,
- skal skabe et socialt liv,
- skal kunne indgå i et team – samarbejde,
- skal møde barnets udviklingsbehov og håndtere forstyrrelse,
- skal have viden om omsorg og opdragelse.

Hvilken betydning skal slægtsplejefamiliens uddannelsesmæssige, økonomiske og civilstatus tillægges?

Slægtsplejefamiliens behov adskiller sig ikke væsentligt fra andre plejefamiliers behov

- klar og tydelig besked – klare regler,
- hjælp til samvær,
- direkte hjælp til barnets forældre.

Slægtsplejefamilien ser sig selv som familie, der selvfølgelig tager hånd om et barn fra *deres* familie og ikke som plejefamilie. Forvaltningen ser ansvaret for barnet som det primære og slægten som plejefamilie. Vigtigt med gensidig forståelse af roller og ansvar.

Legaliser behov for støtte.

Inddrag øvrig familie og netværk.

Fokuspunkt

Inddragelse af øvrig familie og netværk

Giv slægtsplejefamilien tid til refleksion

Vi skal ikke arbejde med slægtsplejefamilien, men samarbejde med den!

Familierådslagning kan bruges som inddragelsesmetode før en netværksanbringelse. Se kapitel 3 *Inddragelse af børn, unge familier og netværk*, hvor familierådslagning beskrives.

Spørgsmål til overvejelse og gode råd

Brug familierådslagning eller netværksmøde.
Hvad kan den øvrige familie bidrage eller støtte med?
Hvad er den øvrige families holdning til slægtsanbringelsen?

Alternative løsninger.
Angst for at miste kontakten til barnet.
Sammen med familien reflekteres over slægtsplejefamiliens eventuelle tidligere støtte.
Forvaltningens opgave ud fra generel viden og erfaringer er at få vigtige spørgsmål belyst, så slægtsplejefamilien får mulighed for at træffe den rigtige beslutning.
Hjælp til at sige nej til at påtage sig opgaven.

Få et positivt grundlag for en konstruktiv dialog med barnet, familien og øvrige slægtninge.

Århus Kommune: Kvalificering til slægts- anbringelser

Familieplejecentret i Århus har siden starten af 2004 været i gang med kvalificering af undersøgelsesarbejdet i forbindelse med godkendelse af slægtsplejefamilier. Et særligt element i arbejdet er tilknytningen mellem barn og slægtsplejefamilien, som både er en styrke og en udfordring.

Det vanskelige rum

- En af forskellene mellem slægtsanbringelser og almindelige familieplejeanbringelser er blandt andet, at barnet ofte bor hos familien, når den skal godkendes som plejefamilie og måske har gjort det i længere tid, fortæller familieplejekonsulent Hanne Andersen fra Familiecenteret i Århus.

- For familien er der ikke tale om 'en opgave', men et barn af kød og blod. Derfor er der meget på spil i forhold til, om den bliver godkendt som plejefamilie. Og vi taler om undersøgelsen i det vanskelige rum, fortsætter Hanne Andersen,

- Vi skal her være særligt opmærksomme på at skabe tryghed ved at give anerkendelse af, at familien befinder sig i en vanskelig situation. Det bliver også ekstra vigtigt at tydeliggøre rammerne for undersøgelsen eksempelvis, at vi kommer på besøg mindst to gange og måske flere, inden familien får besked på, om den er godkendt.

Den tid, der går godt, kommer ikke dårligt tilbage

I Århus kender de også til den problematik, der er knyttet til sammenbrud i slægtsanbringelser og faren for, at familien splittes.

- For at være på forkant med de problemer, der kan opstå, kan sagsbehandleren allerede i undersøgelsesfasen overveje muligheden af et begrænset tidsperspektiv for anbringelsen, fortæller Hanne Andersen,

- For eksempel er det ikke til at vide, om bedsteforældre også har overskud til at tage sig af et barnebarn, når det bliver ældre. Men det er vigtigt at arbejde ud fra det perspektiv, at den tid, der går godt, ikke kommer dårligt tilbage.

Kriterier for godkendelse

Som led i arbejdet er der udarbejdet en manual for undersøgelsesarbejdet. I manualen indgår også de særlige elementer, der skal være fokus på ved undersøgelse af slægtsplejefamilier.

Manualen, som er udfærdiget til undersøgelse, giver også retningslinier for hvornår en slægtsplejefamilie kan godkendes eller ikke godkendes. Princippet er, at jo tættere tilknytningen er mellem barnet og slægtsplejefamilien, jo mere kan der lempes i forhold til de krav, der stilles til andre plejefamilier.

- Eksempler på områder, hvor der kan blive tale om at lempe, er de voksnes alder. Har familien en forholdsvis høj alder skal sagsbehandleren undersøge, om de har fysisk og psykisk overskud til at deltage i et børne- eller ungdomsliv. Og drejer det sig om unge familier skal sagsbehandleren undersøge, om de er i stand til at påtage sig et forældreansvar, fortæller Hanne Andersen.

- Det kan også være, at straffeattesten ikke er ren. I de tilfælde skal familiens holdning til 'almindelige samfundsnormer' undersøges, og det skal overvejes på hvilken måde familien vil være rollemodel for barnet.

Manualen angiver også situationer, hvor det er klart, at familien ikke vil kunne godkendes. Det er, hvor der er mange hemmeligheder og store konflikter i familien. Og når der er tale om overgreb eller misbrug i slægtsplejefamilien.

Ekstra støtte til barnet

På Familieplejecentret i Århus forventer konsulenterne ikke, at slægtsplejefamilien nødvendigvis har ressourcer og overskud til at løse alle opgaver, der er i forbindelse med barnet. Derfor undersøges det, hvad der skal tilføres for at barnet kan få den støtte og opbakning, der er brug for. Det kan f. eks. være personlig støtte til barnet til deltagelse i fritidsaktiviteter og i lektielæsning.

Plejefamiliernes råd til familierådgiver og familieplejekonsulenter

- Slægten skal være det sted, man først leder efter ressourcer,
- Forvaltningen skal være åben og se, om der er ressourcer til at bryde den sociale arv,
- Plejefamilien skal have erfaring fra egne børn,
- Plejefamilien skal være i stand til at bruge deres ressourcer på plejebarnet og ikke på forældrene,
- Familierådgiveren, der træffer beslutninger skal være grundigt orienteret. Dette indebærer, at der skal være god kommunikation og mulighed for at fremføre sine synspunkter i forhold til familierådgiveren,
- Nye familierådgivere skal have overgivet opgaven ordentligt, så man ikke skal begynde forfra ved skift af rådgiver.

Kilde: Uddrag fra Rapporten *Slægtsanbringelser i Århus Kommune* - et KABU-projekt.

Mere at vide

På nettet

www.famdk.dk. Familieplejen Danmark, bl.a. brugergrupper, statistik og nyhedsbrev.

www.kabuprojekt.dk søg under projekter, derefter delprojekter og igen under slægtsanbringelser. Her findes KABU-delprojekterne, som er omtalt i kapitlet:

- *Slægtsanbringelser*, erfaringsopsamling fra Århus kommune, 2005 afsluttende rapport.
- *Forundersøgelse til forskningsprojekt om slægtsanbringelser*, SFI-rapporten Slægtsanbringelser i Danmark. En pilotundersøgelse. Af Andreas Lindemann & Anne-Dorthe Hestbæk, 2004 04:21.
- *Med hjerne og hjerte – dilemmaer, når plejebørn anbringes i slægten*, 2005, Bente Baggesens projekt, afsluttende rapport.

www.netværksanbringelse.dk, her kan man se en filmen "Netværksanbringelse – fokuspunkter for forvaltningen", som består af fire mindre film om netværksanbringelser fortalt af slægtsplejefamilier og af professionelle aktører inden for forvaltning, forskning og familieplejeforeninger. Filmen er produceret af Servicestyrelsen i samarbejde med UFC Børn og Unge.

Se også nethenvisningerne i kapitel 2 om Forebyggelse opsporing og tidlig indsats.

Litteratur

Baggesen, Bente (2005): *Med hjerne og hjerte – dilemmaer, når plejebørn skal anbringes i slægten*, KABU-delprojektet, se henvisning til nettet ovenfor.

Bekendtgørelse om tabt arbejdsfortjeneste til netværksfamilier, nr. 1451, 2005, Socialministeriet.

Bunkholdt, Vigdis (1994): *Utviklingspsykologi*, Tanno.

Børn og unge anbragt uden for hjemmet, Kvartalsstatistik 2006:4. Ankestyrelsen, maj 2007.

Egelund, Tine og Anne-Dorthe Hestbæk (2003): *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet: En forskningsoversigt*. Socialforskningsinstituttet.

Familieplejen Danmarks nyhedsbrev. Familieplejen Danmark nyhedsmail 19. december 2006.

Holtan, Amy (2002): *Barndom i fosterhjem i egen slekt*. Universitetet i Tromsø.

Lindemann, Andreas og Anne-Dorthe Hestbæk (2004): *Slægtsanbringelser i Danmark, En pilotundersøgelse*, Socialforskningsinstituttet 04:21.

Mehlbye, Jill (2005a): *Slægtsanbringelser* i Annette Munch (red.): *Forskning og socialt arbejde med udsatte børn og unge - en antologi*, UFC Børn og Unge.

Mehlbye, Jill (2005b): *Slægtsanbringelse – det bedste for barnet?* En pilotundersøgelse, AKF Forlaget. Kan downloades fra www.akf.dk, klik *publikationer*, klik *Jill Mehlbye* under forfatternavn.

Mortensen, Birgit (2005): *Slægtsanbringelser – en mulig anbringelsesform*, KABU temahæfte, UFC Børn og Unge.

Nielsen, Flemming (2002): *Sådan som plejeforældre ser det – kortlægning og analyse af foranstaltningen familiepleje i Københavns Kommune*, ph.d. ved Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.

Näslund, Ewa (2002): *Att familjehemsplacera ett barn i släkten* i Faureholm og Pedersen (red.): *Demokratisering af det sociale arbejde med familier – Rapport fra Nordisk Konference om Familierådslagning 15.-16. marts i København*.

Slægtsanbringelser, erfaringsopsamling fra Århus kommune, afsluttende rapport, KABU-delprojekt, 2005, se henvisning til nettet ovenfor.

Smith, Lars (2003): *Tilknytning og børns udvikling*. Akademisk forlag.

Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, Vejledning nr. 3 til serviceloven, Socialministeriet, 2006.

8. Udslusning og efterværn

En målsætning i anbringelsesreformen er at give de unge mulighed for en glidende overgang til en selvstændig voksentilværelse. Udslusning og efterværn er ikke nye metoder i den sociale indsats for unge mellem 18–22 år med behov for særlig støtte, men anbringelsesreformen åbner op for en udvidelse af indsatsen overfor denne målgruppe. Fremover er der ikke alene mulighed for at opretholde tildelte foranstaltninger overfor unge over 18 år, men støtten kan også senere genetableres. Man har taget højde for erfaringer, der viser, at nogle unge først afslår tilbud om efterværn for senere at fortryde deres valg.

Hvad er udslusning og efterværn?

Udslusning er et tilbud rettet mod gruppen af unge, der har været anbragt uden for hjemmet, og som har behov for ophold af kortere varighed på det tidligere anbringelsessted. Her er ligeledes tænkt på unge fra 18 år og indtil de fylder 23 år. Der kan eksempelvis være tale om unge, der ikke har en familiemæssig hjemmebase, hvor de kan være i forbindelse med ferier, weekender mv.

Efterværn er et tilbud rettet mod unge med behov for særlig støtte. Det nye i anbringelsesreformen er, at den kommunale myndighed på et hvilket som helst tidspunkt i perioden, hvor den unge

er mellem 18 og 22 år, kan tildele den unge en forlængelse af tidligere tildelte eller en ny foranstaltning. Desuden kan unge, der har været anbragt uden for hjemmet inden det fyldte 18. år, vende tilbage på kortvarige besøg på et tidligere anbringelsessted, uanset om der iværksættes foranstaltninger. Dette er et såkaldt *fleksibelt efterværn* efter § 76.

Efterværn er en indsats, der kan finde sted både under og efter anbringelsen af den unge uden for hjemmet. Efterværnet består hovedsagelig af den indsats, der ligger efter den unges udskrivelse fra anbringelse og med en eventuel udslusningsfase som en integreret del af efterværnsindsatsen. Det væsentligste kriterium ved vurderingen af, om der skal iværksættes efterværn er, om efterværnet vil kunne bidrage til, at den unge får en bedre overgang til voksenlivet. Det afgørende er, at der sker en løbende udvikling i den unges liv i løbet af den periode, hvor den unge fortsat er anbragt ud over det 18. år (*Vejledning om særlig støtte til børn, unge og deres familier, Socialministeriet, 2006, pkt. 397*).

Laila Dreyer Espersen definerer efterværn som en indsats, hvis *formål er at integrere de unge tidligere anbragte i samfundet, at give dem ekstra støtte og trykthed og give dem mulighed for en glidende overgang til en selvstændig voksentilværelse* (2004, s. 14).

Samlet set er efterværn en indsats, hvor den unge hjælpes til gradvist at klare sig på egen hånd. Der er tale om en proces, hvor den unge i hverdagen støttes i overgangen fra at være anbragt til ikke at være anbragt længere. Den kommunale myndighed er i denne proces forpligtet til at bruge handleplanen som et dynamisk redskab til at planlægge og revidere forløbet. Se kapitel 5 *Handleplaner*.

Samarbejde og koordinering

Det øgede fokus på efterværn betyder et større krav til samarbejde og koordinering mellem både interne og eksterne aktører på anbringelsesområdet. Når det gælder de interne kommunale aktører, er det typisk samarbejdet mellem børne- og voksenforvaltningen, som er aktuelt. Der er generelt set tale om, at den unge med det fyldte 18.år får selvstændig myndighedsstatus og som udgangspunkt overgår fra serviceloven til lov om aktiv socialpolitik. Det kan med andre ord være tidspunktet, hvor den unge stifter bekendtskab med den kommunale voksenforvaltning. Det er op til den enkelte kommune at afgøre, hvordan arbejdet med efterværnet organiseres, det vil sige, om den unges sag overgår til voksenafdelingen eller den forbliver i børne- og ungeforvaltningen. I de kommuner, hvor den unges sag overgår til voksenafdelingen er det vigtigt, at den ene sagsbehandler ved, hvad den anden sagsbehandler foretager sig i sagen, således at den unge oplever overgangen som sammenhængende.

Hvor de eksisterende tilbud til unge under 18 år efter serviceloven ikke er tilstrækkelige og hvor der er tale om unge, som efter kommunens vurdering har behov for et tilbud, kan der efter lov om aktiv beskæftigelsesindsats § 2, stk. l. nr. 9 tilbydes hjælp fra en person til at afklare beskæftigelsesmål og mulighed for virksomhedspraktik i en offentlig eller privat virksomhed. Tilbuddet gives med henblik på at afdække eller optræne personens faglige, sociale eller sproglige kompetencer. Denne mulighed nødvendiggør yderligere et samarbejde mellem kommunens forskellige afdelinger.

Det siger loven

Om udslusning

Efter § 76, stk. 3 nr. 4 får den unge med udslusning mulighed for at "læne" sig op ad anbringelsesstedet, hvor andre unge tilsvarende har mulighed for at "læne" sig op ad deres forældre. I forbindelse med udslusningen er den unges netværksdannelse af stor betydning. Anbringelsesstedet kan forberede og støtte netværket omkring den unge både under anbringelsen og under udslusningen fx ved at etablere netværks- eller rådgivningsgrupper (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, Socialministeriet, 2006, pkt. 401*).

I forbindelse med udslusningsordningen efter § 76. stk. 3 nr. 4 forudsættes det tidsmæssigt, at **opholdet kan strække sig fra en til to dage op til to til tre uger ad gangen**. Selve udslusningsordningen vil kunne fungere for en længere periode, afhængig af den enkelte unges situation.

Den unge har ret til at få kontanthjælp, hvis betingelserne er opfyldt efter lov om aktiv socialpolitik. Hvis den unge ikke opfylder betingelserne for at få kontanthjælp, er den kommunale myndighed forpligtet til at sørge for den unges forsørgelse og betale for kost, logi, tøj og lommepenge ligesom hvis det drejede sig om et barn eller en ung under 18 år (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, Socialministeriet, 2006, pkt. 401*). Unge, der er anbragt uden for hjemmet og er under offentlig forsørgelse, har ikke adgang til SU.

Ifølge § 160 betaler den unge for døgnophold efter § 76 stk. 3, nr. 1 og for udslusningsophold efter § 76 stk. 3 nr. 4 på grundlag af regler, som socialministeren fastsætter. Den administrative tilrettelæggelse af betalingen bør som udgangspunkt foregå på den måde, at den unge selv betaler for opholdet på baggrund af kontanthjælp eller anden form for offentlig forsørgelse. Således fremmes en økonomisk ansvarliggørelse og ligestilling med andre grupper af borgere.

Om efterværnstilbud til unge med særlig behov for støtte

Efter § 76 indebærer efterværnet mulighed for en forlængelse af den sociale indsats til unge i alderen fra 18-22 år, når det må anses for at være af væsentlig betydning for den unges behov for støtte under forudsætning af, at den unge er indforstået hermed. Som 18-årig opnår den unge selvstændig myndighedsstatus og loven fastslår da også som udgangspunkt, at foranstaltningerne skal ophøre. Formålet med reglerne er ikke at fastholde unge over 18 år i støtteforanstaltninger, men at give de unge, der har behov for særlig støtte, mulighed for en gradvis overgang til voksentilværelsen (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, Socialministeriet, 2006, pkt. 399*).

Tilbud til unge i aldersgruppen 18-22 år er efter § 76, at en personlig rådgiver eller fast kontaktperson kan opretholdes eller genetableres, se § 76 stk. 2, hvis den unge er indforstået med det. Det nye er som tidligere nævnt muligheden for at genetablere en aftale.

Om efterværnstilbud specielt til unge, der er eller har været anbragt

Efter § 68 er den kommunale myndighed i den unges opholdskommune **senest seks måneder forud for den unges fyldte 18. år og ophør af en anbringelse** forpligtet til at træffe afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for foranstalt-

ninger efter § 76. Den kommunale myndighed skal samtidig i samarbejde med den unge revidere handleplanen og tage stilling til den unges videre forløb i forhold til boligforhold, uddannelse, beskæftigelse og eventuelle andre relevante forhold. Hensigten med handleplanen er, at der skal sættes fokus på den unges fremtidsplaner.

Tilbud til unge, der er anbragt umiddelbart inden det fyldte 18. år, er reguleret i § 76, stk. 3 og § 76 stk. 5 og udgøres af følgende muligheder:

- et døgnophold opretholdes eller genetableres jf. 76. stk. 3, nr. 1,
- der udpeges en personlig rådgiver jf. 76. stk. 3, nr. 2,
- der udpeges en fast kontaktperson jf. 76. stk. 3, nr. 3,
- der etableres en udslningsordning i det hidtidige anbringelsessted jf. 76. stk. 3 nr.4,
- der i det omfang det er muligt gives mulighed for at vende tilbage til det tidligere anbringelsessted kortvarigt, jf. 76. stk. 5.

Et døgnophold kan opretholdes eller genetableres på et hvilket som helst tidspunkt i den periode, hvor den unge er mellem 18 og 22 år, jf. § 76, stk. 3, nr. 1. Både et tidligere og et nyt anbringelsessted kan komme på tale. Selvom den unge i første omgang afslår tilbud om efterværn, kan anbringelsen genetableres på et senere tidspunkt,

hvis den unge efterfølgende får problemer eller fortryder sit afslag.

Den unge der var anbragt umiddelbart inden det fyldte 18. år, kan efter § 76. stk. 3. nr. 2 og 3 få tildelt en personlig rådgiver eller en fast kontaktperson indtil det 23. år, hvis den unge efter anbringelsens ophør viser sig at have behov for det, også selv om det ikke indgik i revision af handleplanen inden det 18. år. En personlig rådgiver eller kontaktperson kan over en kortere eller længere periode give den unge råd og vejledning, bidrage til tryghed og støtte eller fastholde den unge i et konstruktivt udviklingsforløb.

Ved at kræve, at den kommunale myndighed skal træffe afgørelse om efterværn, skærpes opmærksomheden på den unges videre forløb. Efter § 76. stk. 4 ophører tilbud efter stk. 2 og 3, når de ikke længere opfylder deres formål under hensyn til den unges behov for støtte eller når den unge fylder 23 år. Den unge modtager en skriftlig begrundet afgørelse og dermed adgang til at få afgørelsen efterprøvet i klagesystemet. Klage over afslag på ønske om efterværn jf. § 76 har som udgangspunkt opsættende virkning jf. § 72 i retsikkerhedsloven.

Om fleksibelt efterværn

Anbringelsesreformen udvider som nævnt mulighederne for efterværn efter § 76. stk. 5, hvilket kaldes *fleksibelt efterværn*. Den kommunale

myndighed skal i det omfang, det er muligt og umiddelbart inden det fyldte 18. år sikre, at tidligere anbragte unge får mulighed for kortvarigt at vende tilbage til det tidligere anbringelsessted. Der er tale om kortvarige besøg fx i forbindelse med ferier og højtider, og omfanget er begrænset til et mindre antal dage i løbet af året. Det er ikke noget krav, at den unge skal kunne overnatte på det tidligere anbringelsessted.

Baggrunden for bestemmelsen er, at unge, der har været anbragt i længere tid et sted, ofte har opbygget et særligt forhold til de voksne på anbringelsesstedet. De unge kan derfor have glæde af at opretholde denne kontakt. Hensigten med bestemmelsen er at give alle tidligere anbragte mulighed for at vende tilbage til anbringelsesstedet, hvis den unge selv mener at have behov for dette, uanset hvordan den kommunale myndighed vurderer behovet.

Den kommunale myndighed skal træffe aftaler med anbringelsesstederne om den unges besøg. Forudsætningen er naturligvis, at anbringelsesstedet fortsat eksisterer. Hvis det er tilfældet, vil hovedreglen være, at den unge har mulighed for fleksibelt efterværn. Der kan dog undtagelsesvist forekomme situationer, hvor dette ikke er muligt, fx hvis hensynet til nuværende anbragte børn gør dette umuligt (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, Socialministeriet, 2006, pkt. 402*).

Om samarbejde og koordinering eksternt

Når en ung fylder 18 år, vil den unge, jf. retssikkerhedsloven § 9, stk.1, få en ny opholdskommune i den kommune, hvor den unge opholder sig. Det vil sige, at det bliver den kommune, hvor anbringelsesstedet ligger, og hvor den unge fortsat bor, der bliver handlekommune.

For at forhindre brud i den unges foranstaltninger, er en god overlevering af den unges sag nødvendig. De to kommuner, som begge har part i efterværnsindsatsen, dels som den unges handlekommune før det 18. år, dels som den unges selvstændige opholdskommune og nye handlekommune efter den unges 18. år, må indgå i et samarbejde med hinanden. Også for at sikre, at den unge inddrages i den videre planlægning af eventuelt efterværn. Kommunerne må efter § 68 stk. 5 indlede et samarbejde et halvt år før, den unge bliver 18. år, således, at den opfølgning af handleplanen, som den aktuelle handlekommune er forpligtet til at udarbejde, sker i samarbejde med den nye kommune. Den aktuelle handlekommune kan dog ikke forpligte den nye handlekommune økonomisk til at følge de påtænkte ønsker om efterværn. Handleplanen kan som udgangspunkt alene indeholde anbefalinger til, hvad der skal ske. Der kan således ikke gives konkrete løfter til den unge. Beslutningen om, hvad der skal ske, efter den unge er fyldt 18 år, træffes af den nye opholds- og handlekommune. Den nye opholds- og handlekommune skal ligesom den tid-

ligere lægge vægt på hensynet til kontinuiteten i den unges forløb, den hidtidige indsats og målsætningerne i tidligere handleplaner (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, Socialministeriet, 2006, pkt. 398*).

Når en ung er anbragt ud over sit 18. år, har den kommune, der bliver opholdskommune, ret til refusion for udgifter til de efterværnsforanstaltninger, der iværksættes, se Ankestyrelsens afgørelse af den 29.9.2005, der omhandler fortolkning af retssikkerhedslovens § 9 c, stk. 3.

Det ved vi

Om effekten af efterværn

Nordisk Campell Center har udarbejdet et review, det vil sige en systematisk forskningsgennemgang, af 18 effektundersøgelser af efterværn. Formålet var at vurdere effekten af efterværn til unge med det mål at lette deres overgang fra anbringelsessystem til et selvstændigt voksenliv. I reviewet tages der væsentlige forbehold for konklusionerne i de 18 undersøgelser, fordi de har en række metodiske svagheder. Undersøgelserne udgør imidlertid den aktuelt bedste viden om effekterne af efterværn.

De 18 undersøgelser tyder på, at efterværn kan hjælpe tidligere anbragte unge til at etablere en

selvstændig voksertilværelse. Det gælder både på uddannelsesområdet, hvor der er set på omfanget af formel uddannelse, og i forhold til arbejdsmarkedet, hvor de unge i større udstrækning bliver aktive deltagere. Desuden peger reviewet på, at de unges boligsituation kan påvirkes positivt af efterværn, når man måler på fx antallet af hjemløse unge og antallet af unge, der lever i egen bolig (Nordisk Campell Center, 2006).

En anden kilde til viden om forskning i udslusning og efterværn er Tine Egelund og Anne-Dorthe Hestbæks forskningsoversigt fra 2003. Forskningsoversigten er på udslusnings- og efterværnsområdet primært baseret på britiske undersøgelser. Dansk eller skandinavisk forskning findes kun i begrænset omfang. Der findes dog en række mindre kvalitative undersøgelser og evalueringer af efterværn ved institutioner for børn og unge, som også vil blive omtalt nedenfor.

Laila Dreyer Espersen (2004) har i forbindelse med KABU-projektet, gennemført en mindre kvalitativ undersøgelse med navnet *Fra anbringelse til efterværn. En pilotundersøgelse blandt sagsbehandlere*. Rapporten fokuserer på erfaringer med vellykkede efterværnsforløb i 10 kommuner. Det viser sig i undersøgelsen at være meget forskelligt, hvad sagsbehandlere opfatter som grunden til, at det enkelte forløb med den unge bliver vellykket. Det kan være et godt højskoleophold, en eftertragtet praktikplads eller en slægtning, der

har åbnet sit hjem for den unge. Men sagsbehandlerne beretter om følgende generelle faktorer, der er vigtige i et vellykket efterværnsforløb:

- at der er et godt samarbejde mellem alle samarbejdspartnere i forbindelse med den unges sag,
- at sagsbehandleren har kendskab til den unge, så der eksisterer et ordentligt fundament at tage beslutninger ud fra,
- at den unge opnår en tillidsfuld relation til en voksen.

Derudover nævner sagsbehandlerne en række ydelser, som de har haft gode erfaringer med, først og fremmest ordningen med en fast kontaktperson, som alle sagsbehandlerne i undersøgelsen har brugt. Eksempler på andre ydelser er, at den unge bliver på anbringelsesstedet efter det fyldte 18. år, revalideringsydelse som støtte til at begynde en uddannelse, tilbud om forskellige typer kurser og økonomisk støtte til et forløb hos en psykolog.

Interview med sagsbehandlerne i undersøgelsen giver et billede af, at efterværnsforanstaltningerne retter sig mod en gruppe unge mennesker, der på flere områder er sårbare og som i en overgangsperiode har behov for ekstra støtte. Det peger på, at efterværnsindsatsen er væsentlig for at sikre, at de unge og dermed hele den forudgående indsats ikke tabes på gulvet.

Om antallet af unge

Tal fra Danmarks Statistik (refereret i Egelund og Hestbæk, 2003) viser, at der i løbet af 2002 var 3.261 børn og unge i alderen 15-22 år, der ophørte med at være i anbringelse uden for hjemmet i Danmark. Af disse var 35 % i alderen 15-17 år, 53 % 18-19 år og 12 % 20-22 år. Med andre ord var 88 % af de unge udskrevet fra anbringelse, da de fyldte 20 år. Når udskrivningsalderen for anbragte unge sammenlignes med ikke-anbragte, ses det, at anbragte flytter tidligere hjemmefra end ikke-anbragte.

Af Ankestyrelsens Kvartalsstatistik fremgår det, at kommunerne har indberettet 594 afgørelser i 1.- 3. kvartal 2006 om efterværn for unge i alderen 18-22 år. Heraf er 332 afgørelser om behovet for efterværn truffet inden den unge fylder 18 år og 262 afgørelser om effektivering af efterværn fra det 18. år eller som genetablering på et senere tidspunkt. Som mål med efterværnet har kommunerne i de fleste tilfælde anført, at det er at sikre en glidende overgang til selvstændig tilværelse og selvstændig bolig. Samlet set har kommunerne indberettet 1.037 afgørelser om ophør af anbringelse uden for hjemmet, herunder hjemgivelser og ophør af efterværn. Kvartalsstatistikken er baseret på foreløbige tal, indberettet frem til 16. april 2007, der vil blive korrigeret i forbindelse med årsstatistikken for 2006.

Socialforskningsinstituttets evaluering af de lovændringer i Serviceloven, som trådte i kraft den 1. januar 2001 *Nye regler – ny praksis* viser, at unge, der udskrives fra anbringelse, typisk er langt dårligere rustet til at træde ind i voksentilværelsen end unge i almindelighed. Deres familie- og bolig-situation adskiller sig væsentligt fra deres jævnaldrendes, som for halvdelen vedkommende bor hjemme indtil, de er omkring 20 år. Unge der udskrives fra anbringelse, er kendetegnet ved ikke at have adgang til social støtte og netværk, som kan skabe kontakt med uddannelses- og arbejdspladser, hjælpe med at strukturere hverdagslivet og afhjælpe isolation og ensomhed.

Af samme undersøgelse fremgår det, at der fra 2004 – 2005 er en stabil udvikling i brugen af efterværnsforanstaltninger. Undersøgelsen viser også, at der i 2005 i 61 % af kommunerne er udarbejdet retningslinier for samarbejdet med de unge om efterværn. Dette forhold er udtryk for en signifikant stigning set fra første dataindsamling 2004, hvor 50 % af kommunerne havde retningslinier (Hestbæk m.fl. 2006).

Om skolegang og uddannelse

Overordnet peger international forskning på en række områder, hvor tidligere anbragte kan have brug for støtte. Det drejer sig om en bredspektret indsats fra støtte til skolegang, uddannelse, arbejde og bolig til støtte til mere elementære dagligdags og praktiske gøremål. Men også støtte

til problemer med økonomi, tidligt forældreskab, kriminalitet, misbrug, helbred, ensomhed og isolation, selvværd og psykiske problemer.

Mogens Nygård Christoffersens undersøgelse (1993) fremhæver, at tidligere anbragte unge klarer sig dårligere end deres ikke-anbragte jævnaldrende i forhold til uddannelse og erhverv. Christoffersen har foretaget en undersøgelse af livsforløbene for en repræsentativt udvalgt gruppe af tidligere anbragte unge født i 1967. Undersøgelsen peger på, at kun 12 % af de tidligere anbragte har fået en studentereksamen. Til sammenligning har 39 % af hele 1967-årgangen fået en studentereksamen. Hvad angår erhvervs-mæssig stilling, har kun 37 % af de tidligere anbragte et fast arbejde til forskel fra hele årgangen, hvor 54 % har et fast arbejde (refereret af Egelund og Hestbæk, 2003).

Ifølge Egelund og Hestbæk (2003) skifter anbragte og tidligere anbragte oftere skole og klarer sig fagligt dårligere end andre. De oplever forholdsvis ofte at blive mobbet. En del har stort besvær med at gøre grundskolen og kompetencegivende uddannelse færdig. Det forholder sig desuden sådan, at undervisningen på anbringelsesstederne ikke svarer til tilsvarende undervisning i folkeskolen.

Om arbejde og økonomi

Forholdsvis mange tidligere anbragte unge er arbejdsløse, hvilket må ses i sammenhæng med de-

res ringe skolegang, afbrudte uddannelsesforhold og manglende integration i lokalsamfundet. I *TABUKA* forklarer nogle af de 39 tidligere anbragte, at de har været i stand til at uddanne sig på linje med andre unge, mens andre har haft flere afbrudte uddannelsesforløb. Enkelte har helt eller delvist opgivet at tage en uddannelse. De er derfor oftere end andre på overførselsindkomst, økonomisk dårligt stillet, og de har ikke sjældent en ringe bolig. De unge oplever ikke, at de er blevet oplyst om deres muligheder for ekstra støtte og de oplever, at de har haft en lavere standard en andre unge, bl.a. fordi de kommer ud fra anbringelsen med meget dårligt boliginventar (*TABUKA*-gruppen, 2003).

Om hverdagslivskompetencer og netværk

Tine Egelunds og Anne-Dorthe Hestbæks forskningsoversigt viser, at tidligere anbragte unge ofte mangler elementære praktiske færdigheder for at få en dagligdag til at fungere. Det kan fx dreje sig om at kunne stå op om morgenen, at sørge for indkøb, madlavning, rengøring, vask og forvaltning af penge samt at håndtere forholdet til myndigheder.

Forskningen viser også, at de unge tidligere anbragte ofte er ensomme og har et spinkelt netværk af voksne at knytte sig til (Egelund og Hestbæk, 2003). Det samme indtryk gør sig gældende i Laila Dreyer Espersens pilotundersøgelse (2004). Stort set alle interviewede professionelle oplever

de unge som netværksfattige. De unge har kun i meget ringe omfang biologisk familie eller andre voksne at trække på, når de forlader anbringelsesstedet.

Om individuelt og gruppeorienteret efterværn

I små kvalitative undersøgelser og evalueringer peges der overvejende på tilfredshed med tilbud om efterværn. De unge der flytter i egen bolig samtidig med, at de i en periode bevarer deres plads på anbringelsesstedet, udtrykker stor tilfredshed med kontaktpersonordningen. De oplever kontaktpersonerne som hjælpsomme og problemløsende.

Nogle unge har bæredygtige venskaber med andre tidligere anbragte. Evalueringen af efterværnet ved institutionen Godhavn nævner dette positivt. Ved at skabe mulighed for kontakt med andre tidligere anbragte kan de unge få et personligt netværk. Gruppen kan også udgøre en platform for en socialpædagogisk indsats (Olesen m.fl., 2003).

Jens Myrup og Esther Malmborg foreslår i *UFC – Børn og Unges temahæfte Overgange – hjemgivelse og efterværn ved anbringelsens ophør* (2005), at efterværnsindsatsen grupperes under følgende tre hovedoverskrifter:

- individuel støtte,
- gruppeorienteret støtte,
- netværksorienteret støtte.

Udover hjælp til det basale materielle grundlag står den individuelle støtte ifølge forfatterne som det centrale i en efterværnsindsats. De tidligere anbragte unge efterspørger selv en personlig, vedvarende og fleksibel støtte fra en kendt voksen, gerne en de føler tilknytning til. Den individuelle støtte kan med fordel kombineres med kollektive tilbud i lighed med væresteder som *Baglandet*, *De 4 årstider*, samtalegrupper mv. Stederne er forskellige, men de kombinerer ung-ung støtte og voksen-ung støtte gennem oplevelser, fælles spisning, ungdomsklub, værested, gruppesamtaler og individuel støtte.

Sagsbehandleren har ansvaret for efterværnsindsatsen, men det har stor betydning, at de ansatte på anbringelsesinstitutionerne har (med)ejerskab af efterværnet.

Om helbredsproblemer

Ifølge Tine Egelund og Anne Dorthe Hestbæk (2003) dokumenterer nogle undersøgelser, at tidligere anbragte har flere helbredsproblemer end andre. Det gælder både fysisk og psykisk. Udenlandske studier refereres for, at de unges ernæringstilstand er dårligere end andre unges. Flere forskere peger på, at mange af de unge er psykisk

skrøbelige, og at de specielt i udslusningsfasen er kendetegnet ved lavt selvværd.

Om tidligere anbragte med etnisk minoritetsbaggrund

Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration gennemførte i januar 2005 en undersøgelse af udlændinge på ungdomsuddannelserne. Den viste, at sprogproblemer og usikkerhed om kulturelle værdier har forholdsvis stor betydning for tidligere anbragte med etnisk minoritetsbaggrund. Forældrene kan have andre erfaringer med eller forventninger til udslusning og efterværn end etnisk danske forældre. Unge fra etniske minoriteter har sværere ved at gennemføre en uddannelse end andre unge. Årsagen kan være faglige og sproglige problemer og mangel på støtte for eksempel til lektiehjælp.

Om samarbejde og koordinering internt og eksternt

Laila Dreyer Espersens pilotundersøgelse (2004) viser, at sagsbehandlerne i de ti kommuner, der deltager i undersøgelsen, har forskellige måder at organisere efterværnsarbejdet på. Det har i undersøgelsen ikke været muligt nærmere at afdække, hvilken rolle organiseringen spiller for kvaliteten af efterværn. Undersøgelsen peger på, at især kontaktpersonordningen er en ydelse, som sagsbehandlerne har gode erfaringer med. Endelig tyder undersøgelsen på, at sagsbehandlerne ikke i deres efterværnsarbejde benytter sig af mulighe-

den for at oprette en udslusningsordning på den unges tidligere anbringelsessted.

Jens Myrup og Esther Malmborg peger i tema-hæftet *Overgange – hjemgivelse og efterværn ved anbringelsens ophør* (2005) på, at sagsbehandleren i arbejdet med efterværn skal sørge for:

- at følge op på og revidere handleplanen, når den unge er 17 ½ år,
- at beskrive hvilken form for efterværn, den unge har brug for, hvis der er et behov
- at den kommunale myndighed tildeler eller giver afslag på efterværn,
- at angive i handleplanen, hvilken form for støtte og vejledning, der ydes den unge i forhold til boligforhold, uddannelse og arbejde samt personlig rådgivning,
- at tilrettelægge, iværksætte og koordinere efterværnsforløbet,
- at foretage en løbende opfølgning og sikring af kvaliteten i indsatsen gennem dokumentation,
- at bringe efterværnet til ophør, når der ikke længere er behov for det.

Sagsbehandleren skal selv tale med den unge om hans eller hendes ønsker og behov. Sagsbehandlerens løbende koordinering af alle samarbejdspartnere kræver en systematisk sagsbehandling.

Samlet set

Egelund og Hestbæks forskningsoversigt fra 2003 peger på, at efterværnsindsatser bør være bredspektrede og fleksible. Støtten skal være tværsektorielt orienteret og kan med fordel omfatte bæredygtige relationer til myndigheder også uden for socialforvaltningen. Det kan eksempelvis være boligforvaltning og –selskaber, uddannelsessteder og foreninger, så der sker en koordinering af indsatsen ud fra de unges behov. Det understreges i den sammenhæng, at en effektiv efterværnsindsats nødvendiggør et samarbejde med den unge om indsatsens indhold og forløb og en afsøgning af, hvad den biologiske familie og plejefamilie eller institutionspædagoger kan bidrage med i en udslusningsfase, set som en integreret del af efterværnsindsatsen. En gennemgående støtteperson, der er engageret i den unge og ikke blot forholder sig til akutte krisesituationer, men til den samlede hverdagsituation, efterspørges af mange.

Værktøjskassen

En model til efterværnsarbejdet

Af rapporten *Efterværn. Evaluering af efterværnsprojektet på specialinstitutionen Godhavn* fremgår det, at arbejdet med efterværn kan ses på baggrund af otte fikspunkter. Det drejer sig om de unges økonomi, beskæftigelse, kriminalitet, misbrug, bolig, sundhed og fritid. Det sidste fikspunkt er den unges sociale netværksrelationer. Med de otte punkter har man søgt at systematisere arbejdet med efterværn, så de væsentligste indsatsområder for en ung er tydelige. Hvert fikspunkt i evalueringsrapporten belyses ud fra de samme vinkler,

- hvad kan problemet være,
- hvor omfattende er problemet,
- hvordan kommer problemet til udtryk,
- hvordan arbejder efterværnet med problemet,
- hvad er den unges og medarbejderens rolle og ansvar,
- diskussion og perspektivering af efterværnsarbejdet i relation til fikspunktet

(Olesen, m.fl. 2003: 22).

Odense Kommune:

Udslusning med bølgebryder

Når anbragte unge fylder atten år, har de brug for støtte til at skabe sig en selvstændig tilværelse. I Odense Kommune tager en afdeling med fire fastansatte hånd om den opgave.

- Vores arbejde i forbindelse med udslusning og efterværn begynder allerede et år før, den unge fylder 18 år. Edb-systemet giver os et advis om, hvem der fylder 17 år i den kommende måned, fortæller socialfaglig konsulent Susanne Westergaard, Børne- og Ungeafdelingen i Odense Kommune. – På den måde får sagsbehandleren et første overblik og kan vurdere behovet for kontaktpersoner.

- Samtidig kan vi tjekke, hvem af disse unge, der har kriminelle erfaringer og være klar til at takle de problemstillinger, tilføjer misbrugs konsulent og stedfortræder Kaj Frost.

Det er den unges sagsbehandler fra lokalområdet, der bevilliger kontaktpersonen. Det kan være en medarbejder fra teamet for

efterværn eller en person, som den unge kender i forvejen – for eksempel en pædagog fra anbringelsesstedet.

Sekundært netværk

En vejleder fra Ungdommens Uddannelsesvejledning er med til at forberede udslusningen som en del af det sekundære netværk, kontaktpersonerne har opbygget. Netværket omfatter også foreninger og klubber, uddannelsessteder og boligforeninger. Når den unge flytter ind i en ungdomsbolig, har kontaktpersonen viden om lokalområdet og kan støtte den unge i at falde til, komme i gang med fritidsaktiviteter og få nye venner. Hvis kontaktpersonen også er et kendt ansigt, er det en yderligere tryk-faktor.

- På uddannelsesstederne kan vores kontaktpersoner desuden fungere som bølgebrydere for unge, der er kommet på gal kurs i uddannelsen. Og i øvrigt støtte dem i at få styr på hverdagens mange små og store opgaver, siger Kaj Frost. - Nogle hjælper vi for eksempel i gang med en morgenrutine, så de kan møde til tiden på jobbet eller uddannelsen.

Bygger bro

- Et efterværnsforløb har fire faser: kontakt, etablering, selvstændighed og til sidst på egne

vilkår, fortsætter Kaj Frost. – Kontakten i første fase fører til, at vi etablerer et netværk, hvor forældre kan være med. Det afhænger af den unges alder og forhold til forældrene. Med statusmøder følger vi op på udviklingen og justerer handleplanen, og det kan vi fortsætte med inden for lovens bestemmelser om efterværn.

- *Nu er det dit liv* – med det udsagn har vi en ledetråd for den unge og for os i forvaltningerne, når vi skal opbygge netværk, uddyber Kaj Frost - Det er naturligt, at handleplanen, som den unge har været med til at udforme på anbringelsesstedet, danner grundlag for arbejdet i kommunens overdragelsesudvalg. Udvalget har til opgave at koordinere handleplanens indhold med det lovgrundlag, der gælder, når den unge bliver myndig. Udvalget definerer således rammen om den unges voksenliv.

- Man kan sige, at udvalget følger den unge over broen mellem to forvaltningsområder, der arbejder ud fra hvert sit lovgrundlag, supplerer Susanne Westergaard - Ét område er kendetegnet ved omsorg for børn og unge, et andet ved at se arbejde og uddannelse som kernen i et voksenliv. To holdningskulturer skal spille sammen om at skabe sammenhæng i den unges liv. Udvalgets opgave kunne også løses af en egentlig ungeenhed, der samler kompetencer-

ne fra de forvaltningsområder, som de unge kan være i berøring med. En sådan model indgår i udkastet til en ændret forvaltningsstruktur. Teamet af kontaktpersoner for de 30 unge, som i øjeblikket er i efterværn, er et eksempel på kommunens gode erfaringer med at samle kræfterne til en koordineret indsats.

I team for de unge

- Teamet af kontaktpersoner er sammensat af såvel ældre, meget erfarne medarbejdere som yngre kræfter med andre kvalifikationer, de unge kan drage nytte af, fortsætter Kaj Frost. – Og der er både mænd og kvinder i teamet. Teamdannelsen tilfører en dynamik i arbejdet med de unge, idet vi kan bruge hinandens erfaringer. Samtidig åbner teamet op for, at vi kan give de unge såvel en primær som en sekundær kontaktperson. Hvis en medarbejder holder ferie, har den unge stadig en person, som han eller hun kan trække på.

Endelig medvirker teamet til at skabe flow og sammenhæng i den sagsbehandling, der handler om den unge. Resultatet er en bedre og mere koordineret støtte i overgangen fra anbragt barn til ung med ansvar for eget liv.

Eksempel fra Odense

Teamdannelse; fordele

- Den unge har såvel en primær som en sekundær kontaktperson. Det bevirker, at selv om en medarbejder bliver syg eller holder ferie, så har den unge stadig en kontaktperson, som han eller hun kan trække på,
- Den unge kan skifte kontaktperson i et glidende forløb,
- Medarbejderne får kollegial sparring, som højner kvaliteten af indsatsen overfor den unge,
- Medarbejderne kan holdes fast på den rette kurs af kolleger, så han eller hun ikke bliver en ny 'institution' for den unge,
- Samarbejde og supervision i teamet kan forebygge, at medarbejderne brænder ud og kan medvirke til at den unge får en kvalificeret støtte.

Mere at vide

På nettet

www.TABUKA.dk. TABUKA-gruppen. Gruppen ønsker at støtte inddragelse af børn og unge før, under og efter anbringelsen. Opsummering af drøftelse på TABUKAs konferencer, debat, nyheder mv.

www.de4aarstider.com. Netværks- og aktivtetssted i København for anbragte børn og unge. Blandt andet aktiviteter, ture og grupper.

www.baglandet.com. Værested i Århus for nuværende og tidligere anbragte børn, unge og voksne, der voksede op på døgninstitutioner, behandlingshjem, opholdssteder og i plejefamilier. Mødested, rådgivning, aktiviteter mv.

www.nc2.net. Nordic Campbell Centre (NC2) er den danske afdeling af den internationale Campbell Collaboration, der arbejder med at udbrede evidensbaseret viden.

Se også nethenvisninger i kapitel 2 om *Forebyggelse, opsporing og tidlig indsats*.

Litteratur

Børn og unge anbragt uden for hjemmet. Kvartalsstatistik 2006:4, Ankestyrelsen maj 2007.

Egelund, Tine og Anne-Dorthe Hestbæk (2003): *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet: En forskningsoversigt*, Socialforskningsinstituttet, 03:04.

Espersen, Laila Dreyer (2004): *Fra anbringelse til efterværn. En pilotundersøgelse blandt sagsbehandlere*, Socialforskningsinstituttet, 04:25.

Hestbæk, Anne-Dorthe, Andreas Lindemann, Vibeke Lehmann Nielsen og Mogens Nygaard Christoffersen (2006): *Nye regler – ny praksis. Ændringerne i servicelovens børneregler 2001, Afslutningsrapport*. Styrelsen for Social Service. Socialministeriet.

Myrup, Jens og Esther Malmborg (2005): *Overgange – hjemgivelse og efterværn ved anbringelses ophør*, UFC Børn og Unge Udviklings- og Formidlingscenter.

Nielsen, Henrik Egelund (red.) (2005): *Tabuka. Tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge*, Forlaget Børn og Unge.

Resultatsammenfatning vedr. efterværn, Nordisk Campbell Center 30. juni 2006..

Olesen, Carsten Frank, Bo Ertmann og Karen Zobe (2003): *Efterværn. Evaluering af efterværnsprojektet på specialinstitutionen Godhavn*, Teori og Metodecentret.

Udlændinge på ungdomsuddannelserne, Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration, 2005.

Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, Vejledning nr. 3 til serviceloven, Socialministeriet, 2006.

9. Tilsyn, opfølgning og evaluering

Anbringelsesreformen fastslår, at den kommunale myndighed skal følge indsats og handleplan op inden for de første tre måneder og derefter som minimum med 12 måneders mellemrum samt løbende føre tilsyn. Tilsynet skal fremover foregå ved en samtale med barnet eller den unge på anbringelsesstedet mindst en gang om året. Kravene om tilsyn og opfølgning er de samme for netværksplejefamilier som for andre plejefamilier og anbringelsessteder.

Hvad er tilsyn, opfølgning og evaluering?

Tilsyn i forhold til børn og unge med særlige behov for støtte

Ifølge serviceloven har kommunalbestyrelsen en række tilsynsforpligtelser i forhold til børn og unge. Her skal nævnes tre forskellige tilsynsforpligtelser, der er relevante i forhold til børn og unge med særlige behov for støtte.

For det første har kommunalbestyrelsen en overordnet og generel tilsynsforpligtelse i forhold til børn og unge, der medfører en pligt for kommunalbestyrelsen til at interessere sig for de forhold, der har betydning for børn og unges vilkår. Kommunalbestyrelsen skal således ifølge servicelovens § 146 stk. 1 føre tilsyn med de forhold, som børn og unge under 18 år i kommunen lever under. Denne tilsynsforpligtelse omfatter alle forhold,

der har betydning for børn og unges livsbetingelser i lokalområdet. Det er således kommunens pligt at gøre andre myndigheder opmærksomme på fx utilfredsstillende bolig- og trafikforhold.

Pr. 1. januar 2007 er kommunen forpligtet til at udarbejde en sammenhængende børnepolitik, jf. § 19 stk. 2. Børnepolitikken skal bygge bro mellem de generelle forhold i kommunen og den målrettede indsats for børn og unge med behov for særlig støtte. Et eksempel på dette kan være, om der er tilstrækkeligt med fritids- eller sundhedstilbud, som udsatte børn og unge kan gøre brug af. Kommunens konkretiserede serviceniveau er et led i den sammenhængende børnepolitik, hvor børnepolitikken er rammen for indsatsen i kommunen. Den sammenhængende børnepolitik skal udformes skriftligt og offentliggøres, se kapitel 2 *Forebyggelse, opsporing og tidlig indsats* for en uddybning.

Kommunalbestyrelsens tilsynsforpligtelse efter § 146 stk. 1 har også en *mere konkret karakter*, idet tilsynet ifølge § 146 stk. 2 skal føres på en sådan måde, at der kan sættes ind med en tidlig indsats i de tilfælde, hvor et barn eller en ung må formodes at have behov for særlig hjælp og støtte. Ofte sker tilsynet ved hjælp af sundhedsplejersker og personalet i daginstitutioner og skoler, som bruges af næsten alle børn. Personalet her er forpligtet til at underrette forvaltningen, hvis de bliver opmærksomme på, at et barn eller ung

har behov for særlig støtte. Bliver den kommunale myndighed opmærksom på et eventuelt behov for særlig støtte, har myndigheden pligt til at undersøge forholdene. Tilsynsforpligtelsen er ikke ændret med anbringelsesreformens ikrafttræden.

Spørgsmålet om tidlig indsats herunder underretninger skal sammen med fire andre temaer behandles i kommunens standarder, som udgør en del af den sammenhængende børnepolitik. Når den politiske og administrative ledelse tager stilling til standarderne, er det hensigten at sikre en mere ensartet behandling af sager i kommunen for at styrke borgernes retssikkerhed. Derudover kan standarderne bidrage til en kvalificering af tilsynet.

Der kan være tale om specielle forhold, som betyder, at kommunen skal være særlig opmærksom på et konkret barn eller en konkret ungs forhold. Det kan eksempelvis være tale om børn fra familier, hvor forældrene har særlige problemer eller nedsat fysiske eller psykisk funktionsevne. Kommunens forpligtelse til at føre tilsyn omfatter alle børn og unge, der har ophold i kommunen, også selv om deres ophold er af midlertidig karakter som fx børn og unge på samvær, ferieophold, i asylcentre, i fængsler eller på krisecentre.

For det andet har den kommunale myndighed, når der er truffet afgørelse om at anbringe et barn eller ung uden for hjemmet, ifølge § 148 pligt til et

løbende tilsyn med barnets eller den unges forhold under opholdet uden for hjemmet. Det er i relation til denne tilsynsforpligtelse, at der med anbringelsesreformen er sket ændringer, dels i forhold til hvor hyppigt det som minimum skal udøves, dels i forhold til hvordan det skal udøves. I afsnittet *Hvad siger loven?* gennemgås de konkrete ændringer.

Den kommunale myndigheds *løbende* tilsyn med anbragte børn og unge gælder uanset typen af anbringelsessted. Tilsynet skal danne baggrund for en løbende opfølgning på handleplanen. Det vil sige, at det med udgangspunkt i tilsynet skal være muligt løbende at evaluere, om handleplanen og den iværksatte foranstaltning har været hensigtsmæssig i forhold til barnet eller den unge, eller om der skal ske revision af handleplanen. Kommunalbestyrelsen skal gennem tilsynet i forhold til § 148 holde øje med, om behandlingen af anbragte børn og unge sker på en sådan måde, at formålet med anbringelsen opnås.

Endelig skal der nævnes *en tredje tilsynsforpligtelse*, som kommunalbestyrelsen har. Det er den kommunale myndigheds opfølgning og tilsyn med, at leverandøren af en ydelse leverer den aftalte ydelse. Denne tilsynsforpligtelse er rettet mod både leverandører af dag- og døgnforanstaltninger og offentlige og private leverandører. Tilsynet bør tage udgangspunkt i kontrakten eller aftalen, der er indgået mellem myndighed og le-

verandør. I forhold til leverandører af døgnforanstaltninger føres tilsynet blandt andet som led i tilsynet med anbragte børn og unge efter § 148.

På børne- og ungeområdet betyder kommunalreformens ikrafttræden pr. 1. januar 2007, at myndigheds-, finansierings- og forsyningsansvaret over for borgerne samles i kommunerne. Regionerne og kommunerne får fremover bl.a. rollen som leverandør på pladser af døgninstitutioner. Dette medfører, at den godkendende myndighed eller den myndighed, som driver anbringelsesstedet, har ansvaret for det *generelle og almindelig tilsyn* med hele anbringelsesstedet. For plejefamilier herunder netværksplejefamilier og opholdssteder efter § 142 påhviler den generelle tilsynsforpligtelse den stedlige kommune som følge af, at den har godkendt anbringelsesstedet. Kommunen eller regionen fører det almindelige tilsyn med det pædagogiske arbejde på døgninstitutioner for børn og unge i kommunen og regionen. Den kommunale forpligtelse til at føre tilsyn med leverandører af ydelser fremgår af retssikkerhedslovens § 16.

Opfølgning

Når der er iværksat en eller flere foranstaltninger over for et barn eller en ung og hans eller hendes familie, skal der følges op på virkningen af indsatsen. Formålet er at undersøge, om barnet, den unge og familien har udbytte af indsatsen. En opfølgning defineres her som en regelmæssig

tilbagevendende socialfaglig vurdering af, om en foranstaltning opfylder sit formål, eller om indsatsen og handleplanen skal revideres.

I forbindelse med anbringelsesreformen er der sket en række ændringer, som har betydning for opfølgning på foranstaltningerne. Dels er selve lovbestemmelsen om opfølgning ændret, så der nu skal følges op på alle foranstaltninger og ikke kun på anbringelser, dels får de nye krav til § 50-undersøgelsen og § 140-handleplanen indflydelse på opfølgningen på den måde, at den bliver mere grundig og systematisk.

Det siger loven

Om tilsyn

Den kommunale myndighed skal føre løbende tilsyn med barnets eller den unges forhold under anbringelsen uden for hjemmet, se § 148. Tilsyn skal være grundigere end tidligere, da der er krav om, at **sagsbehandleren skal tale med barnet eller den unge på anbringelsesstedet mindst en gang om året**, se § 148 stk. 3. Tilsynet skal på den måde bygge direkte på sagsbehandlerens eget indtryk. Med mindre hensynet til barnet eller den unge taler imod det, skal samtalen foregå uden at voksne fra anbringelsesstedet er til stede. Idéen er, at barnet eller den unge frit skal kunne tale om forholdene under anbringelsen.

Omfanget af tilsyn må afgøres i hver enkelt sag. I nogle sager vil det være nødvendigt ofte at besøge barnet, i andre sager kan telefonisk kontakt være tilstrækkeligt mellem minimumsbesøgene. I sager med større børn kan det være en fordel, at barnet eller den unge har sagsbehandlerens telefonnummer, så barnet eller den unge selv kan få kontakt med sagsbehandleren (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, Socialministeriet, 2006, pkt. 81).

Om opfølgning

Løbende tilsyn og grundig opfølgning af en indsats er vigtigt af to årsager; dels for at barnet eller den unge kan få udbytte af indsatsen, dels for at sikre, at indsatsen ophører på et passende tidspunkt. **Senest tre måneder efter iværksættelse af en foranstaltning** skal sagsbehandleren vurdere, om indsatsen og handleplanen skal ændres, se § 70. Erfaringen viser, at barnet eller den unge, familien og dag- eller døgnforanstaltningens medarbejdere lærer hinanden at kende i løbet af denne periode, hvorefter der kan opstå behov for at justere mål og delmål. Det er også i de første tre måneder, at der er størst risiko for, at der sker sammenbrud i forbindelse med en anbringelse. Efter de første 3 måneder af forløbet, skal kommunen med højst 12 måneders mellemrum vurdere, om indsatsen skal ændres, og om handleplanen skal revideres. I nogle sager vil det være nødvendigt med en hyppigere opfølgning. Vurderingen som ligger til grund for opfølgningen, skal

omfatte både de dele af handleplanen og indsatsen, som retter sig mod barnet eller den unge, og de dele, der omhandler indsatsen over for familien. Er der efter § 140, stk. 7 udarbejdet en særskilt plan for støtten til forældrene, skal kommunen efter behov tilbyde at revidere denne jf. § 70, stk. 2. (*Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier*, Socialministeriet, 2006).

Sagsbehandlerens opfølgning tager afsæt i § 50-undersøgelsen og § 140-handleplanen for døgn- og dagforanstaltninger, som er et redskab til at gøre opfølgningen både systematisk og grundig. Det bedste grundlag for en opfølgning er en handleplan, hvor mål og delmål er udarbejdet sammen med barnet eller den unge og forældre. Opfølgningen bør omfatte både det overordnede mål med foranstaltningen og de konkrete delmål, som barnet eller den unge og familien arbejder med.

Mål og delmål gennemgås sammen med familien, barnet eller den unge og foranstaltningens medarbejdere. Sagsbehandleren vurderer resultaterne af indsatsen ud fra de forandringer, der er sket i barnets eller den unges udvikling, adfærd og øvrige forhold. Derefter justeres delmålene eventuelt. Ifølge *Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier* skal sagsbehandleren så vidt muligt revidere handleplanen med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, men handleplanerne kan også revideres uden samtykke (pkt.323).

Kravet om og retningslinier for god sagsbehandling og dokumentation findes i flere love: Retssikkerhedsloven, Forvaltningsloven, Offentlighedsloven og Persondataloven. Retningslinierne for aktindsigt i familiesager ses i Forvaltningsloven, Offentlighedsloven og Lov om forældremyndighed og samvær. Retningslinier for videregivelse af oplysninger, der også kræver dokumentation, findes i Forvaltningsloven og Persondataloven.

Det ved vi

Om tilsyn

SFI's forløbsundersøgelse om anbragte børn fra 1995-årgangen peger på, at to ud af fem anbragte børn stort set ingen kontakt har med en tilsynsførende. Både sagsbehandlere og anbringelsessteder er blevet spurgt, hvor ofte tilsynene foregår, men de to grupper er ikke enige om hyppigheden af tilsyn. Sagsbehandlerne har en opfattelse af, at der oftere sker tilsyn, end anbringelsesstederne har (Egelund, Hestbæk & Andersen, 2004).

SFI's evaluering *Nye regler – Ny praksis. Ændringer i servicelovens børneregler* viser, at der sket en stigning i antallet af kommuner, der har retningslinier for hvordan kontinuitet i anbringelsessager sikres og for tilsyn med anbringelser (Hestbæk, m.fl., 2006).

Af Ankestyrelsens Kvartalsstatistik Børn og unge anbragt uden for hjemmet fremgår det, at kommunerne for 2006 har indberettet i alt 10.617 afgørelser og andre sagshændelser om børn og unge under anbringelsen. 64 % af dem vedrørte kommunens vurderinger af indsats og handleplan for børn og unge anbragt uden for hjemmet. ca. 11 % omfattede afgørelser om flytning til nyt anbringelsessted. 14 % vedrørte hjemgivelser og andet ophør. Af 6.120 indberettede opfølgninger af indsats og handleplan er det i ca. 38 % af tilfældene besluttet at ændre handleplanen. (Ankestyrelsen, 2006). Kvartalsstatistikken er baseret på foreløbige tal, indberettet frem til 16. april 2007, der vil blive korrigeret i forbindelse med årsstatistikken for 2006.

TABUKA er et KABU-projekt, hvor 39 tidligere anbragte voksne i alderen 18-60 år formidler erfaringer med at være anbragt. Nogle af de tidligere anbragte fortæller om oplevelser af ydmygelse og mistænkeliggørelse og om følelsen af aldrig rigtig at blive optaget i en plejefamilie. Der er beretninger om fysisk afstraffelse og seksuelle overgreb fra både plejeforældre og plejesøskende. Kun få af deltagerne har haft gode oplevelser med tilsynet. De tidligere anbragte giver indtryk af at have været udsat for et mangelfuldt og til tider fraværende tilsyn.

TABUKA-projektet rejser også et spørgsmål om habilitet hos de tilsynsførende. Under tiden har

tilsynsførende fra plejefamilieforeningerne haft tætte, venskabelige relationer til plejeforældrene. Endelig har flere af de tidligere anbragte haft en oplevelse af, at plejeforældrene stod og lyttede uden for døren, når de snakkede med den tilsynsførende. Dette havde en dæmpende virkning på deres lyst til at være ærlige over for den tilsynsførende (Jakobsen, 2005).

Erfaringer fra to andre KABU-projekter i Thisted kommune og Frederiksborg Amts familiepleje kræfter, at det specifikke tilsyn generelt set ikke fungerer tilfredsstillende. De to projekter omfatter tilsammen oplevelser fra 22 børne- og ungesager. Flere af de yngre børn ved ikke, hvad tilsyn er, eller hvem deres tilsynsførende er, mens specielt nogle af de unge har positive erfaringer med tilsynet (*Det gode tilsyn – set ud fra et børneperspektiv, 2005* og *Kvalitet i tilsynet – også for børn og unge, 2005*).

Værktøjskasse

Rammer om tilsynet – inspiration fra Ullerslev kommune

Spørgsmål som kan være nyttige for sagsbehandleren at overveje i forbindelse med tilsyn:

- Hvordan kan man opnå de forbedringer i tilsynet, som der er ønske om?
- Hvem skal med til møderne?
- Hvad skal møderne resultere i?
- Hvilken dagsorden skal gælde for møderne?
- Hvordan skal møderne forløbe?
- Hvor ofte skal der være møde?
- Hvor skal møderne foregå?

Ullerslev Kommune: Bedre tilsyn – større effektivitet

Samspil, funktioner og roller træder tydeligt frem i en proces, hvor en ny model for tilsyn bliver til.

Ullerslev Kommune er gået i gang med at skabe en ny kultur for samarbejdet om anbragte børn og unge. Et af de konkrete udtryk for dette er en ny model for tilsyn.

– Vi vil sætte fokus på dialogen med anbringelsesstederne, for der skal være plads til udsagn fra alle parter. Det skaber samtidig et godt grundlag for handleplaner og opfølgning, fortæller Lis Toft Madsen, der er faglig leder og koordinator for Børn- og ungeafdelingen og en af to sagsbehandlere, der fører tilsyn med ti anbragte børn.

Arbejdet tager udgangspunkt i meget faste procedurer, og det viser sig, at det forbedrer kvaliteten i samarbejdet.

– Nu lægger vi en plan for møderne med samarbejdspartnerne; typisk aftaler vi to til fire møder pr. år med hvert anbringelsessted, siger

Lis Toft Madsen. – Inden vi mødes, har vi dagsorden og mødedeltagere på plads.

Trygge rammer for tillid

- I samarbejde med konsulenter fra UFC har vi udarbejdet en manual for tilsyn. Manualen er bygget op over fire temaer; livet på anbringelsesstedet, skole og dagtilbud, fritid og endelig samvær. Til hvert tema er der en række spørgsmål, der tjener til at belyse alle forhold.

– I hvor høj grad sagsbehandleren bruger manualens skemaer på møderne med anbringelsesstedet, er op til den enkelte. Nogle tager notater på mødet og udfylder papirerne bagefter, mens andre foretrækker at udfylde skemaerne undervejs.

– Vi havde forventet nogen skepsis over for den nye måde at arbejde på, konstaterer Lis Toft Madsen, – men meget hurtigt har de faste rammer betydet, at alle parter nu ved, hvor vi står i forhold til hinanden, hvornår vi skal mødes, og hvad vi skal tale om. Derfor får vi også færre spontane henvendelser.

- En vigtig ting vi har lært, er at skelne mellem punkter på dagsordenen, der er til beslutning og punkter, der er til høring. Det gør det tydeligt, at vi i nogle sammenhænge er myndig-

hedspersoner med arbejdsgiverstatus i forhold til anbringelsessted, barn og familie, mens vi i andre fungerer som sparringspartner og rådgiver.

Tale og tavshed

- Nu har vi klarhed over, hvornår sagsbehandleren er den professionelle ekspert, og hvornår andre sidder inde med den ønskede viden. Dermed kan vi bedre se, hvornår vi skal tale, og hvornår vi skal lytte, fortsætter Lis Madsen.

- Derfor kan vi i højere grad indsamle faktisk viden og give klarere svar på spørgsmål om anbringelsen såvel til politikere og samarbejdspartnere som til forældre, barn og anbringelsessted.

- Vi har gode erfaringer med at være konkrete og har lært, at det giver et bedre grundlag for vores arbejde. Men der er bestemt mange individuelle hensyn at tage. Som sagsbehandler kan man nemt føle, at man bliver påtrængende og går over grænsen for, hvad man kan spørge om. Her gælder det om at udvikle gode metoder. Det viser sig, at alle har et bedre grundlag at arbejde ud fra, når vi spørger ind til konkrete svar. Vi har blandt andet udviklet en inspirationsliste med stikord, der giver dybde i samtalen, og selv bruger jeg meget de fire temaer i manualen. De hjælper os til at få alle aspekter i hverdagen belyst, og når vi i forbindelse med undersøgelsesmålene beder om en vurdering ud fra en 10-punktsskala, fremkommer der et mere nuanceret billede, og et udviklingsforløb kan udkrystallisere sig.

Eksempel fra Ullerslev

En spørgeguide

Ullerslev Kommune har udarbejdet en manual for tilsyn med børn og unge anbragt uden for hjemmet. Manualens formål at give et nuanceret og dækkende billede af situationen ved at fokusere på fire temaer som er omtalt ovenfor: Livet på anbringelsesstedet, Skole/dagtilbud, Fritid og Samvær. Manualen er samtidig en spørgeguide med otte spørgsmål. Den er garanteret for, at temaerne bliver grundigt behandlet. Spørgsmålene besvares af lærer, pædagog, leder, barn eller ung eller andre. Sagsbehandleren skal ikke være bange for at spørge, men det er vigtigt at være omhyggelig med at stille spørgsmålene på en god måde.

Ved indledningen til en samtale med omsorgspersoner for barnet beder sagsbehandleren om en vurdering af barnets situation ud fra et helhedssyn. Når sagsbehandleren følger op, skal omsorgspersonen forholde sig til situationen i forhold til sidst:

En overordnet vurdering på en skala fra 1 til 10:

1. gang: På en skala fra 1 til 10, hvor 10 er bedst og 1 er rigtig dårligt - 5 er middel, hvordan vil du da sige, at det går for barnet eller den

unge i skolen, fritiden, ved samvær og på bostedet?

2. gang: Hvordan vurderer du, at det går for barnet eller den unge i forhold til sidst, vi talte sammen? Sidste gang vurderede du en bestemt karakter som dækkende. Er den bedre eller dårligere nu - hvor meget og hvorfor?

Selve spørgeguiden indeholder otte spørgsmål med stikord:

1. En beskrivelse af barnets/den unges udvikling

Bosted: Aktivitet, livsglæde, søvn, fysisk form, hygiejne, sundhed, almen viden, konflikter, hjælpsomhed, misbrug, lektier mv.
Skole: Fagligt, sprogligt, motorisk, osv.
Fritid: Kammerater, sport, motorik osv.
Samvær: Forældre, bedsteforældre, søskende m.fl., rejse/transport

2. En beskrivelse af barnets/den unges trivsel, adfærd og kontakt

Personligt, socialt, adfærdsmæssigt, kontakt til de voksne og til de andre børn. Venner, gruppens sammensætning, mobning, besøg ude og hjemme.
Husk - spørg alle parter ved mødet!

3. Rigtig god til og glad for...

Personligt, kreativt, social kontakt, voksenkontakt, andet...

4. Hvilke udviklingspunkter har der været, og hvordan er det gået med dem?

For eksempel overgange fra special- til normal-system, fra ene- til fællesaktivitet, vs. ændring af adfærd, social kontakt osv. Forældres involvering i arrangementer, skole-hjem møder, transport til og fra skole/aktivitet/hjem.

5. Nye udviklingspunkter, hvordan vil der blive arbejdet og det forventede resultat

6. Samarbejde: Bosted i forhold til skole og fritid og bosted i forhold til forældre

7. Barnets eller den unges egen vurdering af livet og hverdagen på bosted, skole, fritid, samvær

8. Kommentar og særlige forhold

I relation til samvær med forældre og netværk:

Gældende aftale om samvær, tidsramme, sted mm.

Gældende aftale om brevskrivning, telefon-tider mm.

Ændringer til gældende aftale?

Mere at vide

På nettet

www.kabuprojekt.dk, klik *KABU-delprojekter*, klik *Tilsyn* og find følgende projekter, som omtales i kapitlet:

- Opkvalificering af de kommunale myndigheders tilsyn med anbragte børn og unge, 2004 (Ullerslevprojektet),
- Kvaliteten af tilsynet – også kvalitet for børn og unge, 2005, Frederiksborg Amt,
- Udvikling og beskrivelse af model/manual for det gode kvalitative tilsyn – set ud fra et børneperspektiv, Thisted Kommune.

Se desuden nethenvisninger i kapitel 2 om *Forebyggelse, opsporing og tidlige indsats*.

Litteratur

Børn og unge anbragt uden for hjemmet. Kvartalsstatistik 2006:4. Ankestyrelsen, maj 2007.

Det gode tilsyn – også for børn og unge, Socialministeriets KABU-projekt, 2005.

Egelund, Tine, Anne-Dorthe Hestbæk & Dines Andersen (2004): *Små børn anbragt uden for hjemmet*, Socialforskningsinstituttet 04:17.

Egelund, Tine og Signe Andrén Thomsen (2002): *Tærskler for anbringelse. En vignetundersøgelse om socialforvaltningernes vurderinger i børnesager*. Hans Reitzels Forlag.

Hestbæk, Anne-Dorte, Andreas Lindemann, Vibeke Lehmann Nielsen og Mogens Nygaard Christoffersen (2006): *Nye regler - ny praksis. Ændringerne i servicelovens børneregler 2001. Afslutningsrapport*. Styrelsen for Social Service, Socialministeriet.

Jakobsen, Gitte og Steen Kabel (2005): *Tilsyn – til barnets bedste*, temahæfte, KABU og UFC Børn og unge, Socialministeriet.

Kvaliteten i tilsynet – også kvalitet for børn og unge, Socialministeriets KABU-projekt, 2005.

Nielsen, Henrik Egelund (red.) (2005): *Tabuka. Tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge*, Forlaget Børn og unge.

Olesen, Søren Peter, Leena Eskelinen og Dorte Caswell (2005): *Faglighed i socialt arbejde som forskningsgenstand*, AKF, nr. 1 kan downloades fra www.akf.dk, klik *udgivelser*, skriv forfatternavne i søgefeltet.

Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, Vejledning nr. 3 til serviceloven, Socialministeriet, 2006.

10. Sagsbehandleren som myndighedsperson

En af intentionerne i anbringelsesreformen er at præcisere den kommunale myndighedsrolle, niveau for niveau, fra kommunalbestyrelsen over den administrative ledelse i forvaltningen til sagsbehandlerne. Det giver et ekstra fokus på sagsbehandleren som myndighedsperson, som yderligere forstærkes af et ønske blandt mange politikere og administrative ledere om at adskille myndighed og leverandører på det sociale område.

Det retlige grundlag

Begrebet offentlig myndighedsudøvelse henviser *"til den del af det offentlige virksomhed, som går ud på at træffe beslutninger om borgernes forhold, idet myndigheden fastslår, hvad der er eller skal være ret i et konkret tilfælde."* (Heinrichsen, 1999: 21). Myndighedsudøvelse skal ske inden for den offentlige forvaltnings grænser for retsændelse.

Det retlige grundlag består af tiltrådte internationale konventioner, EU-retten, lovgivning, fortolkningsbidrag herunder ankeafgørelser og derudover skøn. Skønnet skal udøves inden for domstolens retsgrundsætninger. Det betyder blandt andet, at mennesker skal behandles lige, og at forvaltningen ikke må tage 'usaglige hensyn' i de enkelte tilfælde.

Inden for socialretten kan myndighedens afgørelser ikke typisk udledes direkte af det retlige grundlag. Myndighedens afgørelse sker da ud fra

et skønprincip. Det gælder først og fremmest sagsbehandlerens vurdering af, om barnet eller den unge har behov for særlig støtte. Dette betyder, at en fyldestgørende begrundelse er central, da det skal være muligt at se hvilke overvejelser, der ligger til grund for afgørelsen. Derudover skal myndigheden udøves på grundlag af almindelig forvaltningsretlig praksis.

Endelig bliver det i anbringelsesreformen understreget, at kommunerne ikke må tage usaglige økonomiske hensyn ved valg af tilbud til det enkelte barn eller den enkelte unge. Det vil sige, at der ikke af økonomiske grunde må vælges en løsning, som ikke tilgodeser barnets eller den unges behov. Den kommunale myndighed skal altid vælge den mest passende foranstaltning i forhold til barnet eller den unge. Samtidig skal den kommunale myndighed være opmærksom på at få mest muligt for pengene. Det vil sige, at anbringelsesreformen stiller krav til kommunalbestyrelserne om at levere det bedste og billigste tilbud, der imødekommer barnets eller den unges behov (Almindelige bemærkninger til anbringelsesreformen, se bilag).

Beslutningsprocessen i myndighedsudøvelsen

Beslutningskæden

Anbringelsesreformen har skærpet kravene til de kommunale politikere og forvaltningen om skriftligt at præcisere, hvilke elementer sagsbehandleren bør prioritere, når hun eller han udøver sit skøn.

Dette giver behov for en mere generel præcisering af forholdet mellem det politiske, det administrative og det udførende niveau i forbindelse med sagsbehandlingen i sager om udsatte børn og unge.

Der er derudover en forventning om, at standarder og programfaste metoder som fx MST vil fylde mere i fremtidens sociale arbejde. Denne udvikling kan også få betydning for udøvelsen af skøn. Sandsynligvis vil rammerne for udøvelsen af skøn blive mere klart afgrænsede end i dag.

Figur 10.1 Den kommunale myndighed viser samspillet i beslutningsprocessen mellem de aktører i kommunen, der er involveret i myndighedsudøvelse.

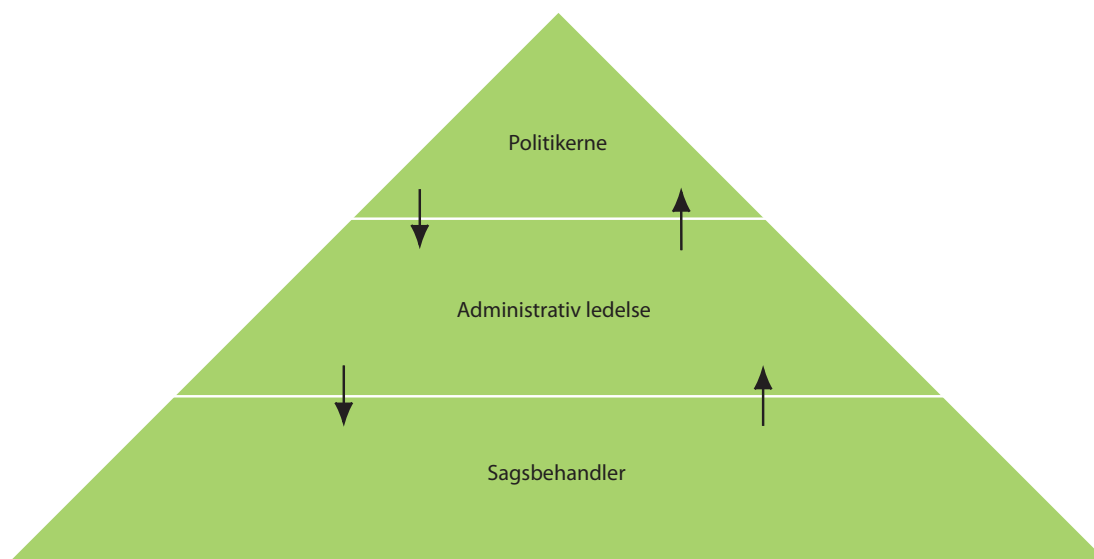
Det politiske niveau - kommunalbestyrelsen, herunder fagudvalg. Udarbejder skriftligt en sammenhængende børnepolitik og fastlægger sags-

standarder, der skal sikre større præcision i håndteringen af myndighedsrollen. Børnepolitikken herunder standarderne skal offentliggøres, følges op og revideres mindst hvert andet år, se kapitel 2 Forebyggelse, opsporing og tidlig indsats for en uddybning. De politiske mål skal afspejle en politisk linje for, hvad politikerne ønsker at opnå med indsatsen i forhold til børnenes, de unges og familiernes trivsel. Der skal være en sammenhæng mellem målene for indsatsen og de midler, der er til rådighed.

Det administrative ledelsesniveau - forvaltningsdirektører og afdelingsledere. Deltager i fastlæggelse af sagsstandarder for sagsbehandling og udarbejder administrative retningslinier. Udover at imødekomme anbringelsesreformens krav er formålet med standarder at skabe opmærksomhed om ledelsesmæssig ansvarlighed i forhold til indholdet i sagsbehandlingen. De politiske mål skal udfoldes i sammenhæng med de lokale forhold for børn og familier, faglig udvikling mv. Det sker for eksempel ved at udarbejde konkrete, administrative retningslinier som servicedeklarationer, kompetenceplaner, standarder for visitationsprocessen i kommunen, standarder for arbejdet med handleplaner og standarder for kontrakten mellem myndighed og leverandør.

Sagsbehandlere – myndighedsudøvere i konkrete sager om børn, unge og deres familier og netværk. Gennemfører undersøgelser, udfærdiger

Politikerne:

Udarbejder og reviderer en sammenhængende børnepolitik og fastlægger standarder for sagsbehandlinger

Administrativ ledelse:

Deltager i udarbejdelse og revision af sammenhængende børnepolitik og standarder for sagsbehandlingen. Udarbejder administrative retningslinier

Sagsbehandler:

Gennemfører undersøgelser, udarbejder handleplaner, udarbejder indstillinger, træffer afgørelse, udarbejder kontrakter med leverandører, fører tilsyn samt følger op på handleplaner og kontrakter

Figur 10.1 Den kommunale myndighed: viser samspillet i beslutningsprocessen mellem de aktører i kommunen, der er involveret i myndighedsudøvelse.

begrundet stillingtagen til indgriben eller ej, udarbejder handleplaner, træffer afgørelse om foranstaltninger med samtykke, udarbejder indstilling til børne- og ungeudvalget samt udarbejder kontrakter med leverandører på basis af socialfaglig viden samt håndhæver præcision i overholdelse af formelle sagsbehandlingskrav og i forhold til leverandørkontrakter. Sagsbehandleren skal i den forbindelse sikre, at de formelle krav til myndighedsudøvelse overholdes. Sagsbehandlerens stillingtagen til foranstaltninger i tilknytning til en § 50-undersøgelse skal afspejle kommunalbestyrelsens politiske mål i den samlede børnepolitik, det vedtagne budget og de administrative retningslinier. Det er rammen for sagsbehandlerens socialfaglige vurdering. Sagsbehandleren opstiller mål i dialog med børn, unge og deres familier og netværk og indgår kontrakter med leverandøren om mål for og evaluering af indsatsen.

Informationsudveksling mellem de kommunale beslutningsniveauer

I den daglige praksis får sagsbehandlerne en række informationer, som er væsentlige for fastlæggelsen af de politiske mål. I samspillet mellem politikere, ledelse og sagsbehandlere skal der tages stilling til hvilke informationer, der er relevante at indsamle, hvordan de indsamles og hvad de kan bruges til. Det bør sikres, at politikerne har mulighed for at få en tilbagemelding om resultater og målopfølgelse.

Væsentlige informationer til brug for samspil og dialog mellem det politiske niveau og den administrative ledelse kan fx være:

- Viden om børnenes og familiernes trivsel fx i form af sociale profiler for børn og familier i kommunen,
- Viden om hvilke indsatser der er sat i værk i kommunen, hvordan de fungerer og hvad de koster. Viden om hvor mange af de udsatte børn og unge, der gennemfører skoleuddannelse med samme gennemsnit som deres kammerater og hvor mange, der får brug for PPR sammenlignet med distriktets øvrige børn samt viden om antallet af hjemgivelser på grund af en forbedring af familiens situation,
- Systematisk opsamling af sagsbehandlerens erfaringer i håndteringen af sagerne. Antallet og karakteren af de underretninger, der er indgivet til forvaltningen af daginstitutioner og skoler, ventetider i forhold til særforanstaltninger, særlig aktuel vækst i problemer i kommunen eller særlig succesfulde indsatser,
- Indsamling af viden om den faglige udvikling, forskningsresultater og erfaringer fra udviklingsprojekter fx KABU-projekterne om foranstaltningsdelen og lokale forsøg med samarbejdspartnere, grupper og sagsprocesser.

Ifølge COWI's evaluering af KABU-delprojekterne er det afgørende, at det administrative niveau – ledelse som sagsbehandlere – påtager sig ansva-

ret for at udvikle redskaber og metoder, der kan anvendes til indsamling og formidling af viden i dialogen mellem politikere, ledelse og sagsbehandlere. Her er IT et redskab, der med fordel kan anvendes til arbejdet med statistikker, databaser og lignende.

I *Projekt DUBU, Digitalisering - Udsatte Børn og Unge*, arbejder Kommunernes Landsforening, Socialministeriet samt seks kommuner i fællesskab på at udvikle et it-system, der både kan understøtte sagsbehandlerens arbejde med systematik og kvalitet og samtidig levere informationer og statistik om børne- og ungeområdet i kommunen. Fra 1. januar 2007 lægges alle kommunale og regionale og private anbringelsessteder ind i en Tilbudsportal, jf. § 14, som skal understøtte myndighedsudøvelsen. Se kapitel 12 *Faglig udvikling, evaluering og evidens* for en mere detaljeret beskrivelse af digitaliseringsprojektet.

Sagsbehandlerens rolle som myndighedsudøver, fagperson og person

I mødet med børn, unge, deres familier og netværk står sagsbehandleren overfor en opgave, som kræver en række forskelligartede kompetencer. Sagsbehandleren skal kunne indgå i og fastholde fokuspunkter i en samtale, vise empati, demonstrere person- og lokalkendskab, have problemforståelse og faglig metodisk kapacitet og udøve myndighed – oftest på en og samme gang.

Håndteringen af de forskelligartede opgaver skal medvirke til,

- at barnet eller den unge og familien føler sig hørt og set,
- at barnet den unge og familien forstår en afgørelse, også selv om de ikke nødvendigvis er enige i den,
- at en afgørelse er i overensstemmelse med de lokale retningslinier og med person- og lokalkendskabet i kommunen og er socialfaglig hensigtsmæssig, og derfor har ledelsens opbakning.
- at en afgørelse er i overensstemmelse med de politiske målsætninger, og derfor har politikerens opbakning.

Sagsbehandleren skal manøvrere mellem de retlige rammer og de politiske målsætninger, faglighed og egne personlige forudsætninger. Professionalisme indebærer at sagsbehandleren kan vægte og balancere mellem tre forskellige indgange til arbejdet: At udøve myndighed, at være fagperson og at være person.

Sagsbehandleren som myndighedsudøver

Sagsbehandleren er myndighedsudøver og skal som sådan arbejde inden for de politiske og lovgivningsmæssigt fastsatte rammer, herunder de forvaltningsretlige procedurekrav som høringsregler, notatpligt, begrundelsespligt mv. Her er bevidsthed om magtaspæktet relevant. Sagsbehandleren

skal kunne tage rollen som myndighedsperson på sig, samtidig med at magtrelationen mestres, så sagsbehandleren hverken over- eller underkommunikerer den. Begge dele er problematisk, da det kan resultere i enten formalisme eller i, at barnet eller den unges og familiens rettigheder og pligter ikke fremstår klart. Sagsbehandleren skal også kunne mestre sin rolle på en måde, så hun eller han holder sine egne sympatier og antipatier tilbage i udførelsen af afgørelsen inden for de rammer, som samfundsmæssigt er afsat i lovgivningen og i de lokalpolitiske mål og rammer. Endelig skal sagsbehandleren fastholde sin socialfaglige integritet i valget af muligheder i rammesætningen.

Sagsbehandleren som fagperson

Sagsbehandleren er også fagperson med en faglig metodisk baggrund, faglig viden, idealer og etik. Sagsbehandlere på anbringelsesområdet er typisk socialrådgivere eller socialformidlere med en ballast af faglig og metodisk viden om analyse af problemer og viden om samfundsmæssige muligheder og begrænsninger. Den faglige baggrund er til nytte, når det gælder om at forstå problemernes karakter. Fagligheden kan imidlertid også opleves som en udfordring, da sagsbehandleren skal kunne håndtere, at hun eller han ofte må finde løsninger i forhold til det enkelte barn, den enkelte unge og den enkelte familie i en svær prioritering inden for de givne rammer.

Som udgangspunkt må man sige, at en vis autonomi er en forudsætning for et fagligt skøn. Det faglige skøn skal udøves inden for de lovgivningsmæssige og politisk fastsatte rammer, standarder og retningslinier. Samtidig beror det faglige skøn på fælles faglige standarder og viden, altså på et fundament af viden om de skønstemaer og effektive løsninger, der er fælles for en profession. Afgørelser, der hviler på et fagligt skøn, kan falde forskelligt ud fra professionel til professionel, selv i ensartede sager. Men politisk vedtagne og faglige standarder understøtter en ensartet praksis, så borgere med samme behov kan forvente en ensartet behandling uafhængig af, hvilken sagsbehandler, der behandler deres sag.

Sagsbehandleren som person

Sagsbehandleren er en person med egne normer, familiebaggrund, etnicitet mv., der spiller ind, når de faglige valg træffes. Det gælder især, når valgene ligger inden for et skisma mellem lovgivning, det gode faglige arbejde samt lokale krav og muligheder. Personligheden har betydning for, hvordan sagsbehandleren bruger sin faglighed, fx når hun eller han skal indhente og tolke relevante oplysninger. Personligheden har også betydning, når sagsbehandleren sidder over for barnet eller den unge og skal forklare, hvad der skal ske og sætte det i værk. Der skal barnet eller den unge se en person – ikke blot en sagsbehandler – der med nærvær kan fortælle og forklare. Lars Uggerhøjs kvalitative undersøgelse af samarbejde og kom-

munikation mellem truede familier og socialforvaltningen peger på, at klienter fatter mere tillid til foreslåede løsninger, når sagsbehandleren fremstår som en person og er autentisk (1995).

Ifølge en undersøgelse om Retssikkerhedslovens § 4 fandt flere sagsbehandlere det problematisk at orientere borgeren om deres rettigheder i begyndelsen af et forløb dvs. under de første to til tre samtaler. Sagsbehandlerne opfattede det som en understregning af parternes forskellige positioner, og interviewene peger på, at sagsbehandlerne søger at afvikle magtrelationen. De interviewede borgere gav derimod udtryk for, at de var bevidste om, at relationen til sagsbehandleren også er en magtrelation. Langt størstedelen angav, at de foretrak åbenhed og fuld information om rettigheder og pligter samt sagsbehandleren i rollen som kommunal embedsmand (Socialministeriet, 2004).

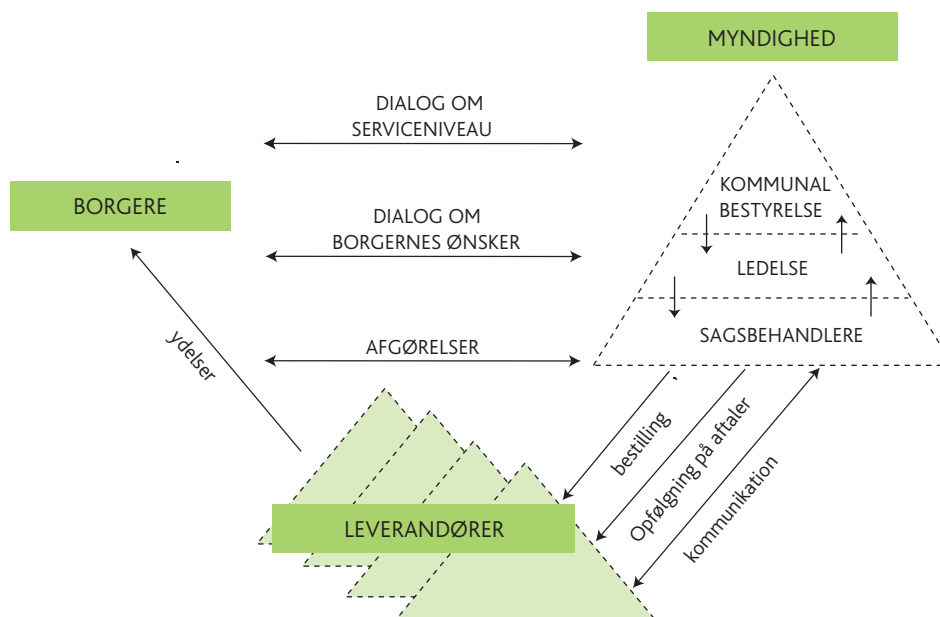
Myndighedsudøvelse via kontrakter

Kontrakttankegangen i socialretten er af nyere dato. Brugen af kontrakter inden for socialt arbejde hænger sammen med ambitioner om at målorientere arbejdet. Kontrakter er ifølge Niels Åkerstrøm Andersen fra Handelshøjskolen i København et redskab til at skabe en ramme for målrettet social intervention (2003). Kontrakter er skriftlige, og begge parter forpligter sig. To typer af kontrakter er relevante for sagsbehandlere på børne- og ungeområdet.

Den ene type er myndighedens kontrakter med en leverandør af foranstaltninger som for eksempel ledere af familiehuse og psykologer.

Den anden type er kontrakter om myndighedens aftaler med unge, forældre eller familie fx ungekontrakter og forældrekontrakter. Når forvaltningen indgår kontrakter med forældre, så er det vejledningen af forældrene, der sættes på kontraktform. Det sker for at skabe en større grad af forpligtelse mellem myndighed og forældre på områder, hvor der ikke er hjemmel for forvaltningen til at lave ensidige afgørelser. Kontrakten vedrører oftest forhold, som politikerne af hensyn til borgernes privatliv i øvrigt ikke ønsker at regulere, for eksempel hvordan forældre skal håndtere børneopdragelse. Princippet om at en kontrakt sædvanligvis indgås mellem to ligeværdige parter gælder ikke for forældrekontrakter. For definition af forældrekontrakter, se kapitel 3 *Inddragelse af børn, unge, familie og netværk*.

Figur 10.2 Relationerne mellem borgere, myndighed og leverandører.
 Fra *Undersøgelse af retssikkerhedslovens § 4*, Socialministeriet, 2004 og *Om socialforvaltningen*, Socialministeriet, 2004.

Sagsbehandleren som bestiller af ydelser

Det er sagsbehandleren, der træffer en myndighedsafgørelse. På baggrund af handleplanen tager hun eller han kontakt med mulige leverandører for at bestille udførelsen og varetagelsen af en foranstaltning.

Der er flere typer af leverandører:

- Eksterne, dvs. ikke kommunale, der udfører opgaven for den bestillende myndighed fx private opholdssteder,
- Interne, dvs. kommunale leverandører, eksempelvis kommunens egen familiebehandlingsinstitution. Det kan også være internt i samme

familieafdeling, hvor en sagsbehandler bestiller en opgave hos en kollega.

I nogle kommuner kan sagsbehandleren i sit daglige arbejde være både myndighed og leverandør. I en sag kan hun være bestiller, og i en anden leverandør af en ydelse. I samme sag kan hun endda have to kasketter på. Det gælder for eksempel, hvor et barn i en familie er anbragt uden for hjemmet – her er sagsbehandleren myndighed og anbringelsesstedet er leverandør. Samtidig kan sagsbehandleren være leverandør af et vejledningsforløb til et andet barn i familien.

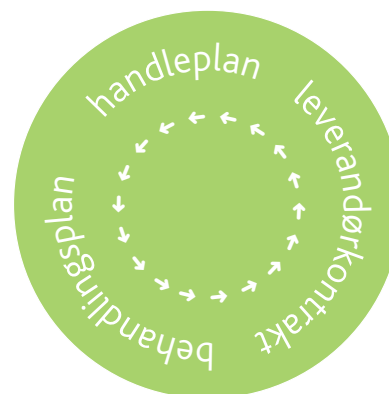
Det typiske er, at sagsbehandleren træffer en myndighedsafgørelse og herefter bestiller en opgave enten uden for det kommunale regi, ved et kommunalt tilbud eller internt hos en kollega. Således medfører den øgede opmærksomhed på sondringen, at sagsbehandleren må gøre sig klart, hvilken kasket hun har på i relation til hver delopgave i en sag. Ligeledes bør det indgå som et element i de faglige drøftelser, at der er fokus på 'kasketten', altså hvornår man som sagsbehandler er leverandør, og hvornår man er myndighed, og hvilken betydning det får for sagsarbejdet i den konkrete sag.

Princippet er, at det skal være synligt, hvem der er myndighedsperson med pligt til at træffe afgørelser jf. lovgrundlaget. Dermed tydeliggøres magt-aspektet; det skal være klart, hvornår der udøves

myndighed, og hvem der har kompetence til dette, samt hvornår der leveres serviceydelser eller foranstaltninger, som følger af afgørelsen.

Sammenhængen mellem handleplan, behandlingsplan og leverandørkontrakt

Selv om handleplan, leverandørkontrakt og behandlingsplan i princippet er tre forskellige ting skal de i praksis hænge tæt sammen. Leverandørkontrakten udformes ofte som en konkretisering og præcisering af beskrivelserne i handleplanen og suppleres med information af mere kontraktlig karakter for eksempel om aflønning, ferieregler og forsikringsforhold.

Figur 10.3 Sammenhængen mellem handleplan, leverandørkontrakt og behandlingsplan.

Handleplan

Handleplanen udarbejdes af myndigheden, og indeholder oplysninger om, hvad der planlægges at ske for og imellem parterne i fremtiden. I planen beskrives mål, delmål, resultatforventninger samt tidspunkter for opfølgning. Planen er et forvaltningsdokument mellem myndighed og forældre eller andre, der har myndighed over barnet eller den unge. Handleplanen er omfattet af samme regler om tavshedspligt som andre forvaltningsdokumenter med personfølsomme oplysninger. Anbringelsesstedet har - som led i arbejdet med en behandlingsplan - derfor ikke krav på at se eller få udleveret handleplanen med mindre forældrene samtykker eller myndigheden skønner, at det er nødvendigt, at anbringelsesstedet får oplysninger af hensyn til det videre arbejde jf. forvaltningslovens § 28, stk. 2, nr. 3. Sagsbehandlaren skal være opmærksom på, at ikke alle typer af oplysninger om forældrene har en sådan karakter, at de nødvendigvis skal videregives til behandlingsstedet. Myndigheden overfører således kun de nødvendige oplysninger til behandlingsstedet til brug for arbejdet med behandlingsplanen.

Behandlingsplanen

Behandlingsplanen beskriver mere detaljeret, hvordan målene i handleplanen kan omsættes og føres ud i livet og hvilke midler, der vil blive anvendt i praksis. Den er en slags køreplan for indsatsen, så der hele tiden er fokus på målet og barnet eller den unge. Der skal altså altid være

overensstemmelse mellem handleplanens mål og de midler, der skitseres i behandlingsplanen. I planen beskrives de forpligtelser, som leverandøren, myndigheden, forældre og barnet eller den unge har hver for sig fx under en anbringelse, hvilke rammer der gælder for samarbejdet, hvor ofte der skal være møder og hvilke typer af møder, det drejer sig om.

Leverandørkontrakt

I leverandørkontakten tydeliggøres forventningerne mellem myndighed og leverandører. Hidtil har myndighedernes kontrakter med foranstaltninginstitutionerne primært vedrørt de mere formelle aftaler. Servicestyrelsen har taget en række initiativer for at støtte kommunerne i implementering og revision af en sammenhængende børnepolitik. Et af initiativerne er projekt "Sammenhængende Børnepolitik". Det overordnede formål med projektet er at udvikle redskaber, der kan bidrage til implementering af anbringelsesreformen herunder leverandørstyring og standardkontrakter (2006).

De kommende år vil der formentlig i kommunerne blive udviklet flere typer af kontrakter, der kan indfange de lokale og særlige faglige forudsætninger. Men det må forventes, at udformningen vil basere sig på de handleplaner og behandlingsplaner, der er arbejdet med de senere år. Nye krav til leverandørkontrakter betyder, at der skal fin-

des modeller for udformning af kontrakter, hvor følgende formuleres:

- Udgangspunktet for kontrakten må være en præcis beskrivelse af barnet eller den unge. Grundlaget for dette er § 50-undersøgelsen og § 140-handleplanen, men der kan som omtalt være behov for at udelade enkelte dele. Altså kan handleplanen ikke blot sættes ind i leverandørkontrakten,
- De mål og resultater, der ønskes opnået i den periode, der afsættes til foranstaltningen. Kravene skal være indholdsmæssige og faglige og knytte sig til det enkelte barns eller den enkelte unges behandlingsbehov. Eksempelvis krav om et tæt forældresamarbejde,
- De krav, myndigheden stiller til rammerne for leverandørens indsats; pædagogisk, etisk og i forhold til at varetage ledelsesansvar på institutionen. Kravene skal være konkrete og operationelle. Eksempelvis krav om at forældrene får mulighed for at deltage ved tøjindkøb, og at barnet støttes i at få mindst en times daglig fysisk aktivitet,
- Hvornår målene skal være opfyldt. Hvilke udviklingspunkter hos barnet eller den unge, der skal tilgodeses. Hvad barnet eller den unge har brug for på kort sigt og på lang sigt,

- Hvordan der sikres dokumentation af fx den pædagogiske praksis hos leverandører, hvad man gør og hvorfor,
- Hvordan resultaterne vil blive evalueret eller målt.

I forhold til krav og mål er det væsentligt at formulere hvilke krav, der er ufravigelige og hvilke, der kan indgå i en prioritering.

Myndighedens samspil med øvrige samarbejdspartnere

Sagsbehandleren har en række lokale samarbejdspartnere, når det handler om tidlig opsporing og handling i forhold til udsatte børn og unge. I mange tilfælde ligger relationen ud over relationen mellem myndighed og leverandører. Lovgivningen opstiller krav om, at der skal arbejdes tværfagligt, så kompetencerne supplerer hinanden i undersøgelse og indsats, se kapitel 2 *Forebyggelse, opsporing og tidlig indsats* for en uddybning.

Samarbejde med forskellige tilgange

Parterne i en børnesag har ofte meget forskellige afsæt for at forholde sig til situationen. Nogle er involverede i barnets hverdagsliv i skole eller daginstitution. Andre indgår i et forløb, hvor de er leverandører fx plejefamilier og opholdsste-

der. De kan have forskellig grader af professionalisme, forskellige succeskriterier og forskellige faglige mål og en følge heraf kan være forskellig problemforståelse. Samspejlet mellem aktører og samarbejdspartner spiller en betydelig rolle og kan være afgørende for, om arbejdet med en sag lykkes

Vurderingen af hvornår en pædagog eller en lærer skal handle, grænsen for hvornår en bekymring bliver til en sag i forvaltningen er på trods af lokale vejledninger på området et tema, som rummer vanskelige diskussioner. Dialogvejledningen der er udgivet af Socialministeriet (2004a), giver en grundig indføring i reglerne om tavshedspligt, underretning og videregivelse af oplysninger og giver eksempler på, hvordan fagpersoner kan handle i tilfælde, hvor der er mistanke om mistrivsel hos et barn eller en ung.

I bogen *Faglighed og Tværfaglighed* diskuterer Morten Ejrnæs netop vilkårene for samarbejde mellem de forskellige parter (2004). Bogen er baseret på en undersøgelse, hvor socialrådgivere, lærere, pædagoger og sundhedsplejersker bevarer spørgsmål om deres opfattelse af, hvordan man skal handle i en række vanskelige børnecases. Resultaterne fra undersøgelsen viser, at deltagerne i tværfagligt samarbejde ikke automatisk skal tolke holdningsforskelle som udtryk for professionsforskelle, da der også er store individuelle forskelle. Derudover pointerer Morten Ejrnæs, at det er vig-

tigt at være åben om uenigheder og identificere, hvilken form for uenighed, det drejer sig om: Uenighed på grund af manglende regler; uenighed på grund af manglende oplysninger eller uenighed på grund af forskellige værdier. Hvor de to første typer af uenigheder kan håndteres med regelsætning og kursusvirksomhed, nyhedsmails mv., så ses den sidste form for uenighed som et vilkår i socialt arbejde.

Det er ikke nogen enkel opgave at styre professionelle samspejlsprocesser, men uanset hvilke samarbejdspartnere der er tale om forudsætter et vellykket forløb, at sagsbehandleren har evne og vilje til at kommunikere sin faglighed, metode og dens grænser, og at hun eller han påtager sig rollen som ansvarlig. Godt samarbejde bygger på afklaring af mål og roller i arbejdet, hvilket forudsætter både lydhørhed og dialog, men også en klar forvaltningslinje.

Det betyder, at sagsbehandleren bør:

- sikre overblik og styring i samarbejdsprocessen,
- påtage sig en aktiv og formidlende rolle i samspejlet både med de professionelle og forældre, børn eller unge,
- sikre at samarbejdet har et overordnet fælles mål,
- sikre fremdrift i processen.

Er der oprettet en sag i forvaltningen, bør sagsbehandleren signalere, at forvaltningen leder sagsforløbet i myndighedsopgaven. Det er vigtigt, at hun eller han fastholder og klargør sin myndighedsrolle, så der ikke opstår tvivl om kompetencen.

COWI fremhæver i sin evaluering af KABU-delprojekterne, at en klar rollefordeling etablerer fælles ansvar for alle involverede og fører til tydelighed i forhold til de forskellige instansers kompetence. Et kontinuerligt og nært samarbejde om eksempelvis en undervisningsindsats med andre involverede - for eksempel daginstitution og PPR - er af væsentlig betydning for at få klare rollefordelinger. I samarbejdsprocessen skal sagsbehandleren være med til at skabe en god stemning, hun eller han skal forholde sig nysgerrigt til de andre fagpersoners faglighed og samtidig udstråle professionel myndighed og gennemslagskraft. I bestræbelsen på at kunne det, er disciplin, mødeledelse og ikke mindst forberedelse inden et møde afgørende redskaber.

Mere at vide

På nettet

Se henvisninger i kapitel 2 om *Forebyggelse, opsporing og tidlig indsats*.

Litteratur

Andersen, Niels Åkerstrøm (2003): *Borgernes kontraktliggørelse*, Hans Reitzels forlag.

Evaluering af *KABU-delprojekter, hovedrapport*, COWI i samarbejde med JCVU for Styrelsen for Socialt Service, 2005.

Fra udfordring til udvikling - fokus på kvalitets- og metodeudvikling, KABU/UFC 2005.

Egelund, Tine m.fl. (2004): *Det kommunale råderum*, Socialforskningsinstituttet.

Ejrnæs, Morten (2004): *Faglighed og Tværfaglighed*, Akademisk Forlag.

Henrichsen, Carsten (1999): *Forvaltningsret*, Forlaget Thomson.

Om socialforvaltningen, Socialministeriet 2004.

Metodevejen - et læringshæfte, Socialministeriet. 2001.

Håndbog om hjælp til børn og unge gennem dia-

log og samarbejde med forældrene, Socialministeriet 2004a.

Sammenhængende Børnepolitik. Hovedrapport. Februar 2006. Styrelsen for Social Service. Socialministeriet.

Uggerhøj, Lars (1995): *Hjælp eller afhængighed: En kvalitativ undersøgelse af samarbejde og kommunikation mellem truede familier og socialforvaltningen*, Aalborg Universitetsforlag.
Undersøgelse af retssikkerhedslovens § 4, Socialministeriet, 2004.

Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, Vejledning nr. 3 til serviceloven, Socialministeriet, 2006.

11. Dokumentation af det sociale arbejde

Kravet om forbedret dokumentation i arbejdet med udsatte børn og unge skal ses i sammenhæng med anbringelsesreformens overordnede formål om at skabe en sammenhængende politik på børne- og ungeområdet. For at opfylde dette formål er politikerne afhængige af en løbende tilbagemelding fra det administrative niveau og fra børn, unge og deres familie og netværk, som kan belyse aktiviteter og resultater af de iværksatte foranstaltninger (COWI og Styrelsen for Social Service, 2005). Sagsbehandlerne, som er tættest på det daglige arbejde med børn, unge og deres familier og netværk, indtager en central rolle i arbejdet. Det gælder både i forhold til indsamling, bearbejdning og formidling af information og viden. En systematisk dokumentation af aktiviteter og beslutninger er grundlag for at skabe synlighed, gennemsigtighed og overblik for alle involverede parter. For myndighederne og de professionelle aktører er dokumentation betingelsen for at kunne arbejde koordineret og i samme retning med det mål løbende at kvalitetssikre og forbedre den sociale indsats. For børn, unge og deres familier og netværk understøtter den øgede gennemsigtighed og overblikket retssikkerheden og muligheden for inddragelse i egen sag.

Gennem håndbogen er forskellige former for dokumentation berørt, herunder journaler, handleplaner, udtalelser, indberetninger, undersøgelser og kontrakter mellem myndighed og leverandør. I dette kapitel introduceres fem perspektiver på

dokumentation for at uddybe og tydeliggøre de interesser og formål, der er på spil for henholdsvis børn, unge og deres familier og netværk, politikere, den administrative ledelse og sagsbehandlerne. Det drejer sig både om dokumentation i den enkelte sag og mere generel dokumentation på tværs af sager. Desuden introduceres den nye dokumentationspraksis, der blev iværksat i forbindelse med anbringelsesreformen, og som stadig er under udvikling. Det drejer sig om Ankestyrelsens anbringelsesstatistik og praksisundersøgelser og det såkaldte projekt DUBU, som er en forkortelse for Digitalisering – Udsatte Børn og Unge. Afslutningsvist sættes fokus på sagsbehandlerens og børn, unges og deres familiers rolle i dokumentationsarbejdet.

Hvad er dokumentation?

I kapitel 4 er dokumentation defineret som: *de data og informationer, som indsamles og forelægges med et bestemt formål*. For sagsbehandleren drejer det sig om de data og informationer, der ligger til grund for beslutninger og afgørelser i arbejdet med udsatte børn og unge, og som derfor har interesse for alle involverede parter.

Der kan anlægges en række forskellige perspektiver på dokumentation, der tydeliggør de *konkrete formål og interesser*, der gør sig gældende i doku-

mentationsarbejdet. I oversigtsform drejer det sig om følgende perspektiver:

- *Det juridiske perspektiv*
Formålet er at sikre legaliteten og retssikkerheden i indsatsen.
- *Det administrative perspektiv*
Formålet er at sikre effektiviteten og ressourceudnyttelsen.
- *Det politiske perspektiv*
Formålet er at sikre vidensdeling mellem myndigheder og kommuner (best practice) og kvalificere beslutningsgrundlaget for politikudformningen.
- *Det socialfaglige perspektiv*
Formålet er at sikre og tydeliggøre det aktuelle videns- og kundskabsgrundlag og understøtte den fortsatte faglige kvalificering og metodeudvikling.
- *Borgerperspektivet*
Formålet er at sikre synliggørelse og gennemsigtighed i indsatsens formål og faglige grundlag, og understøtte inddragelse og dialog.

Det juridiske perspektiv

Ud fra et *juridisk perspektiv* er det centrale mål med dokumentationen at *sikre lovens overholdelse og borgerens retssikkerhed*. I anbringelsesreformen betyder det, at den politiske ledelse i kommunerne skal dokumentere udformningen af en sammenhængende børne-ungepolitik skriftligt. På sagsbehandlerniveau skal det dokumenteres,

at der forud for enhver afgørelse er foretaget en grundig undersøgelse med inddragelse af viden fra relevante fagfolk. Undersøgelsen skal leve op til det helhedssyn, som borgeren har retskrav på ifølge lovens indholdsbeskrivelse af handleplanen. Det fremgår også af både lovteksten og bemærkningerne til reformen, at barnet eller den unge samt forældremyndighedsindehaveren ikke alene formelt skal høres og give samtykke, inden der træffes en afgørelse. Efterfølgende skal der også løbende indsamles og videregives information til forældrene om barnets eller den unges hverdag i en given foranstaltning jf. § 57. Denne løbende informationsindsamling skal samtidig sikre, at lovens krav om en tilpasset indsats til det enkelte barn eller den enkelte unges behov opfyldes.

Det administrative perspektiv

I et *administrativt perspektiv* er det centrale at sikre den *optimale ressourceudnyttelse*, dvs. at få mest muligt for pengene. Det fremgår af de almindelige bemærkninger til lovforslaget (se bilag, afsnit 2), at der årligt anvendes knap 10 mia. kr. på området, hvorfor det er nødvendigt, at kommunernes indsats er omkostningseffektiv. Det vil sige, at der er krav om at levere den bedste og billigste indsats, som imødekommer barnets behov. Samtidig understreges det, at kommunerne ikke må tage usaglige økonomiske hensyn ved valg af tilbud til det enkelte barn. Ud fra det administrative perspektiv er det afgørende løbende at kontrollere, at der er overensstemmelse mellem de

politiske mål og den administrative udmøntning af dem i den konkrete sagsbehandling.

Det politiske perspektiv

I et *politisk perspektiv* handler dokumentation først og fremmest om at *kvalificere beslutningsgrundlaget* for den fremtidige politikudformning og for prioriteringen af de forskellige indsatser. Her er det afgørende for kvaliteten af de politiske beslutninger at få input i form af oplysninger, information og bearbejdede data fra sagsbehandlere og andre fagfolk, der er tæt på børnenes og de unges problemer.

Udover en dokumentation af problemerne lægges der i bemærkningerne til lovforslaget om Anbringelsesreformen vægt på en *systematisk erfaringsopsamling og effektmåling* af de anvendte foranstaltninger. Begge dele er nødvendige for at kunne revidere, justere eller udvikle politikken i overensstemmelse med de aktuelle behov og de konkrete erfaringer, som kommunerne gør sig med forskellige typer af foranstaltninger og sociale tilbud. Da reformen både lægger vægt på lokale løsninger og en bredspektret indsats, kommer dokumentationen til at spille en vigtig rolle i vidensdelingen og udvekslingen af "best practices" mellem de kommunale sektorer og mellem kommuner.

Det socialfaglige perspektiv

Også i et *socialfagligt perspektiv* spiller en for-

bedret dokumentationsindsats af aktiviteterne før, under og efter en foranstaltning en væsentlig rolle. I den enkelte sag er en vigtig del af fagligheden ikke kun samtalen og den konkrete kontakt, men også at få indsamlet information og dermed beskrevet og analyseret den enkelte sag grundigt. En systematisk vidensopsamling og videre bearbejdning på tværs af enkelte sager har først og fremmet til formål at *understøtte en løbende faglig evaluering af de anvendte metoder og redskaber*, og dermed give input til den *fortsatte kvalificering og udvikling af faget*.

Hvor fokus i det politiske og administrative perspektiv mest er på effekterne af indsatsen og overensstemmelsen mellem de lovbestemte mål og krav og den administrative udmøntning heraf, er det af særlig betydning for sagsbehandlere og de øvrige fagpersoner at få dokumenteret de løbende aktiviteter i processen. Ud fra et politisk og administrativt perspektiv er det vigtigt at sikre og kontrollere, at de lovbestemte handleplaner udarbejdes og samtaler med børn gennemføres. I et socialfagligt perspektiv er det derudover væsentligt med en dokumentation af indhold og proces i handleplansarbejdet og i samtaler og kontakt med børn, unge og deres familie og netværk, leverandører mv. Det er forskellige typer af dokumentation, der efterspørges, og det er forskellige metoder, som er egnet til at indsamle og bearbejde den nødvendige viden, for en uddybning se kapitel 12 *Faglig udvikling, evaluering og evidens*.

Et borgerperspektiv

Sidst men ikke mindst er en forbedret dokumentationsindsats vigtig set ud fra et *borgerperspektiv*. I borgerperspektivet ligger ikke kun spørgsmålet om retssikkerhed og inddragelse i form af de formelle hørings- og samtykkekrav og videregivelse af oplysninger og information, som omtalt under det juridiske perspektiv. Anbringelsesreformens fokus på *øget inddragelse* handler også om at sætte barnet eller den unges perspektiv mere i centrum i hele sagsbehandlingsprocessen jf. også Børnekonventionens understregning af *barnets bedste* frem for forældrenes problemer. Til det formål kan dokumentationen *understøtte kontakten og dialogen* med de udsatte børn og unge og deres familier og netværk. I det perspektiv er det vigtigt, at formen og indholdet i handleplaner og journaler fremstår på en måde, så borgeren kan genkende sig selv. På børne-unge området er det en særlig udfordring, hvor der i den enkelte sag må tages højde for alder og modenhed, samt det at dokumentationen er rettet imod både den voksne forældremyndighedsindehaver og barnet eller den unge.

Håndtering af konflikter i forhold til dokumentation i den enkelte sag

Det kan ikke undgås, at der er tilfælde, hvor barnet eller den unges og familie og sagsbehandleren har forskellige vurderinger af den aktuelle situation. Hvis dialogen og muligheden for at nærme sig en fælles forståelse skal opretholdes, skal doku-

mentationen give plads til både borgerens og den professionelle *beskrivelse* af den aktuelle situation. Når den professionelle i sidste ende foretager en endelig vurdering i en sag, sker det naturligvis ikke alene på baggrund af den konkrete beskrivelse af den enkelte sag, men også på baggrund af en mere generel viden. Af hensyn til dialogen og den gensidige forståelse med borgeren er det vigtigt at få frem, hvad det er for en viden eksempelvis fra undersøgelser og evalueringer, der inddrages. Et gennemsigtigt beslutningsgrundlag kan være med til at hindre en opfattelse hos barnet eller den unge og familien af, at en vurdering i en sag primært bygger på den enkelte sagsbehandlers holdning.

Dokumentation er mange ting

Dokumentation er således mange ting. Det er ikke alene et spørgsmål om administrativ kontrol og vurdering af sagsbehandlerens arbejde. Dokumentation også har faglig relevans og betydning for børn, unge og deres familie og netværk og for de ansvarlige politikere. Alt efter hvilket perspektiv der anlægges, træder forskellige formål og interesser frem, der er lige legitime. Det betyder, at der kan opstå konflikter mellem forskellige formål og interesser, og det kan være vanskeligt at prioritere hvilken type dokumentation, der er den vigtigste at indsamle og bearbejde. Fx er der peget på risikoen for, at den *øgede procesregulering* fra politisk hold i form af standardiserede metoder og værktøjer kommer til at definere de sociale

problemer og indsnævre rummet for faglig vurdering. Der stilles med andre ord spørgsmålstejn ved, om "systemets" behov i form af enkle og klare dokumentationssystemer overser kompleksiteten i de enkelte sager og underminerer den faglige indsats.

For den enkelte sagsbehandler kan det føles som om, der går meget tid med at indberette de samme informationer i forskellige systemer på bekostning af kontakten med børn, unge og deres familier. Her er det imidlertid vigtigt at huske på, at de standardiserede metoder ikke alene er udtryk for kontrol, men også i høj grad er tænkt som en hjælp i det socialfaglige arbejde. Systemer og blanketter som dem, der er udviklet i projekt DUBU, har til formål at understøtte grundigheden og helhedssynet i sagsbehandlerarbejdet til gavn for de involverede børn, unge og familier. De støtter med andre ord sagsbehandleren i at arbejde systematisk og fagligt velfunderet med en sag.

Nogle har fremhævet, at de nye standarder blot formaliserer den systematik, man hele tiden har arbejdet ud fra. På den baggrund kan man håbe på, at den eksisterende indsats får et kvalitetsløft i "bunden", uden at "toppen" bureaukratiseres og kontakten med børn, unge og deres familier og netværk lider skade. I den forbindelse kan det være en fordel at skelne mellem et kortsigtet her-og-nu perspektiv, hvor det er krævende at

indarbejde nye systemer og rutiner, samtidig med at den enkelte sagsbehandler måske ikke umiddelbart mærker "nyttens" af den ændrede indsats, og så et langsigtet perspektiv, hvor resultaterne forhåbentlig kan aflæses.

Dokumentationssystemer på børne-ungeområdet: Projekt DUBU

I 2005 igangsatte Socialministeriet og Kommunernes Landsforening i samarbejde med 6 kommuner

Projektet "Digitalisering – Udsatte Børn og Unge" (DUBU). Projektet har til formål at tilvejebringe et it-system, der understøtter sagsbehandlerens arbejde med systematik og kvalitet, og som samtidig kan levere den efterspurgte ledelsesinformation i form af statistik på tværs af de enkelte sager.

DUBU anvender Integrated Children's System (ICS) som socialfaglig referenceramme. ICS er oprindeligt udviklet i England. Med afsæt i ICS har Socialstyrelsen i Sverige udviklet BBIC (Barnets Behov i Centrum), hvor status sommeren 2007 var, at over 194 svenske kommuner anvender BBIC, mens yderligere 50 kommuner er i gang

med enten planlægning eller implementering af BBIC (www.socialstyrelsen.se).

De tre hovedområder i ICS

ICS lægger et udviklingsøkologisk perspektiv på børns udvikling og trivsel (Bronfenbrenner 1979). Det vil sige, at børn og unges udvikling ses i helhed som et resultat af samspillet mellem en række faktorer knyttet til både barnet eller den unge og til hans eller hendes omgivelser. Mere konkret bygger ICS på, at udviklingen hos barnet eller den unge formes i samspillet mellem tre hovedområder (Mehlby 2006):

- I. Barnets udvikling og udviklingsbehov fordelt på følgende områder: sundhed, læring og skole, følelsesmæssig og adfærdsmæssig udvikling, identitet, social fremtræden, selvstændighed/egenomsorg samt familie og sociale relationer.
- II. Forældrekompetencer i forhold til at sikre barnets udvikling og velfærd: følelsesmæssig varme, grundlæggende omsorg, sikkerhed, stimulering af læring og intellektuel udvikling, vejledning og grænsesætning samt stabilitet.
- III. Familie og omgivelser, som drejer sig om grundbetingelser for at kunne udøve et godt forældreskab bl.a. at have et netværk af støttende voksne, tilstrækkelige økonomisk og materielle ressourcer i forhold til at kunne imødekomme barnets grundlæggende behov samt adgang til sundhedsomsorg. Derudover er der

fokus på bolig, beskæftigelse og familiens sociale integration i øvrigt.

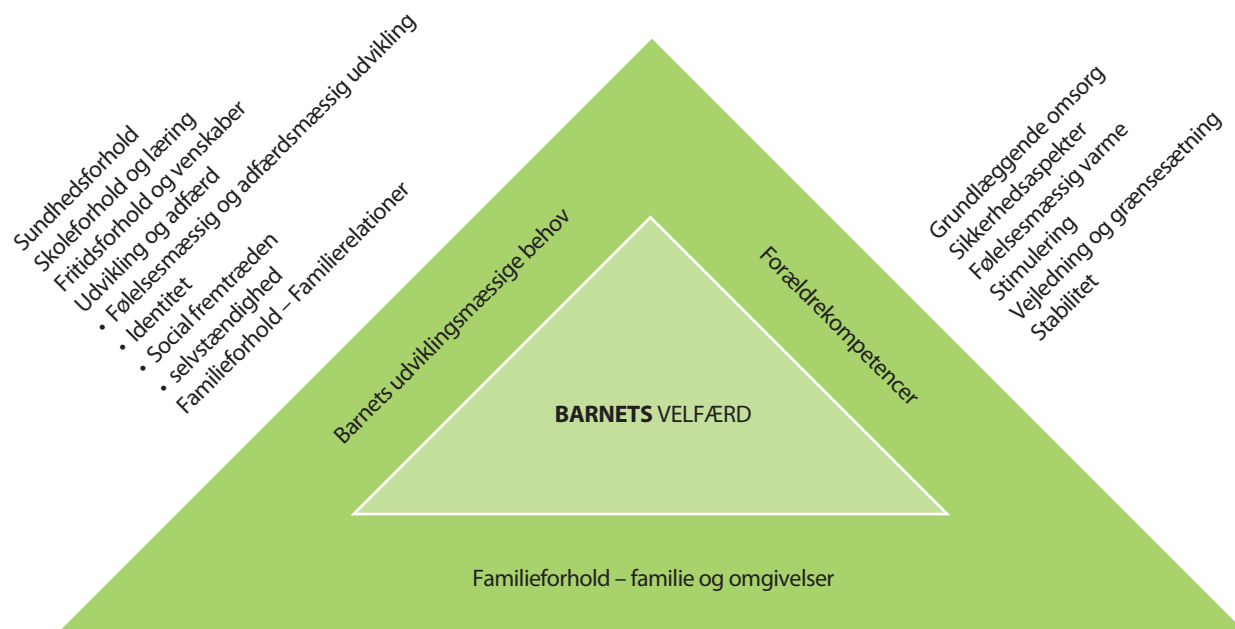
Barnets udviklingsmæssige behov, forældrekompetencer og familieforhold (familie og omgivelser) udgør de tre hovedområder i ICS-trekanten, der illustrerer et helhedssyn i sagsbehandlingen.

Som det fremgår anlægges der i ICS et helhedssyn på det enkelte barns velfærd. Barnets udvikling og trivsel anskues således ud fra et *interaktions - og samspilsperspektiv* på den omgivende verden. Udover det udviklingsøkologiske perspektiv bygger modellen på en række teorier om børn og unges trivsel og udvikling (Bowlby 1979, 1980, 1988 om tilknytningsteori; Rutter 2000, Gould 1980, Borge 2003 om børns modstandskraft (resiliens); Eriksson 1975, 1982 og Bentovim om udviklingspsykologi).

ICS i Danmark

Formålet med ICS er at sikre en systematisk og helhedsorienteret undersøgelse og dermed skabe et fyldestgørende grundlag forud for en eventuel foranstaltning. Udover helhedssynet på barnets velfærd er der yderligere to centrale principper i ICS modellen, der ligger i forlængelse af anbringelsesreformen. Det ene er vægten på en *resourceorienteret* tilgang i arbejdet med udsatte børn og unge, det andet *inddragelse* af barnets eller den unges synspunkter som en central del af indsatsen. Det er også tanken med ICS, at syste-

- Familiens historie og funktion
- Slægtninge og andre i familiens netværk
- Boligen
- Beskæftigelse
- Økonomi
- Familiens relationer til omgivelserne
- Familiens sociale integration
- Lokalsamfundsressourcer

Figur 11.1 ICS-trekanten.

met skal bruges til at understøtte udviklingen af et fælles begrebsapparat på tværs af faggrupper og sektorer og det tværfaglige samarbejde mellem kommunens sagsbehandlere og pædagoger, lærere, børnepsykologer og andre, der til dagligt arbejder med børn og unge.

I Danmark har projekt DUBU i samarbejde med Frederiksberg, Roskilde, Holbæk, Næstved, Middelfart og Silkeborg kommune videreudviklet ICS og tilpasset systemet danske forhold og dansk lovgivning. Konkret har projekt DUBU i samarbejde med kommunerne udviklet en række blanketter og skemaer, der udgør et samlet systematisk værktøj til at understøtte tænkningen i ICS. Blanketterne handler om henholdsvis: 1) Henvendelse og underretning, 2) § 50-51 undersøgelsen, 3) Visitation, handleplan, mål og delmål, 4) Opfølgning og evaluering. Herudover er der udviklet en række aldersopdelte fokusområder. De seks kommuner har allerede fra begyndelsen af 2007 indført ICS både i forbindelse med § 50 undersøgelser, handleplaner og opfølgning. Alle sagsbehandlere fra de seks kommunerne har været på kompetenceudviklingskurser i ICS.

Status ved efteråret 2007 er, at KL og Socialministeriet er ved at undersøge den kommunale interesse for at lave et fælleskommunalt udbud, med henblik på at udvikle en IT-løsning. IT-løsningen vil udover ICS indeholde en række andre elementer. Blandt andet understøttes det juridiske perspek-

tiv ved at sagsbehandleren guides gennem de frister og aktiviteter, som fastslås i lovgivningen. IT-løsningen vil derudover bidrage til lokal statistik om sammenhængen mellem mål og målopfølgning, indsatser og ressourceanvendelse. Statistikken skal kunne anvendes i dialogen mellem sagsbehandlere, ledere og politikere om de gældende prioriteringer og om virkningen af indsatser. Det er altså et selvstændigt mål, at statistikken er relevant på tværs af socialfaglige, administrative og politiske perspektiver. Nye kommuner vil kunne tilslutte sig projektet fra medio 2007.

Ankestyrelsens anbringelsesstatistik og praksisundersøgelser

Den anden dokumentationspraksis, som belyses her, er Ankestyrelsens anbringelsesstatistik og praksisundersøgelser. Som tidligere nævnt er Ankestyrelsen tildelt en central proaktiv rolle i forbindelse med vedtagelsen og implementeringen af Anbringelsesreformen. Et af initiativerne er den centrale registrering af afgørelser i sager, hvor børn og unge anbringes udenfor hjemmet. Pr. 1.1. 2006 er alle kommuner, de sociale nævn og Ankestyrelsen forpligtet til at indberette oplysninger, der danner baggrund for udarbejdelse af kvartalsvise og årlige statistikker. Anbringelsesstatistikken

er beskrevet på Ankestyrelsens hjemmeside og i to pjecer: "Anbringelsesreformen" og "Hvordan indberetter du til anbringelsesstatistikken?", der kan hentes ned fra nettet.

Hvordan kan anbringelsesstatistikken bruges?

Formålet med den centrale registrering er først og fremmest at dokumentere sagsbehandlingen og at styrke informationen til politikere og den administrative ledelse og dermed sikre en løbende styring og kontrol samt et kvalificeret beslutningsgrundlag, når en indsats skal justeres. Den enkelte kommune kan udtrække oplysninger om egen praksis, hvilket beskrives i pjecen "Anbringelsesstatistikken – inspiration til ledelsesinformation". Derudover kan kommunen sammenholde data om egen praksis med landet som helhed via den dataportal, der ligger på Ankestyrelsens hjemmeside. Det er muligt for den enkelte sagsbehandler at skabe sig overblik over de indberettede sager via egne indberettede data. Oplysningerne fra statistikken indgår allerede i anonymiseret form i en række forskningsprojekter og man kan forestille sig, at dataene med muligheden for at udtrække og krydse en lang række oplysninger vil indgå i fremadrettet udviklingsarbejde.

Det er både nye sager, hvor beslutningen om anbringelse udenfor hjemmet er truffet efter den 1. januar 2006 og løbende sager, hvor afgørelse ligger før dette tidspunkt, der skal indberettes til statistikken. Indberetningen foregår på Ankesty-

relsens hjemmeside www.ankestyrelsen.dk i to forskellige skemaer: I. *Oprettelse af en sag* og II. *Opfølgning og andre sagshændelser*. I hvert skema er en række underpunkter, som skal udfyldes. På Ankestyrelsens hjemmeside findes der vejledninger til besvarelsen af spørgsmålene.

På baggrund af statistikken kan kommunerne trække en række oplysninger om for eksempel barnets alder ved anbringelsen, årsager bag, hvorvidt der er andre børn i familien, hvor og i hvilken type foranstaltning børnene anbringes, antal akutanbringelser, årsager til hjemgivelse eller ændring i opholdssted. Ved at kombinere oplysninger fra Ankestyrelsens dataportal er det muligt at få overblik og viden om sammenhænge mellem forskellige faktorer som fx barnets alder ved anbringelsen og antallet af planlagte og uplanlagte flytninger, ophørsårsager herunder brudte forløb og anvendelse af efterværn.

Praksisundersøgelserne

Et andet initiativ er de såkaldte *praksisundersøgelser* af kommunernes sagsbehandling og afgørelser. Praksisundersøgelserne indgår som led i Ankestyrelsens pligt til at praksiskoordinere og kontrollere, at afgørelser, der kan indbringes for Ankestyrelsen, de sociale nævn og beskæftigelsesankenævnene, er i overensstemmelse med loven. Formålet med undersøgelserne er at sikre ensartethed og legalitet, hvorfor der er fokus på gode og mindre gode forhold i sagsbehandlingen og

de enkelte afgørelser. Ankestyrelsen gennemfører mindst en praksisundersøgelse årligt på anbringelsesområdet. På baggrund af undersøgelserne udarbejder Ankestyrelsen eventuelle anbefalinger til kommuner og nævn i forhold til praksis. Ifølge retssikkerhedslovens § 79 skal praksisundersøgelserne behandles af kommunalbestyrelserne i de deltagende kommuner, hvilket understreger det politiske ansvar for opfølgningen af praksisundersøgelserne.

Den første praksisundersøgelse

Resultatet af den første praksisundersøgelse siden lovens ikrafttræden blev offentliggjort i december 2006 (Ankestyrelsen 2006). Formålet var konkret at vurdere korrektheden af kommunernes afgørelser om anbringelse af børn og unge med særligt fokus på § 38 undersøgelsen og § 58 handleplanen (pr. 1.1.2007 § 50 undersøgelsen og § 140 handleplanen). I undersøgelsen indgår som tidligere nævnt 101 sager udvalgt i 20 kommuner, hvoraf 3 er sager om tvangsanbringelse.

Den *overordnede konklusion* er, at kommunerne ikke i tilstrækkelig grad tilvejebringer de oplysninger, der er krav om til en § 50 undersøgelse, og at der som resultat heraf heller ikke opstilles detaljerede mål og delmål i handleplanen. Ankestyrelsen understreger dog samtidig, at de er enige i de trufne afgørelser om anbringelse af børnene. Udover vurderingen af sagsbehandlingen giver undersøgelsen indblik i forholdene på en række

områder som eksempelvis anledningen til indledning af en anbringelsessag; kilderne til oplysningen af sagerne og vægtningen af de 6 punkter i en undersøgelse. Undersøgelsen indeholder med andre ord også viden, som er interessant for den enkelte sagsbehandler, der indberetter egne sager til systemet, se fx tabel 11.1 om sammenhængen mellem afgørelsernes korrekthed og oplysningsgrundlaget.

Tabel 11.1 Sammenhæng mellem afgørelsernes korrekthed og oplysningsgrundlaget

	Afgørelsen korrekt?		
	Ja	Nej	I alt
Ingen oplysninger mangler	70	7	77
Enkelte oplysninger mangler	5	1	6
Flere og/eller væsentlige oplysninger mangler	3	10	13
Afgørende oplysninger mangler	0	5	5
I alt	78	23	101

Fra Ankestyrelsens praksisundersøgelse, anbringelse af børn og unge, december 2006, s. 15 tabel 2.9.

Udfordringer og muligheder ved de nye systemer
Kommunerne står overfor udfordringer i implementeringen af nye digitale systemer. Målet må være at undgå faglige forsimplinger og en unødigt og tidskrævende bureaukratisering af det daglige arbejde. Systemerne vil forhåbentlig med tiden give en række gevinster i forhold til de problemer, der har været hele udgangspunkter for anbringelsesreformen.

Det drejer sig for det første om at tilvejebringe *bedre ledelsesinformation* til planlægning og sty-

ring af indsatsen. For det andet om at skabe *bedre match mellem børnenes og de unges behov og de tilbudte foranstaltninger*. Dette er konkretiseret med ønsket om anvendelsen af en *bredere vifte* af foranstaltninger samt en mere *omkostnings-effektiv afvejning* mellem forskellige tilbud, der ud fra en faglig vurdering imødekommer barnets eller den unges behov. For det tredje om en større *systematik og ensartethed* i sagsbehandlingen på tværs af kommuner samt et mere *smidigt samarbejde* mellem kommuner eksempelvis, når det gælder overdragelse af sager mellem myndighe-

der. Gevinsterne er på kort sigt tydeligst set i et administrativt og politisk perspektiv, men indsatsen antages også at kunne styrke fagligheden på længere sigt og være til fordel for de børn og unge, som det hele handler om.

Sagsbehandlerens rolle i dokumentationsarbejdet

Som dem der er tættest på børnene, de unge og deres familier og netværk, bidrager sagsbehandlerne allerede med en stor mængde oplysninger om de involverede børn og unge og om aktiviteterne i sagsbehandlingsprocessen. Spørgsmålet er imidlertid, om der er behov for yderligere dokumentation eller andre typer af viden for at kvalificere den sociale indsats på børne- og ungeområdet? For at svare på det kan det være nyttigt at vende tilbage til de forskellige perspektiver på dokumentation fra kapitlets indledning.

Det der efterspørges med projekt DUBU og Ankestyrelsens statistikker og praksisundersøgelser, er dels *flere* oplysninger, dels mere *ensartethed* og *systematik* i den indsamlede information både af hensyn til gennemsigtigheden og borgerens retssikkerhed, men også af hensyn til sammenligneligheden på tværs af sager og kommuner. Dokumentationskravet ses her primært ud fra et retssikkerheds-, et administrativt og et politisk perspektiv. Med udgangspunkt i Ankestyrelsens seneste undersøgelse må man sige, at denne type dokumentationen fortsat er mangelfuld. Det skal

ses i lyset af, at anbringelsesreformen stadig er ny. Der kan imidlertid også ligge en vanskelig prioritering i på den ene side at give sig tid i kontakten og dialogen med det enkelte barn eller den enkelte unge og familie og netværk for at få et tilstrækkeligt og nuanceret vidensgrundlag, og på den anden side at være på omgangshøjde i de administrative rutiner – særligt når der er tale om nye indberetningsskemaer. Her har den administrative ledelse naturligvis et ansvar i forhold til prioriteringen og tilrettelæggelsen af arbejdet.

Fra et politisk perspektiv kan også en anden type viden, end den der angår den konkrete sagsbehandling, være interessant. Fx en mere generel viden om børnenes og familiernes levevilkår og trivsel i form af sociale profiler i kommunen, eller en større indsigt i de tilbud kommunen benytter sig af og forskellige lokale forsøg og projekter. Det er oplagt, at sagsbehandlere og andre fagpersoner kan indgå i den type undersøgelser, men det ville i givet fald skulle prioriteres ledelsesmæssigt.

Ud fra et socialfagligt perspektiv og et borgerperspektiv er det ikke tilstrækkeligt med flere oplysninger og mere systematik og ensartethed i kommunikationen opad til politikerne og den administrative ledelse. I en fælles faglig udvikling er det nødvendigt med en intern erfaringsudveksling. Udvekslingen kan godt tage udgangspunkt i den samme dokumentation, der rapporteres opad eller ud ad huset, men for at udnytte det *lærings-*

potentiale, der ligger i praktikernes erfaringer, er det nødvendigt med en videre bearbejdning af den indsamlede dokumentation. De oplysninger og informationer, sagsbehandlerne indsamler og videregiver i forbindelse med dokumentationen af den enkelte sag, giver ikke nødvendigvis i sig selv nogen dybere forståelse af eller forklaring på børnenes og de unges problemer. Ligesom Ankestyrelsens statistikker og praksisundersøgelser kan identificere fejl og mangler i sagsbehandlingen, men ikke nødvendigvis give nærmere indsigt i de forhold, der ligger til grund for den mangelfulde sagsbehandling.

Den form for viden, der er nødvendig for en løbende faglige kvalificering og metodeudvikling, forudsætter med andre ord en nærmere *analyse* og *fortolkning*. De indsamlede oplysninger og information skal her forstås som data, der i mere bearbejdet form kan give en ny viden. Analyse og fortolkning består i at sætte de indsamlede data ind en bredere kontekst eller sammenhæng. Det kan være en *empirisk* sammenhæng, hvor man diskuterer og analyserer egne erfaringer i forhold til andres erfaringer; en *organisatorisk sammenhæng*, hvor man ser på de omgivelser, der yder indflydelse på sagsbehandlingen eller på det tværfaglige samarbejde; eller det kan være en analyse ud fra et *teoretisk* perspektiv. I det næste kapitel introduceres forskellige metoder til frembringelse af denne mere bearbejdede form for viden.

Børn, unge og deres familie og netværks om aktive subjekter i egen sag

Der er imidlertid også et borgerperspektiv, der handler om dels at sikre synlighed og gennemsigtighed i indsatsens formål og faglige grundlag, dels at understøtte inddragelse og dialog. Den første del af målsætningen bliver i princippet bl.a. imødekommet med anbringelsesreformens generelle styrkelse af den eksisterende dokumentationspraksis gennem projekt DUBU og Ankestyrelsens tiltag. Spørgsmålet er imidlertid, om dokumentationsarbejde i højere grad kan understøtte inddragelsen af barnets perspektiv og dialogen mellem barn eller unge og familie og netværk og sagsbehandler? I Sverige er der eksempelvis eksperimenteret med at bruge journalen aktivt som redskab i det sociale arbejde ved at lade barnet eller den unge og familien skrive med på journalen, så de ikke bare er objekt for beskrivelsen, men bliver et aktivt subjekt i sin egen sag. Også i Horsens kommune arbejder sagsbehandlerne med at lade forældrene selv svare på en del af spørgsmålene i § 50-undersøgelsen, se kapitel 4 § 50-undersøgelsen. Pointen er, at dialogen om det fælles arbejde med undersøgelsen kan skabe refleksion og påvirke borgerens syn på sig selv og dermed understøtte en forandringsproces indefra. Erfaringen er relevant i forhold til de unge, mens der for de yngre børns vedkommende skal tænkes i andre metoder, se kapitel 3 *Inddragelse af børn, unge, forældre og netværk*, hvor børnesamtalen omtales.

Mere at vide

På nettet

www.ankestyrelsen.dk, klik *publikationer*, klik *vejledninger til kommunerne* og find pjecerne:

- Statistik om anbringelsesreformen, som beskriver Ankestyrelsens rolle i forbindelse med Anbringelsesreformen.
- Anbringelsesstatistikken – inspiration til ledelsesinformation, som giver ideer til ledelsesinformation i kommunerne.
- Hvordan indberetter du til anbringelsesstatistikken?, der giver en teknisk beskrivelse af, hvordan kommunen foretager indberetningen via Ankestyrelsens hjemmeside

Desuden er der adgang til praksisundersøgelserne, anbringelsesstatistikken, nyt fra Ankestyrelsen mv. på hjemmesiden.

www.dubu.dk, her findes uddybende information om ICS og aktuel information om status for udviklingen af IT-løsningen.

Litteratur

Anbringelsesstatistik 3. kvartal (2006). Ankestyrelsen.

Ankestyrelsen (2007): *Anbringelsesreformen*.

Ankestyrelsen (2007): *Hvordan indberetter du til anbringelsesstatistikken?*

Ankestyrelsens praksisundersøgelser (2006): *Anbringelse af Børn og Unge*. Ankestyrelsen.

Bentovim, A. & L. Bingley Miller (forthcoming): *Assessment of Family Competence, Strengths and Difficulties*.

Borge, Anne Inger Helmen (2003): *Dårlige økonomiske forhold som risikofaktorer: Hvordan klarer børn, der vokser op i fattigdom sig?* Arbejdsrapport nr. 5. Videnopsamlingen om social arv. SFI.

Bowlby, John (1979): *The making and breaking of affectional bonds*. Tavistock Publ.

Bowlby, John (1988): *A secure base: clinical applications of attachment theory*. Routledge.

Bowlby, John (1980): *Attachment and loss*. The Hogarth Press, 1970-1980.

Bronfenbrenner, Urie (1979): *The ecology of human development: experiments by nature and design*. Harvard University Press.

Børnekonventionen (1989), kan downloades fra Børnerådets hjemmeside på www.boerneradet.dk/sw1186.asp.

Eriksson, E.H. (1975): *Barnet og samfundet*. København.

Eriksson, E.H. (1982): *Identitet – ungdom og kriser*. København.

Evaluering af KABU-delprojekter. Hovedrapport. COWI i samarbejde med JCVU for Styrelsen for Social Service, 2005, kan downloades fra www.kabuprojekt.dk.

Gould, M.S. (1980): *A typology of Adolescent behaviour profiles: An empirical approach to classification*. Thesis, Columbia University, New York.

Mehlbye, Jill (2006): *En vurdering af børns behov og udvikling: Integrated Children's System (ICS)*, Projekt DUBU, Socialministeriet og KL.

Parker, Walter, C. (1991): *Renewing the Social Studies Curriculum*. Association for Supervision and Curriculum Development.

Rutter, Michael (2000): *Den livslange udvikling: forandring og kontinuitet*. Hans Reitzel.

www.socialstyrelsen.se

12. Faglig udvikling, evaluering og evidens

I bemærkningerne til anbringelsesreformen efterspørges en *systematisk erfaringsopsamling* samt en *øget forsknings- og evalueringsmæssig opfølgning* på kommunernes implementering af reformen. Det overordnede formål med den øgede evaluerings- og forskningsmæssige opfølgning er at kvalificere beslutningsgrundlaget for den fremtidige politikudformning. Opfølgningen er ikke alene vigtig for de politiske beslutningstagere. Også ud fra et socialfagligt perspektiv er det afgørende at sikre en løbende evaluering af de anvendte metoder og redskaber som input til den fortsatte *udvikling af faget*. Nogle vil måske stille spørgsmålstejn ved, om faglig udvikling fortsat er vigtig med den standardisering og metodestyring, der ligger i anbringelsesreformens detaljerede krav til undersøgelser, handleplaner osv. Særligt da reformen følges op af anbringelsesstatistikker med faste indberetningskemaer og på sigt med metoder og digitaliserede redskaber, som dem der udvikles i Projekt DUBU?

Hertil må svaret klart være, at faglig udvikling fortsat er nødvendig. De rammer og standarder lovgivningen giver, skal ses som en faglig *støtte* i forhold til det individuelle sagsarbejde, men de kan ikke erstatte den konkrete faglige vurdering i de enkelte sager eller den fortsatte udvikling af faget og professionen. Udvikling sker gennem en fælles proces, hvor sagsbehandlere går i dialog om, diskuterer og evaluerer det daglige arbejde. Der ligger et læringspotentiale i implemente-

ringen af reformen, som dette kapitel vil handle om.

Først i kapitlet sættes der fokus på forskellige måder at organisere og understøtte den fælles faglige udvikling såsom *kollegial sparring, supervision* og etablering af *refleksionsrum*. Dernæst introduceres metoder til at opsamle, fastholde og videreformidle erfaringer og viden fra *udviklingsprojekter* og *evalueringer*. Og til sidst gengives centrale synspunkter i diskussionen om *evidensbasering*, som i løbet af de sidste år har bredt sig inden for socialt arbejde.

Organisatorisk og ledelsesmæssig opbakning i det faglige udviklingsarbejde

Anbringelsesreformen er et ambitiøst projekt. Der er investeret mange ressourcer både i det lovforberedende arbejde og i efter- og videreuddannelses tilbud og informationsaktiviteter, se kapitel 1 *Indledning* for en uddybning. En vellykket implementering af reformen kræver en omfattende indsats fra kommunernes side. Her ligger det umiddelbare pres først og fremmest på sagsbehandlere, som dem der skal omsætte lovgivningen til god socialfaglig praksis. De politisk fastsatte rammer og standarder, der har til hensigt at understøtte en ensartet praksis blandt sagsbehandlere på tværs af sager og kommuner af hensyn til børnenes, fratager ikke den enkelte sagsbehandler for at udøve et fagligt og professionelt skøn. Der skal stadig ske en konkret vurdering i

den enkelte sag, og en række sager vil være så vanskelige, at det er nødvendigt med ledelsesmæssig og kollegial sparring.

For nu at tage et eksempel, så lægger reformen vægt på, at kommunernes indsats skal være omkostningseffektiv. Sagsbehandlerne skal med andre ord være omkostningsbevidste i deres indsats. Samtidig understreges det, at der ikke må tages usaglige økonomiske hensyn ved valg af tilbud til det enkelte barn. Men hvornår kan man sige, barnets behov er imødekommet i tilstrækkelig grad? Den slags skøn vil de fleste foretrække at drøfte med kolleger og den faglige ledelse. I sagsbehandlerarbejdet skal der skabes rum, hvor der er plads til at tænke sig grundigt om og reflektere sammen med kolleger og ledelse. Der er også brug for organisatorisk støtte og ledelsesmæssig opbakning til at løfte opgaven, der handler om generel erfaringsopsamling og den videre udvikling af faget oven i den almindelige drift.

Det er således ledelsens ansvar i samarbejde med sagsbehandlerne at skabe:

- en udviklingsorienteret organisationskultur, der fremmer en åben og gensidig anerkendende kommunikation,
- et diskussionsmiljø, hvor det er tilladt at tage fejl, give udtryk for tvivl og spørge om råd,
- en mødestruktur med plads til relevante fagligt kvalificerende fora.

Efter- og videreuddannelse

Uddannelse er et væsentligt redskab til kvalificering af sagsarbejdet, og ledelsen kan arbejde strategisk med dette. Ved valg af uddannelsesindsats er det en god idé at tænke målet i forhold til ønsket om udbytte. Hvad ønskes udviklet?

- Den individuelle læring,
- Den kollektive læring på arbejdspladsen som for eksempel nye fælles referencerammer,
- Den organisatoriske og strukturelle ramme for eksempel nye procedurer, nye mødefora og nye manualer for sagsbehandlingen.

Efter- og videreuddannelse kan tilrettelægges individuelt, eksempelvis gennem temadage, kurser og master- eller diplomuddannelse og kollektivt som skræddersyede temadage, arbejdspladskurser eller diplommoduler med udgangspunkt i arbejdspladsens praksis. Når hele medarbejdergruppen deltager, er der bedre muligheder for efterfølgende implementering på arbejdspladsen, ligesom ledelsen spiller en vigtig rolle, når de nye kompetencer skal anvendes i det daglige arbejde.

”Den fælles undervisning på de forskellige niveauer har medvirket til, at det fælles faglige fundament er styrket. § 50-undersøgelsen er blevet bedre og mere brugbar. Den teoretiske viden har fået mere betydning i anbringelses-sager.”

Sagsbehandler, Aalborg

”Vi har ikke et klart overblik over effekten af de forskellige foranstaltninger, men vi er blevet bedre til gå baglæns i sagerne, for at blive klogere på, hvad der virkede, og hvad der ikke virkede. Så kan det føre til, at vi ændrer praksis.”

Funktionsleder, Ringsted

Faglig sparring, supervision og refleksive rum

Faglig sparring kan finde sted både i formelle og uformelle sammenhænge. Faglig sparring foregår fra kollega til kollega eller i en gruppe af sagsbehandlere og eventuelt med deltagelse af ledere. Når en sagsbehandler fremlægger en problemstilling og på denne måde lader sig 'kigge i kortene', kan den enkelte sagsbehandler modtage støtte, opbakning og konstruktiv kritik i forhold til tanker, viden, holdninger og handlinger. I dialogen med kolleger og leder oplever sagsbehandleren bestemte måder at håndtere arbejdet på og afhængig af kulturen i organisationen kan sagsbehandlernes erfaringer indgå som led i åbne, faglige diskussioner og være fremmende for en fælles formuleret praksis. Samlet gælder, at erfaringsudveksling og refleksion fremmer læring og styrker handlekompetence.

Model til kollegial sparring

- Vær undersøgende og hypotetisk i tilgangen til kollegaens problemforståelse, stil spørgsmål til kollegaens fremlæggelse af barnets, den unges, familiens og/eller netværkets forhold og spejl det, du ser og hører,
- Få kollegaen til at se virkeligheden fra barnets, den unges, familiens og/eller netværkets perspektiv,
- Spørg til barnets, den unges, familiens og/eller netværkets ressourcer,
- Præcisér sammen, hvad forvaltningen med sikkerhed ved og ikke ved om barnets, den unges, familiens og/eller netværkets forhold,
- Kan viden opnås ved at spørge barnet, den unge, familien, netværk og/eller andre professionelle?
- Hvem er problemet mest et problem for – barnet, den unge, familien, netværket, forvaltningen, sagsbehandleren, samarbejdspartnere eller andre?
- Hvis problemet mest er forvaltningens, sagsbehandlerens eller samarbejdspartnerens, hvordan kan problemet så forsøges løst?
- Er problemet mest barnets, den unges, familiens og/eller netværkets, hvordan kan der så arbejdes med brugerinddragelse?

- Overvej rollespil som forberedelse til en vanskelig samtale,
- Overvej fordele og ulemper ved, at to sagsbehandlere gennemfører en vanskelig samtale, aftal i givet fald rollefordeling,
- Evaluer efter samtalen og aftal om og i givet fald, hvordan kollegaen skal fortsætte som den anden sagsbehandler på sagen.

Fra Zeeberg, Birgitte (2002) *Refleksionsmodel To-på-Sag*. Upubliceret arbejdspapir fra Teori- og Metodecentret i Frederiksborg Amt, Metodeudviklingsprojekt: *En børneforvaltning og dens brugere*.

Gruppemødet er et eksempel på et forum, hvor der er mulighed for sparring og erfaringsudveksling. Formålet med mødet er at skabe fælles praksis med udgangspunkt i den brede faglige analyse og refleksion.

Undersøgelser i *Projekt Socialforvaltning* viser, at der skal være et samspil af flere forskellige forhold til stede for at sikre, at gruppemødet bliver en fælles platform for udvikling på et kvalificeret fagligt niveau (Sørensen 2001). Vigtige forudsætninger er forvaltningens stillingtagen til indhold i fælles praksis med hensyn til ydelser og foranstaltninger, fælles værdigrundlag og vidensgrundlag, fælles metodisk referenceramme, og at der arbejdes struktureret og systematisk med mødernes form og indhold. Generelt kan siges, at en vel fungerende gruppes samlede præstation afhænger af de enkelte gruppedeltageres bidrag.

“Fast hver uge holder vi et møde i hele gruppen. Her tager vi aktuelle emner op, og for eksempel kan den enkelte sagsbehandler lægge en sag frem, hvis hun har brug for at drøfte den med os andre. Den form for faglig sparring er vigtig for os.”

Funktionsleder, Odense

Støtte fra faglige ledere kan være af praktisk karakter, fx. når lederen deltager i vanskelige samtaler med børn, unge og deres familier eller netværk. Lederen kan desuden støtte med viden og gå ind som sparringspartner under forberedelsen af en sag. Støtten er samtidig en sikring af, om arbejdet udføres i overensstemmelse med principperne i afdelingen.

Den tætte opfølgning i sagsbehandlerens sager giver indsigt i generelle problemstillinger i det faglige arbejde og i sagsbehandlerens arbejdsbelastning. De faglige ledes støtte og sparring har derfor en vigtig understøttende funktion i en forandringsstrategi.

Organisationen skal i sin struktur forsøge at understøtte kommunikation og ideudveksling og på denne måde fremme en gennemførelse af trufne beslutninger.

Opkvalificering af gruppemødet

- Forbedring af mødestruktur gennem dagsorden, forberedelse af dagsordenens punkter. F.eks. kan man allerede her klargøre, hvilken type bearbejdning mødeplanlæggerne forventer af deltagerne under de enkelte punkter. Drejer det sig om en beslutning, en drøftelse, en orientering, en høring eller andet. I den sagen lægges frem, skal sagsbehandleren have gjort sig formålet klart,
 - Styrket mødeledelse med henblik på at sikre at der træffes beslutning og lægges plan for det videre forløb,
 - Prioritering af tiden på møderne, herunder antallet af sager,
 - Indførelse af fælles metode for systematisk sags drøftelse: Beskrivelse af problem, socialfaglig vurdering og planlægning af handling,
 - Flere metodediskussioner og opbygning af fælles metodisk grundlag med udgangspunkt i diskussioner og egne metoder i den direkte kontakt med børn, unge og deres familier og netværk
 - Opsamling af viden og erfaring, så drøftelser af enkeltsager fører til mere generelle, faglige diskussioner,
- Afgrænsning af deltagerantal. Optimal gruppestørrelse i forhold til formålet er her fem til otte,
 - Rum og plads til omsorg, f.eks. status på den aktuelle arbejdsbelastning i gruppen med mulighed for ydelse af konkret støtte fra kollegaer, leder eller konsulent i forhold hertil.

Fra *Om socialforvaltningen*, Socialministeriet, 2004, s. 26.

"Hver måned gennemgår lederen et repræsentativt udsnit af sager til kvalitetstjek for at få indblik i, om metoderne anvendes hensigtsmæssigt. Der, hvor vi konstaterer kvalitetsbrist, går vi ind og udvikler læreprocesser. Formålet er ikke at være på nakken af medarbejderne, men at udvikle læring. Det kan være for den enkelte medarbejder eller for større grupper, hvis der for eksempel er procedurer, der skal ændres i det tværsektorielle samarbejde. - Det opleves meget positivt af medarbejderne, fordi det er med til at udvikle dem selv og deres arbejde. Det er helt konkret noget, de kan bruge i det daglige. Kvalitetssikring og læring er integrerede størrelser her hos os".

Kvalitetskonsulent, Aalborg

Supervision

Supervision foregår mellem en supervisor og en sagsbehandler eller en gruppe af sagsbehandlere. Den klassiske definition af supervision inden for det sociale område er Lis Keisers og Mogens A. Lunds: *Supervision er en kontraktmæssig, tidsbestemt, støttende, igangsættende og fagligt kontrollerende proces, hvor en mere erfaren fagfælle hjælper en mindre erfaren fagfælle med at integrere faglige kundskaber og holdninger, således at fagfællen bliver bedre i stand til at agere i*

forhold til sit fags teorier og metoder. (Keiser og Lund, 1986, s. 27). Supervision er en styret refleksionsproces, der er rettet mod udvikling af sagsbehandlerens eller en gruppe af sagsbehandleres faglige kernekompetencer. Supervision kan målrettes faglige fokusområder som for eksempel undersøgelser, børnesamtaler og anbringelser.

I den kommunale forvaltning arbejdes med individuel supervision og gruppesupervision, herunder kollegial supervision. Kollegial supervision er en metode, hvor kolleger samarbejder om at skabe øget bevidsthed om den praksis, som de udøver. En styrke ved gruppesupervision er, at deltagerne gennem kundskabskultur og sprog forstår hinanden. Ved at se sig selv eller et problem ud fra andres perspektiv, kan der opnås en erkendelse, der kan lede til et udvidet og ændret billede af mulige handlingsstrategier (Axxhag, 2000). Det er vigtigt, at erfaringer fra supervisorsrummet kobles til de faglige, formulerede mål i organisationen.

Refleksive rum

Nogle kommuner har indført et mødeforum, der har fået navnet 'det refleksive rum'. Mødet finder sted en halv dag om måneden, og er et redskab til udvikling af grupper af ansatte i afdelinger eller enheder. Det har til formål at give tid og rum til refleksion over afdelingens praksis og erfaringsopsamling i forhold til mindre interne projekter. Temaerne kan for eksempel udspringe af konkrete sager, af diskussioner på gruppemøder eller være

opfanget på kurser. Det refleksive rum er kendetegnet ved, at der ikke skal træffes beslutninger. Møderne kan være med til at udvikle og fastholde fælles praksis.

”Møderne i vores teams, supervisionen, den almindelige kursusvirksomhed og den interne faglige sparring blandt kollegerne er med til at udvikle os fagligt, men det ville være godt, hvis der var ressourcer til en mere systematisk kvalitetsudvikling af vores arbejde”.

Funktionsleder, Ringsted

Ønsket om kvalitetsudvikling, som kommer til udtryk i ovenstående citat, forudsætter, at der samles op på de individuelle og kollektive erfaringer og den faglige læring, der foregår i det daglige arbejde. En sådan systematisk erfaringsopsamling lægger op til nye roller for sagsbehandleren, hvor han eller hun ikke kun indhenter oplysninger og omsætter etableret viden i praksis, men også indgår aktivt i evaluerings- og udviklingsarbejde, som beskrevet nedenfor.

Udviklingsarbejde, evaluering og evidens

Når der laves undersøgelser af sagsbehandlerens arbejde, er det oftest forskere eller evaluatore ude fra, der har den fornødne erfaring og ekspertise i at indsamle og bearbejde forskellige former for data i form af observationer, interviews, spørgeskemaer, statistiske opgørelser osv. Udover deres faglige kompetencer har de eksterne forskere den fordel, at de ikke er involverede i det, der skal undersøges. Som udenforstående har de mulighed for at forholde sig neutralt i forhold til undersøgelsesfeltet og dermed leve op til en del af det klassiske forskningsideal. Der kan imidlertid være fordele ved at inddrage medarbejderne i en undersøgelse - ikke kun som dem der leverer oplysninger og information i form af journaler eller i interviews på *individuel basis* – men som aktive deltagere i en bearbejdning og analyse af de indsamlede data.

En undersøgelse kan tilrettelægges som et internt udviklingsarbejde, hvor medarbejderne i *fællesskab* gør egen praksis til genstand for nærmere undersøgelse. For det første giver det et større *ejerskab* i forhold til resultaterne. For det andet åbnes der mulighed for, at der gennem selve undersøgelsesarbejdet finder en fælles *faglig læring* sted blandt de involverede medarbejdere. Begge dele vil være med til at understøtte en efterføl-

gende forankring af eventuelle initiativer i organisationen, som en given undersøgelse kunne give anledning til. Særligt i tilfælde hvor der rettes kritik mod en organisation eller medarbejderes arbejde på baggrund af en ekstern undersøgelse eller evaluering, er der stor risiko for, at kritikken ikke bliver hørt eller brugt konstruktivt og fremadrettet. Hvor mange kender ikke til evalueringer og undersøgelser, der enten skaber frustration og afstandtagen, eller ender med at samle støv på en hylde?

Man kan forestille sig forskellige former for udviklingsarbejde. Det kan være mindre projekter, der sættes i værk internt i en organisation og som fortrinsvist gennemføres af sagsbehandlere selv, se eksemplerne i kapitel 10 *Sagsbehandlingen som myndighedsperson* til inspiration. Man kan også forestille sig større projekter, der kræver en egentlig projektorganisering af opgaven og en erfaren projektleder til at styre processen. Til sådanne mere omfattende projekter vil det også være relevant at supplere med analysemedarbejdere, der hentes i eller uden for organisationen for at undgå en overbelastning, sagsbehandlere og den daglige drift.

Evaluering

Som nævnt indledningsvist er der fra centralt politisk hold planlagt og afsat midler til en evalueringsmæssig opfølgning på kommunernes implementering af anbringelsesreformen. En klassisk definition af evaluering er Vedungs: *"Evaluering er en systematisk, tilbageskuende vurdering af processer, præstationer og effekter i offentlig politik* (refereret fra Krogstrup og Kristiansen, 2003). En evaluering kan med andre ord have fokus på enten processer, præstationer eller resultater. Dermed også sagt, at der kan være forskellige interesser i og forskellige formål med en evaluering. I forlængelse heraf findes en lang række forskellige evalueringsmodeller, der hver især er egnet til forskellige formål. Man kan skelne mellem følgende typer for blot at nævne et udpluk:

Målopfyldelsesevaluering

- Er de politisk fastsatte og operationaliserede mål implementeret? Det er for eksempel en evaluering af, hvor vidt de lovpligtige handleplaner rent faktisk udarbejdes, eller om børn inddrages via samtaler i det forventede omfang. Ankestyrelsens praksisundersøgelser og statistik er et eksempel på denne type evaluering.

Effektevaluering

- Virker indsatsen i forhold til brugerne? Kan man for eksempel konstatere en forbedring af forholdene for de anbragte børn og unge, er der en større grad af resiliens end før reformens ikrafttrædelse? Campbells opsamling på effektundersøgelser af MST er et eksempel på denne type evaluering.

Præstationsmålinger

- Lever indsatsen op til definerede kriterier og eller fagligt baserede forventninger? Det kan fx være en evaluering af, om kravene til § 50-undersøgelsen og handleplanerne, der nu er præciseret i 6 faste punkter overholdes. Også her er Ankestyrelsens praksisundersøgelse og statistik et eksempel på denne type evaluering.

Responsiv evaluering

- Hvad er interessant og væsentlig at evaluere ud fra socialarbejdernes og børnenes, de unges og familiernes synspunkt? Dette er en mere åben form for evaluering, der inddrager de involverede medarbejdere og brugere i fastsættelsen af evalueringskriterierne. Hermed åbnes der for nye perspektiver på det område, der evalueres. TABUKA indeholder elementer fra en responsiv evaluering.

Interessentmodellen

- Er brugere, samarbejdspartnere og politikere tilfredse? Interessenter forhandler kriterier og

målevariable og diskuterer resultater. Aspekter af denne type evaluering indgår i undersøgelsen *En børneforvaltning og dens brugere* (Ertmann m.fl., 2005).

Generelt kan man sige, at politikere og forvaltningsledere qua deres rolle og ansvar typisk efterspørger målopfyldelses-, effekt- og præstationsevaluering. For at kunne lave denne type evalueringer er det nødvendigt at have præcist definerede mål samt konkrete og detaljerede beskrivelser af aktiviteterne som eksempelvis sagsbehandlingsarbejdet eller af de anvendte tilbud. Grundlaget er dokumentationen i den enkelte sag, der netop er forsøgt strammet op med anbringelsesreformens nye og skærpede krav til handleplaner og undersøgelsesvirksomhed. Derudover er grundlaget også en beskrivelse af de forskellige tilbud, der anvendes af en forvaltning. En klarere beskrivelse af mål og tilbud giver således bedre mulighed for at vurdere, om bestemte former for støtte i hjemmet eller konkrete anbringelsessteder lever op til formålet. Denne type evalueringer er først og fremmest *bedømmelses- og kontrolorienterede*, og kan forstås ud fra det juridiske, administrative men også det politiske perspektiv.

Proces- og forandringsorienteret evaluering

Ud fra et socialfagligt og et brugerperspektiv er det også vigtigt og interessant at få evalueret arbejdet med implementering af reformen. Som sagsbehandler eller leder tæt på frontliniemedar-

bejderne kommer der imidlertid også andre formål og interesser på spil, der handler om at lære af processen og få input til den videre faglige udvikling. Det er ikke tilstrækkeligt at få vurderet resultatet af ens arbejde fx om antallet af børnesamtaler lever op til det forventede eller om et bestemt tilbud har høj succesrate. Det er også centralt at få belyst processen, der ligger bag de gode eller dårlige resultater, hvis det skal kunne bruges fremadrettet. Derfor må det forventes at sagsbehandlere og faglige ledere i højere grad vil være interesserede i evalueringer, der kan rumme det sociale arbejdes kompleksitet, og som er mere proces- og forandringsorienterede.

Med vægten på den første type evalueringer vil sagsbehandlerne oftest blive bedt om at levere data i form af journalmateriale og om at deltage i interviews eller formidle kontakt mellem evaluører og familier med børn og unge. Der foreligger imidlertid også den mulighed at gå mere offensivt til værks og forsøge at påvirke valget af evalueringsmetode, når der planlægges en evalueringsindsats i den organisation, man er ansat. Kan man argumentere for relevansen af den sidstnævnte type evaluering, vil sagsbehandlerne få en mere aktiv rolle frem for alene at være objektet for evalueringen. For det andet åbnes op for en højere grad af brugerinddragelse, der også efterspørges med anbringelsesreformen.

Evidens

Gennem de senere år har tanken om evidens vundet fodfæste inden for det sociale område. I den forbindelse er der også fremsat ønske om en højere grad af *evidensbasering* af den sociale indsats overfor udsatte børn og unge.

Evidens betyder direkte oversat *klarhed* og kort sagt indebærer en evidensbaseret tilgang at lægge den aktuelt bedste viden til grund, når der træffes beslutninger om at igangsætte en indsats. Spørgsmålet er, hvordan man finder ud af, hvad den "aktuelt bedste viden" er på et givet tidspunkt? Og på hvilken måde man kan overføre evidensstærken fra det medicinske område, der er karakteriseret ved mere enkle, medicinsk definerede diagnoser og behandlinger, der udvikles og besluttet i ekspertkulturer, til det sociale område?

Den aktuelt bedste viden findes ved at gå systematisk til værks overfor de forskningsresultater, der foreligger indenfor et bestemt område og sammenligne resultaterne af forskellige indsatser. Man må undersøge, hvilken type indsatser der har vist de bedste resultater over for udsatte børn og unge. På det sociale område udarbejder Campbell instituttet forskningsoversigter i såkaldte meta-studier, hvor de videnskabelige studier indenfor et bestemt område opsummeres og rangordnes

efter metode (Mandag Morgen, 2004, www.nc2.dk, www.sfi.dk, www.mm.dk/filer/evidens.pdf).

Forskel på evidensstænkning på det medicinske og det sociale område

Oprindeligt kommer evidensstænkningen fra det medicinske område, der er karakteriseret ved mere enkle, medicinsk definerede og afgrænsede diagnoser og behandlinger, der udvikles og besluttes i ekspertkulturer. På det sociale område er forholdene anderledes. Her er der for det første langt større kompleksitet i forhold til "diagnosen", når "patienten" er en borger med komplekse og sammensatte sociale problemer. Det er ikke mindst tilfældet, når det gælder udsatte børn og unge samt deres familier. Helhedssynet går netop ud på at kigge på en række faktorer i vurderingen af et barns eller en ungs problemer, i modsætning til at identificere og afgrænse en enkelt. For det andet kan de metoder, der arbejdes med – svarende til behandlingen indenfor medicinen – i mindre grad "testes" videnskabeligt efter de principper, der gælder i evidensstænkningen. Endelig så tages beslutningerne om hvilke typer indsats, der er aktuelt brugbare, i høj grad på den politiske arena; enten i Folketinget eller i kommunerne og altså ikke i en mere isoleret ekspertkultur, som består af læger og sygeplejersker. Der vil derfor også være flere interesser og formål på spil, som diskussionen om forskellige perspektiver på dokumentation og evaluering illustrerer.

Evidensbaseret praksis

En høj grad af evidens stiller store krav til forskningen, og det ville være en ressourcekrævende og langsommelig proces, hvis det sociale arbejde med udsatte børn og unge udelukkende skulle baseres på forskning og undersøgelser med en høj grad af evidens. Der foreligger kun ganske få opsamlings af evidensbaseret viden inden for anbringelsesområdet. Spørgsmålet er derfor, hvordan man mere konkret kan overføre evidensstænkningen til arbejdet med børn og unge her og nu?

Hos Campbell defineres en evidensbaseret praksis mere præcist som en *omhyggelig, udtrykkelig og kritisk brug af den aktuelt bedste viden, når der træffes beslutninger om andre menneskers velfærd* (Konnerup, 2005, s. 173). Det man kan tilstræbe i hvert fald på kort sigt, er at forfølge *principperne* bag evidensstanken, som beskrevet i definitionen. Det vil sige at være *omhyggelig* i valg af metode og ikke forfalde til rutinetænkning eller ensidige økonomiske rationaler: at *gøre udtrykkeligt* rede for mål og indsats i præcise og konkrete beskrivelser: at være *kritisk* – det vil sige reflekteret og bevidst i sine valg: og endelig at være opsøgende og opmærksom på, hvad der er den *aktuelt bedste viden*. Det sidste både i form af aktuelle forsknings- og evalueringsredskaber, men også på baggrund af gode og dårlige erfaringer, der er rapporteret i udviklingsprojekter i egen eller andre organisationer.

Ifølge den svenske Socialstyrelse indebærer evidensbaseret socialt arbejde ligefrem, at tre typer af kundskabsgrundlag integreres i beslutningsprocesser i det praktiske arbejde:

- Borgernes erfaringer, vurderinger, behov og ønsker,
- De professionelle erfaringer, kundskaber og netværk samt lovgrundlag, lokale retningslinier og etiske principper,
- Forskningens forskellige typer af konklusioner i forhold til hvordan sociale indsatser virker (www.socialstyrelsen.se).

For alle principper gælder, at de bedst udvikles og forfølges kollektivt og ikke individuelt i en organisation. Det er med andre ord både et medarbejder- og et ledelsesansvar, at en forsknings- og evalueringsmæssig opfølgning på nye tiltag og reformer går hånd i hånd med understøttelsen af en faglige udvikling og kvalificering.

Styrker og svagheder evidensbaserede metoder

Endelig er det vigtigt at pege på, at socialt arbejde ikke udelukkende kan basere sig på evidensbaseret forskning. Det skyldes, at evidensbaseret forskning ikke kan dække det spektrum af videns typer, som er nødvendige i socialt arbejde. Evidensbaserede metoder er først og fremmest egnede til at vurdere om en indsats virker eller ej, uden at de kan sige noget om grunden til dette.

Det vil sige, at evidensbaseret kan være grundlag for at sammenligne virkningen af forskellige typer af indsatser overfor børn og unge med den hensigt at finde frem til den indsats, som giver det bedste resultat. Med evidensbaserede metoder kan afgrænsede spørgsmål undersøges, for eksempel hvordan én type foranstaltning virker sammenlignet med en anden på en bestemt målgruppe evalueret ud fra bestemte succeskriterier. Evidensbaserede metoder giver således mulighed for en kvalificering af indsatsen overfor børn og unge, men kan ikke stå alene.

Mere at vide

Nettet

www.nc2.dk, Nordisk Campbell Center. Både på dansk og engelsk. Her findes Campbells egen systematiske forskningsoversigter, databasen SORO (Systematic Reviews from Other relevant Organisations), artikler om evidensbaseret socialt arbejde mv.

www.campbellcollaboration.org, Det internationale Campbell samarbejde. På engelsk. Indeholder bibliotek med to store emneopdelte databaser. I den ene er der samlet ca. 12.000 lodtrækningsforsøg eller lodtrækningslignende forsøg om blandt andet velfærdsområdet. Derudover er der links til videnskabelige netværk mv.

Se desuden henvisninger i kapitel 2 om *Forebyggelse, opsporing og tidlig indsats*.

Litteratur

Axhag, Helena (2000): *Handledning som kompetenceutveckling: et redskap för undersköterskor i äldreomsorgens korttidsboende*. Institutionen för vårdpedagogik, Göteborgs universitet.

Epsen, Frank, Birgitte Roth Hansen & Dorte Justesen (2004): *Dialog til forandring*, Center for Forskning i Socialt Arbejde.

Ertmann, Bo m.fl. (2005): *En Børneforvaltning og dens brugere*, Teori- og metodecentret.

Keiser, Lis og Mogens A. Lund (1986): *Supervision og konsultation*, Socialpædagogisk Bibliotek.

Krogsstrup, Hanne Kathrine og Søren Kristiansen (2003): *Deltagende observation*, Hans Reitzels Forlag.

Om socialforvaltningen, Socialministeriet, 2004.

Sørensen, Tove (2001): *Forståelse og praksis i børnesager*, Projekt Socialforvaltning, Socialministeriet.

Zeeberg, Birgitte (2002): *Refleksionsmodel To-på-Sag*. Upubliceret arbejdspapir fra Teori- og Metodecentret i Frederiksborg Amt, Metodeudviklingsprojekt: *En børneforvaltning og dens brugere*.

Litteraturliste

Andersen, Niels Åkerstrøm (2003): *Borgernes kontraktliggørelse*, Hans Reitzels Forlag.

Andreassen, Tore (2003): *Institutionsbehandling av ungdomar. Vad säger forskningen?* Gothia.

Ankestyrelsen (2007): *Anbringelsesreformen*.

Ankestyrelsen (2007): *Hvordan indberetter du til anbringelsesstatistikken?*

Arbejdet med udsatte unge på kost- og efterskoler. En undersøgelse af de kommunale myndigheders brug af kost- og efterskoler, som social foranstaltning efter Servicelovens § 40, stk. 2, pkt. 10 og pkt. 11. Rapport . Styrelsen for Social Service, Februar 2006. Rambøll Management.

Axelsen, Inga (2001): *Litteraturstudie om forbyggende foranstaltninger for børn og unge. 1. delrapport i evaluering af den forebyggende indsats over for børn og unge*, Socialforskningsinstituttet.

Axhag, Helena (2000): *Handledning som kompetenceutveckling: et redskap för undersköterskor i äldreomsorgens korttidsboende*, Institutionen för vårdpedagogik, Göteborgs universitet.

Baggesen, Bente (2005): *Med hjerne og hjerte – dilemmaer, når plejebørn skal anbringes i slægten*, KABU-delprojekt, kan downloades fra www.kabu-projektet.dk.

Balvig, Flemming m.fl. (2001): *Ungdomssociologi*, Columbus.

Begreber udsatte børn og unge – bedre styring og sagsbehandling via digitalisering, Muusmann, version 1, september 2004.

Bentovim, A. & L. Bingley Miller (forthcoming): *Assessment of Family Competence, Strengths and Difficulties*.

Bo, Inger Glavind og Hanne Warming (2003): *Når livet gør ondt. En undersøgelse af ordninger med kontaktpersoner og personlige rådgivere for børn og unge*, Frydenlund.

Bo, Karen-Asta og Ingrid Gehl (2003): *Børnesamtalen i Uden for nummer*, nr. 6.

Bo, Karen-Asta og Ingrid Gehl (2005): *Børnesamtalen. Samtalens betydning for barnet* i Annette Munch (red.): *Forskning og socialt arbejde med udsatte børn og unge – En antologi*, UFC Børn og Unge.

Borge, Anne Inger Helmen (2003): *Dårlige økonomiske forhold som risikofaktorer. Hvordan klarer børn, der vokser op i fattigdom sig?* Arbejdsrapport nr. 5. Vidensopsamling om social arv, SFI.

Borge, Anne Inger Helmen (2003): *Resiliens – Risiko og sund udvikling*, Hans Reitzels Forlag.

Bossi-Andersen, Gitte (2005): *Fritidsliv – fritidens betydning for anbragte børn*, KABU temahæfte, UFC Børn og Unge.

Bowlby, John (1988): *A secure base: clinical applications of attachment theory*, Routledge.

Bowlby, John (1980): *Attachment and loss*, The Hogarth Press.

Bowlby, John (1979): *The making and breaking of affectional bonds*, Tavistock Publ.

Bronfenbrenner, Urie (1979): *The ecology of human development: experiments by nature and design*, Harvard University Press.

Bunkholdt, Vigdis (1994): *Utviklingspsykologi*. Tano.

Brydrup, Inge M., Bent Madsen og Annette Sejer Perthou (2001): *Specialundervisning på anbringelsessteder og i dagbehandlingstilbud*, Danmarks Pædagogiske Institut.

Bøgild, Bitten (2004): *Evaluering af forældrekontrakter*, Social Service, marts, 2. årgang, Socialministeriet, Styrelsen for Social Service.

Børn og unge anbragt uden for hjemmet. Kvartalsstatistik 2006:4. Ankestyrelsen, maj 2007.

Børnekonventionen (1989), kan downloades fra Børnerådets hjemmeside på www.boerneraadet.dk/sw1186.asp.

Cochrane, Archie (1979): *A critical review, with particular reference to the medical profession in Medicine for the year 2000*, London: Office of Health Economics, p. 1-11.

Christensen, Else (1998): *Anbringelse af børn: En kvalitativ analyse af processen*, Socialforskningsinstituttet, Rapport 98:2.

Christensen, Else (2004): *7 års børneliv – velfærd, sundhed og trivsel hos børn født i 1995*, Socialforskningsinstituttet 04:03.

Christensen, Else og Tine Egelund (2002): *Børnesager. Evaluering af den forebyggende indsats*, Socialforskningsinstituttet.

Christoffersen, Mogens Nygaard (2002): *Social støtte til børn. En undersøgelse af børn, der modtog forebyggende hjælp i henhold til Serviceloven for første gang i 1998. 5. delrapport i evaluering af den forebyggende indsats over for børn og unge*, Socialforskningsinstituttet.

Christoffersen, Mogens Nygaard, Anne-Dorthe Hestbæk, Andreas Lindemann og Vibeke Lehmann Nielsen (2005): *Nye regler for udsatte børn og unge. Ændringer i Serviceloven 2001*. Delrapport I. Socialforskningsinstituttet 05:15.

Dahler-Larsen, Peter (2003): *At fremstille kvalitative data*, Syddansk Universitetsforlag.

Den kommunale integrationsindsats, evalueringsrapport, PLS Consult for Indenrigsministeriet, 1999.

Det første nyhedsbrev, der giver stemme til plejebørn. www.boernetinget.dk.

Egelund, Tine (2006): *Sammenbrud i anbringelser. En forskningsmæssig belysning*. Socialforskningsinstituttet 06:01

Egelund, Tine (2005): *Multisystemisk terapi: Tvivl om metodens effekter i Hvad Virker? Evidens om effekter*, NC2, nr. 2.

Egelund, Tine og Anne-Dorthe Hestbæk (2005): *Forløbsundersøgelser om børn* i Annette Munch (red.): *Forskning og socialt arbejde med udsatte børn og unge – En antologi*, UFC Børn og Unge.

Egelund, Tine (2005): *Multisystemisk terapi: Tvivl om metodens effekter i Hvad virker? Evidens om effekter*, NC2, nr. 2.

Egelund, Tine (2005): *Socialt udsatte børn og unge*, Social Forskning 05:2.

Egelund, Tine (2004): *Det kommunale råderum*, Socialforskningsinstituttet.

Egelund, Tine m.fl. (2004): *Små børn anbragt uden for hjemmet*, Socialforskningsinstituttet, 04:17.

Egelund, Tine og Anne-Dorte Hestbæk (2004): *Små børn anbragt uden for hjemmet har store problemer*, Social Forskning 04:3.

Egelund, Tine og Anne-Dorthe Hestbæk (2003): *Anbringelse af børn og unge – en forskningsoversigt*, Socialforskningsinstituttet, 03:04

Egelund, Tine (2002): *Metodeanvendelse i kommunernes forebyggende arbejde med børn og unge*, Forskningsgruppen om børn, unge og familier, Socialforskningsinstituttet.

Egelund, Tine og Signe André Thomsen (2002): *Tærskler for anbringelse. En vignetundersøgelse om socialforvaltningernes vurderinger i børnesager*, Hans Reitzels Forlag.

Ejrnæs, Morten (2004): *Faglighed og Tværfaglighed*, Akademisk Forlag.

Ejrnæs, Morten (2004): *Myten om faglig enighed*. uden for nummer 9, 5. årg. www.socialrådg.dk.

Ejrnæs, Morten, Gorm Gabrielsen og Per Nørrung (2004): *Social opdrift – Social Arv*, Akademisk Forlag.

Epsen, Frank, Birgitte Roth Hansen og Dorte Justesen (2004): *Dialog til forandring*, Center for Forskning i Socialt Arbejde.

Ertmann, Bo (2005): *En Børneforvaltning og dens brugere*, Teori- og Metodecentret.

Eriksson, E.H. (1982): *Identitet – ungdom og kriser*, København.

Eriksson, E.H. (1975): *Barnet og samfundet*, København.

Espersen, Laila Dreyer (2004): *Fra anbringelse til efterværn. En pilotundersøgelse blandt sagsbehandlere*, Socialforskningsinstituttet, 04:25.

Evaluering af KABU-delfprojekter. Hovedrapport. COWI i samarbejde med JCVU for Styrelsen for Social Service, 2005, kan downloades fra www.kabuprojektet.dk.

Familieplejen Danmarks nyhedsbrev. Nyhedsmail Familieplejen Danmark nyhedsmail 19. december 2006.

Faureholm, Jytte og Lis Lyng Brønholt (red.) (2005): *Familierådslagning. En beslutningsmodel*, Hans Reitzels Forlag.

Fra udfordring til udvikling – fokus på kvalitets- og metodeudvikling, KABU/UFC, 2005.

Forældreprogrammer. Inspirationskatalog med 18 veldokumenterede forældreprogrammer. Styrelsen for Social Service. Socialministeriet, 2006.

Få borgernes medvirken i sagsbehandlingen til at lykkes! Inspiration til ledelse, mellemledere og sagsbehandlere om borgernes medvirken og retligheder i sagsbehandlingen på det sociale område. Socialministeriet, 2006.

Gould, M.S. (1980): *A typology of Adolescent behavior Profiles: An empirical approach to classifications*, Thesis, Columbia University, New York.

Hannemann, Nina (2003): *Fokus på anbragte børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk.* Viden og erfaringer indsamlet af Nina Hannemann, UFC Børn og Unge.

Hansen, Jytte (2005): *Pædagogisk arbejde – det pædagogiske arbejdes betydning for anbragtes børns udvikling*, KABU temahæfte, UFC Børn og Unge.

+

Hansen, Jytte (2005): *Skolegang – skolens betydning for anbragte børns fremtid*, KABU temahæfte, UFC Børn og Unge.

Henrichsen, Carsten (1999): *Forvaltningsret*, Forlaget Thomson.

Henriksen, Kirsten (2005): *Forskning i socialrådgiveruddannelsen* i Annette Munch (red.): *Forskning og socialt arbejde med udsatte børn og unge - en antologi*, UFC Børn og Unge.

Hensen, Per I., Gitte O. Høck & Poul Nissen (2000): *Ny start. Integration af marginaliserede unge – erfaringer og resultater fra et 2 årigt pilotprojekt i 4 kommuner*. Askovgården.

Hessle, Sven (red.) (2003): *Fokus på barn, familj och nätverk – metodeutveckling i den sociala barnvården*, Gothia.

Hestbæk, Anne-Dorthe, Andreas Lindemann, Else Christensen, Claus Rebien, Mette Christensen (2005): *Kommuner i udvikling på børneområdet. Ændringerne i serviceloven 2001*. Delrapport II, Socialforskningsinstituttet 05:16.

Hestbæk, Anne-Dorthe, Andreas Lindemann, Vibeke Lehmann Nielsen, Mogens Nygaard Christoffersen (2006): *Nye regler – ny praksis. Ændringerne i servicelovens børneregler 2001. Afslutningsrapport*. Styrelsen for Social Service. Socialministeriet.

Hillgaard, Lis (1993): *Hvor svært er det i virkeligheden?* i *Plejefamilier*, temanr. 16, december, s.31-38.

Holtan, Amy (2002): *Barndom i fosterhjem i egen slekt*, Universitetet i Tromsø.

Hvad må du sige? – udveksling af fortrolige oplysninger i forebyggende tværfagligt samarbejde om børn og unge, en pjece, Socialministeriet, 2005.

Håndbog om hjælp til børn og unge gennem dialog og samarbejde med forældrene, Socialministeriet, 2004a.

Jespersen, Cathrine og Morten Behrens Sivertsen (2005): *Unge sociale problemer. En forskningsoversigt*. Socialforskningsinstituttet.

Integration i praksis – Kommunernes første erfaringer med integrationsloven, PLS Rambøll Management for Indenrigsministeriet, 2001.

Integration i udvikling – evaluering af kommunernes implementering af integrationsloven, PLS Rambøll Management for Integrationsministeriet, 2005.

Jakobsen, Gitte og Steen Kabel (2005): *Tilsyn – til barnets bedste*, KABU temahæfte, UFC Børn og unge.

Jappe, Erik (2004): *Børn & Unge-håndbog – Servicelovens regler om børn og unge*, Frydenlund.

Jensen, Peter og Esther Malmberg (2003): *Metoder i indsatsen. Udsatte unge – et arbejdsmarkedsperspektiv. Modelkommuneprojektet 1999 – 2002*, CABI.

Jørgensen, Per Schultz og Jan Kampmann (red.) (2000): *Børn som informanter*, Børnerådet.

Ketcher, Kirsten (2004): *Socialret*, Forlaget Thomson, 2. udgave.

Ketscher, Kirsten (2002): *Socialret. Almindelige principper. Retssikkerhed og administration. Grundværdier*, Forlaget Thomson, Gad Jura.

Keiser, Lis og Mogens A Lund (1986): *Supervision og konsultation*, Socialpædagogisk Bibliotek.

Kommuner i udvikling på børneområdet. Ændringerne i Serviceloven 2001, delrapport II, SFI, 2005.

Konnerup, Merete (2005): *Praksis, forskning og evidensbaseret* i Annette Munch (red.): *Forskning og socialt arbejde med udsatte børn og unge – en antologi*, UFC Børn og Unge og KABU-projektet.

Krogstrup, Hanne Kathrine og Søren Kristiansen (2003): *Deltagende observation*, Hans Reitzels Forlag.

Kvalitet i skolegangen for børn og unge anbragt på socialpædagogiske opholdssteder, Center For Socialfaglig Udvikling, Århus Kommune, 2004.

Liljenberg, Ann Kühnel (2003): *Vidensindsamling i praksisfeltet. En del af vidensindsamlingen i KABU-projektets første fase 2002 – 2003*, KABU-projektet.

Lindemann, Andreas og Anne-Dorthe Hestbæk (2004): *Slægtsanbringelser i Danmark*, En pilotundersøgelse, SFI, 04:21.

Mehlbye, Jill (2006): *En vurdering af børns behov og udvikling. Integrated Children System (ICS)* AKF

Mehlbye, Jill (2005 a): *Slægtsanbringelser* i Annette Munch (red): *Forskning og socialt arbejde med udsatte børn og unge - en antologi*, UFC Børn og Unge og KABU-projektet.

Mehlbye, Jill (2005 b): *Slægtsanbringelse – det bedste for barnet?* En pilotundersøgelse, AKF Forlaget.

Metodevejen – et læringshæfte. Refleksioner og forslag fra Projekt socialforvaltning 2000, Socialministeriet 2001.

Morel, Jean-Pierre, Marianne Saxtoft, Anna Louise Stevnshøj (2003): *Historier fra den kommunale virkelighed. Udsatte unge – et arbejdsmarkedsperspektiv. Modelkommuneprojektet 1999 – 2002*, CABI.

Mortensen, Birgit (2005): *Inddragelse – af børn og forældre når børn anbringes uden for hjemmet*, KABU temahæfte, UFC Børn og Unge.

Mortensen, Birgit (2005): *Slægtsanbringelser – en mulig anbringelsesform*. KABU temahæfte, UFC Børn og Unge.

Mortensen, Erik Vølund (2005): *Anbringelsesreformen 2006*, Forlaget Jurainformation §.

Munch, Annette (2005): *Dokumentation – udvikling af metoder til dokumentation af kvalitet og virkning i anbringelsesarbejdet*, KABU temahæfte, UFC Børn og Unge.

Myrup, Jens og Esther Malmberg (2005): *Overgange – hjemgivelse og efter ved anbringelsens ophør*. KABU temahæfte, UFC Børn og Unge.

Møller, Sanne Nissen og Tine Egelund (2004): *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet hos medlemmer af slægten. Erfaringer fra USA*, Socialforskningsinstituttets arbejdsrapport 9:04.

Møller, Sanne Nisse og Marianne Skytte (2004): *Mit barn er anbragt. Etniske minoritetsforældres fortællinger*, Socialforskningsinstituttet 04:16.

Nielsen, Flemming (2002): *Sådan som plejeforældrene ser det – kortlægning og analyse af foranstaltningen familiepleje i Københavns Kommune*, Ph.d. ved Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.

Nielsen, Henrik Egelund (red.) (2005): *Tabuka. Tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge*, Forlaget Børn og Unge.

Nielsen, Steffen Bohni og Lars Uggerhøj (2005): *Mellem nærhed og magt. Om retlig regulering af borgernes medvirken i børn- og ungesager* i Annette Munch (red.): *Forskning og socialt arbejde med udsatte børn og unge – En antologi*, UFC Børn og Unge.

Nikolajsen, Edith (2004): *Ungdom eller sindslidelse – Interview med 20 unge med psykisk lidelse*, Videnscenter for Socialpsykiatri.

Nordisk Campbell Center, 30. juni 2006. Resultatsammenfatning vedr. efterværn.

Nygren, Pär (1999): *Udvikling og kvalitet i psykosocialt arbejde*, Dansk Psykologisk Forlag.

Näslund, Ewa (2002): *Att familjehemsplacera ett barn i släkten* i Faureholm og Pedersen (red.): *Demokratisering af det sociale arbejde med familier – Rapport fra Nordisk Konference om Familierådslagning 15.-16. marts i København*.

Olesen, Carsten F. m.fl. (2003): *Efterværn. Evaluering af efterværnsprojektet på specialinstitutionen Godhavn*, Teori- og Metodecentret.

Om socialforvaltningen, Socialministeriet, 2004.

Parker, Walther C. (1991): *Renewing the Social Studies Curriculum*, Association for Supervision and Curriculum Development.

Praksisundersøgelse om anbringelse af børn og unge. Ankestyrelsen, december 2006.

Pedersen, Nina K. og Birte Frank (2005): *Det kræver mod og vilje* i forvaltningen i Faureholm og Brønholt (red.): *Familierådslagning. En beslutningsmodel*, Hans Reitzels Forlag.

Ploug, Niels (red.) (2003): *Vidensopsamling om social arv*. Socialministeriet.

Rapport om kulegravning af særlig støtte-området for børn og unge, KL, ARF, SM, 2003.

Praksisundersøgelse om frivillige foranstaltninger – servicelovens § 40 2004, Ankestyrelsen 2005.

Rapport om kulegravning af særlig støtte – området for børn og unge. Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen og Socialministeriet, 2003.

Rasmussen, Lene Kofoed, Laila Dreyer Esperson, Mette Lise Sørensen, Signe Andrén Thomsen (2005): *Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning, Ti unge og ni institutioner*, Socialforskningsinstituttet, 05:06.

Robson, Colin (2002): *Real World Research*, Blackwell Publishing.

Rutter, Michael (2000): *Den livslange udvikling: forandring og kontinuitet*, Hans Reitzel.

Sammenhængende børnepolitik. Hovedrapport. Februar 2006, Styrelsen for Social Service, Socialministeriet.

Skytte, Marianne (2005): *Anbringelse af etniske minoritetsbørn* i Annette Munch (red.): *Forskning og socialt arbejde med udsatte børn og unge – En antologi*, UFC Børn og Unge.

Skytte, Marianne (1999): *Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde*, Hans Reitzels Forlag, ny udgave i 2006.

Skytte, Marianne (2005): *Teori og baggrundsviden*, Del IV i Nina Hannemann og Susanne Pihl Hansen: (red.): *Fra udfordring til udvikling*, UFC Børn og Unge.

Slutrapport fra evalueringen af Modelkommuneprojektet. PLS Rambøll for Beskæftigelsesministeriet, 2003, kan downloades fra www.ams/publikationer/pub.

Slægtsanbringelser, erfaringsopsamling fra Århus kommune, afsluttende rapport, KABU-delprojekt, 2005, kan downloades på www.kabuprojektet.dk.

Smith, Lars (2003): *Tilknytning og børns udvikling*. Akademisk forlag.

Sørensen, Tove Holmgård (2001): *Forståelse og praksis i børnesager, Projekt Socialforvaltning*, Socialministeriet.

Sørensen, Tove (2003): *Når de udsatte bli'r ansatte. En evaluering af Spydspidsens indslusning af særligt udsatte unge på arbejdsmarkedet*. CFSA 03:2.

Thorsager, Linda, Ivan Christensen, Vibeke Pihl (2006): *Det sociale arbejdes betingelser – om rammer for metodisk socialt arbejde i dag*. Forskningsafdelingen for socialpolitik og velfærdsydelser. 12:2006 Arbejdsrapport. Socialforskningsinstituttet.

Tidligere Anbragtes Bud på Kvalitet i Anbringelse (2003): *Opsummering af drøftelserne på TABU-KA's konferencer for tidligere anbragte*, Notat til Socialministeriet, marts.

Udlændinge på ungdomsuddannelserne, Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration, 2005.

Uggerhøj, Lars (1995): *Hjælp eller afhængighed: En kvalitativ undersøgelse af samarbejde og kommunikation mellem truede familier og socialforvaltningen*, Aalborg Universitetsforlag.

Undersøgelse af retssikkerhedsloven § 4, Socialministeriet, 2004.

Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier, Vejledning nr. 3 til serviceloven, 2006, Socialministeriet.

Vinnerljung, Bo Marie Sallnäs og Pia Kyhle Westermark (2001): *Sammanbrott vid tonårsplacementer – om ungdomar i fosterhem och på institution*, CUS.

Virker velfærden? – et debatoplæg om evidens og velfærd (2004), Mandag Morgen A/S, kan downloades fra www.mm.dk/filer/evidens.pdf.

Warming, Hanne (2005): *Har andre plejebørn det som mig?* Frydenlund.

Zeeberg, Birgitte (2002) *Refleksionsmodel To-på-Sag fra Metodeudviklingsprojekt: En børneforvaltning og dens brugere*, upubliceret arbejdspapir fra Teori og Metodecentret i Frederiksborg Amt.

Zeuner, Lilli (1990): *Normer i skred: Ungdomskriminalitetens sociale og kulturelle aspekter*, Socialforskningsinstituttet.

Øvreeide, Haldor (2004): *At tale med børn: Samtalen som redskab i børnesager*, Hans Reitzels Forlag.

Stikord

Symbols

§ 4.....	31, 38, 39, 40, 53, 55, 177, 178, 184, 223
§ 6.....	39, 233, 235
§ 33.....	233, 235
§ 36 a.....	235
§ 37 a.....	233
§ 38.....	5, 13, 69, 194, 233
§ 39.....	233
§ 40.....	113, 120, 233, 234
§ 41.....	233, 234
§ 42.....	233, 234
§ 42 a.....	234
§ 43.....	233, 234
§ 44.....	233, 234
§ 45.....	233, 234
§ 46.....	35, 233, 234
§ 47.....	35, 36, 67, 233, 234
§ 49.....	19, 23, 60, 233, 234, 235
§ 50.....	41, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 65, 66, 67, 68, 71, 233, 235
§ 50-skemaet.....	82, 83
§ 50-undersøgelse.....	57, 59, 60, 61, 66, 67, 68, 174
§ 55.....	234, 235
§ 56.....	234
§ 57.....	91, 186, 233, 234
§ 57 a.....	91, 233
§ 58.....	13, 90, 233, 234, 235
§ 58 a.....	13, 235
§ 58 b.....	235
§ 60.....	39, 234

§ 62 a.....	234
§ 62 b.....	235
§ 122.....	235

A

Adfærd.....	62, 68, 76, 77, 78, 79, 92, 98, 106, 108, 109, 110, 112, 120, 162, 167, 168
Adfærdsproblemer.....	71, 110, 112, 132
Afgørelse.....	9, 34, 35, 36, 37, 38, 41, 44, 53, 57, 61, 65, 67, 84, 87, 88, 90, 91, 92, 99, 125, 145, 146, 148, 160, 171, 173, 174, 175, 186, 193
Aflønning.....	179
Aktindsigt.....	39, 60, 61
Aldersgruppe.....	59, 63, 65, 105
Analyse.....	28, 53, 57, 80, 103, 142, 176, 197, 205, 208, 216, 221
Anbringelse.....	7, 12, 13, 14, 19, 23, 24, 29, 34, 36, 38, 40, 41, 42, 52, 53, 63, 65, 67, 69, 71, 85, 87, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 100, 103, 105, 106, 108, 109, 110, 111, 113, 114, 115, 117, 118, 123, 124, 125, 129, 131, 141, 143, 145, 148, 149, 150, 157, 162, 169, 180, 193, 194, 195, 198, 216, 217, 218, 221, 222, 223
Anbringelsesforløb.....	7, 94
Ankestyrelsen.....	12, 14, 28, 29, 52, 53, 55, 66, 69, 84, 85, 94, 103, 122, 123, 141, 157, 163, 169, 192, 193, 194, 198, 215, 216, 222
Arbejdsbelastning.....	206
arbejdspladskurser.....	202

B

Bedsteforældre 41, 51, 63, 130, 131, 135, 138, 167
Begrundelse 35, 39, 80, 81, 171
Begrundelsespligt..... 175
Behandling 19, 37, 39, 96, 106, 107, 111, 112, 117, 128, 160, 176
Behandlingsplan..... 57, 61, 88, 89, 92, 99, 179, 180
Bekendtgørelse 18, 19, 29, 129, 141
Bekymringsgrundlag..... 57
Beskyttelsesfaktor 113
Beslutning..... 35, 36, 69, 134, 135, 137, 165, 206
Beslutningsgrundlag 61, 188, 193
Bevillingsgrundlag..... 61
Bevillingsparagraf..... 61
Børnesag 10, 98, 181
Bredspektret indsats..... 7, 20, 64, 89, 150, 187

C**D**

Dagbehandlingstilbud 84, 107, 216
Daginstitution..... 18, 32, 36, 181, 183
Dagsorden 101, 164, 165, 206
Data 7, 22, 60, 95, 114, 185, 187, 193, 197, 208, 211, 217
Delmål.. 26, 48, 88, 89, 90, 92, 94, 99, 100, 101, 162, 180, 192, 194
Delprojekt..... 96, 103, 142, 215, 223
Deltagelse.... 25, 31, 32, 33, 36, 40, 48, 139, 203

Døgninstitution..... 25, 37, 43, 89, 93, 119
Dokumentation..... 5, 7, 11, 12, 13, 50, 60, 62, 72, 84, 109, 122, 153, 163, 181, 185, 187, 188, 196, 212, 221

E

Efter- og videreuddannelse 202
Efterskoleophold 107, 113
Efterværn 10, 112, 115, 143, 144, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 193, 218, 222
Efterværnsforløb 148, 149, 155
Efterværnsindsats 152, 153
Erfaringsopsamling..... 113, 132, 141, 142, 187, 201, 202, 207, 208, 223
Erfaringsudveksling 196, 203, 205
Erklæringer 60
Etnicitet..... 64, 97, 99, 176
Evaluering 5, 11, 12, 13, 14, 18, 21, 23, 27, 29, 42, 53, 61, 62, 67, 71, 84, 87, 89, 103, 123, 124, 150, 154, 158, 159, 163, 174, 175, 183, 184, 187, 192, 199, 201, 208, 209, 210, 211, 212, 215, 216, 218, 220, 222, 223
Evalueringsrapport 29, 217
Evidens 13, 123, 175, 187, 201, 208, 211, 212, 217, 224

F

Fælles praksis 205, 208
Faglige standarder 176
Fagudvalg..... 172
Familiebehandlingsinstitution..... 178

Familieforståelse	136
Familiekontrakt.....	107
Familiepleje.....	93, 111, 115, 131, 142, 164, 221
Familierådslagning	18, 43, 44, 45, 54, 107, 126, 127, 137, 142, 218, 222
Familiestøtte	117
Fleksibelt efterværn.....	143, 146, 147
Folkeskole	28, 114
Forældresamarbejde.....	181
Forebyggende foranstaltninger.....	20, 34, 42, 67
Forebyggende indsats	17, 21, 23, 29, 67, 84, 215, 216
Forforståelse	58
Forløbsundersøgelse	21, 163
Forskning.....	7, 8, 11, 13, 21, 28, 29, 42, 53, 54, 70, 84, 85, 103, 108, 111, 122, 131, 141, 142, 148, 150, 213, 214, 215, 217, 218, 219, 220, 221, 222
Fortolkningsbidrag.....	171
Forvaltningsdokument.....	180
Forvaltningslinje	182
Forvaltningsretlig.....	171
Forvaltningssskik.....	39, 61
Fritidsaktiviteter.....	106, 107, 139, 155
Fritidstilbud.....	108, 112
Fuldmagt.....	39
G	
Godhavn	151, 154, 158, 222
Godkendelse.....	127, 132, 138
Godtgørelse	106, 107, 129

H	
Handlekommune	147
Handleplan.....	9, 13, 57, 61, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 100, 101, 125, 130, 159, 162, 163, 173, 179, 180, 192
Helhedsbetragtning.....	40, 59
Henvendelse.....	9, 23, 24, 37, 57, 65, 192
Hjemgivelse	18, 91, 151, 153, 157, 193, 221
I	
Inddragelse.....	5, 7, 10, 17, 18, 31, 32, 34, 35, 36, 38, 40, 41, 42, 44, 48, 49, 50, 52, 60, 66, 67, 90, 97, 98, 125, 127, 132, 137, 157, 177, 185, 186, 188, 190, 197, 221
Indkøringsperiode	27
Indlæring.....	71, 106
Integrationsområdet.....	15, 20
IT-løsning.....	71, 192
J	
Jobplacering.....	115
Journal	61
K	
KABU.....	12, 14, 40, 54, 71, 96, 102, 103, 113, 115, 123, 140, 141, 142, 148, 163, 164, 169, 174, 183, 184, 199, 215, 216, 218, 219, 220, 221, 223
KABU-delprojekt.....	103, 142, 215, 223
KL	28, 71, 85, 192, 199, 222
Klageberettigelse	37
Klagevejledning	39, 66

Klasse- og kammeratfællesskab 113
 Kollegial sparring..... 156, 201, 202, 204
 Kompetenceudvikling..... 9, 58
 Kontaktperson..... 24, 89, 94, 106, 112, 115,
 116, 145, 146, 149, 156
 Kontaktpersonordning 59
 Kontrakt 106, 177
 Kontraktindgåelse..... 48
 Kontrolgrundlag 61
 Kulturagram..... 117
 Kundsksbaseret viden..... 58

L

Ledelsesansvar 181, 213
 Lektiehjælp..... 119, 152
 Leverandør..... 8, 99, 160, 161, 172, 177, 179,
 185
 Leverandørkontrakt..... 179, 180
 Levevilkår 196
 Litteratur..... 5, 12, 14, 20, 29, 46, 53, 67, 84,
 103, 122, 141, 157, 169, 184, 198, 214, 215
 Lov om forældremyndighed og samvær 163

M

Magtrelationer..... 41
 Mål..... 9, 13, 18, 26, 48, 57, 87, 88, 90, 92, 95,
 96, 98, 99, 100, 121, 148, 149, 162, 172, 174,
 176, 180, 181, 182, 185, 186, 187, 192, 194,
 207, 209, 210, 212
 Målsætning..... 7, 118, 121, 143
 Manual..... 11, 49, 138, 139, 165, 166, 167,
 169, 202

Medindflydelse 31, 34, 38, 91
 Minoritetsbaggrund..... 96, 111, 117, 152
 Misbrug..... 22, 23, 38, 42, 63, 65, 75, 77, 78,
 109, 110, 112, 115, 118, 120, 139, 150, 154,
 167
 Mobning..... 113, 115, 167
 Mødeforum..... 207
 Modenhed 35, 44, 45, 188
 Mødestruktur 202, 206
 MST..... 106, 112, 113, 122, 172, 210
 Myndighed..... 8, 15, 18, 19, 31, 32, 33, 34, 35,
 36, 37, 39, 44, 48, 57, 59, 65, 67, 71, 89, 90, 91,
 92, 93, 94, 105, 106, 107, 128, 129, 133, 143,
 144, 145, 146, 147, 153, 159, 160, 161, 171,
 172, 175, 177, 178, 179, 180, 181, 183, 185
 Myndighedsafgørelse 178, 179
 Myndighedsperson..... 5, 41, 48, 99, 171, 176,
 179, 209
 Myndighedsrolle..... 171, 183
 Myndighedsudøvelse..... 33, 171, 172, 174, 177

N

Nærmiljø 21, 94, 118
 Netværk..... 5, 7, 10, 18, 21, 27, 31, 32, 33, 35,
 36, 39, 40, 41, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 57, 58,
 59, 61, 64, 66, 67, 68, 75, 80, 84, 90, 97, 106,
 115, 117, 121, 125, 126, 127, 128, 135, 136,
 137, 150, 151, 155, 168, 172, 174, 177, 185,
 187, 188, 189, 190, 196, 197, 204, 205, 206,
 213, 214
 Netværksanbringelse..... 125, 126, 128, 130,
 132, 137, 141

Netværkskort..... 116
 Netværksmøde..... 46, 137
 Netværksplejefamilie..... 126, 128, 129
 Normalsystem..... 168
 Notatpligt..... 39, 175
 Ny start..... 106, 123, 219

O

Observation..... 11, 214, 220
 Omsorgssvigt..... 32
 Opfølgning..... 5, 7, 9, 18, 19, 61, 62, 87, 88,
 90, 92, 96, 125, 127, 147, 153, 159, 160, 161,
 162, 165, 180, 192, 193, 201, 205, 209, 213
 Opholdskommune..... 145, 147, 148
 Opsporing..... 5, 10, 15, 16, 17, 22, 84, 102, 105,
 122, 141, 157, 159, 169, 172, 181, 184, 214
 Opvækstfamilie..... 135

P

Partshøring..... 33, 34, 39, 60
 Person- og lokalkendskab..... 175
 Personlig rådgiver..... 94, 106, 133, 145, 146
 Pilotundersøgelse..... 131, 132, 141, 142, 148,
 151, 152, 157, 218, 220, 221
 Plejefamilie..... 37, 43, 89, 95, 125, 126, 128,
 129, 131, 133, 136, 138, 153, 163
 Plejeforældre..... 125, 129, 163
 PPR..... 17, 19, 26, 96, 174, 183
 Praksiserfaring..... 58
 Praktikplads..... 148
 Praktiktilbud..... 106, 107
 Problemer, psykiske..... 38, 132, 150

Problemer, sociale..... 15, 22, 26, 32, 64, 70,
 108, 112, 114, 123, 188, 212, 219
 Problemforståelse..... 175, 182, 204
 Problemløsning..... 40
 Problemstilling..... 203
 Profession..... 176, 216
 Psykiske problemer..... 38, 132, 150
 Psykisk lidelse..... 123, 222
 Psykolog..... 26, 66, 119, 149

Q

R

Rådgiver..... 88, 94, 106, 133, 140, 145, 146,
 166
 Rådgivning..... 17, 93, 101, 106, 119, 127, 153,
 157
 Redskaber..... 11, 20, 47, 122, 129, 175, 180,
 183, 187, 201
 Refleksionsproces..... 207
 Religion..... 64, 79, 94, 97
 Ressourcer..... 7, 32, 35, 49,
 50, 57, 59, 60, 62, 63, 64, 67, 68, 71, 74, 76, 82,
 83, 97, 101, 105, 125, 126, 128, 135, 136, 139,
 140, 190, 201, 204, 208
 Ressourcetænkning..... 125
 Retningslinier..... 7, 23, 139, 150, 163, 172,
 174, 175, 176, 213
 Retsanvendelse..... 171
 Retssikkerhed..... 8, 14, 19, 31, 37, 53, 54, 160,
 186, 188, 196, 220
 Retssikkerhedsdokument..... 61

Risikofaktor 113
Rolleniveauer..... 31

S

Sagsakter 40
Sammenbrudsfrekvens 110, 132
Sammenhængende børnepolitik..... 8, 15, 17,
18, 20, 25, 28, 107, 124, 159, 160, 172, 180,
184, 223
Samtykke..... 20, 33, 38, 39, 60, 65, 66, 68, 74,
87, 90, 91, 95, 111, 162, 174, 186
Samværsaftale 133
Separation 58
Skolegang 12, 22, 63, 71, 75, 84, 89, 93,
96, 98, 102, 105, 107, 113, 115, 150, 151, 219
Skolepræstationer 113
Skønsprincip 171
Skriftlighed..... 39
Slægtsanbringelse..... 12, 95, 131, 133, 134,
142, 221
Slægtsplejefamilie 139
Sociale problemer..... 15, 22, 26, 32, 64, 70,
108, 112, 114, 123, 188, 212, 219
Socialfaglig 58, 85, 154, 161, 174, 175,
189, 201, 206, 220
Socialministeren..... 145
Socialministeriet 9, 12, 13, 14, 18, 20, 28,
29, 39, 43, 44, 46, 48, 52, 53, 54, 55, 60, 64,
66, 67, 71, 85, 102, 103, 107, 117, 124, 128,
129, 130, 141, 142, 143, 144, 147, 148, 157,
158, 162, 169, 175, 177, 178, 182, 184, 189,

192, 199, 206, 214, 216, 218, 219, 221, 222,
223, 224

Søskendeforhold 70
Sparring..... 5, 156, 201, 202, 203, 204,
205, 208
SSP 17
Standarder..... 11, 15, 18, 19, 20, 29, 36, 107,
160, 172, 176, 189, 201
Støtteperson..... 38, 42, 130, 153
Styrelsen for Social Service..... 14, 29, 48,
53, 54, 103, 122, 123, 124, 157, 169, 184, 185,
199, 215, 216, 218, 219, 223
Supervision..... 50, 127, 128, 156, 199, 201,
203, 207, 214, 220, 222
Systematisk inddragelse..... 18, 32, 35, 44, 48,
67, 97

T

TABUKA..... 42, 54, 113, 115, 124, 151, 157,
163, 169, 210, 221, 223
Tavshedspligt..... 52, 180, 182
Tidlig indsats 5, 10, 15, 16, 17, 18, 19, 26,
27, 65, 84, 100, 102, 105, 122, 141, 157, 159,
160, 172, 181, 184, 214
Tidsfrist..... 65
Tilbudsportal 175
Tilsyn..... 7, 9, 12, 18, 35, 61,
90, 92, 115, 125, 127, 130, 133, 159, 160, 161,
162, 163, 164, 165, 167, 169, 173, 220
Tilsynsbesøg 133
Tværfaglige grupper..... 17, 19, 60

U

Udslusning.....	5, 10, 143, 144, 148, 152, 154
Udslusningsordning	146, 153
Underretning.....	9, 17, 19, 23, 27, 52, 65, 182, 192
Undersøgelse.....	5, 9, 11, 13, 15, 19, 21, 31, 35, 39, 41, 42, 43, 52, 53, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 71, 73, 74, 80, 84, 88, 89, 90, 92, 94, 105, 108, 110, 113, 122, 125, 126, 130, 131, 132, 133, 138, 139, 148, 150, 152, 174, 176, 177, 178, 181, 182, 184, 186, 190, 194, 196, 208, 209, 215, 216, 223
Undersøgelseskema	73
Unge.....	7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 48, 50, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 75, 76, 79, 80, 84, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 101, 102, 103, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 137, 139, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 167, 169, 171, 172, 174, 175, 176, 177, 180, 181, 182, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 192, 194, 195, 196, 197, 198, 204, 205, 206, 210, 211, 212, 213, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223

V

Venskabsrelationer	70
Vidensgrundlag.....	196, 205
Videregivelse	39, 163, 182, 188
Vidtgående foranstaltninger.....	40

W

X

Y

Ydelser.....	5, 38, 149, 161, 178, 205
--------------	---------------------------

Z

Æ

Æresbegreber	112
--------------------	-----

Ø

Å

Paragrafnøgle i forhold til kommunalreform

Paragraf-ændringer i forbindelse med kommunalreformen.
Nye paragrafnr. træder i kraft 01.01.07

Ny lov Efter 1.1. 2007	Gammel lov Indtil 1.1. 2007	Ny lov Efter 1.1. 2007	Gammel lov Indtil 1.1. 2007
§ 1	§ 1	§ 28	§ 14
§ 2	§ 2	§ 29	§ 15
§ 3	Ny	§ 30	§ 15 a
§ 4	Ny	§ 31	§ 15 b
§ 5	Ny	§ 32	§ 16
§ 6	Ny	§ 33	§ 19
§ 7	Ny	§ 34	§ 21
§ 8	Ny	§ 35	§ 22
§ 9	Ny	§ 36	§ 23
§ 10	§ 3	§ 37	§ 26
§ 11	§ 5 og § 34	§ 38	§ 26 a
§ 12	§ 66 og § 69, stk. 1 og 3	§ 39	§ 27
§ 13	Ny	§ 40	§ 27 a
§ 14	Ny	§ 41	§ 28
§ 15	§ 70 a	§ 42	§ 29
§ 16	§ 112 og § 114	§ 43	§ 29 a
§ 17	§ 112 a	§ 44	§ 30
§ 18	§ 115	§ 45	§ 31
§ 19	§ 4	§ 46	§ 32
§ 20	§ 7	§ 47	§ 57 a
§ 21	§ 8	§ 48	§ 58
§ 22	§ 8 a	§ 49	§ 37 a
§ 23	§ 9	§ 50	§ 38
§ 24	§ 10	§ 51	§ 39
§ 25	§ 11	§ 52	§ 40
§ 26	§ 12	§ 53	§ 54
§ 27	§ 13	§ 54	§ 40 a

Ny lov
Efter 1.1. 2007

Gammel lov
Indtil 1.1. 2007

§ 55	§ 40 b
§ 56	§ 41
§ 57	§ 37
§ 58	§ 42
§ 59	§ 59
§ 60	§ 42 a
§ 61	§ 59 a
§ 62	§ 43
§ 63	§ 44
§ 64	§ 48
§ 65	§ 47
§ 66	Ny
§ 67	§ 49 a og § 51
§ 68	§ 46
§ 69	§ 55, stk. 1 og 3-4
§ 70	§ 56
§ 71	§ 53 og § 57
§ 72	§ 60
§ 73	§ 61
§ 74	§ 62
§ 75	§ 45
§ 76	§ 62 a
§ 77	§ 63
§ 78	§ 64
§ 79	§ 65
§ 80	§ 66
§ 81	§ 67
§ 82	§ 67 a
§ 83	§ 71 b og § 67 b

Ny lov
Efter 1.1. 2007

Gammel lov
Indtil 1.1. 2007

§ 84	§ 72
§ 85	§ 73
§ 86	§ 73 a
§ 87	§ 74
§ 88	§ 75
§ 89	§ 75 a
§ 90	§ 75 b
§ 91	§ 75 c
§ 92	§ 75 d
§ 93	§ 75 e
§ 94	§ 75 f
§ 95	§ 76
§ 96	§ 77
§ 97	§ 78
§ 98	§ 79
§ 99	§ 80
§ 100	§ 84
§ 101	§ 85
§ 102	§ 76
§ 103	§ 87
§ 104	§ 88
§ 105	§ 89
§ 106	§ 90
§ 107	§ 91 og § 93, stk. 1
§ 108	§ 92, stk. 1
§ 109	§ 93 a
§ 110	§ 94
§ 111	§ 96
§ 112	§ 97

Ny lov
Efter 1.1. 2007

Gammel lov
Indtil 1.1. 2007

§ 113	§ 98
§ 114	§ 99
§ 115	§ 100
§ 116	§ 102
§ 117	§ 103
§ 118	§ 103 a
§ 119	§ 104
§ 120	§ 105
§ 121	§ 106
§ 122	§ 107
§ 123	§ 108
§ 124	§ 109
§ 125	§ 109 a
§ 126	§ 109 b
§ 127	§ 109 c
§ 128	§ 109 d
§ 129	§ 109 e
§ 130	§ 109 f
§ 131	§ 109 g
§ 132	§ 109 h
§ 133	§ 109 i
§ 134	§ 109 j
§ 135	§ 109 k
§ 136	§ 109 l
§ 137	§ 109 m
§ 138	§ 58 b
§ 139	§ 110 a
§ 140	§ 58 a
§ 141	§ 111

Ny lov
Efter 1.1. 2007

Gammel lov
Indtil 1.1. 2007

§ 142	§ 49 og § 50, stk. 2-3
§ 143	§ 49 b, 1. pkt.
§ 144	§ 94 a og § 94 b
§ 145	Ny
§ 146	§ 6 og § 33
§ 147	§ 63, stk. 3
§ 148	§ 55, stk. 2
§ 149	§ 49 b, 1. pkt.
§ 150	§ 113
§ 151	§ 75
§ 152	§ 33 a
§ 153	§ 35
§ 154	§ 36
§ 155	§ 36 a
§ 156	§ 118
§ 157	§ 117
§ 158	§ 118
§ 159	§ 52
§ 160	§ 62 b
§ 161	§ 62
§ 162	§ 83
§ 163	§ 95
§ 164	§ 119
§ 165	§ 120
§ 166	§ 121 og § 75 g
§ 167	§ 122
§ 168	§ 123
§ 169	§ 124
§ 170	§ 125

Ny lov Efter 1.1. 2007	Gammel lov Indtil 1.1. 2007
----------------------------------	---------------------------------------

§ 171	§ 126
§ 172	§ 127
§ 173	§ 129-131 d
§ 174	Ny
§ 175	Ny
§ 176	Ny
§ 177	§ 131
§ 178	§ 132, stk. 1-2
§ 179	§ 134
§ 180	§ 135, stk. 2
§ 181	§ 133
§ 182	§ 136, stk. 1-5, 7 og 9
§ 183	§ 137

Ny lov Efter 1.1. 2007	Gammel lov Indtil 1.1. 2007
----------------------------------	---------------------------------------

§ 184	§ 138, stk. 1-2
§ 185	Ny
§ 186	Ny
§ 187	Ny
§ 188	Ny
§ 189	§ 139
§ 190	Ny
§ 191	Ny
§ 192	§ 140, stk. 1
§ 193	§ 144
§ 194	Ny
§ 195	Ny
§ 196	§ 145

Lov om ændring af lov om social service og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område

(Anbringelsesreform)

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

§ 1

I lov om social service, jf. lovbekendtgørelse nr. 708 af 29. juni 2004, foretages følgende ændringer:

1. I § 4 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

»Stk. 2. Kommunen skal udarbejde en sammenhængende børnepolitik, der har til formål at sikre sammenhængen mellem det generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med behov for særlig støtte. Den sammenhængende børnepolitik skal udformes skriftligt, vedtages af kommunalbestyrelsen og offentliggøres.«

Stk. 2 bliver herefter stk. 3.

2. I § 31, stk. 1, ændres »§ 40, stk. 2, nr. 4, 5 og 11« til: »§ 40, stk. 3, nr. 4, 5 og 8«.

3. Efter § 36 indsættes:

»§ 36 a. Hvis kommunen modtager en underretning om, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte efter kapitel 8, skal kommunen senest 6 hverdage efter modtagelsen af underretningen sende en bekræftelse af modtagelsen.«

4. § 38 affattes således:

»§ 38. Hvis det må antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, herunder på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, skal kommunen undersøge barnets eller den unges forhold. Afgørelser herom træffes med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. dog stk. 9 og § 39.

Stk. 2. Kommunens undersøgelse, jf. stk. 1, skal anlægge en helhedsbetragtning, der skal omfatte barnets eller den unges

- 1) udvikling og adfærd,
- 2) familieforhold,
- 3) skoleforhold,
- 4) sundhedsforhold,
- 5) fritidsforhold og venskaber og
- 6) andre relevante forhold.

Stk. 3. I sin undersøgelse skal kommunen afdække ressourcer og problemer hos barnet, familien og netværket. For unge, der er fyldt 15 år, skal undersøgelsen afdække de særlige forhold, der skal indgå ved valg af indsats for denne aldersgruppe, jf. § 40 og § 62 a.

Stk. 4. Kommunen skal som led i undersøgelsen inddrage de fagfolk, som allerede har viden om barnets eller den unges og familiens forhold. Dette kan ske ved at inddrage sundhedsplejersker, pædagoger, psykologer, lærere eller andre, jf. § 37 a. Hvis det er nødvendigt, skal kommunen lade barnet eller den unge undersøge af en læge eller en autoriseret psykolog.

Stk. 5. Undersøgelsen må ikke være mere omfattende, end formålet tilsiger, og skal i øvrigt gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader.

Stk. 6. Undersøgelsen skal resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger, og i bekræftende fald, af hvilken art disse bør være. Der skal være oplysninger om, hvordan forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge stiller sig til foranstaltninger, og om de forhold i familien eller i dennes omgivelser, som kan bidrage til at klare vanskelighederne.

Stk. 7. Undersøgelsen skal afsluttes senest 4 måneder efter, at kommunen bliver opmærksom på, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte. Hvis undersøgelsen undtagelsesvis ikke kan afsluttes inden for 4 måneder, skal kommunen udarbejde en foreløbig vurdering og snarest herefter afslutte undersøgelsen.

Stk. 8. I forbindelse med undersøgelsen skal kommunen vurdere, om der skal foretages en undersøgelse af eventuelle andre børn i familien.

Stk. 9. Hvis forældremyndighedens indehaver eller den unge, der er fyldt 15 år, ikke giver samtykke, jf. stk. 1, kan undersøgelsen gennemføres uden samtykke ved at indhente de nødvendige eksisterende oplysninger, jf. § 11 c, stk. 1, nr. 1, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.«

5. § 40 affattes således:

»§ 40. Kommunen træffer afgørelse om foranstaltninger efter stk. 3, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for støtte. Afgørelsen træffes med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren, jf. dog § 41. En afgørelse efter stk. 3, nr. 8, kræver tillige samtykke fra den unge, der er fyldt 15 år.

Stk. 2. Medmindre særlige forhold gør sig gældende, kan støtte kun iværksættes efter gennemførelse af en undersøgelse, jf. § 38 eller § 39. Kommunen skal altid vælge den eller de mindst indgribende formålstjenlige foranstaltninger, som kan løse de problemer, der er afdækket gennem undersøgelsen.

Stk. 3. Kommunen kan iværksætte hjælp inden for følgende typer af tilbud:

- 1) Konsulentbistand med hensyn til barnets eller den unges forhold. Kommunen kan herunder bestemme, at barnet eller den unge skal søge dagtilbud, ungdomsklub, uddannelsessted eller lignende.

- 2) Praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet.
- 3) Familiebehandling eller behandling af barnets eller den unges problemer.
- 4) Døgnophold, jf. § 40 b, for både forældremyndighedsindehaveren, barnet eller den unge og andre medlemmer af familien på en døgninstitution, i en plejefamilie, på et andet godkendt opholdssted, i et kommunalt døgntilbud eller i et botilbud godkendt af amtskommunen efter reglerne i § 94 a.
- 5) Aflastningsordning, jf. § 40 b, i en netværksplejefamilie, i en plejefamilie, i et kommunalt døgntilbud, på en døgninstitution eller på et godkendt opholdssted.
- 6) Udpegning af en personlig rådgiver for barnet eller den unge.
- 7) Udpegning af en fast kontaktperson for barnet eller den unge og for hele familien.
- 8) Anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet i en netværksplejefamilie, i en plejefamilie, på eget værelse, i et kommunalt døgntilbud, på en døgninstitution eller på et godkendt opholdssted, som må anses for egnet til at imødekomme barnets eller den unges særlige behov, jf. §§ 40 b, 49, 49 a og 51.
- 9) Formidling af praktiktilbud hos en offentlig eller privat arbejdsgiver for den unge og i den forbindelse udbetaling af godtgørelse til den unge.

- 10) Anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte.

Stk. 4. Kommunen kan yde økonomisk støtte til udgifter i forbindelse med foranstaltninger efter stk. 3 samt yde økonomisk støtte, hvis støtten erstatter en ellers mere indgribende og omfattende foranstaltning efter stk. 3. Støtten kan ydes, når forældremyndighedens indehaver ikke selv har midler dertil.

Stk. 5. Kommunen kan yde økonomisk støtte til udgifter, der bevirker, at en anbringelse uden for hjemmet kan undgås, eller at en hjemgivelse kan fremskyndes, samt til udgifter, der i væsentlig grad kan bidrage til en stabil kontakt mellem forældre og børn under et eller flere børns anbringelse uden for hjemmet.

Stk. 6. Hvis kommunen ønsker, at amtskommunen efter § 131 a medfinansierer udgifter ved foranstaltninger efter § 40, stk. 3-5, skal kommunen følge fremgangsmåden i § 131 b.«

6. I § 40 a ændres »§ 40, stk. 2, nr. 11,« til: »§ 40, stk. 3, nr. 8,«.

7. I § 40 b, stk. 1, ændres »§ 40, stk. 2, nr. 4, 5 og 11,« til: »§ 40, stk. 3, nr. 4, 5 og 8,«.

8. I § 41 ændres »§ 40, stk. 2, nr. 1, 6 og 7,« til: »§ 40, stk. 3, nr. 1, 6 og 7,«.

9. I § 42, stk. 1-3, ændres tre steder »§ 40, stk. 2, nr. 11« til: »§ 40, stk. 3, nr. 8«.

10. § 42 a affattes således:

»§ 42 a. Er et barn eller en ung med samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, anbragt uden for hjemmet, og tilbagekaldes samtykket, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om, at barnet eller den unge i op til 6 måneder fra tilbagekaldelsen af samtykket ikke skal kunne hjemgives, uanset at betingelserne i § 42 ikke er opfyldt. En sådan afgørelse om en hjemgivelsesperiode kan træffes, når hensynet til barnet eller den unge på afgørende måde taler for det.

Stk. 2. Er et barn eller en ung anbragt uden for hjemmet uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, og er der ikke grundlag for at opretholde anbringelsen, jf. § 42, kan børn og unge-udvalget beslutte, at barnet eller den unge i op til 6 måneder fra afgørelsen ikke skal kunne hjemgives. En sådan beslutning om en hjemgivelsesperiode kan træffes, når hensynet til barnet eller den unge på afgørende måde taler for det.

Stk. 3. Afgørelser efter stk. 1 og 2 kan træffes foreløbigt efter reglerne i § 45, når betingelserne herfor er opfyldt.«

11. I § 43, stk. 5, ændres »§ 47, stk. 3« til: »§ 47, stk. 4«.

12. I § 45, stk. 4, ophæves 3. pkt.

13. I § 45, stk. 5, 2. pkt., ændres »stk. 4, 2.-4. pkt.,« til: »stk. 4, 2. og 3. pkt.,«.

14. I § 45, stk. 6, 3. pkt., ændres »§ 47, stk. 3« til: »§ 47, stk. 4«.

15. §§ 46 og 47 affattes således:

»§ 46. Foranstaltninger efter §§ 40, 41, 42 og 42 a skal ophøre, når formålet er opnået, når de ikke længere opfylder deres formål under hensyn til barnets eller den unges særlige behov, eller når den unge fylder 18 år.

Stk. 2. Kommunen træffer afgørelse om hjemgivelse, uanset om barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet efter § 40, stk. 3, nr. 8, § 42 eller § 42 a, jf. dog stk. 3. Hvis kommunen træffer afgørelse om hjemgivelse af et barn eller en ung, der er anbragt efter § 42, skal kommunen umiddelbart orientere børn og unge-udvalget herom. Hvis kommunen ikke kan imødekomme en begæring om hjemgivelse, forelægges sagen til afgørelse i børn og unge-udvalget, jf. § 42.

Stk. 3. Kommunen har ikke pligt til at behandle en begæring om hjemgivelse efter stk. 2 i den periode, hvor en sag er under behandling i Ankestyrelsen eller ved landsretten.

Stk. 4. Forud for hjemgivelse skal kommunen revidere handleplanen, jf. § 58 a, og angive den videre indsats i forbindelse med hjemgivelsen.

Stk. 5. Den unges opholdskommune skal senest 6 måneder forud for ophør af en anbringelse ved det fyldte 18. år træffe afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for foranstaltninger efter § 62 a. Kommunen skal samtidig i samarbejde med den unge revidere handleplanen og herunder tage stilling til den unges videre forløb med hensyn til uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold.

§ 47. Såfremt kommunen ikke foretager de fornødne undersøgelser, jf. § 38, ikke fører de fornødne samtaler med barnet eller den unge, jf. § 58, ikke udarbejder de fornødne handleplaner, jf. § 58 a, ikke foretager den fornødne revision af handleplaner, jf. §§ 46 og 56, eller ikke mindst én gang om året taler med barnet eller den unge under besøg på anbringelsesstedet, jf. § 55, stk. 2, kan det sociale nævn træffe afgørelse om,

- 1) at der skal iværksættes en undersøgelse, jf. § 38,
- 2) at der skal finde samtale sted med barnet eller den unge, jf. § 58,
- 3) at der skal udarbejdes en handleplan, jf. § 58 a,
- 4) at en handleplan skal revideres, jf. §§ 46 og 56, og
- 5) at der skal tales med barnet eller den unge under besøg på anbringelsesstedet, jf. § 55, stk. 2.

Stk. 2. Hvis der er behov for foranstaltninger efter § 40 og kommunen undlader at iværksætte

disse i fornødent omfang, kan det sociale nævn pålægge kommunen at træffe en afgørelse eller selv træffe en foreløbig afgørelse om foranstaltninger.

Stk. 3. Det sociale nævn kan pålægge kommunen at gennemføre afgørelser efter stk. 1 og 2.

Stk. 4. Ankestyrelsen har samme beføjelser som de sociale nævn og kan tillige træffe afgørelse efter §§ 39, 42, 42 a og 44 og pålægge kommunen at gennemføre afgørelsen.«

16. Overskriften før § 49 affattes således:

»Plejefamilier, opholdssteder m.v.«

17. § 49 affattes således:

»§ 49. Plejefamilier for børn og unge skal være godkendt som generelt egnede af den stedlige kommune.

Stk. 2. Netværksplejefamilier skal være godkendt som konkret egnede i forhold til et bestemt barn eller en bestemt ung af den anbringende kommune.

Stk. 3. Den kommune, der godkender, jf. stk. 1 og 2, skal i forbindelse med godkendelsen sørge for, at plejefamilien deltager i et kursus i at være plejefamilie.

Stk. 4. Egne værelser, kollegier og kollegieliggende opholdssteder, hvor den unge selv råder over sin egen bolig, skal være godkendt som generelt egnede af den stedlige kommune.

Stk. 5. Opholdssteder for børn og unge skal være godkendt som generelt egnede af den stedlige amtskommune.

Stk. 6. Afgørelser efter denne bestemmelse kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.«

18. § 49 b affattes således:

»§ 49 b. Socialministeren kan fastsætte nærmere regler for godkendelse af og tilsyn med plejefamilier, netværksplejefamilier, egne værelser og opholdssteder efter § 49, stk. 1, 2, 4 og 5. Socialministeren kan endvidere fastsætte nærmere regler for tilsyn med de kommunale døgntilbud efter § 49 a.«

19. § 50 affattes således:

»§ 50. Kommunen betaler for barnets eller den unges ophold.

Stk. 2. Netværksplejefamilier godkendt efter § 49, stk. 2, skal have dækket deres omkostninger i forbindelse med barnets eller den unges ophold og kan efter en konkret vurdering få hel eller delvis hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste. Ydelsen fastsættes på baggrund af den tidligere bruttoindtægt.

Stk. 3. Socialministeren kan fastsætte satser for godtgørelse for udgifter til kost og logi i forbindelse med opholdet og for beregning og regulering af tabt arbejdsfortjeneste efter stk. 2.«

20. Efter § 52 indsættes før overskriften:

»§ 53. Barnets opholdskommune kan yde støtte til udgifter til forældrenes transport i forbindelse med møder i barnets opholdskommune.«

21. I § 54 ændres »§ 40, stk. 2, nr. 11« til: »§ 40, stk. 3, nr. 8«.

22. I § 54 ændres »§ 58 a, stk. 4« til: »§ 58 a, stk. 5«.

23. § 55 affattes således:

»§ 55. Kommunen træffer afgørelse om valg af konkret anbringelsessted i overensstemmelse med handleplanen, jf. § 58 a. Samtidig med valg af anbringelsessted skal der tages stilling til barnets eller den unges skolegang. Er anbringelsesstedet beliggende i en anden kommune end barnets eller den unges opholdskommune, har opholdskommunen pligt til at underrette den stedlige kommune forud for anbringelsen.

Stk. 2. Kommunen fører løbende tilsyn med barnets eller den unges forhold under opholdet uden for hjemmet. Kommunen skal som led i tilsynet mindst én gang om året tale med barnet eller den unge under besøg på anbringelsesstedet.

Stk. 3. I det omfang det må anses for nødvendigt under hensyn til formålet med anbringelsen, træffer kommunen afgørelse om ændret anbrin-

gelsessted, behandling, uddannelse, samvær med personer fra netværket m.v. under opholdet.

Stk. 4. Kommunens afgørelse om ændring af anbringelsessted kræver samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. dog stk. 5 og 6.

Stk. 5. Er anbringelse sket med samtykke efter § 40, stk. 3, nr. 8, og kan samtykke til ændret anbringelsessted ikke opnås, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse efter § 42, hvis betingelserne herfor er til stede. Afgørelse om valg af anbringelsessted træffes herefter af kommunen, jf. stk. 1.

Stk. 6. Er anbringelse sket uden samtykke efter § 42 eller § 42 a, og kan samtykke til ændret anbringelsessted ikke opnås, kan børn og unge-udvalget træffe fornyet afgørelse efter § 42, hvis betingelserne herfor er til stede. Forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, kan dog meddele samtykke til, at der ikke skal træffes fornyet afgørelse efter § 42. Afgørelse om valg af anbringelsessted træffes herefter af kommunen, jf. stk. 1, uanset om børn og unge-udvalget efterprøver anbringelsesgrundlaget.«

24. § 56 affattes således:

»§ 56. Kommunen skal senest 3 måneder efter, at der er iværksat en foranstaltning over for barnet eller den unge, vurdere, om indsatsen skal ændres, og om handleplanen, jf. § 58 a, skal revideres. Kommunen skal herefter med højst 12 må-

neder mellemrum foretage en sådan vurdering. Ved anbringelse uden for hjemmet skal vurderingen ske på baggrund af det løbende tilsyn med barnet eller den unge på anbringelsesstedet, jf. § 55, stk. 2, og efter kontakt med forældremyndighedsindehaveren. Vurderingen skal omfatte såvel de dele af handleplanen og indsatsen, som retter sig mod barnet eller den unge, som de dele, der omhandler indsatsen over for familien. Afgørelse om revision af handleplanen træffes så vidt muligt med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år.

Stk. 2. Er der udarbejdet en særskilt plan for støtten til forældrene efter § 58 a, stk. 7, skal kommunen tilbyde at revidere denne plan, når der er behov for det. Kommunen skal senest 3 måneder efter, at barnet eller den unge har fået ophold uden for hjemmet, tilbyde en revision af planen. Kommunen skal herefter med højst 12 måneders mellemrum foretage en vurdering af, om der er behov for at tilbyde en revision af planen.«

25. I § 57, *stk. 1*, indsættes efter 2. pkt.:
»Kommunen har i den forbindelse pligt til at sikre, at forældrene får information om barnets hverdag, og til at bidrage til et godt samarbejde mellem forældre og anbringelsessted.«

26. I § 57, *stk. 2*, indsættes som 5. *pkt.*:
»Kommunen kan med samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er

fyldt 15 år, træffe afgørelse om, at samværet mellem forældre og barnet eller den unge skal støttes ved, at der er en tredje person til stede.«

27. I § 57, stk. 3, 2. pkt., indsættes efter »forbindelsen«: »i form af samvær eller brev-, mail- eller telefonforbindelse«.

28. Efter § 57 indsættes i *kapitel 9* :

»§ 57 a. Kommunen skal overveje, hvordan der kan ske en systematisk inddragelse af familie og netværk.«

29. § 58, stk. 1, affattes således:

»Forinden myndigheden træffer afgørelse efter §§ 39, 40 og 41-46, § 47, stk. 2-4, og §§ 55-57, skal der finde en samtale sted med barnet eller den unge herom.«

30. § 58, stk. 2, 2. pkt., affattes således:

»Kan samtalen ikke gennemføres, skal barnets holdning til den påtænkte afgørelse søges tilvejebragt.«

31. § 58 a affattes således:

»§ 58 a. Kommunen skal udarbejde en handleplan, inden der træffes afgørelse om foranstaltninger efter § 40, § 42 eller § 62 a. Betyder hensynet til barnet eller den unge, at man ikke kan afvente udarbejdelsen af en handleplan, er en

kortfattet angivelse af formålet med foranstaltningen tilstrækkelig. Det påhviler da kommunen snarest muligt og senest inden for 4 måneder at opstille en handleplan.

Stk. 2. For unge under 18 år med et behandlingskrævende stofmisbrug skal kommunen udarbejde en handleplan for den behandling, der skal iværksættes, samt for den nødvendige støtte til den unge. Handleplanen udarbejdes i samarbejde med den unge og dennes familie og med inddragelse af amtskommunens misbrugscenter.

Stk. 3. For unge under 18 år, der har begået voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, skal kommunen udarbejde en handleplan for en indsats, der kan modvirke yderligere kriminalitet og yde den nødvendige støtte til den unge. Handleplanen udarbejdes i samarbejde med den unge og dennes familie.

Stk. 4. Kommunen skal udarbejde en foreløbig handleplan, jf. stk. 3, senest 7 dage efter, at kommunen har modtaget dokumentation fra politiet om den begåede kriminalitet.

Stk. 5. En handleplan skal angive formålet med indsatsen, og hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet. Handleplanen skal bygge på de undersøgelser, der er gennemført, jf. § 38, og opstille mål og delmål med hensyn til barnets eller den unges

- 1) udvikling og adfærd,
- 2) familieforhold,
- 3) skoleforhold,
- 4) sundhedsforhold,

- 5) fritid og venskaber og
- 6) andre relevante forhold.

Stk. 6. En handleplan skal endvidere angive indsatsens forventede varighed. I sager om anbringelse uden for hjemmet, jf. § 40, stk. 3, nr. 8, og § 42, skal en handleplan tillige angive, hvilke former for støtte der selvstændigt skal iværksættes over for familien i forbindelse med, at barnet eller den unge opholder sig uden for hjemmet, og i tiden efter barnet eller den unges hjemgivelse.

Stk. 7. Kommunen skal tilbyde forældrene at udarbejde en særskilt plan for støtten til forældrene i forbindelse med en anbringelse uden for hjemmet.«

32. I § 59, nr. 2, ændres »§ 40, stk. 2« til: »§ 40, stk. 3«.

33. I § 59, nr. 4, ændres »§ 58 a, stk. 5« til: »§ 58 a«.

34. I § 59 a ændres to steder »3 måneder« til: »6 måneder«.

35. I § 59 a, nr. 3, ændres »§ 58 a, stk. 5« til: »§ 58 a«.

36. I § 60, stk. 1, indsættes efter »forældremyndighedens indehaver«: »og den unge, der er fyldt 15 år«.

37. I § 60, stk. 1, nr. 3, ændres »i op til 3 måneder« til: »i op til 6 måneder«.

38. I § 60, stk. 1, nr. 7, ændres »§ 55, stk. 3 eller 4,« til: »§ 55, stk. 5 eller 6,«.

39. § 60, stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Forældremyndighedens indehaver, den unge, der er fyldt 15 år, og plejeforældrene skal have tilbud om gratis advokatbistand under en sag om flytning eller hjemtagelse fra privat familiepleje efter § 64, stk. 4.«

40. § 60, stk. 3, ophæves.
Stk. 4 og 5 bliver herefter stk. 3 og 4.

41. § 61, stk. 1, affattes således:

»Forinden der træffes afgørelse i en sag som nævnt i § 60, påhviler det kommunen at gøre indehaveren af forældremyndigheden og den unge, der er fyldt 15 år, bekendt med retten til efter forvaltningsloven at se sagens akter og retten til at udtale sig, inden afgørelsen træffes.«

42. I § 61, stk. 2, ændres »§ 60, stk. 2-4,« til: »§ 60, stk. 2 og 3,«.

43. I § 62, stk. 1, nr. 3, ændres »3 måneder« til: »6 måneder«.

44. I § 62, stk. 1, nr. 7, ændres »§ 55, stk. 3 eller 4,« til: »§ 55, stk. 5 eller 6,«.

45. I § 62, stk. 4, ændres »§ 55, stk. 2,« til: »§ 55, stk. 5 og 6,«.

46. I § 62 a, stk. 2, ændres »§ 40, stk. 2, nr. 6 og 7,« til: »§ 40, stk. 3, nr. 6 og 7,«.

47. I § 62 a, stk. 2, indsættes efter »kan oprettholdes«: »eller tildeles igen efter det fyldte 18. år«.

48. I § 62 a, stk. 3, nr. 1, indsættes efter »kan opretholdes«: »eller genetableres«.

49. I § 62 a, stk. 3, nr. 2, ændres »§ 40, stk. 2, nr. 6,« til: »§ 40, stk. 3, nr. 6,«.

50. I § 62 a, stk. 3, nr. 3, ændres »§ 40, stk. 2, nr. 7,« til: »§ 40, stk. 3, nr. 7,«.

51. I § 62 a indsættes som *stk. 6*:

»*Stk. 6.* Kommunen skal, i det omfang det er muligt, sørge for, at unge, som har været anbragt uden for hjemmet efter reglerne i kapitel 8, umiddelbart inden det fyldte 18. år får mulighed for at vende tilbage til det tidligere anbringelsessted kortvarigt, uanset om der iværksættes foranstaltninger efter *stk. 3*.«

52. I § 94 a, stk. 1, ændres »§ 40, stk. 2, nr. 4« til: »§ 40, stk. 3, nr. 4«.

53. I § 108, stk. 2, indsættes efter 1. pkt.:

»Afgørelsen træffes for en bestemt periode.«

54. § 122 affattes således:

»§ 122. Afgørelser om valg af anbringelsessted og ændret anbringelsessted efter § 55, stk. 1 og 3, kan af barnet eller den unge, der er fyldt 12 år, samt af forældremyndighedsindehaveren indbringes for det sociale nævn efter reglerne i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Stk. 2. Afgørelser om behandling, uddannelse, samvær med personer fra netværket m.v., jf. § 55, stk. 3, samt afgørelser om samvær og kontakt efter § 57, stk. 2, kan af den unge, der er fyldt 15 år, og af forældremyndighedsindehaveren indbringes for det sociale nævn efter reglerne i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. I det omfang afgørelsen angår den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, kan afgørelsen af denne på samme måde indbringes for det sociale nævn.«

55. I § 123, stk. 4, ændres »§ 47, stk. 3« til: »§ 47, stk. 4«.

56. I § 123 indsættes som *stk. 5*:

»*Stk. 5.* I forbindelse med behandlingen af sagen i Ankestyrelsen har forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 12 år, ret til at få dækket udgifter til transport til møder i Ankestyrelsen.«

57. I § 124, stk. 1, ændres »§ 47, stk. 3,« til: »§ 47, stk. 4,«.

58. I § 129, stk. 3, nr. 1, ændres »§ 40, stk. 2, nr. 1-3, 6-10 og 12, § 40 a, § 62 a, stk. 2, og stk. 3, nr. 2 og 3« til: »§ 40, stk. 3, nr. 1-3, 6, 7, 9 og 10, § 40 a og § 62 a, stk. 2, stk. 3, nr. 2 og 3, og stk. 6«.

59. I § 133, stk. 2, ændres »§ 40, stk. 2, nr. 1-10, § 40, stk. 2, nr. 12,« til: »§ 40, stk. 3, nr. 1-7, 9 og 10, og stk. 4 og 5,«.

60. I § 135 a, stk. 2, nr. 2, ændres »§ 40, stk. 2, nr. 11« til: »§ 40, stk. 3, nr. 8«.

61. I § 135 a, stk. 2, nr. 3, ændres »§ 40, stk. 2, nr. 4« til: »§ 40, stk. 3, nr. 4«.

§ 2

I lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, jf. lovbekendtgørelse nr. 72 af 6. februar 2004, som ændret ved § 3 i lov nr. 191 af 24. marts 2004, foretages følgende ændringer:

1. I § 11 c, stk. 1, nr. 1, indsættes efter »uden forældrenes samtykke«: »samt i forbindelse med undersøgelser efter § 38 i lov om social service«.

2. § 72, stk. 1, ophæves, og i stedet indsættes:

»Klage over en afgørelse har ikke opsættende virkning, jf. dog stk. 2-5 og 7.

Stk. 2. Klage over valg af anbringelsessted efter § 122, stk. 1, i lov om social service har opsættende virkning. Hvis særlige forhold gør det påkrævet, træffer kommunen samtidig med afgørelse om valg af anbringelsessted eller ændret anbringelsessted afgørelse om at iværksætte afgørelsen straks. Afgørelsen om, at en afgørelse iværksættes straks, kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Stk. 3. Klage over en afgørelse om, at anbringelse uden for hjemmet ikke skal opretholdes, jf. § 62 a, stk. 3, nr. 1, i lov om social service, har opsættende virkning.«

Stk. 2-7 bliver herefter stk. 4-9.

3. I § 72, stk. 4, der bliver stk. 6, ændres »stk. 2« til: »stk. 4«.

§ 3

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. januar 2006.

Stk. 2. Kommunens sammenhængende børnepolitik, jf. § 1, nr. 1, skal første gang være udarbejdet og offentliggjort inden udgangen af 2006.

Stk. 3. Kravet om udarbejdelse af handleplaner efter § 58 a gælder ikke for foranstaltninger, hvorom der er truffet afgørelse inden den 1. januar 2006, hvis der efter de hidtil gældende regler ikke var krav om udarbejdelse af en handleplan forud for foranstaltningen. Ved revision af

handleplaner, jf. § 56, udarbejdet i forbindelse med en foranstaltning, hvorom der er truffet afgørelse før den 1. januar 2006, stilles der ikke

krav om, at handleplanen skal opfylde betingelserne i § 58 a, stk. 5, nr. 1-6.

Givet på Marselisborg Slot, den 22. december 2004

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

Margrethe R.

Fremsat den 6. oktober 2004 af socialministeren (Eva Kjer Hansen)

Forslag

til

Lov om ændring af lov om social service og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område

(Anbringelsesreform)

§ 1

I lov om social service, jf. lovbekendtgørelse nr. 708 af 29. juni 2004, foretages følgende ændringer:

1. I § 4 indsættes som nyt stykke:

»Stk. 2. Kommunen skal udarbejde en sammenhængende børnepolitik, der har til formål at sikre sammenhængen mellem det generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med behov for særlig støtte. Den sammenhængende børnepolitik skal udformes skriftligt, vedtages af kommunalbestyrelsen og offentliggøres.«

Stk. 2 bliver herefter stk. 3.

2. Efter § 36 indsættes:

»§ 36 a. Hvis kommunen modtager en underretning om, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte efter kapitel 8, skal kommunen senest 6 hverdage efter modtagelsen af under-

retningen sende en bekræftelse for modtagelsen.«

3. § 38 affattes således:

»§ 38. Hvis det må antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, herunder på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, skal kommunen undersøge barnets eller den unges forhold. Afgørelser herom træffes med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. dog stk. 9 og § 39.

Stk. 2. Kommunens undersøgelse, jf. stk. 1, skal anlægge en helhedsbetragtning, der skal omfatte barnets eller den unges

- 1) udvikling og adfærd,
- 2) familieforhold,
- 3) skoleforhold,
- 4) sundhedsforhold,

- 5) fritidsforhold og venskaber og
- 6) andre relevante forhold.

Stk. 3. I sin undersøgelse skal kommunen afdække ressourcer og problemer hos barnet, familien og netværket. For unge, der er fyldt 15 år, skal undersøgelsen afdække de særlige forhold, der skal indgå ved valg af indsats for denne aldersgruppe, jf. § 40 og § 62 a.

Stk. 4. Kommunen skal som led i undersøgelsen inddrage de fagfolk, som allerede har viden om barnets eller den unges og familiens forhold. Dette kan ske ved at inddrage sundhedsplejersker, pædagoger, psykologer, lærere eller andre, jf. § 37 a. Hvis det er nødvendigt, skal kommunen lade barnet eller den unge undersøge af en læge eller en autoriseret psykolog.

Stk. 5. Undersøgelsen må ikke være mere omfattende, end formålet tilsiger, og skal i øvrigt gennemføres så skånsomt som forholdene tillader.

Stk. 6. Undersøgelsen skal resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger, og i bekræftende fald af hvilken art disse bør være. Der skal være oplysninger om, hvordan forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge stiller sig til foranstaltninger, og om de forhold i familien eller i dennes omgivelser, som kan bidrage til at klare vanskelighederne.

Stk. 7. Undersøgelsen skal afsluttes senest 4 måneder efter, at kommunen bliver opmærksom på, at et barn eller en ung kan have behov for

særlig støtte. Hvis undersøgelsen undtagelsesvist ikke kan afsluttes inden 4 måneder, skal kommunen udarbejde en foreløbig vurdering og snarest herefter afslutte undersøgelsen.

Stk. 8. I forbindelse med undersøgelsen skal kommunen vurdere, om der skal foretages en undersøgelse af eventuelle andre børn i familien.

Stk. 9. Hvis forældremyndighedens indehaver eller den unge, der er fyldt 15 år, ikke giver samtykke, jf. stk. 1, kan undersøgelsen gennemføres uden samtykke ved at indhente de nødvendige eksisterende oplysninger, jf. § 11 c, stk. 1, nr. 1, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.«

4. § 40 affattes således:

»§ 40. Kommunen træffer afgørelse om foranstaltninger efter stk. 3, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for støtte. Afgørelsen træffes med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren, jf. dog § 41. En afgørelse efter stk. 3, nr. 8, kræver tillige samtykke fra den unge, der er fyldt 15 år.

Stk. 2. Medmindre særlige forhold gør sig gældende, kan støtte kun iværksættes efter gennemførelse af en undersøgelse, jf. § 38 eller § 39. Kommunen skal altid vælge den eller de mindst indgribende formålstjenlige foranstaltninger, som kan løse de problemer, der er afdækket gennem undersøgelsen.

Stk. 3. Kommunen kan iværksætte hjælp indenfor følgende typer af tilbud:

- 1) Konsulentbistand med hensyn til barnets eller den unges forhold. Kommunen kan herunder bestemme, at barnet eller den unge skal søge dagtilbud, ungdomsklub, uddannelsessted eller lignende.
- 2) Praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet.
- 3) Familiebehandling eller behandling af barnets eller den unges problemer.
- 4) Døgnophold, jf. § 40 b, for både forældremyndighedsindehaveren, barnet eller den unge og andre medlemmer af familien på en døgninstitution, i en plejefamilie, på et andet godkendt opholdssted, i et kommunalt døgntilbud eller i et botilbud godkendt af amtskommunen efter reglerne i § 94 a.
- 5) Aflastningsordning, jf. § 40 b, i en netværksplejefamilie, i en plejefamilie, i et kommunalt døgntilbud, på en døgninstitution eller på et godkendt opholdssted.
- 6) Udpegning af en personlig rådgiver for barnet eller den unge.
- 7) Udpegning af en fast kontaktperson for barnet eller den unge og for hele familien.
- 8) Anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet i en netværksplejefamilie, i en plejefamilie, på eget værelse, i et kommunalt døgntilbud, på en døgninstitution eller på et godkendt opholdssted, som må anses for eg-

net til at imødekomme barnets eller den unges særlige behov, jf. §§ 40 b, 49, 49 a og 51.

- 9) Formidling af praktiktilbud hos en offentlig eller privat arbejdsgiver for den unge og i den forbindelse udbetaling af godtgørelse til den unge.
- 10) Anden hjælp der har til formål at yde rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte.

Stk. 4. Kommunen kan yde økonomisk støtte til udgifter i forbindelse med foranstaltninger efter stk. 3, samt yde økonomisk støtte, hvis støtten erstatter en ellers mere indgribende og omfattende foranstaltning efter stk. 3. Støtten kan ydes, når forældremyndighedens indehaver ikke selv har midler dertil.

Stk. 5. Kommunen kan yde økonomisk støtte til udgifter, der bevirker, at en anbringelse uden for hjemmet kan undgås eller at en hjemgivelse kan fremskyndes, samt til udgifter, der i væsentlig grad kan bidrage til en stabil kontakt mellem forældre og børn under et eller flere børns anbringelse uden for hjemmet.

Stk. 6. Hvis kommunen ønsker, at amtskommunen efter § 131 a medfinansierer udgifter ved foranstaltninger efter § 40, stk. 3-5, skal kommunen følge fremgangsmåden i § 131 b.«

5. I § 40 a ændres »§ 40, stk. 2, nr. 11,« til: »§ 40, stk. 3, nr. 8,«.

6. I § 40 b, stk. 1, ændres »§ 40, stk. 2, nr. 4, 5 og 11,« til: »§ 40, stk. 3, nr. 4, 5 og 8,«.

7. I § 41 ændres »§ 40, stk. 2, nr. 1, 6 og 7,« til: »§ 40, stk. 3, nr. 1, 6 og 7,«.

8. I § 42, stk. 1-3, ændres 3 steder »§ 40, stk. 2, nr. 11« til: »§ 40, stk. 3, nr. 8«.

9. § 42 a affattes således:

»§ 42 a. Er et barn eller en ung med samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, anbragt uden for hjemmet, og tilbagekaldes samtykket, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om, at barnet eller den unge i op til 6 måneder fra tilbagekaldelsen af samtykket ikke skal kunne hjemgives, uanset at betingelserne i § 42 ikke er opfyldt. En sådan afgørelse om en hjemgivelsesperiode kan træffes, når hensynet til barnet eller den unge på afgørende måde taler for det.

Stk. 2. Er et barn eller en ung anbragt uden for hjemmet uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, og er der ikke grundlag for at opretholde anbringelsen, jf. § 42, kan børn og unge-udvalget beslutte, at barnet eller den unge i op til 6 måneder fra afgørelsen ikke skal kunne hjemgives. En sådan beslutning om en hjemgivelsesperiode kan træffes, når hensynet til barnet eller den unge på afgørende måde taler for det.

Stk. 3. Afgørelser efter stk. 1 og 2 kan træffes foreløbigt efter reglerne i § 45, når betingelserne herfor er opfyldt.«

10. I § 45, stk. 4, udgår 3. pkt.

11. I § 45, stk. 6, sidste pkt., ændres »§ 47, stk. 3« til: »§ 47, stk. 4«.

12. §§ 46 og 47 affattes således:

»§ 46. Foranstaltninger efter §§ 40, 41, 42 og 42 a skal ophøre, når formålet er nået, når de ikke længere opfylder deres formål under hensyn til barnets eller den unges særlige behov, eller når den unge fylder 18 år.

Stk. 2. Kommunen træffer afgørelse om hjemgivelse, uanset om barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet efter § 40, stk. 3, nr. 8, § 42 eller § 42 a, jf. dog stk. 3. Hvis kommunen træffer afgørelse om hjemgivelse af et barn eller en ung, der er anbragt efter § 42, skal kommunen umiddelbart orientere børn og unge-udvalget herom. Hvis kommunen ikke kan imødekomme en begæring om hjemgivelse, forelægges sagen til afgørelse i børn og unge-udvalget, jf. § 42.

Stk. 3. Kommunen har ikke pligt til at behandle en begæring om hjemgivelse efter stk. 2 i den periode, hvor en sag er under behandling i Ankestyrelsen eller ved landsretten.

Stk. 4. Forud for hjemgivelse skal kommunen revidere handleplanen, jf. § 58 a, og angive den videre indsats i forbindelse med hjemgivelsen.

Stk. 5. Den unges opholdskommune skal senest 6 måneder forud for ophør af en anbringelse ved det fyldte 18. år træffe afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for foranstaltninger efter § 62 a. Kommunen skal samtidig i samarbejde med den unge revidere handleplanen og herunder tage stilling til den unges videre forløb i forhold til uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold.

§ 47. Såfremt kommunen ikke foretager de fornødne undersøgelser, jf. § 38, ikke foretager de fornødne samtaler med barnet eller den unge, jf. § 58, ikke udarbejder de fornødne handleplaner, jf. § 58 a, ikke foretager den fornødne revision af handleplaner, jf. §§ 46 og 56, eller ikke mindst én gang om året taler med barnet eller den unge under besøg på anbringelsesstedet, jf. § 55, stk. 2, kan det sociale nævn træffe afgørelse om,

- 1) at der skal iværksættes en undersøgelse, jf. § 38,
- 2) at der skal finde samtale sted med barnet eller den unge, jf. § 58,
- 3) at der skal udarbejdes en handleplan, jf. § 58 a,
- 4) at en handleplan skal revideres, jf. §§ 46 og 56, og

5) at der skal tales med barnet eller den unge under besøg på anbringelsesstedet, jf. § 55, stk. 2.

Stk. 2. Hvis der er behov for foranstaltninger efter § 40, og kommunen undlader at iværksætte disse i fornødent omfang, kan det sociale nævn pålægge kommunen at træffe en afgørelse eller selv træffe en foreløbig afgørelse om foranstaltninger.

Stk. 3. Det sociale nævn kan pålægge kommunen at gennemføre afgørelser efter stk. 1 og 2.

Stk. 4. Ankestyrelsen har samme beføjelser som de sociale nævn og kan tillige træffe afgørelse efter §§ 39, 42, 42 a og 44 og pålægge kommunen at gennemføre afgørelsen.«

13. *Overskriften før § 49* affattes således: »Plejefamilier, opholdssteder m.v.«

14. § 49 affattes således:

»§ 49. Plejefamilier for børn og unge skal være godkendt som generelt egnede af den stedlige kommune.

Stk. 2. Netværksplejefamilier skal være godkendt som konkret egnede i forhold til et bestemt barn eller en bestemt ung af den anbringende kommune.

Stk. 3. Den kommune, der godkender, jf. stk. 1 og 2, skal i forbindelse med godkendelsen sørge for, at plejefamilien deltager i et kursus i at være plejefamilie.

Stk. 4. Egne værelser, kollegier og kollegieliggende opholdssteder, hvor den unge selv råder

over sin egen bolig, skal være godkendt som generelt egnede af den stedlige kommune.

Stk. 5. Opholdssteder for børn og unge skal være godkendt som generelt egnede af den stedlige amtskommune.

Stk. 6. Afgørelser efter denne bestemmelse kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.«

15. § 49 b affattes således:

»§ 49 b. Socialministeren kan fastsætte nærmere regler for godkendelse af og tilsyn med plejefamilier, netværksplejefamilier, egne værelser og opholdssteder efter § 49, stk. 1, 2, 4 og 5. Socialministeren kan endvidere fastsætte nærmere regler for tilsyn med de kommunale døgntilbud efter § 49 a.«

16. § 50 affattes således:

»§ 50. Kommunen betaler for barnets eller den unges ophold.

Stk. 2. Netværksplejefamilier godkendt efter § 49, stk. 2, skal have dækket deres omkostninger i forbindelse med barnets eller den unges ophold og kan efter en konkret vurdering få hel eller delvis hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste. Ydelsen fastsættes på baggrund af den tidligere bruttoindtægt.

Stk. 3. Socialministeren kan fastsætte satser for godtgørelse for udgifter til kost og logi i forbindelse med opholdet og for beregning og regulering af tabt arbejdsfortjeneste efter stk. 2.«

17. Efter § 52 indsættes før overskriften:

»§ 53. Barnets opholdskommune kan yde støtte til udgifter til forældrenes transport i forbindelse med møder i barnets opholdskommune.«

18. I § 54 ændres »§ 40, stk. 2, nr. 11« til: »§ 40, stk. 3, nr. 8«.

19. I § 54 ændres »§ 58 a, stk. 4« til: »§ 58 a, stk. 5«.

20. § 55 affattes således:

»§ 55. Kommunen træffer afgørelse om valg af konkret anbringelsessted i overensstemmelse med handleplanen, jf. § 58 a. Samtidig med valg af anbringelsessted skal der tages stilling til barnets eller den unges skolegang. Er anbringelsesstedet beliggende i en anden kommune end barnets eller den unges opholdskommune, har opholdskommunen pligt til at underrette den stedlige kommune forud for anbringelsen.

Stk. 2. Kommunen fører løbende tilsyn med barnets eller den unges forhold under opholdet uden for hjemmet. Kommunen skal som led i tilsynet mindst én gang om året tale med barnet

eller den unge under besøg på anbringelsesstedet.

Stk. 3. I det omfang det må anses for nødvendigt under hensyn til formålet med anbringelsen, træffer kommunen afgørelse om ændret anbringelsessted, behandling, uddannelse, samvær med personer fra netværket m.v. under opholdet.

Stk. 4. Kommunens afgørelse om ændring af anbringelsessted kræver samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. dog stk. 5 og 6.

Stk. 5. Er anbringelse sket med samtykke efter § 40, stk. 3, nr. 8, og kan samtykke til ændret anbringelsessted ikke opnås, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse efter § 42, hvis betingelserne herfor er til stede. Afgørelse om valg af anbringelsessted træffes herefter af kommunen, jf. stk. 1.

Stk. 6. Er anbringelse sket uden samtykke efter § 42 eller § 42 a, og kan samtykke til ændret anbringelsessted ikke opnås, kan børn og unge-udvalget træffe fornyet afgørelse efter § 42, hvis betingelserne herfor er til stede. Forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, kan dog meddele samtykke til, at der ikke skal træffes fornyet afgørelse efter § 42. Afgørelse om valg af anbringelsessted træffes herefter af kommunen, jf. stk. 1, uanset om børn og unge-udvalget efterprøver anbringelsesgrundlaget.«

21. § 56 affattes således:

»**§ 56.** Kommunen skal senest 3 måneder efter, at der er iværksat en foranstaltning over for barnet eller den unge, vurdere om indsatsen skal ændres, og om handleplanen, jf. § 58 a, skal revideres. Kommunen skal herefter med højst 12 måneders mellemrum foretage en sådan vurdering. Ved anbringelse uden for hjemmet skal vurderingen ske på baggrund af det løbende tilsyn med barnet eller den unge på anbringelsesstedet, jf. § 55, stk. 2, og efter kontakt med forældremyndighedsindehaveren. Vurderingen skal omfatte såvel de dele af handleplanen og indsatsen, som retter sig mod barnet eller den unge, som de dele, der omhandler indsatsen over for familien. Afgørelse om revision af handleplanen træffes så vidt muligt med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år.

Stk. 2. Er der udarbejdet en særskilt plan for støtten til forældrene efter § 58 a, stk. 7, skal kommunen tilbyde at revidere denne plan, når der er behov for det. Kommunen skal senest 3 måneder efter, at barnet eller den unge har fået ophold uden for hjemmet, tilbyde en revision af planen. Kommunen skal herefter med højst 12 måneders mellemrum foretage en vurdering af, om der er behov for at tilbyde en revision af planen.«

22. I § 57, stk. 1, indsættes efter 2. pkt.:

»Kommunen har i den forbindelse pligt til at sikre, at forældrene får information om barnets hverdag, og til at bidrage til et godt samarbejde mellem forældre og anbringelsessted.«

23. I § 57, stk. 2, indsættes som 5. pkt.:

»Kommunen kan med samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, træffe afgørelse om, at samværet mellem forældre og barnet eller den unge skal støttes ved, at der er en 3. person til stede.«

24. I § 57, stk. 3, 2. pkt., indsættes efter »forbindelsen«: »i form af samvær, brev-, mail- eller telefonforbindelse«.

25. Efter § 57 indsættes i *kapitel 9*:

»§ 57 a. Kommunen skal overveje, hvordan der kan ske en systematisk inddragelse af familie og netværk.«

26. § 58, stk. 1, affattes således:

»§ 58. Forinden myndigheden træffer afgørelse efter §§ 39, 40 og 41-46, § 47, stk. 2-4, og §§ 55-57, skal der finde en samtale sted med barnet eller den unge herom.«

27. § 58, stk. 2, 2. pkt. affattes således:

»Kan samtalen ikke gennemføres, skal barnets holdning til den påtænkte afgørelse søges tilvejebragt.«

28. § 58 a affattes således:

»§ 58 a. Kommunen skal udarbejde en handleplan, inden der træffes afgørelse om foranstaltninger efter § 40, § 42 eller § 62 a. Betyder hensynet til barnet eller den unge, at man ikke kan afvente udarbejdelsen af en handleplan, er en kortfattet angivelse af formålet med foranstaltningen tilstrækkelig. Det påhviler da kommunen snarest muligt og senest inden 4 måneder at opstille en handleplan.

Stk. 2. For unge under 18 år med et behandlingskrævende stofmisbrug skal kommunen udarbejde en handleplan for den behandling, der skal iværksættes, samt for den nødvendige støtte til den unge. Handleplanen udarbejdes i samarbejde med den unge og dennes familie og med inddragelse af amtskommunens misbrugscenter.

Stk. 3. For unge under 18 år, der har begået voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, skal kommunen udarbejde en handleplan for en indsats, der kan modvirke yderligere kriminalitet og yde den nødvendige støtte til den unge. Handleplanen udarbejdes i samarbejde med den unge og dennes familie.

Stk. 4. Kommunen skal udarbejde en foreløbig handleplan, jf. stk. 3, senest 7 dage efter, at kom-

munen har modtaget dokumentation fra politiet om den begåede kriminalitet.

Stk. 5. En handleplan skal angive formålet med indsatsen, og hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet. Handleplanen skal bygge på de undersøgelser, der er gennemført, jf. § 38, og opstille mål og delmål i forhold til barnets eller den unges

- 1) udvikling og adfærd,
- 2) familieforhold,
- 3) skoleforhold,
- 4) sundhedsforhold,
- 5) fritid og venskaber og
- 6) andre relevante forhold.

Stk. 6. En handleplan skal endvidere angive indsatsens forventede varighed. I sager om anbringelse uden for hjemmet, jf. § 40, stk. 3, nr. 8, og § 42, skal en handleplan tillige angive, hvilke former for støtte der selvstændigt skal iværksættes over for familien i forbindelse med, at barnet eller den unge opholder sig uden for hjemmet, og i tiden efter barnet eller den unges hjemgivelse.

Stk. 7. Kommunen skal tilbyde forældrene at udarbejde en særskilt plan for støtten til forældrene i forbindelse med en anbringelse uden for hjemmet.«

29. I § 59, nr. 2, ændres »§ 40, stk. 2« til: »§ 40, stk. 3«.

30. I § 59, nr. 4, ændres »§ 58 a, stk. 5« til: »§ 58 a«.

31. I § 59 a ændres to steder »3 måneder« til: »6 måneder«.

32. I § 59 a, nr. 3, ændres »§ 58 a, stk. 5« til: »§ 58 a«.

33. I § 60, stk. 1, indsættes efter »forældremyndighedens indehaver«: »og den unge, der er fyldt 15 år«.

34. I § 60, stk. 1, nr. 3, ændres »i op til 3 måneder« til: »i op til 6 måneder«.

35. I § 60, stk. 1, nr. 7, ændres »§ 55, stk. 3 eller 4,« til: »§ 55, stk. 5 eller 6,«.

36. § 60, stk. 2, affattes således:

»*Stk. 2.* Forældremyndighedens indehaver, den unge, der er fyldt 15 år, og plejeforældrene skal have tilbud om gratis advokatbistand under en sag om flytning eller hjemtagelse fra privat familiepleje efter § 64, stk. 4.«

37. § 60, stk. 3, ophæves. Stk. 4 og 5 bliver herefter stk. 3 og 4.

38. § 61, stk. 1, affattes således:

»§ 61. Forinden der træffes afgørelse i en sag som nævnt i § 60, påhviler det kommunen at gøre indehaveren af forældremyndigheden og den unge, der er fyldt 15 år, bekendt med retten til efter forvaltningsloven at se sagens akter og retten til at udtale sig, inden afgørelsen træffes.«

39. I § 61, stk. 2, ændres »§ 60, stk. 2-4,« til: »§ 60, stk. 2 og 3,«.

40. I § 62, stk. 1, nr. 3, ændres »3 måneder« til: »6 måneder«.

41. I § 62, stk. 1, nr. 7, ændres »§ 55, stk. 3 eller 4,« til: »§ 55, stk. 5 eller 6,«.

42. I § 62, stk. 4, ændres »§ 55, stk. 2,« til: »§ 55, stk. 5 og 6,«.

43. I § 62 a, stk. 2, ændres »§ 40, stk. 2, nr. 6 og 7,« til: »§ 40, stk. 3, nr. 6 og 7,«.

44. I § 62 a, stk. 2, indsættes efter »kan opretholdes«: »eller tildes igen efter det fyldte 18. år«.

45. I § 62 a, stk. 3, nr. 1, indsættes efter »kan opretholdes«: »eller genetableres«.

46. I § 62 a, stk. 3, nr. 2, ændres »§ 40, stk. 2, nr. 6,« til: »§ 40, stk. 3, nr. 6,«.

47. I § 62 a, stk. 3, nr. 3, ændres »§ 40, stk. 2, nr. 7,« til: »§ 40, stk. 3, nr. 7,«.

48. I § 62 a indsættes som nyt stykke:

»Stk. 6. Kommunen skal, i det omfang det er muligt, sørge for, at unge, som har været anbragt uden for hjemmet efter reglerne i kapitel 8, umiddelbart inden det fyldte 18. år får mulighed for at vende tilbage til det tidligere anbringelsessted kortvarigt, uanset om der iværksættes foranstaltninger efter stk. 3.«

49. I § 94 a stk. 1, ændres »§ 40, stk. 2, nr. 4« til: »§ 40, stk. 3, nr. 4«.

50. I § 108, stk. 2, indsættes efter 1. pkt.: »Afgørelsen træffes for en bestemt periode.«

51. § 122 affattes således:

»§ 122. Afgørelser om valg af anbringelsessted og ændret anbringelsessted efter § 55, stk. 1 og 3, kan af barnet eller den unge, der er fyldt 12 år, samt af forældremyndighedsindehaveren indbringes for det sociale nævn efter reglerne i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Stk. 2. Afgørelser om behandling, uddannelse, samvær med personer fra netværket m.v., jf. § 55, stk. 3, samt afgørelser om samvær og kontakt efter § 57, stk. 2, kan af den unge, der er fyldt 15 år, og af forældremyndighedsindehaveren indbrin-

ges for det sociale nævn efter reglerne i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. I det omfang afgørelsen angår den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, kan afgørelsen af denne på samme måde indbringes for det sociale nævn.«

52. I § 123, stk. 4, ændres »§ 47, stk. 3« til: »§ 47, stk. 4«.

53. I § 123 indsættes som stk. 5:

»Stk. 5. I forbindelse med behandlingen af sagen i Ankestyrelsen har forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 12 år, ret til at få dækket udgifter til transport til møder i Ankestyrelsen.«

54. I § 124, stk. 1, ændres »§ 47, stk. 3,« til: »§ 47, stk. 4,«.

I lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, jf. lovbekendtgørelse nr. 72 af 6. februar 2004, som ændret ved § 3 i lov nr. 191 af 24. marts 2004, foretages følgende ændringer:

1. I § 11 c, stk. 1, nr. 1, indsættes efter »uden forældrenes samtykke«: »samt i forbindelse med undersøgelser efter § 38 i lov om social service«.

2. § 72, stk. 1, ophæves, og i stedet indsættes:

55. I § 129, stk. 3, nr. 1, ændres »§ 40, stk. 2, nr. 1-3, 6-10 og 12, § 40 a, § 62 a, stk. 2, og stk. 3, nr. 2 og 3« til: »§ 40, stk. 3, nr. 1-3, 6, 7, 9 og 10, § 40 a, § 62 a, stk. 2, stk. 3, nr. 2 og 3, og stk. 6«.

56. I § 133, stk. 2, ændres »§ 40, stk. 2, nr. 1-10, § 40, stk. 2, nr. 12,« til: »§ 40, stk. 3, nr. 1-7, 9 og 10, og stk. 4 og 5,«.

57. I § 135 a, stk. 2, nr. 2, ændres »§ 40, stk. 2, nr. 11« til: »§ 40, stk. 3, nr. 8«.

58. I § 135 a, stk. 2, nr. 3, ændres »§ 40, stk. 2, nr. 4« til: »§ 40, stk. 3, nr. 4«.

§ 2

»§ 72. Klage over en afgørelse har ikke opsættende virkning, jf. dog stk. 2-5 og 7.

Stk. 2. Klage over valg af anbringelsessted efter § 122, stk. 1, i lov om social service har opsættende virkning. Hvis særlige forhold gør det påkrævet, træffer kommunen, samtidig med afgørelse om valg af anbringelsessted, eller ændret anbringelsessted afgørelse om at iværksætte afgørelsen straks. Afgørelsen om, at en afgørelse

iværksættes straks, kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Stk. 3. Klage over en afgørelse om at anbringe uden for hjemmet ikke skal opretholdes, jf.

§ 62 a, stk. 3, nr. 1, i lov om social service, har opsættende virkning.«

Stk. 2-7 bliver herefter stk. 4-9.

§ 3

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. januar 2006.

Stk. 2. Kommunens sammenhængende børnepolitik, jf. § 1, nr. 1, skal første gang være udarbejdet og offentliggjort inden udgangen af 2006.

Stk. 3. Kravet om udarbejdelse af handleplaner efter § 58 a gælder ikke for foranstaltninger, hvorom der er truffet afgørelse inden den 1. januar 2006, hvis der efter de hidtil gældende regler ikke

var krav om udarbejdelse af en handleplan forud for foranstaltningen. Ved revision af handleplaner, jf. § 56, udarbejdet i forbindelse med en foranstaltning, hvorom der er truffet afgørelse før den 1. januar 2006, stilles der ikke krav om, at handleplanen skal opfylde betingelserne i § 58 a, stk. 5, nr. 1-6.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1. Indledning
2. Formål og principper
3. Hovedpunkter i lovforslaget
 - 3.1 Tidlig indsats
 - 3.2 Undersøgelser og handleplaner
 - 3.3 Inddragelse
 - 3.4 Foranstaltninger
 - 3.5 Anbringelser
 - 3.6 Udslusning og efterværn
 - 3.7 Dokumentation og opfølgning
 - 3.8 Implementering og kontrol
4. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige
5. Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet
6. Miljømæssige konsekvenser
7. Administrative konsekvenser for borgerne
8. Forholdet til EU-retten
9. Høring
10. Lovforslagets konsekvenser i hovedtræk

1. Indledning

Satspuljepartierne tilkendegav i forbindelse med aftalen om udmøntningen af satspuljen for 2004, at de var enige i nødvendigheden af at gennemføre en anbringelsesreform. Partierne har med aftalen om en forstærket indsats for udsatte børn og familier indgået forlig om en sådan reform.

Baggrunden for reformen er, at forskning og evalueringer i de senere år gang på gang har konkluderet, at kvaliteten i indsatsen for udsatte børn er for dårlig. Der arbejdes ikke tilstrækkeligt målrettet med at tilpasse indsatsen til det enkelte barns behov, der følges ikke tilstrækkeligt op på indsatsen, og der dokumenteres ikke i et omfang, som gør det muligt at vurdere effekterne af indsatsen, ligesom børnenes retssikkerhed ikke sikres tilstrækkeligt. Samtidig sættes der ofte først ind relativt sent, dvs. i teenageårene.

Problemerne på området viser sig endvidere ved, at både danske og internationale undersøgelser peger på, at børn, som har været anbragt uden for hjemmet, statistisk set ofte klarer sig dårligt som voksne både erhvervs-, familie- og sundhedsmæssigt.

Årsagerne til flere af problemerne ligger i sagsbehandlingen. Der mangler ofte forud for afgørelsen om en foranstaltning grundige undersøgelser af barnets situation, der kan ligge til grund for målrettede indsatser. Samtidig mangler der ofte handleplaner, der indeholder beskrivelser af klare mål og delmål med henblik på at synliggøre kravene til selve indsatsen og forbedre opfølgning og eventuel justering af indsatsen.

Det er vigtigt at understrege, at når sagsbehandlingen udpeges som et væsentligt element i problemerne på området, så er det ikke ensbetydende med, at det er sagsbehandlerne, som er problemet. Det er i lige så høj grad den organisation og ledelse, der har ansvaret for sagsbehandlingen.

Med reformens forbedringer af den kommunale sagsbehandling sikres bedre mulighed for at følge med i, hvordan det går med barnet og familien. Kommunen kan følge op på, om indsatsen for det enkelte barn virker, og der kan indsamles viden om effekten af foranstaltningerne generelt. Dermed kan kvaliteten i indsatsen styrkes både for det enkelte barn her og nu og på hele anbringelsesområdet på længere sigt.

2. Formål og principper

Det er målsætningen med reformen, at de anbragte børn skal have samme muligheder som andre børn for uddannelse, arbejde og familieliv.

En anbringelse uden for hjemmet skal andet og mere end fjerne barnet fra en uacceptabel situation i hjemmet. Anbringelsen skal også bidrage positivt til at hjælpe barnet videre. Det afgørende pejlemærke for reformen er således *barnets bedste*.

Reformen udgøres samlet set både af dette lovforslag samt af en række initiativer, der skal sikre,

at loven bliver gennemført efter hensigten, bl.a. efteruddannelse til sagsbehandlerne. Derudover er det i forbindelse med reformen aftalt, at der skal udarbejdes forskellige modeller for en ny aflønningsstruktur på plejefamilieområdet, samt at der skal gennemføres et udredningsarbejde vedrørende forældres og børns retssikkerhed i forhold til spørgsmål om permanente anbringelser, bisiddere til børn og unge samt børn og unge-udvalgets sammensætning.

Partierne bag reformen er også enige om at præcisere, at kommunerne ikke må tage *usaglige* økonomiske hensyn ved valg af tilbud til det enkelte barn. Det betyder, at kommunen ikke må tage økonomiske hensyn, som betyder, at der vælges en løsning, som ikke tilgodeser barnets behov. Samtidig er der dog også tale om et område, hvor der årligt anvendes knap 10 mia. kr., hvorfor det er nødvendigt, at der tages *saglige* økonomiske hensyn.

Kommunerne skal således være opmærksomme på at få mest muligt for pengene – indsatsen skal være omkostningseffektiv, og der skal være fokus på effektiv tilrettelæggelse af arbejdet, både i forvaltningen og i de sociale tilbud. Reformen ændrer således ikke på kravet til kommunerne om at levere det bedste og billigste tilbud, der imødekommer barnets behov.

Det afgørende grundlag for forbedringer i indsatsen og for at gøre op med usaglige økonomiske hensyn er, at der sker tydelige forbedringer af den kommunale sagsbehandling. Dermed sikres større synlighed og dokumentation af indsatsen – og samtidig strammes kontrollen med kommunerne op.

Endelig er det et centralt princip, at indsatsen altid skal tilpasses det enkelte barn og den enkelte families behov. Lovgivningen dækker således mange forskellige målgrupper med forskellige behov, der skal behandles forskelligt. Konkret betyder dette f.eks., at indsatsen i forhold til børn og unge med væsentlige fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser skal tage hensyn til og indrettes efter de særlige forhold, der gør sig gældende for denne gruppe. Eksempelvis kan det i forhold til denne gruppe være nødvendigt med særlige fremgangsmåder for at sikre inddragelsen af og informationen til børnene.

3. Hovedpunkter i lovforslaget

3.1. Tidlig indsats

Forebyggelse og tidlig indsats er af afgørende betydning for at sikre udsatte børn og unge en god opvækst. Derfor stilles der forslag om at ændre § 4, så kommunerne pålægges at udarbejde en sammenhængende børnepolitik, som skal øge fokus på den rolle, som f.eks. dagtilbud og skole spiller i den tidlige indsats, samt sikre sammen-

hængen mellem normalsystemet og den særlige sociale indsats over for de udsatte børn og unge.

Det er også hensigten at skabe en bedre sikring af, at kommunerne tidligt får øje på og hjælper de børn, som har problemer, f.eks. ved hurtig reaktion på underretninger. Det foreslås, at kommunerne i § 36 a forpligtes til at kvittere skriftligt for alle underretninger, og at der i § 38 indføres en tidsfrist, således at kommunen skal have gennemført undersøgelsen senest inden for 4 måneder.

3.2 Undersøgelse og handleplaner

Det er vigtigt, at der bliver foretaget en kvalificeret og grundig afdækning af barnets situation fra starten. Det styrker mulighederne for at tilrettelægge sagen hensigtsmæssigt og fra starten vælge de rigtige foranstaltninger.

For de familier og børn, der modtager hjælp, er der ofte tale om en ophobning af flere sociale problemer, og man kan ikke forvente, at en indsats på et enkelt område kan løse problemerne. Ifølge Socialforskningsinstituttets (SFI) evaluering »Børnesager. Evaluering af den forebyggende indsats« fra 2002 er der bedst effekt af en bredspektret indsats, der sætter ind på flere niveauer af børnenes, de unges og familiernes liv.

Efter den gældende § 38 skal kommunen undersøge forholdene for børn, der antages at trænge

til særlig støtte. En grundig tværfaglig undersøgelse giver overblik over barnets samlede situation, således at det kan vurderes, om en indsats skal iværksættes, og i givet fald hvilken, med henblik på at skabe sammenhæng og kontinuitet i barnets liv.

Der har vist sig at være problemer med forståelsen af indholdet i en § 38-undersøgelse og udarbejdelsen heraf, og lovforslaget har derfor til formål at præcisere kravene til undersøgelserne, således at der fast indgår bestemte forhold i undersøgelsen. Undersøgelsen skal således afdække både ressourcer og problemer i forhold til følgende punkter: 1) Udvikling og adfærd, 2) Familieforhold, 3) Skoleforhold, 4) Sundhedsforhold 5) Fritidsforhold og venskaber og 6) Andre relevante forhold.

Punkterne giver endvidere mulighed for løbende og systematisk at følge op på, om indsatsen virker efter hensigten, eller om der er behov for justeringer. Samtidig giver de faste punkter og den klare målbeskrivelse bedre grundlag for dokumentation og evaluering.

De 6 punkter i undersøgelsen understreger, at der skal ses på alle aspekter af barnets eller den unges tilværelse eller problemer. Ifølge SFI's forskningsgennemgang » *Anbringelser af børn og unge uden for hjemmet* « fra 2003 viser forskningen, at der ofte er for lidt fokus på skolegang og sundhed,

selvom netop disse problemer ofte spiller tæt sammen med og forstærker barnets eller den unges sociale problemer.

Hvis et barn har behov for særlig støtte, vil eventuelle søskende også kunne have brug for hjælp, selv om kommunen endnu ikke har modtaget en underretning om disse børn. For at sikre en tidlig indsats præciseres det derfor, at kommunen har pligt til at overveje, om der skal foretages en § 38-undersøgelse af eventuelle andre børn i familien.

Herudover foreslås en udvidelse af mulighederne for at belyse sagen, når det ikke er muligt at opnå forældrenes samtykke til en undersøgelse.

Målettet indsats for de store børn

Det foreslås, at undersøgelser efter § 38 af unge over 15 år skal afdække de særlige forhold, der gør sig gældende i forhold til denne aldersgruppe, og som skal indgå ved valg af foranstaltning efter § 40 og § 62 a. SFI's forskningsoversigt » *Anbringelser af børn og unge uden for hjemmet* « fra 2003 peger på, at mange anbringelser af store børn bryder sammen og derfor skaber meget usammenhængende forløb for de unge. Dette kan forværre problemerne, f.eks. ødelægges de unges muligheder for at få en stabil skolegang og varig tilknytning til venner og kammerater, der netop spiller en vigtig rolle for de større børn.

Undersøgelsen skal derfor afdække de særlige forhold, der gør sig gældende for denne aldersgruppe, for at give grundlag for at løse problemerne i nærmiljøet og gøre brug af de ressourcer, der findes her.

Samtidig foreslås det at fremhæve kommunernes muligheder for at tilbyde en indsats i nærmiljøet i form af egne værelser, bostøtte-steder m.v. ved at udskille disse former for anbringelsessteder fra plejefamiliebegrebet i § 49. En indsats eller en anbringelse i nærmiljøet kombineret med relevant støtte kan således være en fordel, især for de unge, som ikke har særlige behandlingskrævende problemer.

Der vil imidlertid fortsat være større børn, for hvem den bedste løsning vil være en anbringelse uden for hjemmet væk fra nærmiljøet. Nogle unge har således på grund af kriminalitet, overgreb fra forældrene eller andre forhold bedst af at komme væk fra nærmiljøet. I disse tilfælde skal der fra starten vælges en anbringelse.

3.3 Inddragelse

Inddragelse af barnet, familien og netværket er et vigtigt tema i lovforslaget - både for at fremme en god proces omkring den sociale indsats og for at sikre, at sagen belyses bedst muligt. Inddragelsen af familie og netværk understreges, fordi det er centralt for at sikre *barnets* behov bedst muligt

- ikke fordi der skal tages mere hensyn til familien og forældrene på bekostning af barnet.

Inddragelse af barnet

Det er problematisk, hvis børn ikke inddrages i deres egne sager, bl.a. fordi der kan gå væsentlige oplysninger tabt, hvis sagsbehandleren ikke selv taler med barnet eller den unge. Samtidig er det vigtigt, at der bliver taget hensyn til barnets eller den unges egen opfattelse af situationen.

Efter den gældende § 58 skal kommunen tale med barnet, inden den beslutter at iværksætte foranstaltninger, og inden der træffes afgørelse om at hjemgive et barn eller en ung fra en anbringelse. Men i forhold til andre vigtige afgørelser er der ikke krav om at høre barnet eller den unge. Med reformen ønskes det, at barnet eller den unge får en mere central placering i sagsbehandlingen. Derfor foreslås det at ændre § 58, så kommunen får pligt til at have en samtale med barnet eller den unge, inden der efter servicelovens kapitel 8 træffes afgørelser, som berører dem. Det vil bl.a. være afgørelser om samvær under anbringelse, ophør af forebyggende foranstaltninger og valg af anbringelsessted.

Reformen sikrer i øvrigt børn og unges retssikkerhed ved at udvide klagemulighederne og retten til gratis advokatbistand.

Inddragelse af familie og netværk

Ved at inddrage barnet og familien sikres et godt udgangspunkt for samarbejde mellem kommunen og barnets familie og netværk, så man bedre undgår, at barnet bliver midtpunkt i en konflikt mellem familien og myndighederne. Samtidig giver det mulighed for at trække på viden og ressourcer i familien og netværket.

For at sikre at denne inddragelse finder sted, lægges der med lovforslaget op til at indføre en ny bestemmelse om, at kommunen skal overveje, hvordan der kan ske en systematisk inddragelse af familien og netværket. Kommunen kan f.eks. benytte sig af familierådslagning eller netværksmøde. Der findes mange måder at arbejde med inddragelse på. Det afgørende er, at kommunen overvejer, hvordan familien og netværket kan inddrages systematisk i den enkelte sag.

3.4. Foranstaltninger

Udsatte børn og familier er forskellige, og de løsninger, der kan hjælpe dem, er også forskellige. Det er afgørende at tage udgangspunkt i det enkelte barn og vælge en løsning, der bedst muligt imødekommer netop dette barns behov. Grundlaget for dette er den grundige undersøgelse og handleplanen, der indeholder mål og delmål for indsatsen.

§ 38-undersøgelse og handleplan i alle sager om foranstaltninger

Udgangspunktet for at kunne vælge den rigtige indsats er, at man ved, hvad der er behov for. En god undersøgelse er derfor en betingelse for, at man fra starten kan vælge den rigtige hjælp, beskrive formålet med en foranstaltning og løbende følge op på, om foranstaltningerne har de ønskede virkninger.

Derfor foreslås det for det første, at der indsættes et tydeligt krav om, at foranstaltninger efter § 40 som altovervejende hovedregel kun kan iværksættes efter, at der er gennemført en undersøgelse efter § 38 eller § 39.

For det andet foreslås det, at der skal være udarbejdet en handleplan i alle sager om særlig støtte, også i alle sager om forebyggende foranstaltninger.

I handleplanen skal der være beskrevet mål og delmål for indsatsen, og de samme punkter, som indgår i § 38 undersøgelsen, skal indgå. En tæt sammenhæng mellem undersøgelse, handleplan og opfølgning sikrer, at der bedst muligt bliver taget hånd om barnet eller den unge, og at man undgår udgifter til foranstaltninger, der ikke giver de ønskede forbedringer af situationen. Kravet om en klar sammenhæng mellem behov og indsats styrker således kontinuiteten i den enkelte sag. Der skal være faglige argumenter for at æn-

dre i handleplanen og indsatsen. Ændringer skal eksempelvis være begrundet med, at mål eller delmål er nået hurtigere end forudsat eller ikke kan nås med den iværksatte foranstaltning.

En udførlig handleplan er desuden med til at give familien information om baggrunden for indholdet i og det forventede forløb af indsatsen.

En målrettet og fleksibel indsats

For at sikre en målrettet indsats foreslås det, at det i § 40 understreges, at de forskellige foranstaltninger, som oplistes, dækker forskellige *typer* af støtte. Det vil sige, at hver enkelt type kan have forskelligt indhold. Formålet med ændringen er at understrege, at de oplistede foranstaltningstyper kan og skal tilpasses behovene i den enkelte sag. Som hidtil vil det ligeledes være muligt at kombinere de forskellige foranstaltninger og f.eks. yde familiebehandling, mens barnet eller den unge er anbragt. Samtidig foreslås det tilføjet, at kommunerne udover de nævnte typer af foranstaltninger kan iværksætte andre tilbud, som indebærer rådgivning, behandling, praktisk eller pædagogisk støtte.

Målet er at give kommunerne så vide rammer som muligt i forhold til at målrette indsatsen til den enkelte familie. Lovgivningen må ikke begrænse den udvikling af nye tilbud, der sker løbende. Flere kommuner har f.eks. i disse år gode

erfaringer med forskellige projekter omkring børnehuse og andre tiltag i nærmiljøet.

Det vil stadig være gældende, at betingelser for at iværksætte støtten, jf. stk. 1, skal være opfyldt, herunder at indsatsen skal være rettet mod de problemstillinger, der er afdækket med en undersøgelse efter § 38.

Endelig foreslås det at udvide kommunernes muligheder for at yde økonomisk støtte efter § 40. I forhold til den trangsbestemte økonomiske støtte foreslås det at åbne mulighed for at give støtte til udgifter i forbindelse med barnets eller den unges kontakt til en person i netværket og støtte til udgifter, der kan erstatte en ellers mere indgribende og omfattende foranstaltning.

3.5. Anbringelser

Med bedre § 38-undersøgelser og klare mål i handleplanerne bliver det mere tydeligt, hvad anbringelsesstederne skal levere, og det bliver lettere at vælge det rigtige sted. Men samtidig er det vigtigt at arbejde med at udvikle kvaliteten af indsatsen på de pågældende steder.

Plejefamiliernes uddannelse

I gældende lovgivning er der ingen krav til, i hvilket omfang kommende plejefamilier skal forberedes og rustes til den opgave, det er at være plejefamilie. Dette har naturligvis betydning for kvaliteten af indsatsen, ligesom det kan have be-

tydning for kontinuiteten af barnets eller den unges forløb, hvis dårlig forberedelse betyder, at plejefamilien efter en kort periode ikke længere ønsker at påtage sig opgaven som anbringelsessted.

Det er derfor et vigtigt mål med lovforslaget at sikre bedre forberedelse af plejefamilierne. Det foreslås derfor, at der stilles krav om, at kommunen i forbindelse med godkendelsen efter § 49 skal sørge for, at plejefamilier og netværksplejefamilier deltager i et kursus i at være plejefamilie. Kurserne skal bl.a. give en bedre forberedelse til samværet med de udsatte børn og samarbejdet med de biologiske forældre. Kurserne vil samtidig styrke rekrutteringen af plejefamilier, da kurserne giver mulighed for at få indblik i opgaven, inden man modtager et barn eller en ung. Dette er bl.a. vigtigt i forhold til plejefamilier med anden etnisk baggrund, som der i dag er stor mangel på.

Samarbejde og samvær under anbringelsen

Det påvirker anbragte børn og unge negativt, hvis der er konflikt mellem forældrene og anbringelsesstedet. For forældrene kan det være en meget vanskelig proces, at barnet anbringes, og forældrene ønsker ofte god information om barnets hverdag. Samtidig kan der opstå konflikter om, hvem der bestemmer hvad i forhold til barnet. Derfor foreslås det at ændre § 57, så det klart fremgår, at kommunen skal sikre, at forældrene får de relevante informationer, og at kommunen

skal bidrage til at forebygge konflikter og løse konflikter.

Klage over anbringelsessted

Efter de gældende regler er det kommunen, der træffer afgørelse om anbringelsessted, og forældremyndighedsindehaver samt børn over 15 år kan klage over en afgørelse om anbringelsessted.

Reglerne er i praksis blevet fortolket således, at forældremyndighedsindehaver og børn over 15 år har ret til at klage over anbringelses *typen*, dvs. om der er tale om døgninstitutioner eller familiepleje. Det betyder, at man ikke kan klage over det konkrete anbringelses *sted*, f.eks. at man har fået en plejefamilie frem for en anden.

Valget af det konkrete anbringelsessted kan imidlertid være en lige så indgribende afgørelse for barnet og familien som valget mellem en døgninstitution og en familiepleje, da det typisk er de personlige relationer, der er afgørende for børns og forældres vurdering af et anbringelsessted.

Derfor lægges der med lovforslaget op til at ændre § 55, så børn og forældre får mulighed for at klage over både anbringelsestype og anbringelsessted. På den måde vil der være klagemulighed også i tilfælde, hvor et barn eksempelvis flyttes fra en plejefamilie til en anden. Samtidig udvides klageadgangen, så børn fra 12 år får ret til at klage over anbringelsessted.

Af hensyn til kontinuiteten foreslås det, at klagen som udgangspunkt har opsættende virkning.

Netværksanbringelser

Det er et vigtigt mål for anbringelsesreformen i højere grad at udnytte ressourcer i barnets familie og netværk. SFI's forskningsoversigt » *Anbringelser af børn og unge uden for hjemmet* « fra 2003 peger på, at udenlandske erfaringer med anbringelser i netværket er gode. Børnene har bedre kontakt til deres biologiske familie og udsættes i mindre grad for opbrud og skift i anbringelsesforløbet. Derved bidrager netværksanbringelser til at styrke kontinuiteten for barnet. Med reformen lægges der derfor op til at fremme anbringelser i plejefamilier fra netværket.

Der kan imidlertid også være problemer i forhold til at anbringe børn i netværket. Netværksplejefamilien skal som plejefamilierne sættes grundigt ind i de konflikter, der kan opstå. Samværet med de biologiske forældre kan her være særligt vanskeligt. Forudsætningen for netværksanbringelser er derfor, at kommunen bidrager med den nødvendige supervision og støtte.

Det er allerede efter de gældende regler muligt at anbringe børn og unge hos familiemedlemmer eller andre fra netværket, men med reformen foreslås det at ændre godkendelsesproceduren i § 49, så netværksplejefamilien alene skal være specifikt egnet til at modtage det konkrete barn, men

ikke nødvendigvis generelt egnet til også at kunne modtage andre børn.

Det foreslås at indføre særlige godtgørelsesregler for netværksplejefamilier i § 50. En anbringelse i en netværksplejefamilie skal derudover følge samtlige almindelige regler om anbringelser. Det betyder, at barnet/den unge, forældrene og netværksplejefamilien skal have den samme støtte som ved anbringelse i almindelig familiepleje. Samtidig gælder kommunens forpligtigelse efter § 57 til at støtte op omkring samarbejdet mellem anbringelsessted og forældre også i forhold til netværksplejefamilier, og netværksplejefamilien skal deltage i et kort kursus i forbindelse med godkendelsen. Der skal udarbejdes handleplan, føres tilsyn, forældrene skal tilbydes en støtteperson m.v. Endelig gælder der de samme regler om, at der under anbringelsen kan ydes anden støtte efter § 40, hvis barnet har behov for det.

Det afgørende for, om der i den konkrete situation vælges en netværksanbringelse, skal være hensynet til barnets bedste. Valget af anbringelsessted skal således ske ud fra § 38-undersøgelsen og en konkret vurdering af, hvorvidt der i barnet eller den unges netværk findes personer, som har ressourcer til at imødekomme barnets eller den unges behov. Det vil i øvrigt være helt afgørende, at netværksplejefamilien er parat til at modtage barnet med de opgaver, der følger med.

Kontakt til personer fra netværket under en anbringelse

Af § 32 fremgår det, at der skal lægges vægt på at give barnet eller den unge en stabil og god voksenkontakt i opvæksten.

Meget tyder dog på, at barnets eller den unges forhold til personer fra netværket ikke altid vedligeholdes i tilstrækkeligt omfang under en anbringelse. Tidligere anbragte har oplevet, at de gennem deres opvækst har savnet en fast voksen person, mens bedsteforældre og andre nærtstående til anbragte børn og unge har savnet et mere hyppigt samvær med de anbragte børn eller unge.

Det er af stor betydning, at barnet eller den unge kan bevare og udbygge sine relationer til personer fra netværket – også under anbringelsen. Derfor vurderes det, at der er behov for at stramme den gældende lovgivning op, så dette formål fremmes.

For det første foreslås det tilføjet i § 38, at barnets eller den unges relationer til betydningsfulde personer i netværket skal være afdækket i undersøgelsen af barnets situation. For det andet understreges det i § 55, at kommunen træffer afgørelse om samvær med personer fra netværket, når der er behov for dette. De to ændringer skal ses i sammenhæng, således at ændringen i § 38 sikrer kommunen et godt grundlag for at tage

stilling til behovet for kommunens bidrag til at understøtte barnets eller den unges kontakt til en voksen eller flere voksne. Der kan f.eks. være tale om bedsteforældre, mostre, onkler eller andre, som barnet har en særlig tilknytning til, f.eks. en sportstræner eller venner af familien.

I nogle tilfælde vil forældrene selv sørge for, at barnet eller den unge har den nødvendige kontakt til disse personer. Andre gange er der behov for, at kommunen fastlægger samværet og eventuelt medvirker til den nærmere afvikling. Det foreslås samtidig at ændre på § 40, så der bliver bedre muligheder for at yde økonomisk støtte til transport i forbindelse med et sådant samvær.

Anbragte børns skolegang

For at sætte øget fokus på anbragte børns og unges skolegang foreslås det som nævnt at stille krav om, at skoleforhold både skal indgå i undersøgelsen og i handleplanen.

Derudover foreslås det at ændre § 55, så der stilles krav om, at der skal tages stilling til skolegang samtidig med valg af anbringelsessted. Ofte er der ikke taget stilling til, hvor et barn eller en ung skal gå i skole, før en anbringelse gennemføres, og det kan betyde, at barnet eller den unge i forbindelse med en anbringelse oplever perioder uden skolegang. Det kan også betyde, at et barn eller en ung modtager undervisning på et opholdssteds interne skole, uden at der er taget stilling til,

om dette undervisningstilbud er det rigtige for barnet/den unge.

Målet med forslaget er således at sikre, at der sker en rettidig planlægning af barnets eller den unges fremtidige skolegang, herunder at give mulighed for at se valget af skoletilbud i sammenhæng med valget af anbringelsessted. Det kan f.eks. spille en rolle, at der tæt på et anbringelsessted findes en folkeskole, hvor det vurderes, at barnets vil få et konstruktivt skoleforløb både fagligt og socialt.

3.6. Udslusning og efterværn

Lovforslagets målsætning om at styrke kontinuiteten for anbragte børn har særlig betydning i forbindelse med overgangen mellem anbringelsesstedet og hjemmet.

Hjemgivelse og hjemtagning

Lovgivningen fastsætter, at foranstaltninger skal ophøre, når formålet er nået, når de ikke længere opfylder deres formål, eller når den unge fylder 18 år. Når en anbringelse ophører, skal kommunen angive den videre indsats i forbindelse med hjemgivelsen i handleplanen, jf. § 58 a.

Uanset om der er tale om en tvangsmæssig eller en frivillig anbringelse, er det vigtigt, at hjemgivelsen er godt forberedt. Det er vigtigt, at hjemgivelsen sker så skånsomt som muligt for barnet eller den unge. Det gælder uanset, om det er forældre-

myndighedens indehaver eller kommunen, der ønsker barnet hjemtaget eller hjemgivet.

Her spiller særligt handleplanen en rolle, da der ved hjælp af mål og delmål i handleplanen følges op på, om indsatsen virker efter hensigten. Såfremt en foranstaltning ændres, fordi målet er nået, skal handleplanen bruges til at planlægge det videre forløb. For at fremme hensynet til kontinuitet og tryghed for barnet eller den unge foreslås det derfor at præcisere den eksisterende pligt til at revidere handleplanen i forbindelse med hjemtagning/hjemgivelse.

Lovforslaget ændrer derudover på reglerne for udskydelse af hjemgivelse i § 42 a. Udslusningsperioden forlænges til 6 måneder, og betingelserne for at anvende bestemmelsen udvides, således at hensynet til de anbragte børn og unge kommer til at spille en større rolle.

Efterværn

Efterværn er foranstaltninger til unge i alderen fra 18 til 22 år, dvs. fra den unge fylder 18 år til den unge fylder 23 år. Efter de gældende regler kan visse former for efterværn kun tildeles umiddelbart i forbindelse med, at den unge fylder 18 år. Det drejer sig om opretholdelse af en personlig rådgiver eller kontaktperson efter stk. 2 samt opretholdelse af en anbringelse efter stk. 3, nr. 1. Erfaringer har vist, at nogle 18-årige afslår tilbuddet om efterværn, fordi de, i forbindelse med at de

forlader deres hidtidige anbringelsessted, har lyst til at stå på egne ben. Når de senere eventuelt løber ind i problemer, er det for sent at anvende de nævnte foranstaltninger, fordi der kun er hjemmel til at opretholde disse foranstaltninger – ikke til at genetablere dem.

Det foreslås derfor at løse dette problem ved at gøre det muligt for kommunerne at genetablere de nævnte foranstaltninger, også selvom dette ikke sker umiddelbart, når den unge fylder 18.

Samtidig foreslås det at give kommunen pligt til at træffe en afgørelse om, at der skal iværksættes efterværn efter § 62 a, 6 måneder inden den unge fylder 18 år. Dermed øges opmærksomheden omkring muligheden for efterværn, og den unge får mulighed for at klage over kommunens afgørelse om, at der ikke skal ydes efterværn. Der vil være opsættende virkning af en eventuel klage over, at der ikke ydes efterværn i form af en forlængelse af en anbringelse efter det 18. år, jf. § 62 a.

Fleksibelt efterværn

Efter de gældende regler er efterværn de særlige foranstaltninger, som nævnes i § 62 a. Nogle tidligere anbragte har ikke behov for en egentlig foranstaltning efter § 62 a, men alene en mere løs tilknytning til et tidligere anbringelsessted.

Unge, der har været anbragt lang tid et sted, har ofte opbygget et særligt forhold til de voksne på anbringelsesstedet. Ligeledes kan nogle unge have behov for at kunne komme tilbage, f.eks. i forbindelse med ferier og højtider. Sådanne kontakter og besøg på tidligere anbringelsessteder finder allerede sted i mange tilfælde. Det er imidlertid hensigten at ændre § 62 a, så det sikres, at alle tidligere anbragte som udgangspunkt har mulighed for at bevare kontakten til det tidligere anbringelsessted og komme på besøg f.eks. i forbindelse med ferier og højtider.

3.7. Dokumentation og opfølgning

I de senere år er der taget en række initiativer til at indsamle erfaringer og måle på effekten af de sociale tilbud, herunder eksempelvis Socialministeriets evalueringsprogram og KABU-projektet om Kvalitet i Anbringelser af Børn og Unge.

Der mangler imidlertid stadig viden om effekten af foranstaltningerne, og det har hidtil været vanskeligt at skaffe denne viden, bl.a. fordi der ofte ikke er beskrevet et mål med foranstaltningerne i den enkelte sag. Det gør det vanskeligt at følge op på den enkelte sag, og det gør det vanskeligt at dokumentere eller evaluere foranstaltningerne.

Lovforslaget skal lette disse vanskeligheder, da lovforslaget som tidligere nævnt stiller krav om mere detaljerede målbeskrivelser i den enkelte

sag. Dermed styrkes muligheden for dokumentationen af og opfølgningen på indsatsen - både i forhold til det enkelte barn og på tværs.

Bedre planlægning og opfølgning i den enkelte sag

Ofte sker der ikke en tilstrækkelig detaljeret planlægning af eller opfølgning på foranstaltninger over for de udsatte børn og unge. Dette er problematisk. I mange tilfælde er der tale om meget indgribende foranstaltninger og meget udsatte børn og unge. Det er derfor nødvendigt, at indsatsen bliver nøje planlagt, og at der løbende bliver fulgt op på, om indsatsen og barnets eller den unges situation er tilfredsstillende.

Derfor foreslås en række ændringer, som tilsammen skal skabe bedre planlægning og opfølgning og derigennem en mere effektiv og konstruktiv indsats.

Der stilles i § 58 a mere detaljerede krav til indholdet i handleplaner. Både formålet og de enkelte indsatser skal beskrives. De mere detaljerede handleplaner vil i sig selv give bedre muligheder for at følge op på sagerne. Derudover strammes kravene til opfølgningen i § 46 ved, at det præciseres, at kommunen ikke blot skal overveje, om der er behov for at revidere handleplanen, men også foretage en vurdering af indsatsen.

Derudover foretages en særlig opstramning af reglerne i § 55 og § 56 om opfølgning og tilsyn under en anbringelse. Der er i dag ikke nogen krav om, hvor tit kommunen skal besøge og tale med et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet. Der har været tilfælde, hvor kommunens tilsyn kun sjældent har fundet sted. For at forbedre tilsynet foreslås det at ændre § 55, så der stilles krav om, at kommunen mindst én gang om året skal tale med barnet eller den unge under besøg på anbringelsesstedet. Jævnlig kontakt med barnet vil skabe et godt grundlag for at vurdere barnets udvikling og give mulighed for, at indsatsen hele tiden er målrettet barnets behov.

Da opfølgningen således skal være betydeligt grundigere og mere omfattende end i dag, ændres kravet i § 56 om, at dette skal ske mindst hvert 6. måned til et krav om, at dette sker mindst hver 12. måned. Det vurderes, at det af hensyn til barnets og den unges oplevelse af kontinuitet i nogle sager vil være mest hensigtsmæssigt, at denne mere grundige opfølgning alene finder sted én gang om året. For et barn, der har været anbragt i flere år hos samme familiepleje, kunne det således skabe unødigt uro, hvis anbringelsen og hele barnets situation skulle vurderes hvert halve år.

Ved at ændre fristen for opfølgning i § 56 opnår man samtidigt, at den følger reglen i § 55 om mindst ét årligt besøg og én årlig samtale med de

anbragte børn. Dermed understreges det, at vurderingen af indsatsen skal ske på baggrund af besøg på anbringelsesstedet og samtale med barnet eller den unge. Førstehåndsindtrykket af barnets eller den unges situation og barnets eller den unges egen vurdering af forholdene inddrages således også i opfølgningen.

Bestemmelsen er en minimumsstandard, og kommunen skal lave hyppigere opfølgninger, når der er behov for dette.

Evaluering på tværs

Kravene til hvilke punkter, der skal indgå i undersøgelse og handleplan, vil muliggøre, at der kan følges op på tværs af de enkelte sager. Dermed bliver der bedre betingelser for at gennemføre forskning og evaluering på området.

Samtidig vil det indgå i bekendtgørelsen om de standarder for sagsbehandling, som kommunen skal udarbejde, at kommunen skal tage stilling til, hvordan den vil sikre løbende erfaringsopsamling i kommunen.

Endelig vil der i forbindelse med reformen ske en øget central indsats for at følge med i udviklingen på området og evaluere indsatsen. For det første afsættes der i forbindelse med anbringelsesreformen 2 mio. kr. årligt i årene 2006-2009 til forskning og evaluering af reformens virkninger. For det andet vil der ske en udbygning af de statisti-

ske oplysninger, som indsamles på området. I den løbende evaluering, forskning og opfølgning vil der bl.a. være fokus på anvendelsen af netværksanbringelser og udviklingen i indsatsen over for de 15-18-årige.

Endvidere vil loven blive omfattet af lovovervågning med henblik på at styrke og systematisere vurderinger af, om målene med lovgivningen faktisk nås.

3.8. Implementering og kontrol

Et vigtigt element i reformen er implementeringen. Allerede i den eksisterende lovgivning er der lagt vægt på flere af de mål, der også prioriteres i reformen, eksempelvis inddragelse, kontinuitet og sammenhæng i indsatsen. Men lovgivningen anvendes ikke i tilstrækkeligt omfang i overensstemmelse med de gode intentioner. Det søger anbringelsesreformen at råde bod på både direkte ved at stille klare og tydelige krav i lovgivningen samt ved at gennemføre en række implementeringsaktiviteter.

Standarder for sagsbehandlingen forpligter kommunale politikere og ledere

I forbindelse med reformen lægges der op til, at socialministeren udmønter hjemlen i § 58 b til at fastsætte nærmere regler om, at kommunerne skal fastsætte standarder for sagsbehandlingen i børnesager. Disse standarder understøtter bestræbelserne i reformen på flere måder.

Standarderne skal vedtages af det politiske og ledelsesmæssige niveau i kommunen, og de skal ses i relation til den sammenhængende børnepolitik. Det er således en metode til at engagere politikere og ledere i spørgsmålet om sagsbehandling. Der skabes hermed opmærksomhed om og ledelsesmæssig ansvarlighed i forhold til indholdet i lovgivningen om sagsbehandling mv. i kommunen. Da standarderne ligeledes forudsættes offentliggjort, vil den demokratiske kontrol af kommunens sagsbehandling på området ligeledes blive styrket.

Samtidig kan standarder mindske det problem, at behandlingen af en sag afhænger af hvilken sagsbehandler, der tilfældigvis har ansvaret for den pågældende sag. Undersøgelser har således peget på, at der kan være store forskelle på sagsbehandlingen fra en sagsbehandler til en anden, også inden for samme kommune. Ved at den politiske og administrative ledelse tager stilling til standarderne, kan der sikres en mere ensartet behandling af sagerne i kommunen, hvorved borgernes retssikkerhed styrkes.

Øget egen drift-kompetence og flere målrettede undersøgelser

Ankestyrelsen kan allerede i dag tage sager op af egen drift, men det sker kun i begrænset omfang. Det foreslås, at der sættes øget fokus på nævnenes og Ankestyrelsens kompetence til at tage sa-

ger op af egen drift for yderligere at sikre en korrekt behandling af børnesagerne.

Lovforslaget lægger op til, at Ankestyrelsens og nævnenes kompetencer i § 47 klargøres og præciseres på en måde, så det står helt klart for dem og for kommunerne, hvilke sager de kan gå ind i, og hvordan de kan gøre det med henblik på, at egen drift-kompetencen skal bruges mere. Samtidig foreslås det, at både nævnenes og Ankestyrelsens egen drift-kompetence udbredes til også at omfatte afgørelser om iværksættelse og revision af handleplaner samt høring af barnet.

Samtidig er det aftalt, at Ankestyrelsen fremover følger reformen tæt gennem en øget kontrol med den kommunale varetagelse af børneområdet ved hjælp af målrettede undersøgelser – herunder især praksisundersøgelser og stikprøveundersøgelser. Der er blandt partierne bag reformen bekymring for, at sagsbehandlere i nogle kommuner har ansvar for så mange sager, at det går ud over kvaliteten i behandlingen. Derfor skal Ankestyrelsens undersøgelser bl.a. rette fokus på antallet af sager pr. sagsbehandler.

Bedre uddannelse og mere viden

Standarderne for sagsbehandling er med til at styrke det ledelsesmæssige fokus på sagsbehandlingen. Men det er ligeledes vigtigt at hæve kvaliteten i selve sagsbehandlernes arbejde. Derfor er uddannelse et vigtigt led i reformen, og der sæt-

tes ind med uddannelsesforløb af både kortere og længere varighed.

For det første vil der blive gennemført et generelt løft i form af introduktionskurser til alle nye sagsbehandlere i både juridiske og socialfaglige problemstillinger. Det er således afgørende, at alle nye medarbejdere på området får kendskab til, f.eks. hvordan man taler med børn, metoder til inddragelse og lovgivningen på området.

For det andet oprettes en pulje til længerevarende uddannelse, f.eks. diplomuddannelse. Det er således et mål på sigt, at der skal være specialudannede medarbejdere på børneområdet i alle kommuner.

For det tredje sættes der ind med kurser, hvor der undervises konkret i reformens indhold, således at implementeringen af lovgivningen sikres bedst muligt. Blandt andre implementeringsaktiviteter i forbindelse med reformen kan nævnes, at der udarbejdes inspirationsmateriale om f.eks. arbejdet med den nye § 38-under-søgelse, handleplaner mv.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

De samlede økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige er 19,5 mio. kr. i 2005, 135,6 mio. kr. i 2006, 68,1 mio. kr. i 2007, 19,3 mio. kr. i 2008, -15,2 mio. kr. i 2009 og -18,8 mio.

kr. i 2010. Heraf udgør implementering og efteruddannelse mv. 19,0 mio. kr. i 2005, 32,9 mio. kr. i 2006, 43,2 mio. kr. i 2007, 29,4 mio. kr. i 2008 og 2009 og 24,2 mio. kr. i 2010. Der er endvidere afsat 2 mio. kr. årligt til forskning og evaluering i årene 2006-2009. Alle beløb er i 2005-pl.

De økonomiske konsekvenser er baseret på oplysninger vedrørende 2002. I de tilfælde, hvor kommunerne frivilligt har afholdt udgifter, er der taget højde for dette i beregningerne.

Lovforslagets økonomiske konsekvenser skal forhandles med de kommunale parter. De beregnede merudgifter finansieres af satspuljen. Hvis de økonomiske konsekvenser, der nås enighed med de kommunale parter om, afviger fra ovenstående, reguleres trækket på satspuljen.

5. Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet

Forslaget forventes ikke at medføre konsekvenser for erhvervslivet.

6. Miljømæssige konsekvenser

Forslaget har ingen miljømæssige konsekvenser.

7. Administrative konsekvenser for borgerne

Forslaget har ingen administrative konsekvenser for borgerne.

8. Forholdet til EU-retten

Forslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

9. Høring

Forslaget blev sendt i høring den 11. juni 2004, med svarfrist den 5. august 2004. Forslaget bygger på det forlig, regeringen har indgået med Social-

demokraterne, Socialistisk Folkeparti, Det Radikale Venstre, Dansk Folkeparti og Kristendemokraterne om »Anbringelsesreformen«. Undervejs har interesseorganisationer, faglige organisationer, forskere, de kommunale parter og andre ministerier været inddraget.

10. Lovforslagets konsekvenser i hovedtræk

	Positive konsekvenser/ mindreudgifter	Negative konsekvenser/ merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Fra 2009 skønnes der mindre udgifter på 15,2 mio. kr. og herefter på 18,8 mio. kr. årligt.	De samlede økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige er 19,5 mio. kr. i 2005, 135,6 mio. kr. i 2006, 68,1 mio. kr. i 2007 og 19,3 mio. kr. i 2008.
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Forslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter	

